

**T.C.
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
GAZETECİLİK ANABİLİM DALI**

DOKTORA TEZİ

**BENMERKEZCİ HABERCİLİK ANLAYIŞIYLA
HABERİN DÖNÜŞÜMÜ**

**MİNE ÖZDEMİR
2502110406**

**TEZ DANIŞMANI
PROF. DR. BELKIS ULUSOY NALCIOĞLU**

İSTANBUL, 2017

ÖZ

Benmerkezci Habercilik Anlayışıyla Haberin Dönüşümü

Mine ÖZDEMİR

“Benmerkezci Habercilik Anlayışıyla Haberin Dönüşümü” konulu bu çalışmada teknolojinin gelişmesiyle paralel değişen yazılı basındaki haberlerin, dünyada yaşanan siyaset, ekonomi, toplumsal ve kültürel dinamiklerin etkisi de dikkate alınarak, 1980’li yıllarda doğan ve dünya nüfusunun büyük çoğunluğunu oluşturan Y Kuşağı’nın en belirgin özelliklerinden olan benmerkezci bakış açısıyla hedef kitleye aktarılmasının boyutları ele alınmıştır. Türk basınında gözle görülür bir kırılmanın yaşandığı 1980 sonrasında gazetelerdeki haberlerin içeriklerinde benmerkezci bakış açısının hakimiyeti önceki yıllarda yayımlanan haberlerle birlikte içerik analizi yapılarak karşılaştırmalı olarak incelenmiştir. Amacımız, yazılı basından seçilen örneklemeler üzerinden siyasi, ekonomi, toplumsal, kültür sanat ve magazin haberlerinde benmerkezci bakış açısının somut örneklerini saptamaktır. Çalışmada öncelikli olarak benmerkezcilik ve benmerkezci habercilik kavramlarının tanımı yapılarak dünyada nasıl ortaya çıktığı anlatılmıştır. Daha sonra benmerkezci habercilik anlayışının yer edinmesinde siyasi, toplumsal ve teknolojik gelişmeler kapsamında farklı dönemler olarak birbirinden ayrılan Sessiz, Bebek Patlaması, X, Y ve Z kuşaklarının, ekonomik gelişmelerin ve küreselleşmenin etkisi anlatılmıştır. Haber içeriklerinde yaşanan değişikliklerin gazetecilik mesleğine etkilerini ortaya koymak ve ideal gazetecilik mesleğinin sınırlarını belirtmek amacıyla gazetecilerin tanım ve görevlerinden sosyal sorumluluklarına, haberde kullanılan dilin öneminden benmerkezci habercilik anlayışına yönelik eleştirilere yer verilmiştir. 1970’den 2015’e kadar kesintisiz yayımlanan *Hürriyet* ve *Milliyet* gazeteleri üzerinde yapılan içerik analizi sonrasında benmerkezci bakış açısıyla yazılan haberlerin sayısının yıldan yıla arttığı tespit edilmiştir. Araştırmada en fazla benmerkezci habere magazin başta olmak üzere kültür sanat ve toplumsal haberlerde yer verildiği görülmüştür. İçerik analiziyle teyit edilen varsayımlar, *Hürriyet* ve *Milliyet* gazetelerinin yazı işleri müdürleriyle yapılan yüz yüze görüşmeyle de sınanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Gazeteci, Benmerkezci habercilik, Haber dili, Y Kuşağı, Basın.

ABSTRACT

Transformation Of News Through the Perspective of Egocentric Journalism

Mine ÖZDEMİR

In this study titled “Transformation Of News Through the Perspective of Egocentric Journalism”, different aspects of conveying the news to the target audience through an egocentric perspective, which is one of the distinctive features of Generation Y, comprising people born in the 1980s and the large majority of the world population, were studied considering the political, financial, social and cultural dynamics around the world on the news in print media that have been changing in parallel with the development of technology. The dominance of the egocentric perspective in the news contents in newspapers following 1980, when a significant breaking point was observed in Turkish media, was analyzed by means of content analysis along with the news published in the previous years. The purpose was to identify the solid samples of the egocentric perspective in political, financial, social, arts & culture and celebrity news through the samplings chosen from the printed media. In the study, the concepts of egocentrism and egocentric journalism were defined and how they originated in the world was discussed at first. The effects of the Silent Generation, Baby Boomers, X, Y and Z Generations, which are distinct from each other in terms of political, social, technological developments while the egocentric journalism perspective was gaining ground, financial developments and globalization were then examined. The definition and duties of a journalist, their social responsibilities, the significance of the language used in the news and the criticism against the egocentric journalism perspective were included to put forward the effects of the changes observed in the news contents on the profession of journalism and state the limits of ideal journalism. It was determined that the number of news written with an egocentric perspective increased year by year based on a content analysis conducted on *Hürriyet* and *Milliyet* newspapers published without interruption from 1970 to 2015. The study revealed that the majority of egocentric news was used in celebrity, arts-culture and social news. Hypothesis was confirmed by content analysis, has been tested face-to-face interview with editorial chiefs of *Hürriyet*, *Milliyet* newspapers.

Keywords: Journalist, Egocentric news, News language, Y Generation, Press.

ÖNSÖZ

İnsanoğlu var olduğu sürece ortaya çıkan ihtiyaçlar kapsamında dünya düzeni sürekli değişmektedir. İnsanın temel ihtiyaçlarından hemen sonra iletişim ve beraberinde haber alma ihtiyacı gelmektedir. Bu ihtiyaç kapsamında bilginin sınırları aşması ve tüm insanlara ulaşması için teknolojiye yaşanan gelişmeler, en fazla iletişimi etkilemiştir. İlk önce gazetelerde yer alan dünyadan ve içinde yaşanılan toplumla ilgili haberlere, radyo, televizyon, internetle birlikte sosyal medyadan ulaşılmıştır. Son 30 yılda takip edilemez boyutta hızla gelişen teknolojinin damga vurduğu bilgi çağından sanal gerçeklik çağına doğru gidilmektedir. Bu süreçten iletişim alanında yaşanan teknolojik gelişmelerle birlikte siyasi, ekonomik ve toplumsal olaylardan 20 yıllık zaman diliminde yaşayarak benzer davranışları benimseyen insanların oluşturduğu kuşaklar, etkilenmiştir. Özellikle medyadan dünyadaki tüm gelişmelerin canlı olarak takip edilmeye başlanması, gerek hedef kitleye aktarılan haber içeriklerinin değişmesine, gerekse de birbirinden uzak coğrafyalarda olsalar dahi farklı insanların aynı kültürel değerleri benimsemesine neden olmuştur. Günümüzde hâlâ varlığını sürdürerek bir arada yaşayan Sessiz, Bebek Patlaması, X, Y ve Z kuşakları vardır. Bu kuşaklar arasında Y Kuşağı, dünyada ve Türkiye'de genç ve yetişkin nüfusu oluşturması, iş dünyasında aktif rol alması açısından önemlidir. Önceki kuşakların tersine ezberleri bozan, teknolojiyi ve sosyal medyayı çok iyi kullanan, birden fazla işi bir arada yapan, çabuk sıkılan, yönetilemeyen Y Kuşağı'nın en belirgin özelliklerinden biri de benmerkezci olmasıdır. Kişinin kendi benliğini her şeyin önüne koyarak tamamen benmerkezci bakış açısıyla hareket etmesi, 1980'li yıllardan günümüze kadar yükselerek gelmiştir. Benmerkezci anlayışın toplumsal sorumluluk ve basın meslek ilkeleri kapsamında hareket eden gazetecileri ve onların yaptıkları haberlerin içeriğini etkilemesi de kaçınılmaz olmuştur.

Bu çalışmanın amacı, Y Kuşağı'nın belirgin özelliklerinden olan benmerkezci anlayışın haber diline aktarılması ve bunun Türk basınında büyük bir kırılma yaşanan 1980'li yılların sonlarından itibaren artış gösterip göstermediğine açıklık getirmektir. Benmerkezci anlayışın ortaya çıkışını ve yükselişini daha iyi anlayabilmek amacıyla

felsefi ve psikolojik açıdan benmerkezciliğin tanımı yapılarak, siyasi, ekonomik, teknolojik ve sosyo-kültürel gelişmelerin etkisiyle birbirinden ayrılan kuşakların davranış özellikleri ve benimsedikleri tutumlarla ilgili bilgi verilmektedir. Bununla bağlantılı olarak özellikle yazılı basında yer alan haberlerin türleri ve içeriklerinin kronolojik olarak nasıl değişim gösterdiği anlatılmıştır. Araştırmada kesintisiz yayımlanmaları ve kitle gazeteleri olmaları nedeniyle Türk yazılı basınından seçilen örneklemelerden *Hürriyet* ve *Milliyet* gazeteleri üzerinde rastlantısal olarak belirlenen mayıs ayının ilk haftasını kapsayacak şekilde 5'er yıl aralıklarla 1970-2015 yılları arasında yayımlanan siyasi, ekonomi, toplumsal, kültür sanat ve magazin haberleri incelenmiştir. Belli temalar çerçevesinde içerik analizi yapılarak 1970'li yıllardan günümüze habercilik anlayışındaki değişim, benmerkezci bakış açısıyla yazılan haberlerin yıllara göre dağılımı ve somut örnekleri gözler önüne serilmiştir.

Çalışmamda yardımlarını benden esirgemeyen, lisans öğrenimimden itibaren mesleki deneyimini ve bilgi birikimini paylaşarak her zaman yol gösterici olan, kaynak açısından sınırlı bir alan olmasına rağmen araştırma yapmam konusunda beni destekleyen değerli hocam ve danışmanım Prof. Dr. Belkıs ULUSOY NALCIOĞLU'na çok teşekkür ederim. Çalışmanın boyutlarını belirlerken kuşakların benmerkezci habercilik üzerinde etkilerinin tespitine yönelik bilgi paylaşımında bulunan Profesyonel Gelişim Danışmanı Elif Duru GÖNEN'e, *Milliyet* gazetesinde eğitim muhabiri olarak görev aldığım sürede yaşadığım yoğun iş temposunda beni destekleyen *Milliyet* gazetesinde eğitim yazarı Abbas GÜÇLÜ ve çalışma arkadaşım *Milliyet* gazetesinde eğitim editörü Aysel BOZAN YILMAZ'a, isimlerini tek tek sayamadığım duruşu ve hayat görüşüyle örnek aldığım, bende emeği geçen hocalarıma ayrıca teşekkür ederim. Ayrıca çalışmamın her aşamasında sonsuz ilgi, sevgi ve desteğini benden esirgemeyen canım ablam Neslihan ÖZDEMİR'e, bin bir emekle bugünlere gelmemi sağlayan, her zaman yanımda olarak beni cesaretlendiren, destekleyen sevgili Annem Şemsi ÖZDEMİR ve Babam Mehmet ÖZDEMİR'e yürekten sonsuz teşekkürler...

Mine ÖZDEMİR

İstanbul, 2017

İÇİNDEKİLER

ÖZ.....	iii
ABSTRACT.....	iv
ÖNSÖZ	v
İÇİNDEKİLER.....	vii
TABLolar LİSTESİ.....	x
GRAFİKLER LİSTESİ.....	xii
KISALTMALAR LİSTESİ.....	xiii
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM

BENMERKEZCİ HABERCİLİK ANLAYIŞININ ORTAYA ÇIKIŞ SÜRECİ

1.1. Benmerkezcilik Nedir?.....	10
1.1.1. Felsefe ve Psikolojide Ben Kavramı.....	13
1.1.2. Merkez Kavramı.....	26
1.1.3. Benmerkezcilik Bakış Açısı.....	27
1.2. Benmerkezcilik Habercilik Anlayışı.....	32
1.2.1. Siyasi, Toplumsal ve Teknolojik Gelişmeler Kapsamında Kuşakların Etkisi.....	43
1.2.1.1. Günümüzde Var Olan Kuşaklar.....	45
1.2.1.1.1. Sessiz Kuşak (1922-1945).....	47
1.2.1.1.2. Bebek Patlaması Kuşağı (1946-1964).....	50
1.2.1.1.3. X Kuşağı (1965-1980).....	55
1.2.1.1.4. Y Kuşağı (1981-2000).....	61
1.2.1.1.5. Z Kuşağı (2001-2021).....	77
1.2.1.2. Kuşaklar Arasında Yaşanan Çatışmalar.....	80
1.2.2. Dünyadaki Ekonomik Gelişmelerin Etkisi.....	86
1.2.3. Küreselleşmenin Etkisi.....	102

İKİNCİ BÖLÜM

GAZETECİNİN BASINDA ROLÜ VE HABERDE KULLANILAN DİLİN ÖNEMİ

2.1. Gazetecinin Tanımı.....	115
2.1.1. Gazetecinin Görevleri.....	117
2.1.2. Gazetecinin Toplumsal Sorumluluğunun Kapsamı.....	122
2.1.3. Türkiye'de Gazetecinin Toplumsal Sorumluluğunun Sınırları.....	129
2.2. Haberi Oluşturan İlkeler.....	136
2.3. Haberde Kullanılan Dilin Önemi.....	142
2.4. Gazetecilikte Kalite Sorunu.....	145
2.5. Benmerkezci Haberciliğe Yöneltilen Eleştiriler.....	150

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

1970 VE 2015 YILLARI ARASINDA YAZILI BASINDA BENMERKEZCİ BAKİŞ AÇISIYLA YAZILAN HABERLERİN İNCELENMESİ

3.1. Gazetelerde Yer Alan Siyasi, Ekonomi, Toplumsal, Kültür-Sanat, Magazin Haberlerinin Yıllara Göre Dağılımı.....	160
3.2. Gazetelerde Yer Alan Benmerkezci Bakış Açısıyla Yazılan Siyasi, Ekonomi, Toplumsal, Kültür-Sanat, Magazin Haberlerinin Yıllara Göre Dağılımı ve İçerik Analizi.....	171
3.2.1. Milliyet Gazetesinde Yer Alan Benmerkezci Bakış Açısıyla Yazılan Siyasi, Ekonomi, Toplumsal, Kültür-Sanat, Magazin Haberlerinin Yıllara Göre Dağılımı ve İçerik Analizi.....	172
3.2.1.1. Birinci Tekil Şahıslı Kurulan Cümleler Teması.....	182
3.2.1.2. Tarafhıllık Teması.....	200
3.2.1.3. Benzetme Teması.....	221
3.2.1.4. Pekiştirme Teması.....	223
3.2.1.5. Sıfatlarla ve Zarflarla Tanımlama Teması.....	225
3.2.1.6. Öneride Bulunma Teması.....	231
3.2.2. Hürriyet Gazetesinde Yer Alan Benmerkezci Bakış Açısıyla Yazılan Siyasi, Ekonomi, Toplumsal, Kültür-Sanat, Magazin Haberlerinin Yıllara Göre Dağılımı ve İçerik Analizi.....	232
3.2.2.1. Birinci Tekil Şahıslı Kurulan Cümleler Teması.....	242

3.2.2.2. Tarafllılık Teması.....	252
3.2.2.3. Benzetme Teması.....	271
3.2.2.4. Pekiştirme Teması.....	273
3.2.2.5. Sıfatlarla ve Zarflarla Tanımlama Teması.....	274
3.2.2.6. Öneride Bulunma Teması.....	277
3.3. Milliyet ve Hürriyet Gazetelerinde Yer alan Benmerkezci Bakış Açısıyla Yazılan Haberlerin Karşılaştırması ve Bulguların Yorumları.....	279
3.4. Yazılı Basının Son Yılları ve Benmerkezci Haberlere Yönelik Milliyet ve Hürriyet Yazı İşleri Müdürlerinin Değerlendirmesi.....	284
SONUÇ.....	289
KAYNAKÇA.....	295
ÖZGEÇMİş.....	322

TABLÖLER LİSTESİ

Tablo 1	Hürriyet ve Milliyet gazetelerinde yer alan haberlerin yıllara göre dağılımı.....	160
Tablo 2	Gazetelerde, siyasi haberlerin yıllara göre dağılımı.....	163
Tablo 3	Gazetelerde, ekonomi haberlerinin yıllara göre dağılımı.....	165
Tablo 4	Gazetelerde, toplumsal haberlerin yıllara göre dağılımı.....	167
Tablo 5	Gazetelerde kültür sanat haberlerinin yıllara göre dağılımı.....	169
Tablo 6	Gazetelerde magazin haberlerinin yıllara göre dağılımı.....	170
Tablo 7	Milliyet gazetesinde siyasi, ekonomi, toplumsal, kültür sanat ve magazin alanlarında yayımlanan haberlerde benmerkezci haberlerin oranı ve yıllara göre dağılımı.....	172
Tablo 8	Milliyet gazetesinde benmerkezci siyasi haberlerin yıllara göre dağılımı.....	177
Tablo 9	Milliyet gazetesinde benmerkezci ekonomi haberlerinin yıllara göre dağılımı.....	178
Tablo 10	Milliyet gazetesinde benmerkezci toplumsal haberlerin yıllara göre dağılımı.....	179
Tablo 11	Milliyet gazetesinde benmerkezci kültür sanat haberlerinin yıllara göre dağılımı.....	180
Tablo 12	Milliyet gazetesinde benmerkezci magazin haberlerinin yıllara göre dağılımı.....	181
Tablo 13	Hürriyet gazetesinde siyasi, ekonomi, toplumsal, kültür sanat ve magazin alanlarında yayımlanan haberlerde benmerkezci haberlerin oranı ve yıllara göre dağılımı.....	232
Tablo 14	Hürriyet gazetesinde benmerkezci siyasi haberlerin yıllara göre dağılımı.....	236
Tablo 15	Hürriyet gazetesinde benmerkezci ekonomi haberlerinin yıllara göre dağılımı.....	237
Tablo 16	Hürriyet gazetesinde benmerkezci toplumsal haberlerin yıllara göre dağılımı.....	238

Tablo 17	Hürriyet gazetesinde benmerkezci kültür sanat haberlerinin yıllara göre dağılımı.....	239
Tablo 18	Hürriyet gazetesinde benmerkezci magazin haberlerinin yıllara göre dağılımı.....	240

GRAFİKLER LİSTESİ

Grafik 1	Milliyet ve Hürriyet gazetelerinde yer alan benmerkezci haberlerin karşılaştırması.....	279
Grafik 2	Milliyet ve Hürriyet gazetelerinin hafta sonu ve magazin eklerinde yer alan benmerkezci haberlerin karşılaştırması.....	280
Grafik 3	Milliyet ve Hürriyet gazetelerinin hafta sonu ve magazin eklerinde yayımlanan benmerkezci haberlerin ana gazetedeakilere oranı.....	280
Grafik 4	Milliyet ve Hürriyet gazetelerinde yer alan benmerkezci siyasi haberlerin karşılaştırması.....	281
Grafik 5	Milliyet ve Hürriyet gazetelerinde yer alan benmerkezci ekonomi haberlerinin karşılaştırması.....	282
Grafik 6	Milliyet ve Hürriyet gazetelerinde yer alan benmerkezci toplumsal haberlerin karşılaştırması.....	282
Grafik 7	Milliyet ve Hürriyet gazetelerinde yer alan benmerkezci kültür sanat haberlerinin karşılaştırması.....	283
Grafik 8	Milliyet ve Hürriyet gazetelerinde yer alan benmerkezci magazin haberlerinin karşılaştırması.....	284

KISALTMALAR LİSTESİ

ABD	(Amerika Birleşik Devletleri)
a.g.e.	(Adı geçen eser)
a.g.m.	(Adı geçen makale)
a.g.t.	(Adı geçen tez)
AKP	(Adalet ve Kalkınma Partisi)
ANAP	(Anavatan Partisi)
AP	(Adalet Partisi)
AT	(Avrupa Topluluğu)
bkz.	(Bakınız)
BM	(Birleşmiş Milletler)
C.	(Cilt)
Çev.	(Çeviren)
CHP	(Cumhuriyet Halk Partisi)
DP	(Demokrat Parti)
DSP	(Demokratik Sol Parti)
DTP	(Demokrat Türkiye Partisi)
DYP	(Doğru Yol Partisi)
FP	(Fazilet Partisi)
IMF	(Uluslararası Para Fonu)
KKTC	(Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti)
MDD	(Milli Demokratik Devrim)
MHP	(Milliyetçi Hareket Partisi)
M.Ö.	(Milattan Önce)
M.S.	(Milattan Sonra)
No.	(Sayı)
ONO	(Haber Ombudsmanları Örgütü)
p.	(Page) (Sayfa)
RP	(Refah Partisi)
s.	(Sayfa)
SHP	(Sosyal Demokrat Halkçı Partisi)

SSCB	(Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği)
TBB	(Türk Basın Birliği)
TBMM	(Türkiye Büyük Millet Meclisi)
TCK	(Türk Ceza Kanunu)
TDK	(Türk Dil Kurumu)
TGC	(Türkiye Gazeteciler Cemiyeti)
TİP	(Türkiye İşçi Partisi)
TÜİK	(Türkiye İstatistik Kurumu)
UNESCO	(Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Kurumu)
v.d.	(Ve diğerleri)
WTO	(Dünya Ticaret Örgütü)
yay.haz.	(Yayına hazırlayan)

GİRİŞ

İçinde bulunduğumuz 21. yüzyılı şekillendiren ve gelecek yüzyıllara yön veren en önemli güç bilgidir. İnsanlık tarihinin başladığı günden günümüze kadar geçen süreye bakıldığında tarım toplumunun yerini kıtalararası ticaretin başlamasıyla sanayi toplumuna bıraktığı görülmektedir. Bu süreçte insanın başka insanlarla iletişim kurma ve çevresinde olup bitenleri anlayabilmesi için bilgilenme ihtiyacı artan oranda sürekli devam etmiştir. Bu ihtiyaç, iletişim teknolojilerinin gelişmesiyle günümüzde farklı boyutlara ulaşmıştır.

Yazının bulunması, matbaanın icadı, el yazması kitapların yerine basılı eserlerin yayımlanması, denizaşırı ülkelerle ticaret yapanların birbirlerinden haberdar olmak istemeleri nedeniyle haber mektuplarının yazılması, bu mektupların haftalık ve günlük olmak üzere gazetelere dönüşmesi, fotoğraf makinesinin, radyonun ve televizyonun icadı iletişim teknolojilerinin gelişmesinin en önemli örnekleridir. 1990'lı yıllara kadar insanlar, televizyondaki kanallarda kıtalararası yapılan canlı yayınların nasıl gerçekleştirildiğine kafa yorarken, cep telefonları, bilgisayar ve beraberinde internet ile tanışmışlardır. Gelişmiş ülkelere kadar insanlar, hızlı bir şekilde son iletişim teknolojilerine adapte olmuşlardır. O nedenle 1990'lardan günümüze kadar geçen sürede sanayi toplumu yerini artık bilgi toplumuna bırakmıştır.

Bilgi toplumunda her türlü bilgiye ulaşmak, dünyadan ve yaşanan coğrafyadaki haberlerden an be an bilgi sahibi olmak artık çok kolaylaşmıştır. Önceden gazetelerden ve radyo kanallarından haberleri takip eden insanlar, televizyon kanallarının yanı sıra internette yer alan binlerce haber sitesinden ve sosyal medyadan bilgi bombardımanına maruz kalacak şekilde haber almaya başlamışlardır. Özellikle 1980'den sonra iletişim teknolojilerinde ileri boyutta yaşanan gelişmelerle paralel bir şekilde siyasi, ekonomi, toplumsal ve kültürel gelişmeler gibi birçok konuyla ilgili dünyada yaşanan olaylardan haberdar olmaya başlayan insanların ister istemez benzer kişisel davranışlar, alışkanlıklar ve bakış

açısı benimsedikleri de büyük oranda görülmüştür. Küreselleşmenin ve popüler kültürün esiri haline gelen insanların, yaşadıkları toplumdan, siyasetçilerden, takip ettikleri kitle iletişim araçlarından istek ve beklentileri de buna göre şekillenerek benzerlik göstermiştir.

Ekonomik çıkarlar doğrultusunda hareket eden kitle iletişim araçlarından televizyonlarda kanalların haber programlarında daha çok reklam alabilmek, hedef kitlenin beklentilerini dikkate alarak daha fazla izleyiciye ulaşabilmek, internette yer alan haber sitelerinde de son dakika gelişmelerle kullanıcıların ilgisini çekebilmek, sınırları aşan bir yayıncılıkla tık sayısını artırabilmek, yine daha fazla reklam alabilmek ve kâr elde edebilmek kaygısıyla doğru habercilikten ödün verilmeye başlanmıştır. Bu durum da haber içeriklerinde dezenformasyona neden olabilecek türde değişimin yaşanmasının önünü açmıştır. Uluslararası ve ulusal haber ajansları başta olmak üzere gazetelerden beslenen haber programları ve haber sitelerinde yer alan haberlerin içeriklerinde gazetecilik meslek ilkeleriyle bağdaşmayan bir bozulma ortaya çıkmıştır. Hedef kitlenin gittikçe televizyon ve internete yönelmesiyle bu kitle iletişim araçlarıyla rekabet etmek zorunda kalan gazetelerde yayımlanan haberlerin içeriklerinde, kullanılan dilde değişimin yaşanması da kaçınılmaz olmuştur. Bu değişim, 1980'li yıllardan itibaren ABD başta olmak üzere Avrupa ülkelerinin yanı sıra Türkiye'deki gazetelerin içeriklerinde de görülmüştür.

1980'li yıllar, dünyada liberal ekonominin yanı sıra bireycilik akımının yükselişe geçtiği, geleneksel gazetecilik kurallarından vazgeçilerek haber içeriklerinde özsaygı oluşturmaya yönelik bir anlayışın benimsendiği, Türkiye'de ise askeri darbenin yaşandığı, yasalarla getirilen sansürlerle, gazetelerin kapatılmasıyla apolitik bir gençlik ve toplumun yaratılmak istenildiği, gazetelerdeki haber içeriklerinin ve haberin veriliş şeklinin önemli derecede değişime uğradığı bir kırılma dönemidir. Buradan yola çıkarak Türk basınında yer alan haberlerin içeriklerinde meydana gelen değişimi ortaya koyabilmek amacıyla temizimin konusunu 1980 ve 2000 yılları arasında doğan, bilgi toplumuna en kolay ayak uyduran, bugün dünya nüfusunun 1.8 milyarını kapsayan, Türkiye İstatistik Kurumu'nun (TÜİK) 2016 yılı nüfus istatistiklerine göre Türkiye nüfusunun yüzde

32'sini oluşturan Y Kuşağı'nın en belirgin özelliklerinden olan benmerkezci bakış açısının Y Kuşağı dahil gazeteciler tarafından haber diline aktarılması ve bunun özellikle 1990'lı yılların sonlarından itibaren yazılı basındaki etkisinin boyutlarının ortaya konulması oluşturmaktadır.

Bu doğrultuda üç bölümden oluşan tezimizin birinci bölümünde benmerkezci bakış açısı ve benmerkezci habercilik anlayışının nasıl bir zemine oturduğu anlatılmıştır. Gazetecilerin haberin tarafsızlığı ve nesnelliğinden şüphe edilecek şekilde birinci tekil şahıs olarak kendi düşüncelerine, yorumlarına, sıfat ve benzetmelere yer verdiği benmerkezci habercilik anlayışının ortaya çıkış sürecini anlaşılır kılabilmek amacıyla benmerkezcilik kelimesinin felsefi ve psikolojik açıdan tanımı yapılmıştır. Gazetelerde yer alan haberlerde benmerkezci bakış açısının oluşmasını etkileyen faktörleri ortaya koyabilmek amacıyla siyasi, toplumsal ve teknolojik gelişmeler kapsamında kuşakların özellikleri masaya yatırılmıştır. Ayrıca benmerkezci habercilik anlayışının oluşmasında etkili olan dünyadaki ekonomik gelişmeler ve küreselleşmenin de etkisine değinilmiştir.

İkinci bölümde, basın meslek ilkelerinin ve doğru haberciliğin önemini vurgulayabilmek amacıyla gazetecinin basındaki rolü ve haberlerde kullanılan dilin nasıl olması gerektiği konusu ele alınmıştır. Öncelikle iletişim teknolojilerindeki son gelişmeler ve değişen gazetecilik uygulamaları dikkate alınarak gazetecinin tanımı yapılmıştır. Hedef kitleyi doğruluğundan şüphe götürmeyen haberlerle bilgilendirme gibi önemli bir görevi yerine getirmesi nedeniyle yararlı insan olma özelliği taşıyan ve toplumsal sorumluluk anlayışıyla hareket etmek zorunda olan gazetecilerin asla ve asla ihlal etmemesi gereken gazetecilik meslek ilkelerinin altı çizilerek, siyasetçiler, işadamları ve medya patronları gibi farklı kanatlardan gelebilecek herhangi bir baskı ya da engeli tanımadan tamamen kamuoyunu bilgilendirmeye yönelik ideal haberciliğin yapılabilmesi için haberi oluşturan ilkeler ve haberde kullanılan dilin öneminin üzerinde durulmuştur. 1980'lerden günümüze kadar gelen süre zarfında Türkiye'de yazılı basındaki haberlerin içeriklerinde ve veriliş şekillerinde yaşanan değişikliklerin arkasında yatan nedenleri daha net ortaya koyabilmek amacıyla da gazetecilikte yaşanan kalite sorunu masaya yatırıldıktan sonra farklı kesimlerden

benmerkezci habercilik anlayışına yöneltlen eleştirilere ve basında yaşanan tüm bu sorunlara yönelik çözüm önerilerine yer verilmiştir.

Tezimizin üçüncü bölümünde benmerkezci habercilik anlayışının hangi boyutlarda basında yer aldığını ortaya koyabilmek amacıyla Türk yazılı basınından seçilen örneklem üzerinden bir içerik analizi gerçekleştirilmiştir. Haber içeriklerinde dönüşümün yıllara göre karşılaştırmalı olarak ele alınabilmesi için Türk yazılı basının dönüm noktası olan 1980 Askeri Darbesi öncesinden yani 1970'li yıllardan başlamak üzere 2015 yılına kadar geçen sürede yayımlanan ulusal gazetelerde yer alan benmerkezci bakış açısıyla yazılan siyaset, ekonomi, kültür-sanat, magazin konulu haberlerle toplumsal haberlerin yıllara göre dağılımına yer verilmiştir.

Çalışmanın Amacı: Amacımız iletişim teknolojilerinde yaşanan hızlı gelişmelerle paralel bir şekilde dünyada hakim olan siyasi, ekonomik, toplumsal ve kültürel dinamiklerin etkisini de dikkate alarak 1980'li yıllarda doğan Y Kuşağı'nın en belirgin özelliklerinden olan benmerkezci bakış açısının Türk yazılı basınındaki haber içeriklerine nasıl yansıdığını ve günümüzde haberciliğin gelmiş olduğu noktayı ortaya koymaktır. Bunu yaparken benmerkezci habercilik anlayışının Türk basınından önce dünyada nasıl benimsendiğini ve yükselişe geçtiğini aynı zaman aralığında yaşayan insanların siyasi, ekonomik, teknolojik ve sosyo-kültürel gelişmelerden etkilenecek benzer davranışlar sergilemeleri nedeniyle kuşaklar üzerinden verilen bilgiler doğrultusunda anlatmaktır. Dünyada ve Türkiye'de liberal ekonomi ile birlikte bireycilik akımının yayılmasının yanı sıra Türkiye'de yaşanan 1980 Askeri Darbesi ile birlikte toplumun siyasetten uzaklaşması için iktidarca basının yeniden dizayn edildiği bir dönem olması nedeniyle 1980'li yılların yaşam koşullarının da dikkate alındığı çalışmada, Türk basınında yer alan haberlerin içeriklerinde benmerkezci bakış açısının hakimiyetini önceki yıllarda yayımlanan haberlerle birlikte karşılaştırmalı olarak incelemektir.

Çalışmanın Sınırlılıkları: Çalışmamızı hazırlarken haber içeriklerinde yaşanan değişimi ortaya koyabilmek ve benmerkezci habercilik anlayışıyla yazılan haberleri tespit edebilmek amacıyla Türk yazılı basınından seçilen kitle gazetelerinde

yer alan haberler üzerinden araştırma yapılmıştır. Türkiye'de siyasal ve toplumsal açıdan kırılmaların yaşanmasına neden olan 1980 Askeri Darbesi öncesi habercilik anlayışı ile sonrasında ortaya çıkan habercilik anlayışını karşılaştırmalı olarak ele alabilmek için 1970 yılından başlamak üzere beşer yıl aralıklarla 2015 yılına kadar olan süreçte örneklem olarak alınan gazetelerde yer alan haberler incelenmiştir. Gazetecilerin aktif hareket etmeleri, gelişmeleri yerinde takip etmeleri ve ülke genelinde de eylem ve söylem açısından çok fazla gelişmenin yaşandığı alanlar olması nedeniyle siyaset, ekonomi, kültür sanat ve magazin konulu haberlerle toplumsal haberler araştırmanın kapsamına alınmıştır. Bu haberler üzerinde benmerkezci bakış açısıyla yazılan haberler tespit edilerek yıllara göre nasıl bir dağılım gösterdiği ortaya konulmuştur .

Türk basınında ideal habercilik anlayışının dışında ekonomik ve teknolojik gelişmelerden etkilenecek benmerkezci anlayışla yazılmış birçok gazete bulunmaktadır. Araştırmada iki yayın organında yayımlanan benmerkezci bakış açısının hakim olduğu siyasi, ekonomi, toplumsal, kültür sanat ve magazin haberlerinin, röportaj ve söyleşilerin içeriklerinde yaşanan değişiklikler incelenmiştir. Bu gazetelerin hafta sonu ve magazin ekleri de araştırmaya dahil edilmiştir. Spor haberleri ve dış haberlerin yanı sıra gazetecilerin kendi gözlemleri ve bakış açıları doğrultusunda olaylara yorum getirmesi nedeniyle köşe yazıları araştırma kapsamına alınmamıştır.

Çalışmanın Yöntemi ve Modeli: Araştırmada tanımlanan amaca ulaşabilmek için yüz yüze görüşme tekniği ve içerik analizi¹ modeli uygulanmıştır. Gazetecilerin yazdıkları haberlerde kullandıkları kelimeler ve cümleler ile ortaya koydukları açık ve gizli anlamların şifrelerinin çözülmesini sağlayan içerik analizi yoluyla Türk yazılı basınında kitle gazetelerinden *Hürriyet* ve *Milliyet*'te yayımlanan siyasi, ekonomi, toplumsal, kültür sanat ve magazin haberlerinde benmerkezci habercilik anlayışının gelmiş olduğu boyut karşılaştırmalı olarak ortaya konulmuştur. Tümevarımcı bir araştırma ekseninde haberlerin gazeteciler tarafından benmerkezci

¹ Ali Yıldırım, Hasan Şimşek, **Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri**, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2005, s. 227.

bakış açısıyla yazılıp yazılmadığının belirlenmesinde belirli sözcükler ve sözcük öbekleriyle kodlamalar yapılmıştır. Kodlamalarla elde edilen temalardaki anlamlar arasında ortaya çıkan verilerin birbiriyle bağlantısının kurulmasının ve analizinin yapılmasının ardından tezin amacı doğrultusunda bulgular yorumlanmıştır.

Çalışmanın Evreni ve Örneklemi: Çalışmanın evreni, Türk basınıni temsil eden ve geniş kitlelere ulaşan ulusal gazetelerdir. Bu evren içerisinde seçilen örneklem, kitle gazeteleri olması nedeniyle *Hürriyet* ve *Milliyet* gazeteleri olarak belirlenmiştir. Bu iki gazetenin örneklem olarak ele alınmasının önemli bir nedeni ise araştırmada belirlenen zaman aralıklarında (1970-2015) kesintisiz olarak yayımlanması ve kitle gazeteleri olmalarıdır.

İşlemler: Çalışma, rastlantısal olarak belirlenmiş olan 1-7 Mayıs 1970, 1975, 1980, 1985, 1990, 1995, 2000, 2005, 2010, 2015 olmak üzere beşer yıl aralıklarla 1970-2015 yıllarını kapsamaktadır. Bu tarih aralığında örneklem olarak belirlenen gazetelerden 140 gazete nüshası ve 69 hafta sonu ve magazin eki olmak üzere toplam 209 nüsha taranmıştır. Gazetelerde yer alan siyasi, ekonomi, toplumsal, kültür sanat ve magazin haberlerinin sayısı ve yıllara göre dağılımı tespit edildikten sonra tümevarımcı bir araştırma ekseninde oluşturulan belli temalar çerçevesinde içerik analizi yapılarak benmerkezci bakış açısıyla yazılan haberlerin sayısı belirlenmiştir. Burada gazetecilerin yazdıkları haberlerde nesnellikten uzak bir şekilde birinci tekil şahıs diliyle kurdukları benmerkezci cümlelere, okurun düşüncelerini farklı yönde etkileyecek sıfat ve zarflarla tanımlamalara, benzetme, pekiştirme ve öneride bulunma gibi sözcük öbeklerine hangi oranlarda yer verdikleri tespit edilmiştir.

Varsayımlar:

1-Araştırma kapsamında Türk yazılı basınından örneklem olarak alınan *Hürriyet* ve *Milliyet* gazetelerinde siyasi, ekonomi, toplumsal, kültür sanat ve magazin alanlarında benmerkezci bakış açısının yıllara göre artış gösterdiği düşünülmektedir.

2-Araştırma kapsamına giren alanlarda özellikle magazin haberlerinde benmerkezci bakış açısının daha geniş yer aldığı varsayılmaktadır.

3-Benmerkezci bakış açısıyla yazılan haberlere gazetelerin hafta sonu ve magazin eklerinde daha fazla yer verildiği tahmin edilmektedir.

4-Bu sonucun oluşmasına 1980 Askeri Darbesi sonrası basında haber içeriklerinde yaşanan değişimin yanı sıra en önemli özelliği benmerkezci olan Y Kuşağı temsilcilerinin basında daha fazla yer almasının etkili olduğu düşünülmektedir.

1. Benmerkezci Habercilik Anlayışının Ortaya Çıkış Süreci

Dünyanın hiçbir yerinde ekonomiden bağımsız bir şekilde düşünilemeyen basın, 1960'lı yıllarda ön plana çıkan liberal ekonomiyle birlikte, belli aşamalardan geçmiştir. Tüm dünyada başta özelleştirmelerle kendisini gösteren liberal ekonominin etkisiyle basın dışı sermaye sektöre dahil olmuş ve tekelleşme süreci başlamıştır. Türkiye'de ise 24 Ocak 1980 kararlarının ardından serbest piyasa ekonomisine geçilmiştir ancak ekonomide yaşanan olumsuz gelişmeler nedeniyle basın büyük darbe almıştır. 12 Eylül 1980 Askeri Darbesi'nin ardından iktidarı eleştiren yayınların ve aykırı seslerin önüne geçilmiştir. Böyle bir süreçte serbest piyasa ekonomisini fırsat bilen sermaye sahipleri, kağıt masraflarını ve finansal giderlerini karşılamakta oldukça zorlanan basına yönelmiştir. Radyo, televizyon ve gazeteler, tek bir holding altında toplanmıştır.

Basın dışında farklı işlerle uğraşan medya patronları, rekabet halinde oldukları firmaların önüne geçebilmek, yasal ve bürokratik engellere takılmamak, devletin tüm desteğini alabilmek amacıyla siyasi çevrelerle yakın ilişki içerisine girmiştir. Ayrıca diğer basın kuruluşlarıyla sıkı bir rekabete giren medya patronlarının tüm bu tutumları, haberlerin seçilmesini, sunulmasını ve içeriklerini etkilemiştir.

Ekonomik gelişmelerin yanı sıra teknolojinin hızla hayatımıza girmesiyle birlikte en uzak mesafelerin yakınlaşması ve enformasyona kolay yoldan ulaşılması insanların siyasal, ekonomik, sosyal ve kültürel gelişmelerden de etkilenerken benzer tutum ve davranışlar sergilemesine neden olmuştur. Yazılı ve görsel basından yaşadıkları ülkedeki haberleri yakından takip eden insanlar, gerçekleştirilen canlı yayınlarla dünyanın gündemini de medyadan takip eder hale gelmiştir. Bir ucunda ABD, diğer ucunda Sovyetler Birliği'nin yer aldığı Soğuk Savaş yıllarında teknolojinin gelişimi atak yapmıştır.

1960'lı yılların sonunda ilk kez ABD'de bağlantı kurulan, kitleleri bir 'tık' ile birbirine yakınlaştıran internetle bilgi, artık önlenemez bir şekilde sınırları aşmıştır. Böylece dünyanın sadece kendi yaşadığı topraklardaki sosyal hayat ve kültürden

ibaret olmadığını gören insanlar, küreselleşmenin de etkisiyle ortaya çıkan popüler kültürden etkilenmişlerdir. Günümüzde artık her evde televizyonun yanı sıra bilgisayar ve internet bağlantısı bulunmaktadır. Aynı dönemde aynı gelişmeleri gerek televizyondan gerekse de internette yer alan haber sitelerinden takip eden insanların birbirlerinden etkilenmeleri de kaçınılmaz olmuştur. Ancak kendi öz değerlerinden uzaklaşarak, bireysel bir başkaldırıyla ama gerçekte kendilerine dayatılan popüler kültürün getirdiği tüm yeniliklere adapte olan insanlar, yoğun bir bilgi bombardımanına maruz kalmaktadırlar. Kitle iletişim araçlarından farklı bir beklenti içine giren insanlar, binlerce bilgiden kendileri için en doğru ve güvenilir olana ulaşmaya çalışmışlardır. Görsel basında, internetteki haber sitelerinde ve sosyal medyada an be an sıcak gelişmeleri takip ederlerken özellikle gazetelerde daha ayrıntılı ve gözden kaçan noktaların yer aldığı haberleri okumak istemektedirler.

Hedef kitlenin her zaman ilgisini çekebilmek amacıyla farklı stratejiler geliştirilen medyada, kâr ve çıkar odaklı bir yayıncılık anlayışı benimsenmiştir. Bu durum televizyonda reytingleri yükseltmeye, gazetelerde tiraj kaygısına, internette de tıklama sayısını artırmaya dönük bir savaşın yaşanmasına neden olmuştur. Böyle bir ortamda gazeteciler de yoğun bilgi bombardımanından sıyrılarak, diğer meslektaşlarından farklarını ortaya koyabilecekleri, okurun ve izleyicinin ilgisini çekebilecekleri haberlere imza atmaya çaba göstermişlerdir.

Tüm bu gelişmeler doğrultusunda hem habercilik anlayışında hem de haberin dilinde bir dönüşüm yaşanmıştır. Meslek ilkelerinin göz ardı edildiği, objektif habercilikten uzak, gazetecilerin tamamen kendi bakış açılarıyla ele aldıkları benmerkezci habercilik anlayışı benimsenmiştir. Nitekim bu habercilik anlayışı Türk basınında da görülmeye başlanmıştır. Benmerkezci habercilik anlayışının altında yatan nedenleri daha iyi anlayabilmek amacıyla öncelikle benmerkezcilik kavramının tanımı yapılarak, benmerkezci habercilik anlayışını ortaya çıkaran siyasi, ekonomik, teknolojik, sosyo-kültürel nedenlerin neler olduğuna dair bilgiler verilecektir.

1.1. Benmerkezcilik Nedir?

Benmerkezcilik kavramını anlayabilmek için öncelikle kelime olarak tanımını yapmak gerekmektedir. Türkçede eş anlamı "Beniçincilik" olan benmerkezcilik, Meydan Larousse Ansiklopedisi'nde "Yalnızca kendi görüşüne, yalnızca kendi çıkarlarına değer verme eğilimi" olarak tanımlanmaktadır.² İngilizcede karşılığı "Egocentrism" olan benmerkezciliğin kişinin toplum yerine kendisiyle ilgilenmesi ve bakış açısının sınırlı olması³ şeklinde tanımı da bulunmaktadır. Benmerkezcilik kavramı, Felsefe Terimleri Sözlüğü'nde "Ben'i karar ve eylemlerin özeğine yerleştirme, kendi dünyasını dünyanın tümü olarak gören, kendi değerlerini bütün dünya için geçerli sayan dünya görüşü"⁴ olarak geçmektedir. Benmerkezcilik kavramı, bilişsel gelişim alanında araştırmalarda bulunan İsveçli Psikolog Jean Piaget (1896-1980) tarafından 1926 yılında ortaya atılmıştır.⁵ 20. yüzyılda kullanılan bu kavram, her ne kadar yeni bir kelime gibi görünse de derin felsefî ve psikolojik bir zemin üzerinde anlam kazanmaktadır.

Piaget, Sigmund Freud'un psikanaliz kuramıyla ilgilenmiş ve klinik çalışmalarda bulunmuştur. Daha sonra ilgi alanı değişen Piaget, Fransız psikolog Alfret Binet'in zeka testini yarattığı Paris'teki okulda çalışmaya başlamıştır. Laboratuvar okulunda çocukların zekasını ölçerken, kendi bilimsel alanını keşfeden Piaget, farklı yaş aralığındaki çocukların fiziksel, biyolojik ve sosyal dünyaları anlayışını test ederek bilgiyi nasıl edindikleri sorusuna deneysel araştırmalar yaparak cevap aramıştır. Çocuklar üzerinde yaptığı ilk incelemeler sonrasında Piaget, doğuştan olan ya da çevreden edinilen donanım arasındaki bağıntının insan zekasının gelişiminde geçerli olduğunu söylemiştir.⁶

² "Benmerkezcilik", **Meydan Larousse Büyük Lügat ve Ansiklopedi**, C. II, Meydan Yayınevi, İstanbul, 1969, s. 1517.

³ "Egocentric", Merriam Webster Dictionary, (Çevrimiçi) <http://www.merriam-webster.com/dictionary>, 26.01.2014.

⁴ Bedia Akarsu, "Beniçincilik", **Felsefe Terimleri Sözlüğü**, İstanbul, İnkılap Kitabevi, 1998, s. 32.

⁵ Martin E. Ford, "The Construct Validty of Egocentrism", **Psycholohical Bulletin**, Vol. 86 (6), 1979, p. 1170.

⁶ Richard I. Evans, **Jean Piaget - İnsan ve Fikirleri**, Çev. Şebnem Çiftçioğlu, Ankara, Doruk Yayıncılık, 1999, s. 22-23.

Çocuklarda zihinsel gelişimin belli evrelerden geçerek oluştuğunu dile getiren Piaget, zihinsel gelişimi dört aşama halinde anlatmaktadır. İlk aşamada insanlar, yaşamlarının ilk iki yıllarını kapsayan duyuşal-motor dönemde somut objeleri algılamaya başlar ve nesneleri hareket ettirmeyi öğrenirler. 2 yaşından 6-7 yaşına kadar devam eden ikinci aşama olan işlem öncesi dönemde, dilin yanı sıra zihinsel imge ve rüyada görülenleri de içeren sembollere hakim olmaya başlarlar. 6-7 yaşından 12 yaşına kadar süren üçüncü aşama olan somut işlemler döneminde ise çocuklar sınıflandırmayı, sayıları ve bunlardan nasıl sonuç çıkaracaklarını öğrenirler. Son olarak 15 yaşına kadar olan soyut işlemler döneminde, genç insanlar artık işlemlere sadece nesnelere değil aynı zamanda kelimelerle formüleştirlmiş hipotezlere de uygulayabilme imkanına sahip olmaktadırlar.

Piaget, çocukların kullandıkları dile ve düşüncelerini ifade etme yöntemlerine bakarak benmerkezci olduklarını savunmaktadır. Zihinsel gelişim dönemlerinden biri olan işlem-öncesi dönemdeki çocuklar üzerinde çalışmalarını yoğunlaştıran Piaget, bu dönemdeki çocukların benmerkezci düşünceleri ve davranışlarıyla ilgili somut veriler ortaya koymuştur.⁷ Piaget, gelişim modeliyle bebeklerin uzun bir süre nesnelerin sürekliliğine dair bir düşüncesinin olmadığını savunmuştur. Piaget'ye göre işlem öncesi dönemde olan 2-7 yaş arasındaki çocukların akıl yürütme biçiminin ayırt edici temel özelliği, ben ile ben olmayanın birbirinden ayrılmamışlığına ve kendi görüşüyle öteki görüşlerin birbirine karışmasına dayanır.⁸ Bu nedenle benmerkezcilik, Piaget'ye göre özne ve nesne etkileşimindeki fark eksikliği olarak tanımlanmaktadır.⁹ İşlem öncesi dönemin iki alt bölümünden biri olan kavram öncesi aşamada çocuklarda dil yeteneklerinin yanı sıra sembol oluşturma becerileri de gelişmeye başlar. Çocuklar bu aşamada nesnel durum ve objelerin yerine geçen kelimelerin ve imgeleri, bu kelime ve imgelerin gösterdiği algılanamayan yani soyut durumları birbirinden ayırt edebilirler. Çocukların benmerkezci oldukları kavram

⁷ Üstün Dökmen, **Sanatta ve Günlük Yaşamda İletişim Çatışmaları ve Empati**, İstanbul, Sistem Yayıncılık, 1997, s. 141.

⁸ "Benmerkezcilik", **Meydan Larousse Büyük Lügat ve Ansiklopedi**, s. 1517.

⁹ Ford, **a.g.m.**, s. 1170.

öncesi düşünce aşamasında çocuklar, durumlara ve olaylara kendi bakış açısından yaklaşırlar ve kendilerini diğer bir kişinin yerine koyamaz yani empati kuramazlar.¹⁰

Piaget'nin yanı sıra çocuk gelişimi alanında araştırmalarda bulunan ABD'li araştırmacı Martin E. Ford da benmerkezcilik üzerine görüşlerini dile getirmiştir. Ford'a göre Görsel/uzaysal; Duygusal, Bilişsel olmak üzere üç tür benmerkezcilik vardır.¹¹ Bu benmerkezci tiplerine sahip insanlar ne başkalarının gözünden olaylara bakıp empati kurabilirler, ne başkalarının hissettiği duyguları anlayabilirler ne de başkalarının olaylar ve durumlar hakkında ne düşündüklerini anlayabilirler.

Bir insanın benmerkezci olup olmadığını anlamak kolay değildir. Bu noktada psikologlar, deneysel çalışmalar yapma yoluna gitmişlerdir. Çocuk gelişimi konusunda araştırmalar yapan İsviçreli psikolog Bearbel Inhelder ile Piaget, çocuklar üzerinde "Üç Dağlar" problemini uygulamıştır. Bu probleme benzer bir örneğe göre bir çocuğun karşısına soldan sağa adam, dağ ve ağaçtan oluşan bir resim konulur ve çocuğa resimde neler gördüğü sorulur. Çocuk, bir ağaç, bir dağ ve bir adam gördüğünü söyler. Resimdeki adamın ne gördüğü sorulduğunda ise çocuk, adamın ağacı ve dağı gördüğüne yönelik bir cevap verirse burada bir sorun vardır. Çünkü bu cevabı veren çocuk, benmerkezci bir bakış açısına sahip olduğu için resimde yer alan adamın rolüne girememiş demektir. Resimdeki adamın ağacı görebilmesi mümkün değildir.¹² Küçük yaşlardaki çocuklar, bu gerçeği fark edemeseler de zihinsel gelişimleri doğrultusunda daha sonraki yıllarda kendilerini resimdeki adamın yerine koyarak, dağın arkasında kalan ağacı adamın göremeyeceğini kavrayabilmektedirler.

Benmerkezci davranış, çoğu zaman duygusal ve bilişsel olabilmektedir. Başka insanların görüş ve düşünceleri de benmerkezci insanlar için önemsiz ve yok sayılabilir. Toplumla etkileşim halinde olduğu için düşünce ve davranışları şekillenen insanların, önyargılarından sıyrılamayarak, karşılarındaki insanların görüş

¹⁰ Evans, **a.g.e.**, s. 139-140.

¹¹ Ford, **a.g.m.**, s. 1169.

¹² Dökmen, **a.g.e.**, s. 142-143.

ve düşüncelerine önem vermemesi, düşünceleri değiştirmeye çalışması ve kendi çıkarları doğrultusunda hareket etmeleri benmerkezci olduklarının göstergesidir.

İnsanların çocukluk dönemlerinden edinmeye başladıkları benmerkezci davranışlar, doğru zamanda tespit edilip düzeltilmediği takdirde yetişkinlik dönemlerinde birçok sorunu da beraberinde getirmektedir. Özellikle bu durum, benlik kavramının öne geçtiği gençlik çağında daha fazla gözlemlenmektedir. Çocukluk döneminde sürekli dış dünyayı merak eden ve öğrenmeye çalışan insanlar, gençlik döneminde de kendi iç dünyalarını incelerler. Gençler duygularını, bedenlerini incelemenin yanı sıra nasıl bir insan olmak istedikleri konusunda kafa yorarlar. Bu durum çocukluktan çıkan gençlerin benlik arayışının belirtileridir.¹³ Sigmund Freud'un kızı ve Avusturyalı psikanalist Anna Freud ise gençliğin çelişkili ruhsal durumunu şöyle tanımlamaktadır: "Gençler aşırı bencildir. Kendilerini evrenin merkezi sanırlar. Tek ilgi konuları kendileridir. Gene hiçbir çağ gençlik çağı kadar özveri ve bağlılık göstermez. En ateşli sevgiyle bağlanır, bağlarını birden koparırlar. Bir yandan coşkuyla toplum yaşamına katılmak isterler, sonra da kendi kabuklarına çekilirler."¹⁴

Çocukluk ve gençlik çağlarından itibaren benmerkezci bakış açısına sahip olan kişiler, sosyal sorumluluk anlayışıyla hareket edemedikleri gibi her zaman kendi görüşlerinin önemli olduğunu vurgulamaktadırlar. Ancak tüm bu tanım ve açıklamalar, benmerkezcilik kavramını derinlemesine anlamak için yeterli değildir. Bu nedenle "Ben" ve "Merkez" kelimelerinin birleşiminden oluşan benmerkezcilik kavramının kelime kökenlerine inilerek, daha ayrıntılı bilgi verilecektir.

1.1.1. Felsefe ve Psikolojide Ben Kavramı

İngilizcede "Myself", Latince "Ego" anlamına gelen "Ben" kavramı, öncelikli olarak konuşan kişinin (öznenin) vurgulanması durumunda kullanılmaktadır. Felsefenin en belirsiz kavramlarından biri olan "Ben" in sözlük tanımı şöyledir: "Akıl

¹³ Atalay Yörükoğlu, **Gençlik Çağı-Ruh Sağlığı ve Ruhsal Sorunlar**, İstanbul, Özgür Yayınları, 2007, s. 103-104.

¹⁴ Yörükoğlu, **a.g.e.**, s. 46.

sahibi öznenin, bilinçli kişinin, kendisini başkalarından ayırmasına ve kendisini öne sürmesine yarayan güç."¹⁵ Birçok düşünür tarafından farklı tanımlanan "Ben", klasik felsefede deneysel (ampirik) ve somut bir birey bilinci, Kant'ta algıları alan öznenin sürekliliği, Nietzsche'de, düşünmeyi olduğu gibi istemeyi ve duymayı da kapsayan tüm insan yaşantısı olarak ele alınmıştır.¹⁶ Bu tanımlardan özne ben üzerine tartışmaların çok eski yıllarda başladığı anlaşılmaktadır.

Tarih boyunca birçok filozof, hakikate giden yolu bulabilmek için farklı görüşler ortaya koymuştur. Batı düşünce tarihinde M.S. 354-430 yılları arasında yaşamış filozof St. Augustine, insanın kendini araştırmasına önem vermiştir ve hakikatin insanın içinde olduğunu söylemiştir. Birinci tekil şahsın hakikat için temel oluşturması, St. Augustine ile başlamaktadır. Bunun yanı sıra St. Augustine, bilgi anlayışını Platon'a benzer bir biçimde temellendirmektedir. Platon'un bilgi anlayışında kendini gösteren idealar bilgisi ve formlar bilgisi kavramları, St. Augustine'de ise pratik akıl ve teorik akıl olarak kendini göstermektedir. Pratik akıl bu dünyanın ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik bir bilgiyken, teorik akıl kavramı ise hakiki bilgiyle ilgilidir.¹⁷ Ancak hakiki bilgiye ulaşmak sanıldığı kadar kolay değildir. Bu nedenle birçok düşünür hakiki bilgiye ulaşabilmek amacıyla şüpheli bir bakış açısı benimsemiştir.

"Her şeyin ölçütü insandır" sözüyle Protagoras, ilk şüpheli düşündürdür. Her şey için birbirine tümüyle karşıt iki söz söylenebileceğini belirten Protagoras, her insanın kendine ait kanaat ve düşünceleri olduğunu bu nedenle hakiki bilginin kişiden kişiye değiştiği için var olmadığını öne sürmüştür. Bu noktada kesin bilgiye ulaşma konusunda kafa yoran, düşüncenin temeline özbilinci koyan St. Augustine'in tezine yöneltelen eleştiriler önemlidir:

¹⁵ Ahmet Cevizci, "Ben", **Felsefe Terimleri Sözlüğü**, İstanbul, Paradigma Yayınları, 2003, s. 58.

¹⁶ "Ben", **Meydan Larousse Büyük Lügat ve Ansiklopedi**, C. II, Meydan Yayınevi, İstanbul, 1969, s. 1504.

¹⁷ Deniz Çalık, Özge Pelin Çınar, "Geçmişten Günümüze Bilgi Yaklaşımları Bilgi Toplumu ve İnternet", **XIV. Türkiye'de İnternet Konferansı**, İstanbul Bilgi Üniversitesi, İstanbul, 12-14 Aralık 2009, s. 78-79.

"Şüphesizliği çürütmenin ve nihai kesin bilginin varlığını kanıtlamanın ancak içsel bilgi ile mümkün olacağı iddiasındadır. Ancak içsel bilgide bilen ve bilinen bir olup kesinliğe ulaşılır. Bu içsellik dilinin kullanılışı Kartezyen düşünceyi hazırlayan bir ön aşamadır. Augustine şüphenin mümkün olamayacağını birinci tekil şahsın kendi varlığından emin olmamasının mümkün olmadığı tezi ile çürütür, "yanılırsam varım demektir, zira yanılmam, hata etmem için var olmam gerekir". Kendi varlığımdan şüphe edemem ve bu benim için şüphesizliğin çürütülmesinde bir temel oluşturur. Bu önerme Descartes'in cogito ergo sum önermesinin bir başka biçimi gibidir. Augustine, Descartes'dan yüzlerce yıl önce öz-bilincin doğrudan kesinliğinde hakikati, erdemi ve inancını temellendirir. Descartes felsefesinde olduğu gibi Augustine'de de 'ben' felsefesi, düşüncenin temelini oluşturur."¹⁸

Ortaçağ Avrupası'na bakıldığında zaman insan aklının reddedildiği, kilisenin yeniliklere kapalı baskıcı bir tutum sergilediği ve tamamen dini öğretilerin hakim olduğu görülmektedir. Ancak 1450'de Johannes Gutenberg tarafından oynar harfli matbaanın geliştirilmesi ve bilginin geniş kitlelere yayılmasıyla Avrupa'da hakim olan skolastik* düşünce yapısı zamanla yerini Aydınlanma Çağı'na bırakmıştır. 1453'te İstanbul'un fethedilmesi, Ortaçağ'ın kapanmasına ve insanlık tarihi adına önemli gelişmelerin yaşandığı Yeniçağ'ın başlamasına neden olmuştur. 1453'ten 1789'da yaşanan Fransız İhtilali'ne kadar devam eden Yeniçağ'da, Rönesans ve Reform hareketlerinin yanı sıra yeni ticaret yollarının bulunması amacıyla başlatılan Coğrafi Keşifler ile insanların dünyaya bakış açıları değişmiştir.

Dünyanın sadece yaşadıkları yerden ibaret olmadığını anlayan insanlar, kilisenin öğretilerine karşı çıkarak, gerçek bilgiyi aramaya başlamışlardır. Avrupa düşünce tarihinde birey ve benliğin keşfi de bu dönemde olmuştur. Rönesans düşünce yapısının gelişimiyle özne, birey ve benlik gibi kavramların gündelik yaşamda kullanıldığı görülmektedir. Bu dönemde Tanrı ile insanın aynı evrende olmadığına, dünyanın sadece insana ait bir kozmos olduğuna ve merkezinde de insanın olduğuna inanılmaktadır. Böyle bir ortamda insan, dinin etkisinden uzaklaşarak kendi yaşam tarzını seçmeye ve bunu hayata geçirmeye başlamıştır. İnsan, benliğini sadece

¹⁸ Şefik Deniz, "Öznelcilik ve Eleştirisi", Afyon, **Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, 2006, C. VIII, No: 2, s. 222-223.

* Bilgiyi kiliseyle birleştirmeye çalışan Orta Çağ felsefesi.

öznesinde kavrayabilir ve kendini Tanrı'da değil kendinde tarif eder.¹⁹ Önyargılardan uzak, deney ve gözleme dayalı akılcı düşünceyi temel alan bu yeni dönemde dini öğretilerden bağımsız bir şekilde hareket eden insanlar, özgür bir ortamda istedikleri her şeyi yapabileceklerini düşünmeye başlamışlardır. Bu noktada insan merkezli bir felsefe anlayışının da temeli atılmıştır.

Aydınlanma Çağı'nın ilk temsilcilerinden olan rasyonalist düşünür René Descartes, kendisinden önce yaşamış filozoflardan farklı olarak hiçbir şekilde şüphe götürmeyen ve tamamen kesin bilginin peşine düşmüştür. İnsan bedeninin fiziksel dünyaya ait olduğunu düşünen Descartes, bu nedenle buradan gelecek bilgiye şüpheyile yaklaşmıştır. Duyulardan gelen bilgiye de geldiği yol nedeniyle şüpheyile yaklaşan düşünür, dünya hakkında kesin ve doğru muamelesi görebilecek hiçbir şeyin olmadığına dikkat çekmiştir. Bu açıdan bakıldığında Descartes'ın her bilgiye şüpheyile yaklaştığı sonucuna ulaşılmaktadır.²⁰ "Metafizik Üzerine Düşünceler" kitabında duyuların zaman zaman insanları aldatabileceğine dikkat çeken Descartes, bu konuyla ilgili görüşlerini şöyle dile getirmektedir: "Bizi bir kez aldatana bir daha asla güvenmemeliyiz. Evet, belki duyular bizi çok küçük ve çok uzaktaki nesneler konusunda aldatırlar, ama duyular yoluyla edinilmiş olmalarına rağmen kendilerinden asla kuşku duyamayacağımız öyle çok şey de vardır ki; tıpkı benim şimdi burada olmam, ateşin yanında oturuyor olmam, üzerimde şu kışlık giysimin olması, elimde bu kağıdı tutuyor olmam ve buna benzer şeyler."²¹

Zihnin yanılgılara çok açık olduğuna vurgu yapan Descartes, duyu organlarıyla algılanan bir şeyin aslında sadece zihinde bulunan yargılama kabiliyetiyle idrak edildiğinin altını çizerek şu örneği vermektedir:

"Şöyle camdan dışarı baksam ve sokaktan geçen insanlar görsem, o zaman tıpkı bal mumunu görüyorum dediğim gibi, normal olarak insanları da görüyorum derim. Ama gerçekte şapkalardan ve giysilerden başka ne görüyorum? Bunların

¹⁹ Sibel A. Arkonaç, "Psikolojideki Özne Kavramı ve Türkiye'deki Özne Kavramı Üzerine Bazı Düşünceler", İstanbul, **İstanbul Üniversitesi Sosyoloji Dergisi**, C. III, No: 7, 2003, s. 13.

²⁰ Arkonaç, **a.g.m.**, s. 14.

²¹ Renatus Descartes, **Metafizik Üzerine Düşünceler**, Çev. Çiğdem Dürüşken, İstanbul, Kabalcı Yayıncılık, 2013, s. 23.

*altındakiler pekala kendiliğinden hareket eden birer makine de olabilir, ama ben bunların insan oldukları yargısına varıyorum. Demek ki gözlerimle gördüğümü düşündüğüm bir şeyi, aslında sadece zihnimde bulunan yargılama kabiliyetiyle idrak ediyorum."*²²

Benliğin varlığını ispat etmeyi felsefenin çıkış noktası yapan Descartes, ben bilgisinin şüphe götürmediğini ve tüm bilgiler arasındaki en kesin bilgi olduğunu ispat etmeye yönelik çalışmalar ortaya koymuştur.²³ Düşünceyle beni birbirinden ayırmayarak, insanın düşündüğü için varoluşunun kesin olduğu kanısına varan Descartes, cogito ergo sum (Düşünüyorum öyleyse varım) sözüyle düşünen insan varlığının şüphe götürmez olduğu sonucuna ulaşmıştır: "Düşünüyorum öyleyse varım ifadesindeki kelimelerde, var olmadıkça düşünmenin mümkün olmayacağını açıkça görmem dışında, onların doğruluğuna beni inandıracak başka hiçbir şeyin bulunmadığını fark ettim ve böylece çok canlı ve çok net düşünebildiğim her şeyin doğru olduğunu genel bir kural olarak kabul edebileceğime ikna oldum."²⁴ Descartes, bu sözüyle sadece bir nesne üzerine düşünmeden değil, insanın düşündüğünün bilincine sahip olmasından kısacası bir öz bilinçten söz etmektedir. Bilinç, burada kendi kendinin düşünen bir bilinç olduğunun farkındadır.²⁵

Descartes'a göre içebakış denen özel bir yöntemle elde edilen ben bilgisinin yanlış olma ihtimali yoktur, burada özne ile nesne arasında herhangi bir üçüncü öge olmadığı gibi ben bilgisinde özne ile nesne aynıdır. Bu noktada Descartes, cogito (düşünmek) savından yola çıkarak ruhun (ben'in) düşünen bir töz* olduğunu ve maddeden yahut bedenden tamamen farklı bir varlık olduğunu iddia eder.²⁶ Zihin ve bedeni ikiye ayıran Descartes'ın felsefesine göre rasyonel olan zihin ve rasyonel olmayan beden arasında homojen bir yapı vardır. Bu yapıda kişi her zaman rasyonel olarak kendi çıkarlarına uygun bir şekilde hareket etmektedir. Descartes, ben

²² Descartes, **a.g.e.**, s. 55.

²³ Şahabettin Yalçın, "Descartes ve Özne Olarak Benlik", **Felsefe Dünyası**, Ankara, No: 38, 2003/2, s. 108.

²⁴ Renatus Descartes, **Yöntem Üzerine Konuşma**, Çev. Çiğdem Dürüşken, İstanbul, Kabcı Yayıncılık, 2013, s. 99.

²⁵ Vedi Temizkan, "**Kant'ta "Ben" Sorunu**", Kocaeli, Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Felsefe Anabilim Dalı Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2008, s. 11-12.

* Değişenlerin özünde değişmeden kaldığı varsayılan idealist kavram.

²⁶ Yalçın, **a.g.m.**, s. 115.

kavramına böyle bir yaklaşım sergilerken, bu kavram ampirist John Locke, David Hume ve rasyonalist Gottfried Leibniz tarafından farklı bakış açılarıyla ele alınmıştır.

Öncelikli olarak birçok filozofun üzerinde durduğu gibi hakiki bilginin peşine düşen John Locke, insanların doğuştan gelen fikirlere sahip olduğu görüşüne karşı çıkmıştır. İnsanların doğduklarında hiçbir bilgiye sahip olmadığını söyleyen Locke, bu görüşünü şöyle desteklemektedir:

"Eğer doğuştan ideler, yani zihinde zihnin edimsel olarak üzerinde düşünmediği ideler varsa, bunlar bellekte bulunmalıdır; bunların oradan anımsama yoluyla ortaya çıkarılması, anımsandıkları zaman da, anımsama bilinci olmadan anımsama olmayacağına göre, bunların daha önceden zihinde bulunan algılar olduğunun da bilinmesi gerekir. Çünkü anımsama bir şeyi bellekle ya da o şeyin daha önceden bilindiğinin ya da algılanmış olduğunun bilinciyle birlikte algılamaktır. Bu olmadıkça zihne gelen her ide yenidir, yani anımsanmış değildir."*²⁷

Zihnin hiçbir idesi olmayan boş bir levhaya benzediğini belirten Locke, bütün bilgilerin temeline deneyi koymaktadır. Locke, burada deneyi dış duyum ve iç duyum olmak üzere ikiye ayırmaktadır.

Sarı, beyaz, sıcak, soğuk, sert, acı, tatlı idelerle, duyulur nitelikler denilen bütün öteki niteliklerin idelerini zihne duyuların ilettiğini²⁸ söyleyen Locke, bu idelerin anlaşılmasına dış duyum adını vermektedir. Ancak hakiki bilgiye sadece dış duyumla ulaşamayacağını belirten Locke, dış duyumların tam olarak algılanabilmesi için belli bir zihinsel işlemde geçmesi gerektiğini vurgulamaktadır. İç duyumu zihnin sahip olunan ideler üzerinde çalışırken, insanın kendi içinde yaptığı işlemlerin algıları olarak tanımlayan Locke, bu konuda şunları söylemektedir:

"Algılama, düşünme, kuşgulanma, inanma, uslamlama, bilme, isteme ve zihinlerimizin değişik edimlerinin hepsi böyledir. Bunların bilincine vararak onları içimizde gözlemlemekle, zihnimize bunlardan da duyularımızı etkileyen

* Kökü Aristoteles'e kadar uzanan "töz" kavramı felsefede bilgi kuramının temel dayanağını oluşturur. John Locke'a göre bir insanın düşünmesi sırasında anlığın nesnesi olarak ortaya çıkan her şeyin yerini tutacak en iyi terimdir. Düşlem, kavram, tür ya da düşünme sırasında, zihnin, üzerinde kullanıldığı her şey ne anlama geliyorsa, Locke bunları anlatmak amacıyla bu sözcüğü kullanmıştır.

²⁷ John Locke, **İnsan Anlığı Üzerine Bir Deneme**, Çev. Vehbi Hacıkadıroğlu, İstanbul, Kabalıcı Yayıncılık, 2013, s. 94.

²⁸ Locke, **a.g.e.**, s. 98.

cisimlerden olduğu gibi, seçik ideler alırız. Bu ide kaynağı herkesin kendindedir ve bu dışsal nesnelerle ilgisi olmadığı için duyu değilse de ona çok benzer ve buna içsel duyu denmesi uygun olur."²⁹

Özetle Locke, Descartes'ın şüphe götürmeyen cogito'suna karşılık hakiki bilginin zeminine tamamen deneyi yerleştirmiştir.

Locke'un fikirlerine bir karşı duruş sergileyen Gottfried Wilhelm Leibniz, Descartes gibi rasyonalisttir ve doğuştan idelerin taraftarıdır. Leibniz'e göre varlığı doğru kavramak için görüntülerden çok öze yönelmek gerekmektedir. Yeter neden ilkesi kapsamında herhangi bir şeyin nedensiz gerçekleşmeyeceğini açıklamaya çalışan Leibniz, ruhun sadece fikirleri değil, ilkeleri de barındırdığına dikkat çekmektedir. Leibniz'in mantığının önemli bir ögesini oluşturan yeter neden ilkesi, genel olarak mantığın temel ya da ilksel ögesi olarak bilinen özdeşlik ilkesinin eşi gibidir. Leibniz'e göre insan ruhu yalnızca kavramları ya da fikirleri değil bir takım ilkeleri de içerir. Özdeşlik ilkesi bunların başında gelir. Bu ilkeler arasında bir de çelişmezlik ilkesi vardır. Tüm bu ilkelerin yanı sıra Leibniz, ruhun içermiş olduğu doğruları, ölümsüz doğrular olarak belirler. Bu doğrular zorunlu doğrulardır. Ustan gelen bu doğrulardan başka bir de deneyden gelen doğrular vardır. Usun doğruları zorunluyken, deneyden gelen doğrular ya da olgularla ilgili doğrular olumsaldır. Zorunlu önermeler yalnızca tanrısal usa bağlıdır, olumsal önermeler ise tanrısal isteme bağlıdır.³⁰

Leibniz'e göre varlığın kökeninde uzamsız tözler vardır. Bu tözleri Leibniz, "monad", kendi kuramını da monadoloji olarak adlandırmaktadır. Monad basit bir tözdür ve birbirlerinden ayrıdır. Monadları birbirinden ayıran ise algılardır. Algı monadın kendi dışına açılışı ve öbür monadlara yöneliştir. Her biri maddesiz olan monadların pencereleri yoktur, bu yüzden ne onlara bir şey girebilir, ne onlardan bir şey çıkabilir. Her monad öbür monadların algısına kendi içinde varır.³¹ Leibniz, monadlar arasındaki uyumun Tanrı tarafından sağlandığını söylemektedir. Ayrıca her

²⁹ Locke, **a.g.e.**, s. 98.

³⁰ Afşar Timuçin, G.W. Leibniz, **Leibniz'in Felsefesi, Metafizik Üzerine Konuşma**, İstanbul, Bulut Yayınları, 2006, s. 28-29.

³¹ Timuçin, Leibniz, **a.g.e.**, s. 33.

tözün bütün bir dünya gibi Tanrı'nın ya da tüm evrenin aynası gibi olduğunu söyler ve her tözün Tanrı'yı ya da evreni kendine göre açıkladığını anlatır.

Evrenle ilgili olan algı, açık ve seçik olmadığı için onu algıda ve üst algıda belirginleştirmek ve daha açık kılmak gerekmektedir. Algı bilinçsiz, üst algı bilinçlidir. İnsanın derin bir uykuya daldığı zamanda olduğu gibi sezilemeyen algılar vardır. Böylece Leibniz, bilinçdışını ilk tanımlayan düşünür olmuştur. Monadlar, sürekli olarak bir algıdan bir başka algıya geçerler, bu olgu ya da ilke açlık diye adlandırılır. Bu oluşum bir iç oluşumdur. Bir monadda meydana gelen bu iç oluşum başka monadlarda da gerçekleşir. Böylece her bir monad evrenin canlı bir aynası olur.³²

John Locke'un hakiki bilginin temeline deneyi yerleştirdiği gibi David Hume da insan doğası üzerine kanıtlanabilir varsayımlara dayalı bilgiyi kurmaya çalışmıştır. Algılar ve bunların zihinde bıraktığı izlenimler dışında bir bilgi kaynağı olmadığını söyleyen Hume, basit, maddi olmayan, kendi kendine varlığını sürdüren ölümsüz benlik düşüncesini reddederek, benliğin sadece “algılar demeti” olduğunu öne sürmüştür. Hume, dış dünyanın nesnel varlığının ve benliğin zihne bağımlı olduğuna dair bir temellendirme sunmuştur.³³ Her gerçek tasarımı ortaya çıkaran şeyin belli bir izlenim olduğunu belirten Hume, benlikle ilgili şunları söylemektedir: "Benlik ya da kişi herhangi bir izlenim değil, çeşitli izlenim ve tasarımlarımızın onunla bir ilişkisi olduğunu sandığımız şeydir."³⁴ İzlenimlerin sürekli ve durağan olmadığını söyleyen Hume'a göre acı ve haz, üzüntü ve sevinç, tutkular ve duyular birbirini izlemektedir ve hepsi aynı zamanda var olmamaktadır. Buradan yola çıkarak algıların birbirlerinden farklı, ayırt edilebilir ve ayrı olarak var olabildiğini vurgulayan Hume, benliğin algıyla bağlantısını şöyle anlatmaktadır: "Benlik dediğim şeyin en yakınına girecek olursam, her zaman sıcaklık ya da soğukluğun, ışık ya da gölgenin, sevgi ya da nefretin, acı ya da hazzın şu ya da bu tikel algısına çarparım. Hiçbir zaman

³² Timuçin, Leibniz, **a.g.e.**, s. 33-35.

³³ Temizkan, **a.g.t.**, s. 20.

³⁴ David Hume, **İnsan Doğası Üzerine Bir İnceleme**, Çev. Ergün Baylan, Ankara, BilgeSu Yayıncılık, 2009, s. 173.

benliğimi bir algı olmaksızın yakalayamam ve hiçbir zaman algıdan başka bir şey gözleyemem."³⁵

İnsanlar, nesneleri görseler de görmeseler de onların sürekli var olduklarını düşünürler. Nesnelerin algıdan ve anlıktan neden ayrı var olduğunu sorgulayan Hume, bu duruma açıklık getirmeye çalışmıştır. Varsayılan bir zaman değişimi boyunca değişmesiz ve kesintisiz kalan bir nesnenin seçik bir tasarımını insanların taşıdığını ve bu tasarıma özdeşlik ya da aynılık tasarımı denildiğini kaydeden Hume, birbiriyle ilişkili olan algıların yerine özdeşlik kavramını yerleştirmektedir. Özdeşlik gözle görülebilen bir olgu değildir. Hume, özdeşliğin gerçekte farklı algılara ait olan ve onları birleştiren bir şey değil, yalnızca üzerlerinde düşünüldüğü zaman tasarımlarının imgelemdeki birliği nedeniyle onlara yüklenilen bir nitelik olduğunu söyler.³⁶

Algının bağımsız ve tikel olduğunu söyleyen Hume, insanların algılar zincirinin özdeşlik tarafından birleştirildiğini ve bu özdeşlikle, nesnelerin sürekli var olduğunu belirtmektedir. Zihni tiyatro sahnesine benzeten Hume, bunun nedenini şöyle anlatmaktadır:

"Orada çeşitli algılar, ardışık olarak kendilerini gösterirler; geçerler, yeniden geçerler, kayıp giderler ve sonsuz bir duruş ve durum çeşitliliği içinde birbirleriyle karışırlar. Yalınlık ve özdeşliği imgelemek için ne gibi bir doğal yatkınlığımız olursa olsun, zihinde sözcüğün tam anlamıyla tek bir zamanda, hiçbir yalınlık ve farklı zamanlarda özdeşlik yoktur. Tiyatro benzetmesi bizi yanıltmamalıdır. Zihni oluşturanlar yalnızca ardışık algılardır."³⁷

Hume'un özdeşlik düşüncesinde, değişebilir ve kesintili nesnelerin algılanmasının arasına yerleştirildiğinde nesneler değişmez ve kesintisiz olarak görülür. Bu durumda ortaya çıkan yanlışlığı dikkate alan Hume, değişebilir ve kesintili olan ve yine de aynı kalmayı sürdürdükleri varsayılan nesnelerin aslında benzerlik, birliktelik ya da nedensellik tarafından bir araya getirilen parçaların ardışıklığından oluştuğunu göstermektedir. Bellek eski imgeleri şimdiye getirir. İmgeler, birbirine benzer olduğu

³⁵ Hume, **a.g.e.**, s. 174.

³⁶ Hume, **a.g.e.**, s. 179.

³⁷ Hume, **a.g.e.**, s. 174.

için bunlar arasındaki benzerliğe dayanarak bu algıların tek bir bütünün parçaları olduğu fikrine ulaşır. Böylece bellek algılar arasında benzerlik ilişkisi üreterek özdeşliğin üretilmesine katkıda bulunur.³⁸ Tüm bu tespitlerden yola çıkıldığında duyuşsal tasarımlar olmadan öznenin kendini bilemeyeceğini düşünen Hume, nedensellik fikrine açıklık getirerek, Immanuel Kant'ı etkilemiştir. Ben kavramı üzerinden Descartes'ı eleştiren Immanuel Kant, Saf Aklın Eleştirisi adlı eserinde Descartes'ın cogito argümanından Ben'in düşünen ve yalın bir töz olduğu sonucunu çıkarmasını mantıksal bir safsata olarak nitelendirir. Cogito argümanının ben'in sadece özne olarak var olduğunu gösterdiğini ve onun dışında ben'in mahiyeti hakkında herhangi bir bilgi vermediğini³⁹ söyleyen Kant, Descartes'ın ve diğer bazı filozofların karşı karşıya kaldığı ruh-beden sorunuyla uğraşmak zorunda kalmamıştır, zira Kant, benliği bedenden tamamen farklı tözsel bir varlık olarak görmemektedir.⁴⁰

Kant, benlik ve ben bilgisi konularına ilişkin üç tür benlikten söz eder. Kant, öncelikle fiziksel dünya açısından yaptığı fenomen (görünüş)-numen (kendinde gerçeklik) ayrımını benlik açısından da yapar. Bu ayrıma göre zamanda yer alan ve neden-etki mekanizmasına tabi olan ve dolayısıyla hakkında bilgi sahibi olunabilen 'fenomenal' benliğin yanında bir de zamanda yer almayan ve hakkında hiçbir şekilde bilgi sahibi olunamayan 'numenal' bir benlik vardır. Kant'ın numenal benliği, kendini daha çok ahlak ve özgürlük alanında gösterir. Kant'a göre insanlar ancak numenal bir varlık olarak özgür olabilir. Ahlaki olarak numenal ben, bilen bir özne yahut bilinen bir nesne değil, eylemde bulunan ve dolayısıyla özgür olan bir etmendir. Bu benlik tanımlarının dışında Kant, üçüncü olarak Transandantal (Aşkınsal) ben'den söz eder. Kant'a göre 'Düşünüyorum' önermesi sadece düşünen bir benliğin olduğunu gösterir ama onun özyle ilgili bilgi vermez. Kant'a göre benliğin özü hakkında bilgi sahibi olunamazsa bile onun hakkında a priori bir bilince sahip olunabilir. Kant'a göre bu bilinç, ne bir sezgidir ve ne de bir kavramdır; bu bilinç, içi boş bir 'düşünce' yahut 'yalın bir temsildir'. Bu yalın temsil, benliğin özü hakkında bir bilgi vermez ama

³⁸ Temizkan, **a.g.t.**, s. 26.

³⁹ Yalçın, **a.g.m.**, s. 115.

⁴⁰ Şahabettin Yalçın, "Kant'ta Transandantal Ben Bilinci", **Felsefe Dünyası**, Ankara, No: 39, 2004/1, s. 59.

onun varoluşu ve işlevleri hakkında saf bir bilinç sağlar.⁴¹ Bu noktada Kant, transandantal ben'i şöyle tanımlamaktadır: "Tüm sezgi verilerini önceleyen ve tüm nesnelerin temsillerinin ancak onunla ilişki içerisinde bulunmasıyla mümkün olduğu bu bilincin birliği olmasaydı hiçbir bilgi, bilgiler arasında hiçbir bağlantı ya da birlik mümkün olmazdı. İşte ben bu değişmez, saf, orijinal bilince transandantal ben bilinci adını veriyorum."⁴²

Özne olarak transandantal ben hakkında edinilen a priori bilinç, içsel nesneler dahil tüm nesnelerin bilgisinin transandantal koşuludur. Ancak Kant'ın bu üçlü benlik anlayışı, üç ayrı varlık öngörmez, tam tersine bu üç benlik bilinci, tek bir varlığın yani ben'in değişik yönlerinin bilincidir.⁴³ Kant, düşünceden varlığa geçişte, kavramın çözümlenmesinden başka bir aracıya gereksinim olduğunu düşünmektedir. Bu aracı, duyular ve onların saf formu olan zamandır. Zamanda verili olan da, ölümsüz olamayacağına göre, ruhun ölümsüzlüğü varsayımı, Kant'a göre geçerli değildir.⁴⁴ Bilginin temellendirilmesinden çok insan zihninde nasıl oluştuğuna dair araştırmalar, ön plana çıkmıştır. Düşünen bir zihin öznedir ve kendisine bir özne olarak nesne bakışı getirir. Kendisi bir öznedir ama zihinsel olarak onu idrak ettiği an ona bir nesne gibi bakıp inceleyebilir. Kendine yansıdığı an kendi zihnini dış dünyadaki bir nesne gibi inceleyebilir. İşte bu nokta, felsefedeki özne anlayışının psikolojiye yansıdığı yerdir.⁴⁵ Böylece felsefe alanında Descartes'tan Kant'a kadar uzanan ben kavramı, psikolojinin de alanına girmiştir.

Psikolojide ben kavramı üzerine önemli araştırmalarda bulunan düşünürlerin başında Sigmund Freud gelmektedir. Descartes'ın Tanrı'dan tamamen bağımsız olarak tanımladığı ben'i tüm yönleriyle ele alan Freud, insan zihni ve kişiliği üzerinden ben tanımlaması yapmaktadır. Her insanın kişilik yapısı birbirinden farklıdır. Kişilik yapısı insanların belli durumlar ve olaylar karşısında önceden kestirilebilen benzer tutumlar sergilemelerine ve belli duygusal tepkiler göstermelerine neden olur. Genel

⁴¹ Yalçın, **a.g.m.**, s. 60.

⁴² Yalçın, **a.g.m.**, s. 61.

⁴³ Yalçın, "**Descartes ve Özne Olarak Benlik**", s. 116.

⁴⁴ Temizkan, **a.g.t.**, s. 13.

⁴⁵ Arkonaç, **a.g.m.**, s. 15.

tanımıyla kişilik, insanın duygu, tutum ve davranışlarının örgütlenmiş ve kalıplaşmış halidir.⁴⁶ Freud'un geliştirdiği ruhsal çözümleme (psikanaliz) kuramına göre kişilik ya da ruhsal yapı altbenlik (id), benlik (ego) ve üstbenlik (süperego) olmak üzere üçe ayrılmaktadır. Ego kişiliğin bilinçli yanısıdır ve insanın kendi beni hakkındaki bilinçli bilgisi anlamındadır. Psikanaliz literatüründe benlik yerine ego kelimesinin kullanıldığı görülmektedir.⁴⁷

Freud'a göre id, kişiliğin temel sistemini oluşturan, doğuştan gelen ve bedende var olan ilkel ruhsal yapıdır. İnsandaki temel ihtiyaçların ve dürtülerin kaynaklandığı bölümdür. Bir nevi açlık, susuzluk, cinsellik, saldırganlık güdülerinin güç deposu olarak tanımlanabilir. Haz ilkesine göre çalışan altbenlikten gelen tüm dürtü ve uyarılar, benliği zorlayarak doyum arar. Ancak bu dürtü ve uyarılar tamamen bilinçdışıdır.⁴⁸ Kişiliğin şımarık çocuğu olarak tanımlanan id, bencildir, asosyaldır, kendisi hariç hiçbir dış olguyu tanımaz. Aynı zamanda id, psikolojik enerjinin birincil kaynağı ve içgüdülerin de oturduğu yerdir. İd, dış dünyadan çok, beden ve bedensel süreçle bir ilişki içindedir. Ego ve süperego ile karşılaştırıldığında id'in bir organizasyon içinde olmadığı görülür. İd, zamanla dış dünya ile bir bağlantısı olmadığı için deneyimler vasıtasıyla da değişmez. Ancak ego tarafından kontrol edilip düzenli bir hale getirilebilir.⁴⁹ Freud'a göre id, kişiliğin karanlıkta kalan bir parçasıdır ve kişinin içgüdüsel olarak yaptığı her eylemde kendisini göstermektedir.

Ego ise kişiliğin oluşmasını sağlayan orkestra şefidir. Hem id'i hem de süperego'yu yöneterek, uyumlu bir yapıda kişiliğin ortaya çıkmasını sağlar. Ego, insanda eğitim yoluyla gelişen kişilik bölümüdür. İd'den kesin sınırlarla ayrılan ego, bir taraftan id'den gelen dürtü ve uyarılar ile dış dünyanın koşulları arasında bir denge kurarak, arabuluculuk görevini yerine getirir. Ego, altbenlikten gelen tüm dürtüleri algılar, dış gerçekleri de hesaba katarak dürtülerin doyurulmasını sağlar. Ego, ruhsal örgütlenmede düzenleyici ve uzlaştırıcı işleve sahiptir; bunu yaparken de insanın

⁴⁶ Yörükoğlu, **a.g.e.**, s. 81.

⁴⁷ Hasan Bacanlı, **Sosyal İlişkilerde Benlik - Kendini Ayarlamamanın Psikolojisi**, İstanbul, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, 2004, s. 12.

⁴⁸ Yörükoğlu, **a.g.e.**, s. 82.

⁴⁹ Calvin S. Hall, **Freudyen Psikolojiye Giriş**, Çev. Ersan Devrim, İstanbul, Kaknüs Yayınları, 2010, s. 33- 34.

kimi dürtülerini bastırmakta kimi dürtülere de yol vermektedir.⁵⁰ Ego, haz prensibi yerine gerçeklik prensibi tarafından yönetilir. Gerçeklik prensibi ihtiyaca karşılık verecek nesnenin bulunması veya meydana getirilmesine kadar enerjinin deşarj edilmesini ertelemeyi amaçlar. Bu konu bir örnekle açıklanabilir: İnsanlar bebeklik döneminde aç olduğu zaman her şeyi ağızlarına sokamazlar. Yenilebilecek bir gıda maddesini tanımak zamanla öğrenilir ve yenilebilecek bir nesneyi bulana kadar yeme işlemine girişilmemelidir. Tersî söz konusu olduğunda ortaya bebeğe zarar veren, acı verici istenmeyen bazı durumlar yaşanabilir.⁵¹ Çocuklarda benlik tam olarak gelişmediği için altbenlik, daha çok davranışlarda kendisini göstermektedir. Büyüdükçe çocuklar, egoları zamanla geliştiği için her şeyi istemezler ve isteklerini de kimi zaman ertelemeyi öğrenirler. Egonun oluşmasında deneyim, eğitim ve öğretim önemli bir yere sahiptir. Çocukluk evresinden sonra insanlar, büyüme döneminde çevreyle uyumlu bir şekilde yaşayabilmek için çoğu zaman anne babalarının değer yargılarını özümseyerek, kendi süperegolarını oluşturmaktadırlar.

Kişiliğin üçüncü ana ögesi süperegodur. Gerçek olandan çok ideal olanı temsil eder, gerçeklik veya hazdan çok mükemmelliyet için uğraşır. Ebeveynlerin dış dünyaya uyum sağlayabilmek amacıyla iyi, kötü, güzel, çirkin, ödöl, ceza diye niteledikleri standartların ve geleneksel değerlerin temsilcisidir. Böyle bir yapıda çocuk, haza erişmek ve acıdan kaçınmak için sadece gerçeklik prensibine uyması gerektiğini değil, aynı zamanda ebeveynlerinin ahlak kurallarına göre de davranmaya çalışması gerektiğini öğrenir.⁵² Süperegö, benlik ideali ve vicdan olmak üzere iki bölümden oluşur. Kötü bir davranışta bulunan bir insanın önce süperegosu devreye girer. Bu davranışın ne kadar kötü olduğu, kimleri etkileyeceğiyle ilgili süperegö, ego üzerinde etkide bulunur. O nedenle kişi, yaptığı kötü davranış sonrasında vicdanıyla yüzleşerek pişmanlık duyar. Üstbenliğin kişiyi uyaran, yargılayan ve cezalandıran bir görevi vardır. Bu durumun tam tersi de mümkündür.

⁵⁰ Yörüköğlü, **a.g.e.**, s. 82-83.

⁵¹ Hall, **a.g.e.**, s. 36.

⁵² Hall, **a.g.e.**, s. 38-39.

Felsefe ve psikolojide ben kavramı üzerine getirilen tüm bu bakış açıları şu sonucu ortaya çıkarmaktadır. Ben, somut olarak kişinin kendi varlığı olmakla birlikte, soyut olarak insanın kişilik özelliklerini bir araya toplayan güçtür. Düşünen insan varlığından yola çıkarak şüphe götürmeyen bilginin peşine düşen filozoflar, benliğin oluşmasını etkileyen faktörleri ve bu faktörlerin bilinç tarafından nasıl algılandığını farklı bakış açılarıyla ortaya koymuşlardır. İnsanın kişilik yapısını ve davranış biçimlerini etkileyen benliğin oluşmasında birçok faktör etkilidir. Bu faktörlerin ilki doğuştan gelen kalıtsal yapı özellikleridir. Bunun yanı sıra kişinin anıları, ebeveynlerin tutum ve davranışları, öğretmenlerinin yaklaşımı, kişinin yetiştiği çevre, yaşadığı toplum ve duysal tasarımlar da benliği etkileyen faktörler arasında yer almaktadır. Buradan anlaşıldığı üzere ancak yaşanılarak elde edilebilecek, çok boyutlu ve karmaşık bir yapıya sahip olan ben olgusu, öznenin bilinçli bir şekilde bireyselliğini öne çıkarmasıdır.

1.1.2. Merkez Kavramı

Arapça kökenli bir kelime olan 'merkez'in birden fazla anlamı bulunmaktadır. Ancak merkez denilince akla öncelikli olarak belirli bir yerin ortası gelmektedir. Bir daire çizerek dönen bir şeyin bağlı bulunduğu direkt veya milin saplandığı yer anlamına gelen merkez kelimesi matematikte bir çemberin veya bir kürenin yüzeyindeki bütün noktalara eşit uzaklıkta olan bir küre veya çemberin tam ortasında bulunan nokta olarak tanımlanmaktadır.⁵³ Bunun yanı sıra bir ülkenin, bölgenin ve kuruluşun yönetim yeri anlamına da gelmektedir.⁵⁴

Merkez kelimesinin insanların bir araya geldiği yer; bir kentte, en canlı, ticaretin yoğun olduğu semt; bir takım etkinliklerin, güçlerin toplandığı ve oradan yayıldığı yer anlamı da bulunmaktadır.⁵⁵ Toplumbilim açısından merkez, düzen ve değişiklik arasında bir siyasal davranış, bir denge olarak ele alınabilir.⁵⁶ Bu çalışmada

⁵³ İlhan Ayverdi, "Merkez", **Misalli Büyük Türkçe Sözlük**, İstanbul, Kubbealtı Lugatı, 2011, s. 802.

⁵⁴ "Merkez", **Türk Dil Kurumu Türkçe Sözlük**, C. II, 1998, s. 1539.

⁵⁵ "Merkez", **Büyük Larousse Sözlük ve Ansiklopedisi**, C. XIII, Gelişim Yayınları, İstanbul, 1986, s. 8025.

⁵⁶ "Merkez", **a.g.e.**, s. 8027.

'benmerkezcilik' kavramını oluşturan merkez kavramı, bireyin kendi benini karşılaştığı tüm olayların merkezine alması şeklinde karşımıza çıkmaktadır.

1.1.3. Benmerkezcici Bakış Açısı

Her insanın yaşadığı dünyaya karşı geliştirdiği kendine özgü bir bakış açısı vardır. Kişinin kendine özgü bakış açısı ise başta ailesinin yönlendirmesi, içinde yaşadığı ülke ve toplumun değer yargılarıyla bağlantılı olarak yetiştiği çevrenin de etkisiyle oluşmaktadır. Başkaları tarafından tanınma, sevilme ve dikkate alınma ihtiyacı duyan insanlar, kendi kişisel egolarını (ben) merkeze alıp, her şeyin önünde tutarak diğer insanlardan farklı olduklarını göstermeye çalışmaktadırlar.

İnsanların genel yapısında kendilerini olduklarından güçlü, diğer insanlara göre daha zeki, daha yetenekli ve daha erdemli görme eğilimi vardır. Eleştiriye açık olmayan, olumsuz yönlerini görmeyen insanlar, daha çok olumlu yönlerini abartıp öne çıkararak olumsuz yönlerini kapatmaya çalışırlar.⁵⁷ İnsanın hayatın merkezine kendisini, kişisel egolarını koyması, başta normal gibi gelebilir ancak benmerkezcici bir insanın diğer insanlarla sağlıklı iletişim kurmasında büyük bir engel oluşturmaktadır.

Benmerkezcilik, her toplumsal tabakada bulunan bir yaşam tavrıdır. Dünyaya kendi burnunun ucundan bakmak ve sonsuza dek kendi çıkarlarının peşinden koşmak, yoksulların en yoksullarında bile görülmektedir.⁵⁸ Alman Sosyolog Uta Hess'in sınır tanımayan ve ruhsal bir bulaşıcı hastalık olarak nitelediği benmerkezcilik, son yıllarda teknolojinin gelişmesiyle birlikte medya ve küreselleşmeyle artış göstermiştir. Uta Hess, benmerkezciliği şöyle tanımlamaktadır: "Benmerkezcilik sadece bencilliğin artırılması değil, onun tehlikeli bir biçimde tersine çevrilişidir. Karşıdaki insan artık bir muhatap olarak değil, ya ayak bağı olan ya da sömürmek için bir tür "duygusal süpermarket" işlevi gören bir şey olarak görülür."⁵⁹ Burada

⁵⁷ Yörükoğlu, a.g.e., s. 101.

⁵⁸ Uta Hess, **Benmerkezcilik**, Çev. Mustafa Tüzel, Ankara, Genesis Kitap, 2011, s. 12.

⁵⁹ Hess, a.g.e., s. 13.

benmerkezcilik ile bencilliğin (egoizm) birbirinden ayrı kavramlar olduğu ortaya çıkmaktadır.

Kişinin kendi egosunu merkeze almasına ve kendi çıkarlarını herkesten üstün tutmasına bencilik denilmektedir. Bencilik, ahlak felsefesinde, her insanın kendi iyiliğini gözetmesi ve kendi çıkarlarını hayata geçirmesi gerektiğini, yaşamdaki en yüksek iyinin, kişinin kendisi için mümkün tüm tatminleri (arzuları, istekleri, ihtiyaçları, hazları ve amaçları) karşılaması ya da gerçekleştirmesi olduğunu, kişinin kendi tatmin, başarı ve mutluluğunun ilk, en yüksek ve nihai değer olduğunu, kalan tüm değerlerin bundan çıktığını savunan anlayıştır.⁶⁰ Ayrıca bencilik, sadece kendi çıkarlarını doyurmayı ve çatışmalı durumlarda bunu başkalarının zararına gerçekleştirmeyi düşünen bir insanın tutumunu betimler.⁶¹ Benmerkezci bir insan, toplumsal ilişkilerde kendini diğer insanlardan üstün görmesiyle, sık sık kendi kişiliği ve çıkarları hakkında konuşmasıyla dikkat çeker.⁶² Bu tanımdan anlaşılacağı üzere benmerkezcilik, bencilliği ve narsisizmi içine almaktadır. Hatta birçok kaynakta benmerkezcilik, narsisizm kavramı altında anlatılmaktadır.

Psikolojik bir terim olan narsisizm, kişinin kendisini aşırı beğenmesi ve kişinin kendisine aşırı düşkünlüğü olarak tanımlanmaktadır. Narsisizmin ana özelliği, benlik hakkında aşırı abartılı olarak olumlu olmasıdır. Narsist insanlar, kendilerini toplumsal statü, güzel görünüm, zeka ve yaratıcılıkta her zaman başkalarından daha iyi olduklarına inandırırılar. Ama gerçekte değildirler. Nesnel olarak yapılan ölçümlere göre, onlar da diğer herkes gibidirler.⁶³ Ancak bu tanımlar, benmerkezciliğin sadece bir ayağını oluşturmaktadır. Benzer davranışlar sergiledikleri için herkes tarafından tanınabilen benmerkezci bakış açısına sahip insanların genel özellikleri ise şöyle özetlenebilir:

* Kendilerini severler, önemli ve değerli olarak görürler.

⁶⁰ Ahmet Cevizci, "Egoizm", **Felsefe Terimleri Sözlüğü**, İstanbul, Paradigma Yayınları, 2003, s. 130.

⁶¹ Hess, **a.g.e.**, s. 14.

⁶² Hess, **a.g.e.**, s. 14.

⁶³ Jean M. Twenge, W. Keith Campbell, **Asrın Vebası: Narsisizm İleti**, Çev. Özlem Korkmaz, İstanbul, Kaknüs yayınları, 2010, s. 44.

- * Benmerkezci kişiler, kendilerini ön plana çıkarmak için ellerinden gelen her şeyi yaparlar. Bu özellikleri çoğu zaman konuşmalarına ya da yazılarına yansıtmaktadırlar. En sıradan bir konudan bahsederken bile mutlaka "Bana göre, ben yaptım, benim başarıım, ben öyle düşünüyorum" gibi kelimeler kullanarak sürekli "ben" derler. Ayrıca yüksek sesle konuşarak, ilgiyi kendi üzerlerine çekmeyi başarırlar.
- * Toplum tarafından onaylanma ihtiyacı duymamaktadırlar. Karşılarındaki insanların düşünceleri onlar için çok da önemli değildir. Her zaman kendi görüş ve düşüncelerini insanlara empoze etmeye çalışırlar.
- * İnsanların birbirlerine karşı dürüst olmalarını kabul edemezler, açık sözlü olmak onlara göre değildir. Hayal dünyalarında kendilerini karşı tarafa nasıl göstermek istiyorlarsa, gerçek olmasa da kendilerini öyle göstermeye çalışırlar. Yalan söylemeye meyillidirler. Bunu yaparken, tatlı dil kullanırlar ve dostça tavır sergilerler.
- * İnsanlarla çıkar amaçlı iletişim kurarlar. Bu durum kişinin yine söylem ve davranışlarıyla çoğu zaman anlaşılır. Bir insandan çıkarı yoksa o insanla iletişim kurmayı zaman kaybı olarak görürler. Karşılarındaki insanlara değer vermezler.
- * Benmerkezci bakış açısına sahip oldukları için bu kişilerin sosyal sorumluluk duyguları gelişmemiştir. Hayatlarında kendi sorunlarını çözmek daha önem taşır, diğer insanların sorunlarının ne olduğuna dair ve kendilerinden destek istendiğinde nasıl bir çözüm yolu bulacaklarına dair bir ilgisi ve düşüncesi yoktur.
- * Göz önünde olmayı severler ve bunun için çabalarlar.
- * Sürekli kendileri için başkalarından bir şeyler isterler ama hiçbir şeyden hoşnut kalmazlar. Başkaları kendilerinden bir şey istediği zaman da bunu dikkate almazlar.
- * Sürekli mağdur olduklarından dem vururlar. Ve insanların kendilerine acımasını sağlayarak, istedikleri her şeyi rahatça elde ederler.
- * Benmerkezci olduklarını hiçbir zaman kabul etmezler. Eleştiriye hiç açık değildirler ama insanları eleştirme hakkını kendilerinde görürler.
- * Karşılarındaki insanın içine düştüğü durumu, kendilerini karşılarındaki insanın yerine koyamadıkları için anlayamazlar ve empati kuramazlar. Böyle bir çabaları da yoktur.

"Bir benmerkezci her şeyi -ister insan, ister madde, isterse mutluluk olsun- sadece ve sadece kendisi için her şeyin ölçütünü oluşturan kendi Ben'ine göre ölçer."⁶⁴ İnsanın kendisini başkasının yerine koyarak, olaylara, o insanın bakış açısından bakabilmesi empati kurabildiği anlamına gelmektedir. Ancak benmerkezci davranan bir kişinin karşısındaki insanın rolüne girmesi ve olaylara onun bakış açısından bakması yani empati kurması mümkün değildir.⁶⁵ Bir toplumda yaşayan insanların sosyal hayatta başka insanlarla sağlıklı iletişim kurabilmesi için sosyal bir anlayışa sahip olmaları gerekmektedir. Benmerkezci bakış açısı empati kurmanın, olaylara geniş bir açıyla yaklaşmanın önündeki en büyük engeldir. Böyle bir bakış açısıyla kişi, başta kendisini sonra da çevresini yanlış bir şekilde yönlendirmiş olur.

Günlük yaşamın hemen her kesiminde empatik anlayış, insanları birbirine yaklaştırma, iletişimi kolaylaştırma özelliğine sahiptir. İnsanlar, kendileriyle empati kurulduğunda, anlaşıldıklarını ve kendilerine önem verildiğini hissederler. Diğer insanlar tarafından önem verilmek ise kişiyi rahatlatır ve kendisini iyi hissetmesini sağlar.⁶⁶ Benmerkezci bakış açısına sahip kişiler, başka insanlarla iletişime geçmek için empatik tepkiler verseler bile tam olarak bunu gerçekleştiremezler. Benmerkezci kişi, kendisine sorununu anlatan kişinin duygu ve düşüncelerine eğilmek yerine sorunun sahibini eleştirir, ona akıl verir, bazen de kişiyi kendi sorunlarıyla baş başa bırakıp kendinden söz etmeye başlar.⁶⁷ Benmerkezci insanlar, daha önce de vurgulandığı gibi bu özellikleriyle diğer insanlardan ayrılırlar. Ve bu insanların sayısı, son yıllarda dünyada olduğu gibi Türkiye'de de artış göstermektedir. Bu sayının artmasına neden olan birçok etken vardır. Bu etkenlerin başında yazılı ve görsel medya gelmektedir. Toplumda benmerkezciliğin yükselişe geçmesi ve empati duygusunun körelmesiyle ilgili Bakırköy Psikiyatri Merkezi'nden Psikiyatri Uzmanı Dr. Ayhan Akçan, şu tespitlerde bulunmuştur:

"Toplumun genelinde bir duyarsızlık yaşıyor. Özellikle empati duygusu, diğer insanların acı ve sıkıntılarını anlamakta sıkıntı yaşadığımız bir dönem de denilebilir. Teknoloji ve internetteki gelişmeler bir yandan da insanları

⁶⁴ Hess, **a.g.e.**, s. 15.

⁶⁵ Dökmen, **a.g.e.**, 141.

⁶⁶ Dökmen, **a.g.e.**, s. 146.

⁶⁷ Dökmen, **a.g.e.**, s. 152.

*tamamen bireyselliğe ve bencilliğe yöneltti. Empati, merhamet duyguları körelmeye başladı. 'Benmerkezcilik' toplumu bir arada tutan vicdan ve merhameti ortadan kaldırıyor. İnsanlar o an ki ihtiyaçlarına göre hareket ederek, anlık davranış biçimleri ortaya çıkarıyorlar. 'Ne halin varsa gör. Bana dokunmasın da ne olursa olsun' şeklinde oluşmaya başladı. Empati duygusunun yok olduğu, insanlığın nereye gideceğinin belli olmadığı bir dönemden geçiyoruz. Toplumsal bir duyarsızlık da söz konusu. İnsanları sadece birey olarak ön plana çıkartan bir dünya oluştu. Yasa, vicdan, merhamet yok olmaya başladı."*⁶⁸

Düşünen ve düşüncelerini dile getiren bir varlık olan insanın bu özelliğinin yanı sıra kişisel ve toplumsal kimliğinin belirlenmesinde sahip olduğu ayakkabıları, motorlu taşıtları ya da diğer ulaşım araçları, kalem, bilgisayar ve cep telefonu gibi diğer teknolojik aletler vb. kullandığı maddi şeyler etkili olmaktadır.⁶⁹ Dolayısıyla insanların tercih ettikleri maddi şeyler, onların kimlikleri, hayata bakış açıları, toplumdaki konumlarıyla ilgili ip uçları vermektedir. Dünyada yaşanan her gelişmeyi, modayı ve farklı hayat tarzlarını medyadan öğrenen insanlar, yaşadıkları toplumun benimsediği popüler kültürün de ister istemez etkisinde kalmaktadırlar.

Bir toplumda yaygın biçimde paylaşılan inançları, deneyimleri ve nesneleri içine alan bir olgu olan popüler kültür⁷⁰, ekonomik nedenlerin yanı sıra iletişim teknolojilerinin gelişmesi ve dünyanın da gittikçe küreselleşmesiyle ABD'den başlayarak Avrupa'ya, oradan da tüm dünyaya yayılarak hızlı bir şekilde toplumları etkisi altına almaktadır. Dünyada insanların kişisel ve toplumsal kimliklerinin oluşmasında, siyasi, ekonomik, toplumsal ve kültürel gelişmelerden ne derece etkilendiklerinin anlaşılmasında kuşaklar, önemli bir yol haritasıdır. Kuşaklar, kronolojik açıdan toplumsal olayların insanların düşünce ve davranışları üzerindeki etkisini ortaya koymaktadır. Popüler kültürün bir uzantısı olarak tüketim kültürünün de etkisiyle 1980'li yıllardan itibaren dünyaya yayılan, 1980-2000 yılları arasında doğan ve günümüzde dünya nüfusunun önemli bir kısmını oluşturan Y Kuşağı'nın en belirgin özelliklerinden olan benmerkezci bakış açısı dikkat çekmektedir. Bireylerin toplumdaki kimliklerinin belirlenmesinde ve davranışlarının altında yatan nedenlerde etkili olan benmerkezci bakış açısının benimsenmesinde gazete, televizyon, radyo, internet sitelerinden

⁶⁸ Mert İnan, "Empati kurulmuyor vicdan yok oluyor!", **Milliyet Gazetesi**, 11 Mart 2016, s. 13.

⁶⁹ Ian Woodward, **Maddi Kültürü Anlamak**, Çev. Ferit Burak Aydar, İstanbul, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 2016, s. 186.

⁷⁰ Erol Mutlu, "Popüler Kültür", **İletişim Sözlüğü**, Ankara, Bilim ve Sanat Yayınları, 2004, s. 236.

oluşan medya içerikleri etkili olduğu gibi bu bakış açısı da günden güne medyayı kuşatmaktadır.

Hem dünyada hem de Türkiye'de toplumun beklentileri doğrultusunda hareket eden medya, daha fazla hedef kitleye ulaşabilmek, reklam geliri ve kâr elde edebilmek amacıyla özellikle 1980 sonrasında haber ve yayın içeriklerinde değişikliğe gitmek zorunda kalmıştır. Ekonomik gelişmelerin yanı sıra teknolojik gelişmelerle mücadele eden medyada, gazetecilerin geniş yorum, sıfat ve zarf kullanımına yönelerek, kişisel egolarını ön plana çıkardıkları, fotoğraflı klişelerinin yer aldığı haberlerde haber kaynağıyla samimi pozlar vererek haberin önüne geçtikleri benmerkezci habercilik anlayışı ortaya çıkmıştır. Çalışmanın bu bölümünde benmerkezci haberciliğin tanımı yapılarak, bu habercilik anlayışının nasıl oluştuğunu ortaya koyabilmek amacıyla dünyada ve Türkiye'de meydana gelen siyasi, ekonomik ve teknolojik gelişmelerin medyaya etkisi mercek altına alınacaktır.

1.2. Benmerkezci Habercilik Anlayışı

Benmerkezci haberciliğin tanımını yapmadan önce kavramların yerli yerine oturması amacıyla "haber" kavramının tanımını yapmak gerekmektedir. Birçok kaynakta farklı tanımların yer aldığı haber kavramıyla ilgili bir görüş birliğine varılamamıştır. Ancak en geniş haliyle "haber" şöyle tanımlanmaktadır: Toplumun geniş bir kesimini ilgilendiren, belirli bir yer ve zamanda gerçekleşen, ilginç, yeni ve önemli olan eylem ya da söylemleri kapsayan, gazeteciliği meslek edinmiş kişiler tarafından doğru, tarafsız ve anlaşılır bir şekilde yazılı, görsel, işitsel, dijital olarak kitle iletişim araçları yoluyla hedef kitleye aktarılan bilgilerdir.

Haber kavramının sınırlarının çizilmesi çabası, özellikle doğrudan doğruya haber içeriği, haberin yapılandırılması, üretilmesi ve gerçekliğin sunumu gibi konular söz konusu olduğunda bir gerekliliktir.⁷¹ Haberi yapan gazetecilerin haber kaynağından aldıkları bilgileri ya da habere konu olan olayları, hedef kitleye aktarma aşamasında tarafsız, bağımsız ve nesnel bir bakış açısına sahip olmaları ise en önemli

⁷¹ Hakan Ergül, **Televizyonda Haberin Magazinleşmesi**, İstanbul, İletişim Yayınları, 2005, s. 76.

görevlerinin başında gelmektedir. Ancak dünyada ve Türkiye'de geçerli olmak üzere haber söyleminin üretiminde politik baskı unsurlarının yanı sıra medya kuruluşlarının ideolojik bakış açıları, çıkar ve kârlarının etkili olması haberciliğin önünde en büyük engel olarak görülmektedir.

Siyasi ve ekonomik gelişmelerin yanı sıra hızla gelişen teknolojiyle birlikte önce yazılı basın, ardından radyo ve televizyon yayıncılığı ve 1990'lı yıllarda bilgisayarla birlikte internetin kullanılmaya başlanması haber içeriklerinde ciddi değişimlerin yaşanmasına neden olmuştur. Günümüzde habercilikte yaşanan değişikliklere gelmeden önce haberin nasıl ortaya çıktığı ve hangi gelişmelerden etkilendiği konusu önem taşımaktadır.

Dünyada haberin ilk örneklerini Avrupa'da Ortaçağ'ın sonlarına doğru yazılan haber mektupları, haber kağıtları oluşturmaktadır. O dönemde haber kağıtlarının doğmasında denizaşırı ülkelerle ticaret yapanların birbirlerinden haber almak istemeleri ve iktidar sahiplerinin gerçekleştirilen savaşlar hakkında bilgilenmeye duydukları ihtiyaçlar etkili olmuştur. Özellikle İtalya'nın Roma ve Venedik kentlerinde haber kağıtları yaygın kullanılmıştır. Bu türün ilk örneği 1563 yılında Venedik'te görülmektedir. Gazeta adında bir gümüş para karşılığında satılan bu haber kağıtlarına daha sonra gazzetta denilmiştir.⁷²

Zamanla haber alma ihtiyacının daha da artmasıyla gazeteler ortaya çıkmıştır. Gazeteciliğin gelişmesinde ise Gutenberg'in Almanya'da değişebilir harfleri maden alaşımından dökmesinin ve tahta baskı makinesini kullanıma sokmasının önemli bir yeri vardır.⁷³ Ancak ilk gazetenin ne zaman ve nerede yayımlandığı tam olarak bilinmemektedir. Öyle ki 1600'lerin başlarında Almanya, Hollanda ve Belçika'daki yayımcıların Avrupa'nın farklı yerlerindeki ticari alıcılar için gazete yayımladıkları görülmüştür. Finansal haberlerin ağırlıklı olduğu bu yayınlar, ilk başlarda haftalık olarak çıkarılmıştır. Augusburg'da çıkarılan *Avis Relation Oder Zeitung* adlı gazete, ilk örnek olarak gösterilmektedir. 1605 yılında çıkarılan ve ticari bültenden doğan

⁷² Özgür Gönenç, **Dünya Medyası**, İstanbul, Truva Yayınları, 2010, s. 91.

⁷³ Oya Tokgöz, **Temel Gazetecilik**, Ankara, İmge Kitabevi, 2012, s. 126.

Nieuwe Tijdingen'in ilk gazete olduğuna ilişkin görüşler vardır.⁷⁴ Başka bir kaynakta da 1605 yılında Almanya'da Strasbourg'da Johann Carolus tarafından basılan *Relation: Aller Fürnemmen und gedenckwürdigen Historien* adlı gazete ilk gazete sayılmaktadır. Bu gazete kitap formatında yayımlanmıştır.⁷⁵ Avrupa'da gazeteler, ilk başta iki haftada bir yayınlanmış daha sonra günlük yayınlanmaya başlamıştır. 1660'da ise ilk günlük gazete basılmıştır.⁷⁶ Türk basın tarihine bakıldığında ise ilk gazete örnekleri Osmanlı İmparatorluğu'nda Fransızca yayımlanmıştır, daha sonra da 1828'de Türkçe ve Arapça ilk yerli gazete Vakayi-i Mısıriye basılmıştır.

İlk yıllarda siyah-beyaz, yazı ağırlıklı, fotoğrafsız, sadece okura yaşamın gündelik sorunlarıyla ilgili bilgi veren gazetelerde habercilik anlayışı ve haberin işlevi zamanla oturmuştur. Dünyada yayımlanan gazete örneklerinde o dönemin olaylarını anlatan, savaşlar, siyasi ve ekonomik gelişmeler hakkında bilgi veren haberler ve eleştirel yazılar yer almıştır. Türkiye'de ise dünya basınından yaklaşık 200 yıl sonra ilk gazeteler, devlet eliyle dönemin iç ve dış olaylarından yönetimin ve halkın zamanında haberdar olması amacıyla yayımlanmıştır. Daha sonra devletin denetiminden çıkan gazetelerde iç ve dış haberlerin yanı sıra ekonomik ve siyasi gelişmelere yönelik eleştirel yazılara yer verilmiştir.

Dünyada ve Türkiye'de gazetelerin içeriklerinde yaşanan değişikliklerin ekonomi başta olmak üzere, siyaset ve teknolojik gelişmelerle zaman zaman paralel bir doğrultuda olduğu dikkat çekmektedir. Teknolojik gelişmelerin başında ise radyo ve ardından televizyonun icadı gelmektedir. Radyo yayıncılığına dünyada 1920'de İngiltere'de, Türkiye'de ise 1927'de geçilmesiyle gazete tirajlarında düşüş yaşanmıştır. Ancak tek yönlü yayın yapan radyonun halkı tatmin etmemesi sonucu tirajlar artarken, diğer yandan da Türkiye'de gazetecilik anlayışında tirajları etkileyecek büyük değişiklikler yaşanmıştır. 'Başyazıya dayanan gazete' anlayışından 'habere ve fotoğrafa' daha

⁷⁴ Ömer Özer, **Liberal Basın Anlayışı: Objektif Habercilik İdeali, Haber Değerliliği ve Gazetecilik Etiği**, Eskişehir, Anadolu Üniversitesi Yayınları, 2008, s. 46.

⁷⁵ Alissa McAlpine, "Printing as a Catalyst for Social Revolution", Oregon, USA, **A History of the Book: Disrupting Society from Tablet to Tablet**, Western Oregon University, 2015, p. 46.

⁷⁶ Orhan Koloğlu, **Osmanlı'dan 21. Yüzyıla Basın Tarihi**, İstanbul, Pozitif Yayınları, 2006, s. 11.

öncelik tanıyan anlayışa geçilmiştir.⁷⁷ Bu anlayış, Batı'da 19. yüzyılın sonlarında hakimdir.

Günümüzde toplumları kısa sürede etkileyen, uzak mesafeleri yakınlaştıran ve farklı kültürleri insanlarla buluşturan kitle iletişim araçlarından televizyon, dünyada ilk kez İngiltere'de 1926 yılında, Türkiye'de 1952 yılında yayın hayatına başlamıştır.⁷⁸ Siyah beyaz televizyon ekranından sınırlı saatlerde yayınları takip eden insanlar, haberleri, yerli ve yabancı filmleri, spor karşılaşmalarını, eğlence programlarını da izlemeye başlamışlardır. Televizyon yayıncılığı, kendi hayat tarzlarının dışında farklı hayatlarla, kültürlerle, çok renkli bir dünyayla tanışan insanların alışkanlarında da değişimin yaşanmasına neden olmuştur. 1950'lerde ABD'de renkli televizyon yayıncılığına başlanması ve 1960'larda dünyada renkli televizyonun yaygınlaşmasıyla insanların televizyona ilgisi daha da artmıştır. Televizyon yayıncılığına geçilmesiyle gazeteler, yine daha fazla okurun ilgisini çekebilmek, tirajlarını artırmak ve böylelikle ilan ve reklam gelirlerinden kâr elde etmek amacıyla farklı yollara başvurmak zorunda kalmıştır. Bu farklılıklardan biri de renkli fotoğraf kullanımı olmuştur.

Gazetelerin ilk ve son sayfalarında renkli fotoğraflar kullanılırken sonraki yıllarda renkli fotoğraflara iç sayfalarda da yer verilmiştir. Okurun beklentileri doğrultusunda şekillenen gazetelerde, sadece haber vermekle tirajın artmadığını gören gazete sahipleri ve genel yayın yönetmenleri, gazete sayfalarını günlük olayları, siyasi ve ekonomik gelişmeleri yorumlayan gazeteciler, düşünürler ve bilim insanlarına köşelerini açmışlardır.

Türkiye'de uzun yıllar televizyon yayıncılığı devlet televizyonu olan TRT tekelinde yapılmıştır. Türkiye, renkli televizyon yayıncılığıyla dünyaya göre geç yıllarda tanışmıştır. Televizyon yayıncılığı Türkiye'de çok yavaş yaygınlaşmıştır. Siyah beyaz başlayan televizyon yayıncılığı 1 Temmuz 1984'te renkli olarak yoluna devam

⁷⁷ Koloğlu, **a.g.e.**, s. 125.

⁷⁸ İnal Uyguç, Ali Genç, **Radyo Televizyon Haberciliği**, İstanbul, Avcıol Basım-Yayın, 1998, s. 44-47.

etmiştir.⁷⁹ 1990'lı yıllar, radyo ve televizyon yayıncılığında yeni bir dönem anlamına gelmektedir. İlk özel televizyon kanalı Star TV, 5 Mayıs 1990 tarihinde Liechtenstein'da Magic Box ismiyle test yayınına başlamıştır. Eylül ayında ise Almanya'nın Eutelsat uydusundan kanal kiralayarak Star 1 adıyla resmen yayına geçmiştir. 11 Haziran 1992'de yayın hayatına Interstar ismiyle devam etmiş ve son olarak kanal, Star TV adını almıştır.⁸⁰ Türkiye'nin ikinci özel kanalı olan Teleon da 1992 yılında izleyiciyle buluşmuştur.⁸¹ Daha sonra da 1992 yılında Türkiye'nin ilk ulusal yayın yapan radyosu Süper FM dinleyiciyle tanışmıştır. Bu süreçte insanların büyük çoğunluğu, haberi gazeteler yerine televizyondan takip etmeyi tercih etmiştir.

Televizyon haberlerinde gazetecilerin ekranlarda görünmesi, anons çekmesi, canlı bir şekilde olayları anlatması, haberin çok kısa sürede görüntüyle desteklenerek hedef kitleye aktarılması, izleyicilerin gazetelerden ve dolayısıyla haberlerden beklentilerini değiştirmiştir. Gazetecilerin ekranlara çıktığı böyle bir ortamda gazetelerde, yazının daha az olduğu, fotoğrafların daha büyük görüldüğü, sayfa mizanpajında renkli kutuların, hareketli başlıkların atıldığı, gazetecilerin fotoğraflarının, adlarının ve iletişim bilgilerinin yer aldığı klişelerinin kullanıldığı bir anlayış benimsenmiştir.

Kitle iletişim araçlarında 1980'li yıllarda başlayıp 1990'lı yıllarda had safhaya ulaşan tekelleşmeyle birlikte özellikle kitle gazetelerinde sansasyonel haberlere daha fazla yer verilmeye başlanılmıştır. Haber içeriğinde ya da sunumunda meydana gelen bozulmalar içerisinde en önemlilerinden biri 'haber içeriğinin magazinleşmesi' sorunsalı olmuştur.⁸² Özellikle yazılı basında siyasi ve siyasi boyutta toplumsal ve ekonomik haberlerin içeriğinde dahi magazinsel söylemlere yer verilmiştir. Bu haberlere konu olan siyasetçilerin ve ailelerinin özel hayatları, mimik ve jestleri,

⁷⁹ Ceyda Ilgaz Büyükbaykal, **Türkiye'de Televizyon Alanında Küresel Yerel Birlikteliği: CNN Türk ve CNBC-e Örneği**, İstanbul, İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Yayınları, 2004, s. 69.

⁸⁰ Star TV, "Markalarımız", (Çevrimiçi) <http://www.dogusyayingrubu.com.tr>, 26.10.2015.

⁸¹ Büyükbaykal, **a.g.e.**, s. 77-78.

⁸² Ergül, **a.g.e.**, s. 11.

katıldıkları açılış törenleri, toplantı ve davetler amacından uzak sansasyonel bir şekilde aktarılmış ve haberlerde abartılı bir dil kullanılmıştır.⁸³

Dünyanın giderek küçüldüğü ve insanların her şeyden haberdar olmak istediği günümüzde medya, 1980'lerden itibaren değişen sermaye yapısı ve küreselleşmenin de etkisiyle farklı bir süreçten geçmiştir. Ucuz ve kolay bir kitle iletişim aracı olan televizyonun izleyicinin beğenisini kazanan eğlenceye yönelik yayınlarıyla mücadele eden gazeteler, yıldan yıla artan oranlarda her türlü haberde magazinsel söylemlere yer vermeye başlamıştır. Bu durum da medyada 'kamusal yarar', 'toplumsal sorumluluk' anlayışı ve 'gazetecilik meslek ilkeleri'ne ilişkin önemli tartışmaların yaşanmasına neden olmuştur.⁸⁴

Bilgisayar ve internet teknolojisinin son 30 yılda hızlı bir şekilde gelişmesi de toplumsal alanda birçok değişikliğin yaşanmasına yol açmıştır. 1990'lı yıllarda insanların kişisel mesajlaşmalarla iletişim kurduğu bir araç olan internet, artık milyonlarca insanın aynı anda görsel, işitsel ve yazılı olarak bilgi paylaştığı bir alan haline gelmiştir. Zaman kavramının olmadığı, anında iletişimin yaşandığı, coğrafi sınırların ortadan kalktığı internette yer alan haber sitelerini, Youtube, Facebook, Twitter gibi sosyal paylaşım sitelerini ve blogları takip eden bireyler, yoğun bir bilgi bombardımanına tutulmaktadır.

Bilgi kirliliğinde gerçekleri öğrenme konusunda ayrı bir çaba sarf etmek zorunda kalan bireyler, bu çabayı göstermek yerine özgürlük alanlarının daha çok genişlediğini düşünerek bilgi akışına ayak uydurmaktadırlar. "İnternetteki sınırları/sınırlılıkları göremeyen birey, nostaljik/geleneksel kitle iletişim araçlarının sınır(lılık)larından kurtularak, sonsuz sayıdaki kimliklerinden herhangi birine

⁸³ Mine Özdemir, **"1980 Sonrası Türk Toplumunun Yazılı Basın Yoluyla Siyasi Yaşama Dair Bilgilendirilme Süreci"**, İstanbul, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Gazetecilik Anabilim Dalı Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2009.

⁸⁴ Banu Dağtaş, Erdal Dağtaş, "Tüketim Kültürü, Yaşam Tarzları, Boş Zamanlar ve Medya Üzerine Bir Literatür Taraması", **Medya, Tüketim Kültürü ve Yaşam Tarzları**, Der: Banu Dağtaş, Erdal Dağtaş, İstanbul, Ütopya Yayınevi, 2009, s. 64.

bürünerek özgürlükler dünyasında gezintiye çıktığını düşünmektedir."⁸⁵ Günümüz insanı kişisel isteklerinden ve bakış açısından uzak bir şekilde kendisine dayatılan ben'i sahiplenerek, küreselleşmenin ve tüketim kültürünün sunduğu bir hayatı yaşamayı tercih etmiştir.

Medyada, iletişim araçlarının telekomünikasyon teknikleriyle yöndeşmeye başlamasıyla iletişim araçlarında hızlı bir şekilde veriler depolanarak, görüntü, ses ve metin bir arada hedef kitleye ulaştırılabilmektedir. Yeni iletişim teknolojilerinin sunduğu olanaklara bağlı olarak da haberleri takip eden okurların eylemlerinde de değişiklikler olmaya başlamıştır.⁸⁶ Medyanın yaşadığı bu yeni dönemde okurların haber okuma alışkanlıkları değişmiştir. Kullanıcılar artık internette an be an gelişmeleri takip etmenin yanı sıra kendileri de içerik oluşturmaya başlamışlardır. Özellikle blog ya da kişisel web sitelerine sahip insanlar, farklı gördükleri konularda kendi görüş ve düşüncelerini yazmayı hobi haline getirerek, yüz binlerce insana içerik üretir konuma gelmiştir.

Yeni medyada okurların haber okuma alışkanlıkları değişmiştir. Okur, artık bir bilgisayar ekranından, tableten ya da akıllı telefonundan önüne gelen yazılı metinleri, haberleri okumakta, haber videolarını izleyebilmekte, aynı zamanda da gazetede olduğundan daha fazla haberle ilgili fotoğraflara erişebilmekte. Yine haberle ilgili istatistiki verilere grafikler halinde ulaşabilmekte. Hedef kitle bunları yaparken, metin, grafik, fotoğraf, görüntü ve ses biçimlerinden birini ya da tümünü içeren haberi kendi ilgi alanına göre seçebilmekte, istediği sürede bu verilere erişebilmektedir. Kısacası ekrandan ulaştığı bilginin içeriğini, süresini ve yayın akışını kendisi belirlemektedir.⁸⁷

Okurların haber okuma alışkanlıklarının değişmesinin altında yatan nedenlerden biri de 1970'li yıllarda ABD'de yaygınlaşmaya başlayan bireycilik akımıdır. Bu dönemde

⁸⁵ Göksel Turan, "Gerçek(siz)liğimizde Sarıldığımız Serap: İnternet", **Medya, Tüketim Kültürü ve Yaşam Tarzları**, Der: Banu Dağtaş, Erdal Dağtaş, İstanbul, Ütopya Yayınevi, 2009, s. 354-355.

⁸⁶ Besim Yıldırım, "Gazeteciliğin Dönüşümü: Yöndeşen Ortam ve Yöndeşik Gazetecilik", Konya, **Selçuk Üniversitesi İletişim Fakültesi Akademik Dergisi**, C. 6, No: 2, 2010, s. 230.

⁸⁷ Yıldırım, **a.g.m.**, s. 241.

doğın çocuklar, ailesi ve çevresi tarafından kendisine özel bir insan olduğu hissettirilerek yetişmişlerdir. Televizyon ve sinema metinleri de çoğu zaman buna hizmet etmiştir. Kişinin hayatta farklı olması, toplum kurallarına uymaması, kendine odaklanması bireyciliğin en temel özellikleri arasında yer almaktadır. 1960'ların sonları ve 1970'li yıllarda ABD'de yayımlanan Esquire, New York, The New Yorker, Rolling Stone gibi gazete ve dergilere bakıldığında bireycilik akımının da etkisiyle geleneksel gazetecilik kurallarının kırıldığı görölmektedir. Yeni gazetecilik olarak tanımlanan bu dönemde okurun daha fazla ilgisini çekebilmek amacıyla gazetecilerin nesnellikten uzaklaşarak, kendi yorum ve düşüncelerine yer vermekten çekinmedikleri, farklı bir dille haber yazdıkları görölmektedir. Gazete ve dergilerde yer alan haberlerin duygusal içerikli, öznel bakış açısıyla birlikte bir roman gibi okunması gerektiği savunulmuştur.⁸⁸ Yeni gazetecilik tanımı 1970'li yıllarda editör Tom Wolfe'un makalelerinde kullanılsa da 1960'lı yıllarda bu türün örneklerini görmek mümkündür. Tom Wolfe'un yanı sıra yeni gazetecilik anlayışını benimseyen editörler arasında Hunter S. Thompson, Gay Talese, Norman Mailer, Michael Herr, Truman Capote ve George Plimpton gösterilebilir.⁸⁹ Küçük çapta başlatılan bu gazetecilik anlayışı 1970'li yıllarda istenilen boyuta gelememiştir. Burada siyasi sorunların yanı sıra ekonomik açıdan bakıldığında enflasyon ve işsizlik oranlarının yükselmesi büyük etken olmuştur. Alım gücü zayıflayan insanlar, kendilerine önem vermek yerine gelecekleriyle ilgili kaygılar yaşamıştır. Bu durum 1980'lerin başlarına kadar devam etmiştir.

1980'lerin ortalarından itibaren dünya ölkelerinde devletin giderek küçüldüğü, ekonomiden elini çektiği, liberal ekonominin bir uzantısı olarak serbest piyasa ekonomisinin hakim olduğu bir yapı oluşmuştur. Çok uluslu şirketlerin kamu çıkarlarını arka plana atarak tamamen kendi çıkarları doğrultusunda pazar arayışlarına çıkması ve ayakta kalabilmek için önlerine gelen tüm engelleri sınır

⁸⁸ Bryn Skibo-Birney, "Revolutionary Writing: The Symbiosis of Social and Literary Conflict and Aesthetic Production in Tom Wolfe's The Electric Kool-Aid Acid Test", **Swiss Papers in English and Language and Literature (SPELL)**, 2013, vol. 29, p. 123.

⁸⁹ Eli Justin Bortz, "**The New Journalism And Its Editors Hunter S. Thompson, Tom Wolfe And Their Early Experiences**", Florida USA, A Thesis Presented to The Graduate School of The University of Florida in Partial Fulfillment of The Requirements For The Degree of Master of Arts in Mass Communication, 2005, p. 112.

tanımadan aşma çabası söz konudur. Böyle bir yapılanmada toplumda bireysel çıkarlar da yükselişe geçmiştir. Bir taraftan ekonominin değişmesi, küreselleşmenin ortaya çıkması, diğer taraftan iletişim teknolojinin gelişmesi ve içerikte yaşanan değişimle birlikte özne ve birey olma bilinci daha çok önem kazanmaya başlamıştır.

Yapılan araştırmalar öz saygıyla ilgili psikolojik ve eğitime yönelik makalelerin sayısının 1970 ve 1980'ler de ikiye katladığını ortaya koymaktadır. Öz saygı üzerine gazete makalesi ve kitap sayısı da 1990'larda yüzde 52 oranında artış göstermiştir.⁹⁰ Avrupa'dan tüm dünyaya yayılan bireycilik, kişilerin hayata bakış açılarını değiştirmiştir.

Yaşam tarzlarının, arzuların belli bir standartta topluma sunulmasında günümüz medyası önemli rol oynamaktadır. Medyada gösterilen ürünlerdeki tek tipleşme, ticari birer meta haline gelme ve içerik düzeyinin düşüklüğü tüketim kültürü ile doğrudan bağlantılıdır. Günümüz dünyasında tüketim ve farklı yaşam tarzlarının dolaşıma sokulduğu, 'hemen şimdi ve hep daha fazla' tüketerek yeni kimlik değerlerinin kazanılacağı vurgulanmaktadır. İnsanlar da yönlendirilmeye açık bilinçleriyle kendilerine sunulan hayata uyum göstererek, bir nevi içinde yaşadıkları dünyaya bir yerinden tutunmaya çalışmaktadırlar.⁹¹ Bu doğrultuda medyada yayınlanan içeriklerle birlikte özellikle 1980'li yıllardan itibaren benmerkezci bakış açısı, insanlar tarafından benimsenmeye başlanmıştır. 1980 ve 2000 yılları arasında doğan Y Kuşağı'na tabi insanlarda benmerkezci bakış açısının tavan yaptığı görülmektedir.

ABD'den Avrupa ülkelerine ve oradan da tüm dünyaya yayılan kitlesel bir yozlaşma süresine giren genç nesil, bulaşıcı hastalık derecesinde hayata ve olaylara benmerkezci bir bakış açısıyla yaklaşmaktadır.⁹² Günümüzde haberin peşinde koşan, aktif bir şekilde habercilik yapan gazeteciler de yaşları dikkate alındığında Y Kuşağı'na tabidirler.

⁹⁰ Jean M. Twenge, "Ben" Nesli - Bugünün Gençleri Niçin Bu Kadar Özgüvenli ve İddialı Fakat Bir O Kadar da Depresif ve Kaygılı, Çev. Esra Öztürk, İstanbul, Kaknüs yayınları, 2009, s. 78.

⁹¹ Banu Dağtaş, Erdal Dağtaş, a.g.m., s. 9.

⁹² Twenge, a.g.e., s. 7.

Sosyal medyada kendi ilgi alanına göre haber içeriğini takip eden, hayatını istediği gibi yaşayan, benmerkezci bakış açısıyla olayları değerlendiren okur, medyadan farklı beklentilere girmiştir. Her bilgiye elindeki telefonda, bilgisayarından ya da tabletinden anında ulaşan okur, gazetelerde günlük olaylar, siyasi ve ekonomik gelişmeler hakkında bilgi veren yayıncılığın ötesinde dönemin bakış açısına uygun içerikte haberler okumak istemiştir. Her şeyden önemlisi okur, gazetelerde yer alan haberlerin değeriyle değil de o haberi yapan gazetecilerle ilgilenmiştir. Okur, her kanaldan takip ettiği gazetelerde köşe yazarlarının dışında sevdiği gazetecilerin bakış açıları ve gözlemleriyle eylem ve söylemleri aktarmasını beklemiştir.

Piyasa koşullarının dolayısıyla izleyici merkezli bir yayıncılık anlayışının benimsendiği haber medyasında "haber değeri" kavramı da doğrudan piyasaya dönük bir yaklaşımla saptanmaktadır. Bu anlamda haber içeriğinin basitleştirilmesinden basit içerikli haberlerin sunumuna kadar, geleneksel habercilik anlayışıyla çelişen ilkesel değişimler yaşanmaktadır.⁹³ Benmerkezci bakış açısının yaygınlaşmasında özellikle ana akım medya büyük rol oynamaktadır. Son yıllarda yazılan haberlerde "ben" sözcüğünün sıklıkla kullanıldığı göze çarpmaktadır. 1980 ve 1999 yılları arasında yayımlanan haberlere ilişkin yapılan bir çalışmada "ben, benim, kendim" gibi öz gönderimli kelimelerin kullanımında artış yaşanmıştır.⁹⁴

Tüm bu gelişmelerin yanı sıra haberi yapan gazeteciler, yaşadıkları çağın etkisi, okurların kendilerinden beklentileri doğrultusunda ve rekabet ortamında farklarını ortaya koyabilmek amacıyla benmerkezci habercilik anlayışını benimsemişlerdir. Ayşe İnal, gazetecilerin benmerkezci bakış açılarıyla yazdıkları haberlere şu örneği vermekte ve şu yorumu yapmaktadır:

Bakan'ın kabalığı

⁹³ Ergül, **a.g.e.**, s. 90-91.

⁹⁴ Twenge, **a.g.e.**, s. 75.

Tekel'den Sorumlu Devlet Bakanı ve DYP Samsun Milletvekili Nafiz Kurt, seçim bölgesi olan Samsun'un Bafra ilçesinde kendisine soru soran yerel Gözde TV'nin bayan muhabiri Derya Yılmaz'ı bir dövmediği kaldı. (Milliyet, 12 Haziran 1995)

"Anlatıcı kendi yargılarını sözcük seçimleri ve vurgularla açığa vurmaktadır. Haberi yazanın ne düşündüğünü okuyucu anlar. Kaynak söylemler bağlama ilişkilendirilirken, bu bağlam anlatıcının yargısı ile birlikte verilir."⁹⁵ Böylece benmerkezci bakış açısıyla haberlere imza atan gazetecilerin gazetecilik meslek ilkelerini yerine getiremediklerini ve haber kaynaklarından aldıkları bilgileri tarafsız bir bakış açısıyla okura ulaştıramadıklarını söylemek mümkündür.

Yataktan kalkar kalmaz sosyal medyada hangi kişilerin profil fotoğrafını beğendiğini, hangi kişilerin paylaştığı içeriklere yorum yazdığını, gazetede yaptığı haberleri kimlerin okuduğunu merak eden günümüz gazetecilerinin yazacağı haberlere benmerkezci bakış açısıyla yaklaşımları kaçınılmaz olmuştur. *Hürriyet* gazetesi yazarı Ertuğrul Özkök, gazetelerde görev alan yeni kuşakla ilgili şu yorumda bulunmuştur: "Ve bu teknolojiyi kullanan yeni insanlar... Genç, hırslı, değiştirmek tutkusuyla ateşlenmiş, kafaları dijital mantığa ayarlanmış yeni insanlar. Hiçbir şeyin aynı kalmayacağına inanmış, kalmaması için neredeyse ant içmiş yeni bir kuşak."⁹⁶

Gazetecilerin haber kaynaklarıyla gerçekleştirdiği söyleşilerde yan yana fotoğraflarının yayınlanması, yazdıkları haberlerde deneyimlerinden kendi düşüncelerine kadar ayrıntılı bilgiye yer vermeleri, medya patronları tarafından da ılımlı karşılanmıştır. Gazetecilerin okur kitlesi geniş olduğu için konuyla hiç ilgisi olmayan haberlere gönderildiği ve gittiği yerden farklı bir üslupla yine geniş bir kitlenin ilgisini çekmek ve gazeteyi okunur kılmak adına böyle bir yola başvurduğu gözlenmektedir. Tüm bu gelişmeler, benmerkezci haberciliğin hem okur, hem gazeteci, hem de medya patronları tarafından yazılı basında yer edinmesine neden

⁹⁵ Ayşe İnal, **Haberi Okumak**, İstanbul, Temuçin Yayınları, 1996, s. 109-111.

⁹⁶ Rifat N. Bali, **Tarz-ı Hayattan Life Style'a- Yeni Seçkinler, Yeni Mekânlar, Yeni Yaşamlar**, İstanbul, İletişim Yayınları, 2013, s. 206.

olmuştur. Benmerkezci habercilik anlayışını oluşturan zemini her yönüyle anlatabilmek amacıyla dünyada ve Türkiye'de siyasi, toplumsal ve teknolojik gelişmeler kapsamında kuşakların etkisi, küreselleşmeyle birlikte yayılan tüketim kültürünün hedef kitle üzerindeki etkisi, ekonomik gelişmelerle birlikte yapılanan medyada habercilik anlayışında yaşanan değişim mercek altına alınacaktır.

1.2.1. Siyasi, Toplumsal ve Teknolojik Gelişmeler Kapsamında Kuşakların Etkisi

Benmerkezci habercilik anlayışının oluşmasını etkileyen birçok faktör vardır. Bunların başında siyasi, ekonomik, toplumsal ve teknolojik gelişmeler gelmektedir. Dünyada yaşanan bu gelişmeleri, insanları nasıl etkilediğini ve günümüz habercilik anlayışı üzerindeki değişime nasıl yol açtığını kavrayabilmek amacıyla kuşakları anlamak önemlidir.

Tarihte 1930 ve 1940 yılları arasında kuşak kavramıyla ilgili ilk bilimsel çalışmaları başlatan Fransız Sosyolog Auguste Comte olmuştur. Comte, kuşaksal değişim yoluyla belirlenen gelişmenin gidişatına inanmaktadır.⁹⁷ Macar asıllı Alman sosyolog Karl Mannheim ise 1950 yılında yaptığı çalışmasında kuşakları, ortak alışkanlıkları ve kültürü paylaşan insanlar topluluğu olarak tanımlamıştır. Kuşakların sosyal durumundan bahsederken Mannheim, her duruma uygun davranış biçimlerinin eğilim gösterdiğine dikkat çekmiştir. Gerçek bir bütünlük oluşturabilmenin aynı tarihsel ve sosyal zamanda doğmaktan geçtiğini belirten Mannheim, kuşakların tarihsel miraslarına bağlılıklarının da bulunduğunu ifade etmektedir.⁹⁸

Kuşak kavramının birden fazla tanımı bulunmaktadır. Nesil ve jenerasyon (Generation) kelimeleriyle benzer anlama gelen kuşak kavramı, Türk Dil Kurumu (TDK) Felsefe Terimleri Sözlüğü'nde aşağı yukarı benzer yıllarda doğmuş olup aynı çağın şartlarını, dolayısıyla birbirine benzer sıkıntıları, yazgıları yaşamış, benzer

⁹⁷ Hans Jaeger, "Generation in History: Reflections on A Controversial Concept", **History and Theory**, USA, Wiley for Wesleyan University , Vol. 24, No. 3, Oct. 1985, p. 275.

⁹⁸ Hasan Latif, Salih Serbest, "Türkiye'de 2000 Kuşağı ve 2000 Kuşağının İş ve Çalışma Anlayışı", Ankara, **Gençlik ve Spor Bakanlığı Gençlik Araştırmaları Dergisi**, C. 2, No: 4, 2014-2, s. 136.

ödevlerle yükümlü olmuş kişiler topluluğu olarak tanımlanmaktadır. Bunun yanı sıra tarih felsefesi ve kültür tarihinde ise kuşak kavramı yeni bir anlayışta ve yeni bir yaşama duygusunda, yeni biçimlerde birleşen, eskiden belirgin çizgilerle ayrılan bireyler topluluğu olarak ifade edilmektedir.⁹⁹ Ortalama 25-30 yıllık yaş gruplarını oluşturan bireyler kümesi olarak birbirinden ayrılan kuşaklar, yaşa bağlı olarak tanımlansa da yaşamı biçimlendiren yıllarda toplu anıları paylaşan bir yaş grubuna üye insanları kapsamaktadır.¹⁰⁰ Sosyologlar açısından bakıldığında kuşak kavramı tamamen üç farklı olguya değinilerek tanımlanmaktadır. Bunlardan birincisi bütün insanların aynı zaman aralığında doğmuş olmasıdır, ikincisi bu insanların her birinin bir ailenin içinde bir pozisyonlarının olması ve üçüncü olarak bir grup insanın hippî'ler gibi toplumsal hareketi temel alan bir tarihin parçası olarak varlık göstermesidir. Bu tanımlara uygun sosyal bilimlerde birçok örnek bulunmaktadır. Bu durumda birçok karışıklığa neden olmaktadır.¹⁰¹

Yaşanan karışıklığı ortadan kaldırmak için kuşak kavramını kullanırken hangi dönemden ve hangi özelliklere sahip insanlardan bahsedildiğine dair bilgiler açıkça belirtilmelidir. Kuşakları ele alırken sadece insanların doğdukları zaman dilimlerini baz alarak sınıflandırmak doğru olmaz. Aynı zamanda kuşakları sınıflandırırken toplulukta yaşayan insanların düşüncelerini ve deneyimlerini de dikkate almak gerekmektedir.¹⁰²

En az 20 yıllık süre içerisinde yaşanan toplumsal olaylar, siyasi gelişmeler, ekonomik kararlar, kültürel değişimler ve teknolojik yenilikler değerlendirildiğinde bu gelişmelerin insanlar üzerindeki etkisi benzer davranışların ve bakış açılarının ortaya çıkması şeklinde olmuştur. Herkes yaşadığı zaman diliminde bir kuşağa aittir. Bazı insanlar bu gerçeğe sıcak bildik bir battaniyeymiş gibi sarılırken, bazı insanlar

⁹⁹ "Kuşak", Türk Dil Kurumu Büyük Türkçe Sözlük, (Çevrimiçi) <http://www.tdk.gov.tr>, 9.11.2014.

¹⁰⁰ Katrina Pritchard, Rebecca Whiting, "Baby Boomers and the Lost Generation: On the Discursive Construction of Generations at Work", UK, **Organization Studies**, Vol. 35 (11), 2014, p. 1608.

¹⁰¹ Duane F. Alwin, "Generations X, Y and Z: Are they Changing America?", **American Sociological Association, Contexts**, SAGE Publications, 42 (1), 2002, p. 43.

¹⁰² Orhan Adıgüzel, H. Zeynep Batur, Nisa Ekşili, "Kuşakların Değişen Yüzü ve Y Kuşağı ile Ortaya Çıkan Yeni Çalışma Tarzı: Mobil Yakalılar", Isparta, **Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, 2014, s. 170.

da kendi yaşlılarıyla anılmak istememektedir. Ancak kişilerin yaşayacağı kültürü doğduğu zaman belirler.¹⁰³ Dünya ülkelerinin birbirleriyle olan mesafeleri ve dönemin teknolojik yapısı dikkate alındığında kuşakların ve insanlar üzerindeki etkinin aynı tarih aralıklarında yaşanmadığı görülmektedir. Bu nedenle birçok kaynakta aynı kuşak sınıflandırılmaları fazla zaman aralığı olmasa da farklı tarihlerde ele alınmıştır.

Her kuşağın kendine özgü karakteristik özellikleri, değer yargıları, güçlü ve zayıf yönleri vardır. Bununla birlikte herhangi bir nesli ifade ederken kalıplaşmış ifadelerin olduğunu unutmamak gerekir. Ayrıca kuşakları bir grubun üyesi olarak tanımlarken, grupta bulunan bir özelliği kesin olarak herkesin taşıdığını söylemek doğru bir yaklaşım değildir.¹⁰⁴ Ancak bu çalışmada kronolojik bir şekilde siyasi, toplumsal ve teknolojik gelişmeler hakkında bilgi vermek, insanların tutum ve davranışları üzerinde nelerin etkili olduğunu anlatabilmek, son yıllarda yükselen benmerkezci bakış açısının arka planını gösterebilmek, beraberinde basında ve haber içeriklerinde yaşanan değişimin geldiği son noktayı belirtebilmek amacıyla kuşak sınıflandırılması yapılacaktır.

1.2.1.1. Günümüzde Var Olan Kuşaklar

Bugün yaşayan kuşaklar arasında Sessiz Kuşak (1922-1945), Bebek Patlaması Kuşağı (1946-1964), X Kuşağı (1965-1980), Y Kuşağı (1981-2000), Z Kuşağı (2001-2020) yer almaktadır. Günümüzde 72 yaş ve üstü insanların genel özelliklerini yansıtan Sessiz Kuşak, diğer kuşaklarla kıyaslandığında sayıca daha az kişiyi kapsamaktadır. 1946 ve 1964 yılları arasında doğan Bebek Patlaması'nın çocukları sayıca üstünlüklerinden ötürü büyük bir kültürel değişime neden olmuştur. Ancak ilk doğan bebeklerin yaşı artık 70'i geçtiği için bu kuşakta yer alan insanların iş yaşamında etkisi oldukça azalmıştır. O nedenle günümüzde iş dünyasında aktif bir şekilde X ve Y kuşaklarındaki insanların yer aldığı gerçeği ortaya çıkmaktadır.

¹⁰³ Twenge, **a.g.e.**, s. 13.

¹⁰⁴ Adıgüzel, Batur, Ekşili, **a.g.m.**, s. 171.

X Kuşaağı'ndaki kişilerin en büyüğü 50'li yaşlarına geldiğı için daha çok üst düzey pozisyonlarda müdür ya da yönetici konumda çalışmaktadır. Y Kuşaağı'ndaki kişiler de artık yetişkin oldukları için iş dünyasında önemli konumlarda uzman, müdür yardımcısı ve müdür pozisyonlarında görev almaktadır. İş dünyasında X ve Y kuşaklarındaki çalışanların hakimiyeti söz konusuysen, aynı durum medya için de geçerlidir. Gazetelerde çalışan muhabir, editör ve bölüm şeflerinin artık büyük bir çoğunluğunu Y Kuşaağı'nda yer alan insanlar oluşturmaktadır. Bu nedenle Y Kuşaağı'nın genel özellikleri ve insanların ortaya koydukları kişisel davranış ve bakış açıları önem kazanmaktadır.

Dünyada meydana gelen olaylardan kişinin içinde yaşadığı ülkenin ekonomik ve siyasi durumuna, insanların yaşam tarzlarından okudukları haberlere, kullandıkları giysilerden dinledikleri müziğe kadar birçok etmen nesiller arasındaki farkı ortaya koymaktadır. Bu farklar da dikkate alındığında geçmiş yıllarda icra edilen meslekler ile şimdiki zamanda yapılan meslekler arasında bile çok ciddi farklılıkların oluştuğı gözlemlenmektedir. Örneğin, pazarlama çalışmaları, insanların satın alma kararında neslin getirdiğı tarzların cinsiyet, gelir ve eğitimden daha etkin olduğunu ortaya çıkarmıştır.¹⁰⁵ Aynı şekilde gazetecilikte de daha fazla reklam alma ve kâr gütme amacıyla okurun beklentileri dikkate alınarak haberler yapılmaktadır. Okurun beklentileri yine bağılı olduğu neslin hayata bakış açısından farklı olmamakla birlikte benimsediğı kültür ve beğeni tarzına göre değışiklik göstermektedir.

Günümüz gençliğinde oldukça fazla görölmeye başlanan benmerkezci bakış açısından etkilenen ve bünyesinde de bu bakış açısına sahip gazetecileri çalıştıran gazetelerde benmerkezci habercilik anlayışının yer edinmesi kaçınılmaz olmuştur. Bu nedenle benmerkezci bakış açısının altında yatan siyasi, sosyal, ekonomik ve teknolojik gelişmelerin neler olduğunu ortaya koyabilmek amacıyla kronolojik olarak kuşakların birbirinden ayrılan yönleri ve genel özellikleri hakkında bilgiler verilecektir. Ancak farklı nesillere mensup kişilerin ortalama hallerini gösteren bu

¹⁰⁵ Twenge, **a.g.e.**, s. 22.

sınıflandırmada belirtilen özelliklerin dışında gerçekleşebilecek durumları da göz ardı etmemekte yarar var.

1.2.1.1.1. Sessiz Kuşak (1922-1945)

Farklı kaynaklarda Gelenekselciler (Traditionalists) ve erişkin (Matures) kuşak olarak tanımlanan Sessiz Kuşak (Silent Generation), 1922 ve 1945 yılları arasında doğan insanları kapsamaktadır. Bu kuşak, yaşları itibariyle günümüzde artık çalışma hayatında görülmemektedir. Var olan diğer kuşaklardan çok farklı özelliklere sahip olan Sessiz Kuşak'ın değer yargıları, kıyafetleri, tutum ve davranışları öncelikle Kuzey Amerika'da kendini göstermeye başlamıştır. Ancak dünya genelinde yaşanan önemli siyasi ve ekonomik gelişmelerden etkilenen Avrupa ülkeleri ve Türkiye'de de bu dönemde dünyaya gelen insanlar, Sessiz Kuşak ile benzer özellikler taşımaktadır.

ABD'de 1929'dan 1939 yılına kadar kuraklığın tarımı olumsuz etkilemesiyle "Büyük Buhran" olarak bilinen ekonomik kriz yaşanmıştır. Büyük Buhran, tüm sosyal sınıfları benzer bir şekilde etkilemiştir. Birçok Amerikalı evini, servetini kaybetmiş ve sokaklarda açlıktan ölmüştür. Yüzde 24'ün üzerinde, Amerikalılar işsiz kalmıştır. Bu dönemde sadece iş ve para sıkıntısı değil, yiyecek kıtlığı da yaşanmıştır. Daha sonra 1939'da kuraklığın sona ermesiyle Büyük Buhran'ı atlatan ABD, İkinci Dünya Savaşı'nda yer almıştır.¹⁰⁶

Almanya'nın Polonya'yı işgal etmesiyle başlayan İkinci Dünya Savaşı sırasında dünyada birçok ülkede yaşanan iç savaş nedeniyle ekonomik ve toplumsal sorunlar baş göstermiştir. 1939'dan 1945 yılına kadar devam eden savaşın aktörleri arasında müttefik olarak İngiltere, Sovyetler Birliği, ABD, Fransa ile mihver devletler olarak Almanya, Japonya İtalya yer almıştır. Bu ülkelerin yanı sıra savaşta yer almayan ülkeler de İkinci Dünya Savaşı'ndan ekonomik, siyasi ve toplumsal açıdan olumsuz etkilenmiştir. Savaş sonunda ABD ve Sovyetler Birliği iki güç olarak ortaya çıkmıştır. Savaşa girmeyen ülkelerin de ekonomisinin altüst olduğu, sınırlı tüketimin

¹⁰⁶ Yolanda Williams, "Why Is it Called the Silent Generation?", (Çevrimiçi) <http://education-portal.com>, 21.12.2014.

yapıldığı ve yokluğun yaşandığı bu yıllarda insanlar, tasarruf etme bilinciyle ciddi disiplin içinde hayatlarını sürdürmüşlerdir.¹⁰⁷

Bu kuşak döneminde anneler eğitimsiz ve zamanlarının büyük bir bölümünü evde geçirmiştir. Babalar, otoriter bir tutum sergilerken evin tek geçimini sağlamışlardır. Bu dönemde insanların kıyafetleri tek tip olmakla birlikte iş ortamında yöneticilerden alınan herhangi bir görev karşılığında hiçbir karşı koyma olmadan "Tabii efendim" şeklinde bir yaklaşım vardır.¹⁰⁸ Bu kuşak dünyada yaşanan gelişmeler hakkında gazete, dergi ve radyo yoluyla haberdar olmuştur.

ABD'de 1920'de ilk radyo yayını lisansı alınmıştır. Radyo yayıncılığının hızlı bir şekilde halka yayılmasıyla yazılı basın tekeli kırılmıştır. Özellikle 1929 Büyük Buhranı ve İkinci Dünya Savaşı yıllarında insanların haberleri aldıkları en etkili kitle iletişim aracı radyo olmuştur.¹⁰⁹ ABD'de gerek teknolojinin gelişmesi gerekse de basın kuruluşlarının sayısının artmasıyla Birinci Dünya Savaşı'na göre İkinci Dünya Savaşı'nı daha fazla muhabir takip etmiştir. 2 bin 600 gazeteci, Avrupa ve Pasifik cephelerine giderek, yaklaşık olarak savaşa katılan 12 milyon Amerikan askerini izlemiştir. İkinci Dünya Savaşı'nda askeri gazetecilik ortaya çıkmıştır. Bu savaşta her ne kadar Genelkurmay tarafından gazetelerde yer alacak haberlerin verilmiş şekline yönelik bir etkiye bulunulmuşsa da muhabirlerin ön hatlara geçmesine, çarpışan birliklerle hareket etmelerine ve savaş anını izlemelerine izin verilmiştir.¹¹⁰ Tüm bu gelişmelerin yanı sıra araştırmacı gazeteciliğin yapılmaya çalışıldığı Batı medyasında dünyada yaşanan ekonomik ve siyasi gelişmeler, yerinde izlenilerek yazılı basına yansıtılmaya çalışılmıştır. İngiltere, Fransa ve Almanya gibi ülkelerde yayımlanan gazetelerde dönemin hükümetlerini eleştiren yazılara yer verilerek, tarafsız bir bakış açısıyla gazetecilik yapılmaya özen gösterilmiştir.

¹⁰⁷ Profesyonel Gelişim Danışmanı Elif Duru Gönen ile "Günümüzde var olan kuşaklar" üzerine 9.08.2014 tarihinde yapılan söyleşi.

¹⁰⁸ Profesyonel Gelişim Danışmanı Elif Duru Gönen ile "Günümüzde var olan kuşaklar" üzerine 9.08.2014 tarihinde yapılan söyleşi.

¹⁰⁹ Gönenç, **a.g.e.**, s. 184.

¹¹⁰ Mehmet Çakar, "Savaş ve Medya", Ankara, **Başkent Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Psikoloji Bölümü Eleştirel - Yaratıcı Düşünme ve Davranış Araştırmaları Laboratuvarları bülteni PiVOLKA**, Nisan 2003, s. 26.

Bu dönemde Türkiye'ye bakıldığında Sessiz Kuşak insanların benzer özellikler gösterdiği görülmektedir. Birinci Dünya Savaşı'na katılan Osmanlı Devleti'nin topraklarının İtilaf Devletleri tarafından işgal edilmesiyle Mustafa Kemal Atatürk'ün 1919'da Kurtuluş Savaşı'nı başlatmasının ardından düşman kuvvetleri ağır yenilgiye uğratılmıştır ve 24 Temmuz 1923'te Lozan Antlaşması'nın imzalanmasıyla Türkiye Cumhuriyeti uluslararası alanda tanınmıştır. Kısa sürede Atatürk ilke ve devrimleri hayata geçirilmiştir. Atatürk'ün yaşadığı dönemde dünyaya gelen Sessiz Kuşak'ın en belirgin özelliği çalışkan olmasıdır. Toplum için yararlı insan olmaya çalışan bu kuşak üyeleri, üreterek ayakta durmaya çalışmışlardır.

Bu dönemde yürütülen basın faaliyetlerine bakıldığında saltanatı ve halifeliği savunan, Milli Mücadele'ye zarar vermeye dönük yayın yapan, hükümet aleyhine olumsuz eleştiriler yapan gazetecilere yasal müdahalede bulunulduğu dikkat çekmektedir. 1925 yılında Şeyh Said ayaklanmasını bastırmak amacıyla çıkarılan Takrir-i Sükûn Kanunu, hükümete olağanüstü yetkiler vermiştir. Aynı yıl kurulan İstiklal Mahkemeleri ile muhalif kanatta yer alan, azınlıkları ve işgalci güçleri destekleyen birçok gazeteci yargılanarak sürgüne gönderilmiştir. Milli Mücadele'nin başarıyla sonuçlandırılmasının ardından basının önündeki engellerde kimi zaman yumuşama kimi zaman da sertleşme görülmüştür.

1920 ve 1930 yılları arasında zor bir dönemi atlatan Türkiye, İkinci Dünya Savaşı'na girmeyerek tarafsızlığını korumuştur. Ancak savaş sonunda müttefik devletlerin yanında yer alarak, 24 Ekim 1945'te Birleşmiş Milletler'in (BM) kurucu üyelerinden olmuştur. İkinci Dünya Savaşı yıllarında Türk basınının işi oldukça zorlaşmıştır. Çünkü hangi haberlerin gazetelerde yer alacağı, hangi gelişmelerin büyük görüleceği konusunda, Mustafa Kemal Atatürk'ün vefat etmesinin ardından Cumhurbaşkanı olan İsmet İnönü karar vermiştir ve basına sürekli yayın yasağı getirmiştir.¹¹¹ Bu sancılı dönemde yetişen insanlar, gerek dünyada gerekse de ülkelerinde yaşanan gelişmeler hakkında tam bilgi sahibi olamamışlardır. Ekonomik sıkıntılarla yüzleşen halk, yaşadığı tüm zorluklara rağmen bağımsızlığını elde etmiş olmanın verdiği gururla

¹¹¹ Hıfzı Topuz, **II. Mahmut'tan Holdinglere Türk Basın Tarihi**, İstanbul, Remzi Kitabevi, 2003, s. 169.

hayata dört bir elle sarılmıştır. O nedenle bu döneme şahitlik eden insanlar, toplumsal düzenin bozulmaması için gayet disiplinli davranarak, eleştiriden ve şikâyet etmekten uzak bir şekilde kendilerine düşen görevleri yerine getirmeye çalışmışlardır.

1.2.1.1.2. Bebek Patlaması Kuşağı (1946-1964)

İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra nüfusun artması amacıyla insanların arka arkaya çocuk sahibi olmaya başlaması, dünyada bebek nüfusunda bir artış yaşanmasına neden olmuştur. 1946 ve 1964 yılları arasında doğanlar, Bebek Patlaması Kuşağı'nı oluşturmaktadır. Bu dönemde ABD'de 78 milyon çocuk dünyaya gelmiştir¹¹², diğer ülkelerle birlikte bu rakam 1 milyara ulaşmaktadır.¹¹³ Bu kuşağın insanları Vietnam Savaşı gibi olaylara karşı tepkilerini topluca hareket ederek gruplar halinde gerçekleştirmişlerdir. Ancak Bebek Patlaması Kuşağı'nın gençliklerini yaşaması kısa sürmüştür. Çünkü bu kuşak gençleri, 21 yaşına gelmeden evlenmişlerdir.¹¹⁴ Küçük yaşta ev geçindirme sorumluluğu, beraberinde çalışma ve para kazanma zorunluluğunu da getirmiştir.

Bebek Patlaması Kuşağı, dünyadaki siyasi, sosyal ve ekonomik gelişmelerden etkilenmiştir. İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra iki güç olarak dünya sahnesine çıkan Sovyetler Birliği ve ABD arasında uzun yıllar Soğuk Savaş yaşanmıştır. Soğuk Savaş'ın ilk sıcak çatışması olan, 1950 ve 1953 yılları arasında Kuzey Kore ile Güney Kore arasında yaşanan Kore Savaşı'nın ardından ikinci sıcak çatışma olarak Vietnam Savaşı yaşanmıştır. Vietnam Savaşı, Kuzey Vietnam, Çin Halk Cumhuriyeti, Sovyetler Birliği ile Güney Vietnam, ABD arasında 1965 yılından 1973 yılına kadar devam etmiştir.¹¹⁵ ABD'nin etkin rol aldığı Vietnam Savaşı ve

¹¹² Dana E. King, vd., "The Status of Baby Boomers' Health in the United States: The Healthiest Generation?", **The Journal of the American Medical Association (JAMA) Internal Medicine**, USA, Vol. 173, (No.5), 2013, p. 385.

¹¹³ Hatice Necla Keleş, "Y Kuşağı Çalışanlarının Motivasyon Profillerinin Belirlenmesine Yönelik Bir Araştırma", İstanbul, **Organizasyon ve Yönetim Bilimleri Dergisi**, C. 3, No: 2, 2011, s. 131.

¹¹⁴ Twenge, **a.g.e.**, s. 12.

¹¹⁵ Fahir Armaoğlu, **20. Yüzyıl Siyasi Tarihi**, Ankara, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 1988, s. 673.

Soğuk Savaş nedeniyle dış harcamaları da artmıştır. Ayrıca bu dönemde ABD sanayisinin uluslararası rekabet kabiliyeti de zayıflamıştır. ABD ekonomisi, 1960'ların ikinci yarısında Vietnam Savaşı'nın da etkilediği hızlı bir enflasyon dönemi yaşamıştır.¹¹⁶ Sonuçta emperyalizme karşı ciddi bir direnişte bulunan Vietnam'da ABD, istediği sonuca ulaşamamıştır. ABD başta olmak üzere birçok ülkede ABD askerinin Vietnam'da neden savaştığı sorgulanmaya başlanmıştır ve bu konuya tepki gösteren gelişmeler yaşanmıştır.

ABD'de 1960'lı yıllarda gerek dinledikleri müzikle, gerek kıyafetleri, gerekse de özgürlüğü savunan ve kurulu sisteme karşı gelen yönleriyle dikkat çeken Hippilerin de içinde yer aldığı Bebek Patlaması Kuşağı, Vietnam Savaşı'nın yaşandığı yıllarda ortaya çıkan ekonomik sorunları derinden yaşamıştır. Zor bir döneme tanıklık eden Bebek Patlaması Kuşağı, Doğu - Batı ikili dünyası içerisinde 1968 hareketini yaratmış bir kuşak olarak dikkat çekmektedir.¹¹⁷ Dünya tarihinde önemli bir yere sahip olan 1968 hareketleri, 1960'lardan 1970'lere kadar ABD başta olmak üzere Avrupa ülkeleri, Türkiye, Hindistan, Çin ve Japonya'ya kadar birçok ülkede kurulu düzene ve bu düzeni devam ettirmeye çalışanlara karşı çıkan öğrenci hareketleriyle başlamıştır.¹¹⁸

Vietnam'ın uğradığı saldırıya tepkiler, başta ABD olmak üzere Avrupa'da giderek yükselmiştir. Emperyalist saldırganlık sorgulanır ve protesto edilir hale gelmiştir. Bunun yanı sıra Latin Amerika, Asya ve Afrika'da ortaya çıkan emperyalizme karşı direnişlerle Küba Devrimi'nin yarattığı heyecan sarsıntılarının bu yükselişte önemli bir payı vardır.¹¹⁹ Ayrıca Fransa'da Mayıs 1968'de otoriter bir tutum takınan Charles De Gaulle iktidarına karşı Sorbonne Üniversitesi'nde başlayan ve işçilerin desteğiyle kısa sürede tüm ülkede yayılan öğrenci hareketi de yaşanmıştır. Dünya genelinde

¹¹⁶ A. Osman Balkanlı, "Küresel Ekonominin Belirleyici Faktörleri Üzerine", Bursa, **Uludağ Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**, C. XXI, No: 1, 2002, s. 17.

¹¹⁷ Sena Erden Ayhün, "Kuşaklar Arasındaki Farklılıklar ve Örgütsel Yansımaları", Muğla, **Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Ekonomi ve Yönetim Araştırmaları Dergisi**, C. 2, No: 1, Haziran 2013, s. 99.

¹¹⁸ Ömer Laçiner, "Bir Aydınlanma ve Aydın Hareketi Olarak '68", İstanbul, **Birikim Dergisi**, No: 109, 1998, s. 18.

¹¹⁹ Mustafa Yalçiner, "Dünü ve bugünüyle '68", İstanbul, **Birikim Dergisi**, No: 109, 1998, s. 113.

yaşanan protestolar, her ülkede belirli bir siyasal yön taşımakla birlikte, siyasal bir harekete temel oluşturmamıştır. Türkiye için de aynı durum söz konusudur.

Türkiye'de 68 hareketi, üniversite kaynaklı gençlik hareketi olarak başlamıştır. 27 Mayıs 1960'ta gerçekleşen askeri darbenin ardından Demokrat Parti (DP) hükümetinin yıkılması ve 1961 Anayasası'nın kabul edilmesiyle sol düşünce yükselişe geçmiştir. Bu dönemde pek çok siyasal hareket ortaya çıkmıştır. Bunlar arasında solda Yön - Devrim Hareketi, Türkiye İşçi Partisi (TİP), Milli Demokratik Devrim (MDD), Türk milliyetçiliğini temel alan Alparslan Türkeş önderliğinde Milliyetçi Hareket Partisi (MHP) ve Necmettin Erbakan'ın kurduğu Milli Nizam Partisi yer almaktadır. Türkiye'deki gençlik hareketi Vietnam'daki direnişten ve Latin Amerika'daki devrimci hareketten çok etkilenmiştir.

Solcu gençler, sisteme karşı geldikleri her hareketlerinde devletle karşı karşıya gelmişlerdir. Güvenlik güçleri ve ülkücü gençlerin saldırılarına maruz kalmışlardır. Bu gençler, o dönemde haksızlık gördükleri her konuda sadece demokratik sistemin içinde kalarak bir duruş sergilemenin ötesinde değişmesi istenilen alanlarda ilgili tarafların dikkatini çekecek şekilde daha etkili mücadele edilmesi gerektiğini savunmuşlardır. 1960'lı yılların sonunda şehirli gerilla hareketlerinden etkilenen ve bunun tek kurtuluş yolu olduğunu düşünen Deniz Gezmiş ve Mahir Çayan kendi örgütlerini kurmuşlardır. Deniz Gezmiş Türkiye Halk Kurtuluş Ordusu (THKO) ve Mahir Çayan da Türkiye Halk Kurtuluş Partisi-Cephesi'ni (THKP-C) kurmuştur.¹²⁰ Ancak bu hareketler, 1971 Askeri Darbesi sonrasında Deniz Gezmiş başta olmak üzere birçok gencin hayatını kaybetmesiyle bir çıkmaza girmiştir.

Bu olayların yanı sıra Bebek Patlaması Kuşağı, televizyonla tanışan ilk kuşak olmuştur.¹²¹ 1950'li yıllarda ABD'de renkli televizyon yayıncılığının başlamasıyla 1960'dan sonra tüm dünyada televizyon izleme sayısı artmıştır. Vietnam, televizyondan izlenen ilk savaş olmuştur. Dünyadaki gelişmeleri radyo ve

¹²⁰ Demet Lüküslü, **Türkiye'de "Gençlik Miti"**, İstanbul, İletişim Yayınları, 2013, s. 83.

¹²¹ Jeffrey W. Koch, "Baby Boomers by Paul C. Light", New York, **The American Political Science Review**, Vol. 84, No. 2, 1990, p. 661.

gazetelerden öğrenen insanlar, artık meydana gelen gelişmelerin görüntülerini televizyondan izleyerek, yaşadığı çağda olup biten olaylar hakkında ucuz ve kısa yoldan bilgi sahibi olmuştur. Bu nedenle radyo yayıncılığı güç kaybetmeye başlamıştır.

1960'larda tarafsız gazetecilik anlayışı benimsenerek uygulanmaya çalışılmıştır. 1960'larda tüm dünyada görülen muhalif hareketler, ABD medyasında da görülmeye başlamıştır. Hedef kitlenin istek ve beklentilerine cevap verebilmek amacıyla medya, görevlerini aksatan siyasi sorumlulukları eleştiren haberlere yer vermiştir. O nedenle medyanın ABD hükümetiyle arası açılmıştır.¹²² Avrupa ülkelerini içine alan Batı medyasında ise siyasi haberlerin ağırlıklı olduğu, ekonomik gelişmelerin yakından izlendiği birçok gazete yayımlanmıştır. Bu gazeteler arasında ABD'de *New York Times*, *Washington Post*, *New York Post*, İngiltere'de *Financial Times*, *The Guardian*, *The Wall Street Journal*, Fransa'da *Le Figaro*, *Le Monde*, *Libération*, Almanya'da *Süddeutsche Zeitung*, *Frankfurter Allgemeine Zeitung*, *Bild*, *Der Spiegel*, *Die Zeit* yer almaktadır. Soğuk Savaş'la birlikte dünyada yaşanan sıcak gelişmeleri olduğu gibi yansıtmaya özen gösteren basın, yeri geldiğinde sert eleştirilerin yer aldığı yazılara yer vererek, dönemin hükümetlerinin tepkilerini çekmesine karşın, bağımsız kuruluşlar olmaları nedeniyle yayıncılık çizgilerinden ödün vermemiştir.

Bu kuşağın üyelerinin toplumsal ve iş yaşantısındaki genel özellikleri arasında özverili, kariyer odaklı, çalıştığı şirkete bağlı olmaları yer alıyor. İş etiklerinin yüksek seviyede olması ve yöneticilerinden talimat almaya açık olmaları bu kuşağın diğer güçlü yönlerini oluşturmaktadır.¹²³ Sessiz Kuşak insanlarına göre üniversite okuma fırsatı yakalayan bu kuşak, güç ve otoriteyi elinde bulundurmuş ve kariyerlerinde daha iyi yerlere gelmiştir. Başarılarıyla kendilerini tanımlamaktan ve

¹²² Gönenç, a.g.e., s. 174.

¹²³ Profesyonel Gelişim Danışmanı Elif Duru Gönen ile günümüzde var olan kuşaklar üzerine 9.08.2014 tarihinde yapılan söyleşi.

uzun çalışma sürelerinden zevk almışlardır.¹²⁴ Bebek Patlaması Kuşağı, 1980'lerde kariyerlerinin zirvesini yaşayarak bugün emekli olmaya başlamıştır.¹²⁵

Bu dönemde Türkiye'ye bakıldığına ABD'deki gibi doğum oranlarında yükselme dikkat çekmektedir. 1946 yılında 19 milyon olan nüfus, 1964 yılında 31 milyona ulaşmıştır. Türkiye'de bu yıllarda dünyaya gelen insanların Batı ülkelerindeki Bebek Patlaması kuşağının özelliklerine benzer davranışlar sergiledikleri görülmektedir. Türkiye'de patlama kuşağı olarak adlandırılan bu kuşak, büyümenin, mal ve hizmetlere özlem duygusunun oldukça ağır bastığı bir kuşak olarak dikkat çekmektedir.¹²⁶ 1946 yılı Türkiye'nin çok partili hayata geçmesi nedeniyle önemli bir tarihtir. 1946 yılına kadar Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde (TBMM) sadece tek parti olarak Cumhuriyet Halk Partisi (CHP) vardır. O dönemde 1931 tarihli Matbuat Kanunu nedeniyle gazetelerde özgürce siyasi gelişmeler ele alınamamıştır. CHP'den ayrılan Celal Bayar, Adnan Menderes, Fuat Köprülü ve Refik Koraltan, bir araya gelerek DP'yi kurmuşlardır. Basın özgürlüğü üzerinden siyaset yapan DP, daha sonra basının da desteğini arkasına alarak 1950 seçimlerini kazanmıştır. Türk ekonomisinin liberalleşmesi yolunda hızlı adımlar atan DP, günümüzde var olan tüketim toplumunun oluşmasının temellerini atmıştır. "Bir yandan DP yönetimi uyguladığı popülizmle ve dinsel öğeler ve geleneğe yaptığı vurgularla "muhafazakâr" bir parti olduğunun altını çizerken, diğer yandan uyguladığı ekonomik politikalar, Soğuk Savaş dönemi dünya konjonktürü içinde NATO'nun bir parçası olması, ABD'nin müttefiki olmasıyla da farklı bir profil çizmektedir."¹²⁷

Türk basınına yön veren gazetelerden *Hürriyet* 1948'de, *Milliyet* 1950'de yayın hayatına başlamıştır. Dönemin diğer gazeteleri arasında *Cumhuriyet*, *Akşam*, *Vatan*, Ankara'da *Ulus* ve *Zafer* gazeteleri yer almaktadır. Tarafsızlık ve bağımsızlık ilkelerini gözeten gazeteler, Kore ve Vietnam savaşlarını başarıyla takip etmişlerdir. Gazeteler, başta hükümet yanlısı bir politika izlese de DP'nin basın özgürlüğünü

¹²⁴ Sally Kane, "Baby Boomers", (Çevrimiçi) <http://legalcareers.about.com>, 22.12.2014.

¹²⁵ James Ball, Tom Clark, "Generation Self: What do young people really care about?", (Çevrimiçi) <http://www.guardian.co.uk>, 22.12.2014.

¹²⁶ Ayhün, **a.g.m.**, s. 99.

¹²⁷ Lüküslü, **a.g.e.**, s. 57.

kısıtlayan yasalar çıkarması ve baskıcı tutum sergilemesiyle muhalif bir yapıda varlık göstermiştir. 1957 ve 1960 seçimlerini de kazanan DP hükümetine ağır eleştirilerde bulunan gazeteler, fotoğrafın az kullanıldığı siyasi ve ekonomi haberlerine daha çok yer vermiştir. DP'nin gerek sosyal gerek ekonomik alanda arka arkaya aldığı kararların toplumda kutuplaşmaların yaşanmasına neden olmasıyla 27 Mayıs 1960'da askeri darbe yaşanmıştır ve DP dönemi sona ermiştir.

Bu dönemde Türkiye'de kentlerde yaşayan insan sayısında bir artış vardır. 1950'li yıllarda kentleşme oranı 0.2'den 1955 ile 1960 yılları arasında 3.4 oranına kadar çıkmıştır. Toplumun 1960 ile 1980 yılları arasında yaşadığı hızlı kentleşme, sanayileşme oranının üzerinde olmuştur.¹²⁸ Anadolu'dan büyük şehirlere göç edilmeye başlanmasıyla hem geleneksel değerlerinden kopamayan hem de modern dünyaya ayak uydurmaya çalışan bir insan profili ortaya çıkmıştır. Lüks harcamaların arttığı yıllarda büyüyen bu nesil, “kuralcı” olarak tanımlanmaktadır. Daha çok devlet dairelerinde çalışan ve iş değiştirmeyi tercih etmeyen bu kuşak, Türk siyasi tarihinin dönüm noktalarından olan 1960 askeri darbesini yaşamıştır. Türkiye'nin içine düştüğü zor durumdan insanların ancak çalışarak kurtulabileceğine inanan bu kuşak üyeleri, bugün TBMM'nin büyük çoğunluğunu oluşturmaktadır.

1.2.1.1.3. X Kuşağı (1965-1980)

X Kuşağı, 1965 ile 1980 yılları arasında doğan, Bebek Patlaması Kuşağı'nın çocuklarını oluşturmaktadır. Günümüzde yaşları 37 ile 52 arasında değişen bu kuşak üyeleri, Vietnam Savaşı yıllarında doğmuştur. Gen Xers ve Sandviç Jenerasyonu olarak da adlandırılmaktadır. X Kuşağı'nın Sandviç olarak tanımlanma nedeni yaşadıkları evlerde önce çocuklarına sonra yaşlanan anne-babalarına bakmaları ve kuşaklar arasında kalmalarıdır.¹²⁹ X Kuşağı, kayıp kuşak anlamına gelmektedir. Çünkü ABD'de savaş sonrasında ekonominin canlanabilmesi için özel sektörün ağırlıklı olduğu, devlet ve kamu sektörünün de önem taşıdığı karma ekonomi politikası uygulanmıştır ve refah düzeyinde bir artış yaşanmıştır. Her kesimi

¹²⁸ Lüküslü, **a.g.e.**, s. 53.

¹²⁹ Elif Duru Gönen, **Y Kuşağı ile İletişim Semineri**, Orta Doğu Teknik Üniversitesi Kuzey Kıbrıs Kampusu, Ankara, Ocak 2012.

kucaklayan bu refah artışı, 70'li yıllarda yaşanan petrol krizinin dev işletmeleri dar boğaza sokmasıyla sona ermiştir. Ekonomide liberal politikaların uygulandığı bir dünyaya gözlerini açan X Kuşağı, Bebek Patlaması Kuşağı'nın refah bir hayat sürmesinin faturasını ödemek zorunda kalmıştır.¹³⁰ Dünya siyasetinde yaşanan belirsizlikle birlikte ekonomide yaşanan düşüş, bu kuşağın zor bir çocukluk dönemi geçirmesine neden olmuştur.

Önceki kuşaklara göre farklı bir aile ortamında yetişen X Kuşağı üyeleri, birden fazla gelirin olduğu bir ailede büyümüştür. Çalışan annelerin çocukları olan X Kuşağı, aileden bağımsız yaşayarak, kendi ayakları üzerinde durmaya da çabalamıştır. Boşanma oranlarının yüksek olduğu bir dönemde dünyaya gelen bu kuşağın, özgürlüğüne düşkün olmasına rağmen iş hayatında sorumluluk değerleri yüksektir.¹³¹ Önceki neslin aksine kurallara bağlı kalmayan bu kuşak üyeleri, olaylara daha farklı yaklaşmakta ve çözüm önerileri üretmeye çalışmaktadır. Yeni becerileri öğrenmeye isteklidir. Toplumsal sorunlar karşısında da duyarlı olan bu kuşak, Bebek Patlaması Kuşağı'na göre daha kanaatkardır, şüpheci ve mücadelecidir.¹³² X Kuşağı, takım çalışmasına karşı yalnız çalışmayı tercih eder, daha teknolojiye odaklı, meslektaşlarından daha eğitilidirler. X Kuşağı'nın diğer tercihleri arasında esneklik, para, memnuniyet yer almaktadır.¹³³

X Kuşağı'nın dünyaya geldiği zaman aralığında dünya tarihini etkileyen önemli gelişmeler yaşanmıştır. Bunların başında ABD'de yaşanan Watergate Skandalı gelmektedir. 1972 yılında beş hırsız Watergate iş merkezindeki bir büroya girerken polis tarafından yakalanarak tutuklanmıştır. Bu büronun ise ABD'nin o zamanki ana muhalefet partisi olan Demokratik Parti'nin merkezi olduğu ortaya çıkmıştır. Soruşturma sonrasında hırsızların Başkan Richard Nixon'ın partisi olan Cumhuriyetçi Parti ile bağlantılı oldukları ve amaçlarının Demokratik Parti'nin telefonlarını gizlice

¹³⁰ Nevriye Altuntuğ, "Kuşaktan Kuşağa Tüketim Olgusu ve Geleceğin Tüketici Profili", **Sosyal Bilimler Araştırmaları Derneği'nin Organizasyon ve Yönetim Bilimleri Dergisi**, C. 4, No: 1, 2012, s. 205.

¹³¹ Sally Kane, "Generation X", (Çevrimiçi) <http://legalcareers.about.com>, 01.02.2015.

¹³² Altuntuğ, **a.g.m.**, s. 206.

¹³³ Raul O. Rodriguez, Mark T. Green, Malcolm James Ree, "Leading Generation X: Do the Old Rules Apply?", **The Journal of Leadership and Organizational Studies**, SAGE Publications, Vol. 9, No. 4, 2003, s. 68.

dinlemek üzere mikrofonlar yerleştirmek olduğu ortaya çıkmıştır. Washington Post'un iki gazetecisi Bob Woodward ve Carl Bernstein Watergate'in kamuoyuna duyurduğu bu skandal, Başkan Nixon'ın çöküşüne yol açmıştır. Bu skandalın ortaya çıkarılışı dünya basın tarihi açısından önemlidir. Çünkü bu skandal, araştırma gazeteciliğinin altın çağını başlatmıştır; Başkan Nixon'ı istifaya götürmüştür ve birçok işbirlikisini mahkum ettirmiştir. Skandalı ortaya çıkaran haber ise Plutzel Ödülü'ne değeri görölmüştür.¹³⁴

Avrupa'da da İngiltere'de 1979 yılından 1990 yılına kadar ilk ve tek kadın Başkan olarak iktidarda kalan Margaret Thatcher'ın siyasi ve ekonomik uygulamaları dünya tarihinde önemli bir dönemi kapsamaktadır. 1990 yılına kadar görev süresi boyunca ekonomiyi yeniden canlandırmayı ve ülkenin dış politikasını yenilemeyi amaçlayan Thatcher, her kıtada siyasi ve ekonomik özgürlüğü güçlendirmek amacıyla serbest piyasa ekonomisini, özelleştirmeyi, işçilerin çalışma koşullarının kısıtlanmasını benimsemiştir.¹³⁵ Bu dönemde Thatcher'e en büyük desteği veren siyasetçilerin başında 1980 yılında ABD Başkanı olan Ronald Reagan gelmektedir. Göreve geldiği yıllarda muhafazakar bir tutum takınan, serbest piyasa ekonomisini benimseyen Reagan, Soğuk Savaşı ABD'nin lehine bitirebilmeyi başarmıştır. Ancak gerek ABD'de gerek Avrupa'da dış politikada atılan adımların toplumsal tabakada bir karşılığı olmamakla birlikte, özellikle işçi haklarında sınırlamaya gidilmesi işçi ayaklanmalarına neden olmuştur. ABD ve Avrupa'da ücretli çalışanlar, yıllarca elde ettikleri sosyal ve iktisadi kazanımları sorgulamaya başlamışlardır. ABD'de greve giden havaalanı kontrol görevlileri topluca işten çıkarılmıştır ve İngiltere'de grevci maden işçilerine karşı hükümet, uzlaşmaz politika izlemiştir. Ayrıca sosyal güvenlik sisteminin kapsamı daraltılmış, işçilerin sendikal hakları kısıtlanmış ve iç politikada muhafazakar uygulamalara gidilmiştir. Zamanla bu politikalar tüm Batı Avrupa'ya yayılarak, yönetimleri etkilemiştir.¹³⁶ Böyle bir siyasi ve ekonomik ortamda ilk gençlik yıllarını yaşayan X Kuşağı üyeleri, her ne kadar seslerini çıkarmaya çalışsalar da alınan kararların önüne geçememişlerdir.

¹³⁴ Gönenç, **a.g.e.**, s.179-180.

¹³⁵ Margaret Thatcher, "Biyography", (evrimii) <http://www.margarethatcher.org>, 15.03.2015.

¹³⁶ Christophe Aguiton, **Bu Dünya Bizim - Başka Bir Küreselleşmenin Aktörleri**, ev. Umut Konuş, Burcu Onar, İstanbul, İthaki Yayınları, 2005, s. 50-51.

Bir tarafta ekonomide yaşanan değişimlere ayak uydurmaya çalışan, diğer tarafta hızla gelişen teknolojiyle birlikte büyüyen ve sonrasında televizyondan internete, müzik çalarlardan akıllı telefonlara kadar teknolojiyi yakından takip eden bu kuşak üyeleri, haberleri televizyondan izlemiş, atari oyunlarıyla büyümüştür. Ayrıca günümüzde kullandığımız bilgisayarın ve beraberinde internetin gelişmesine katkıda bulunmuşlardır. Bu kuşaktaki genç yetişkinlerin çoğu evde ve okulda bilgisayara sahiptir; lisede ve üniversitede öğrenim gördüğü yıllarda artan bir oranda bilgisayar kullanmıştır.

ABD'de yapılan bir araştırmaya göre 2009 yılında X Kuşağı'ndaki genç yetişkinlerin yüzde 97'sinin düzenli olarak internet kullandığı saptanmıştır. Bu kişilerin yine büyük bir çoğunluğu harita ve yön bilgilerini edinmek, hava durumunu öğrenmek, sağlık haberlerini takip etmek, faturalarını ödemek, online kitap, giyim, elektronik eşya satın almak amacıyla internet kullanmayı tercih etmektedir. Ayrıca sosyal medya sitelerinde de yer alan bu kuşaktaki genç yetişkinlerin yüzde 62'sinin Facebook hesabı, yüzde 23'ünün Myspace hesabı, yüzde 12'sinin Twitter hesabı ve yüzde 10'unun YouTube hesabı bulunmaktadır.¹³⁷ Günümüzde de bu kuşak üyeleri, teknolojiyi yakından takip ederek, son gelişmelere ayak uydurmaya çalışmaktadır.

1965-1980 yılları arasında ABD başta olmak üzere Avrupa ülkelerinde gerçekleştirilen basın faaliyetlerine bakıldığında 1900'lerin başından itibaren yayımlanan gazetelerin yayın hayatlarına devam ettiği görölmektedir. Siyasi ve ekonomik gelişmeler başta olmak üzere toplumsal, kültürel, sanatsal haberlerin yer aldığı gazetelerde, haberlerin veriliş şekli değişmiştir. Zamanla televizyonun her eve girmesiyle insanların sıcak gelişmeleri televizyon kanallarından takip etmeye başlaması, yazı ağırlıklı olan gazetelerin haberlerde fotoğrafa yer vermeye başlamasına neden olmuştur. Halkın gerçekleri öğrenme ihtiyacını yerine getirmek amacıyla doğru ve tarafsız bir habercilik anlayışı benimseyen basın, dünyadaki gelişmeler hakkında okuru bilgilendirmek için de dış haberlere daha fazla yer vermeye başlamıştır.

¹³⁷ Jon D. Miller, "Active, Balanced, and Happy: These young Americans are not bowling alone", Michigan USA, **The Generation X Report-University of Michigan**, Vol. 1, No. 1, 2011, p. 6.

Basın faaliyetlerinin yanı sıra X Kuşağı'nın dünyaya geldiği yıllarda bireycilik akımı da ön plana çıkmaya başlamıştır. İlk defa 1776'da yayımlanan Amerikan Bağımsızlık Bildirgesi ve 1789'da Fransız Devrimi'nin ardından yayımlanan Fransız İnsan ve Yurttaş Hakları Bildirgesi ile bireyin hakları koruma altına alınmıştır. Ancak bu haklar dünya savaşlarının bitmesine kadar tam olarak yerine getirilememiştir. 1960'lı yıllara gelindiğinde siyasal ve kültürel çalkantılardan sonra toplumsal olanı yakından etkileyen genelleşmiş bir ilgisizlik ve vurdumduymazlık oluşmuştur. Bu ilgisizlik, tümüyle kişisel olanla ilgilenme olarak ortaya çıkmıştır ve ekonomik krizlerden de bağımsızdır. Bireyin kendi içine döndüğü, amaçsız yaşadığı bu dönemde sadece kendi refahını düşünen insanlar varlık göstermeye başlamıştır. "Yetmişli yılların sonuna doğru, gereksinimlere bağımlılıktan kurtulmuş bir toplum ve varlığın belli başlı risklerinden korunmuş birey ütopyasına yaklaşılmıştır."¹³⁸ ABD'de 1970'li yıllarda öz saygının önemine dikkat çeken ve bireyciliği vurgulayan bilimsel makalelerin sayısında da artış olmuştur. Daha sonraki yıllarda öz saygı sürekli vurgulanarak, "Siz özelsiniz" düşüncesi insanların beyinlerine kazınmıştır.¹³⁹ 1980'lere gelindiğinde dünyada birçok ülkede komünist rejimin çökmesi, sosyal devlet anlayışının gittikçe yok olması, hızlı nüfus artışıyla birlikte işsizliğin artmasıyla insanlar arasında rekabetin yaşanması gibi birçok nedenle bireycilik yükselişe geçmiştir.

Dünyada yaşanan bu gelişmelerden Türkiye'nin etkilenmemesi mümkün değildir. Çünkü aynı zaman aralığında Türkiye'de de serbest piyasa ekonomisinin benimsenmesi için adımlar atılmıştır. Bunun yanı sıra televizyon kanallarında an be an yayınlanan dünyada yaşanan gelişmelerle ilgili haberleri, yabancı dizileri ve programları izleyen insanlar, ister istemez kendilerine dayatılan kültürden ve yaşam şeklinden etkilenmiştir. O nedenle Türkiye'de bu dönemde doğan insanların diğer kuşaklarda olduğu gibi benzer özellikler gösterdiği görülmektedir. Türkiye'de X Kuşağı, ara kuşak anlamına gelen geçiş dönemi çocukları olarak adlandırılmaktadır. Değişen dünyanın dinamiklerinin acımasızca yüzlerine çarptığı, olabildiğince kanaatkar, toplumcu, sadık ve idealist olan X Kuşağı'nın geçiş dönemi olarak

¹³⁸ Zeynep Özlem Üskül, **Bireyciliğe Tarihsel Bakış**, İstanbul, Büke Yayıncılık, 2003, s. 125.

¹³⁹ Twenge, **a.g.e.**, s. 78-79.

adlandırılmasının nedeni gerek dünyanın gerekse de Türkiye'nin önemli değişim ve dönüşümler yaşamasıdır.

Her şeyden önce X Kuşağı, 12 Mart 1971 Muhtırası ve 12 Eylül 1980 Askeri Darbesi'ne şahit olmuştur. Süleyman Demirel'in başında olduğu Adalet Partisi'nin (AP) benimsediğı ekonomik ve sosyal politikalara halkın ayak uyduramaması nedeniyle tepki göstermesine hükümet kanadının etkili olamaması nedeniyle Genelkurmay Başkanlığı tarafından hazırlanan bir muhtıra, 12 Mart 1971 tarihinde yayınlanmıştır. Muhtıranın yayınlanmasından sonra görevinden istifa eden Demirel'in ardından Nihat Erim tarafından oluşturulan yeni hükümet, programını açıklayarak 7 Nisan 1971 tarihinde güvenoyu almıştır.¹⁴⁰ Ancak basında bazı gazete ve dergiler antidemokratik müdahalelerle baskı altına alınmıştır. 1970'li yıllarda sosyal ve ekonomik açıdan düzensiz, koalisyon hükümetleri nedeniyle siyasi açıdan istikrarsız ve zor bir süreç yaşayan toplum, yaşadığı rahatsızlık nedeniyle tepkisini her fırsatta göstermiştir. 1979 yılına gelindiğinde yönetime gelen AP'nin uyguladığı yeni politikalara halkın ayak uyduramadığı görülmüştür. Bu dönemde sürekli ürünlerde fiyatların yükselmesi, işçilerin işten çıkarılması ve bu duruma tepki göstermek amacıyla sık sık grevlerin olması, öğrenciler arasında yaşanan çatışmaların önlenemez boyuta ulaşması söz konusudur. Hükümetin bu karışıklığı önleyememesi nedeniyle 12 Eylül 1980'de Türk Silahlı Kuvvetleri, yönetime el koymuştur.¹⁴¹ Demokrasinin yara aldığı 1980'de halkın siyasetle ilgilenmesinin önüne geçmek amacıyla medyaya baskı uygulanmıştır. Siyasetten uzak bir yayıncılık anlayışı ve magazinleşmeyle birlikte özellikle yazılı basın büyük bir dönüşüm yaşamıştır.

X Kuşağı'nın dünyaya geldiğı tarih aralıklarında Türk basının genel durumuna bakıldığı zaman kitle ve fikir gazetelerinin gerek siyasi, gerek ekonomik gerekse de toplumsal gelişmelerden etkilendiğı görülmektedir. Bu yıllarda yazılı basında kitle gazetesi olarak *Milliyet* ve *Hürriyet*, fikir gazetesi olarak *Cumhuriyet* ve siyasi günlük gazete olarak faaliyet gösteren ve sonraki yıllarda ekonomi gazetesine

¹⁴⁰ "II. Erim Hükümeti Programı", (Çevrimiçi) <https://www.tbmm.gov.tr>, 8.05.2016.

¹⁴¹ Topuz, **a.g.e.**, s. 248-249.

dönüşen *Dünya* yer almaktadır. Daha çok siyah beyaz ve yazı ağırlıklı yayımlanan gazetelerde siyasi gelişmeler başta olmak üzere, ekonomi, toplumsal haberler, kültür sanat, dış haberler, sağlık ve spor haberlerine yer verilmektedir.

Günümüz gazetelerinde yer alan köşe yazarları kadar olmasa da bu yıllarda yayımlanan gazetelerde günlük gelişmeleri yorumlayan köşe yazarları bulunmaktadır. Çoğu haberde, o haberi yapan gazetecinin imzası yer almamaktadır. Hatta ajanstan alınmış olsa bile ajansın adı geçirilmemektedir. Haberler en sade haliyle, olayın nerede, ne zaman geçtiği, kimler tarafından neden gerçekleştiği, nasıl olduğuyla ilgili haberciliğin değişmez kuralı 5N+1K sorularının cevaplarının yer alacağı şekilde verilmiştir. Politize olmuş bir toplumun beklentilerini de karşılayabilmek amacıyla sağ sol demeden her kanatta yaşanan gelişmeler topluma aktarılmaya çalışılmıştır. Bu nedenle siyasetten uzak olmayan kuşak üyeleri, iş dünyasında aktif rol oynamıştır. Önceki kuşaklara göre kadınların daha fazla iş hayatına atıldığı bu kuşak üyeleri, günümüzün iş dünyasında artık en üst pozisyonlarda yer almaktadır. Basın kuruluşlarında da aynı durum söz konusudur.

"X Kuşağı üyeleri, değişen dünya koşullarına yetişebilmek için büyük bir çaba harcamaktadırlar. Ancak bu çaba ve yarış bu kuşaktakiler üzerinde 'yetişememek', çağa ayak uyduramamak gibi bir izlenim yarattığı için kendilerini dışlanmış hissetmektedirler."¹⁴² Özellikle teknolojiyle birlikte yetişen Y Kuşağı üyeleriyle bir arada çalışan bu kuşak, alttan gelen yeni nesli anlamakta zorluk yaşamaktadır. Bu açıdan gerek ortaya konulan iş anlayışında gerekse de birebir iletişimde X Kuşağı ile Y Kuşağı anlaşmazlık yaşamaktadır.

1.2.1.1.4. Y Kuşağı (1981-2000)

Bugün en büyüğü 36 yaşında olan Y Kuşağı üyeleri, 1981 ve 2000 yılları arasında dünyaya gelmiştir. Birden fazla isimle tanınan Y Kuşağı üyelerinin aileleri, bebek patlaması döneminde doğduğu için bu kuşağa Echo Boomers (Eko Patlaması),

¹⁴² Adıgüzel, Batur, Ekşili, **a.g.m.**, 172.

gençlik dönemlerinde bilgisayar ve cep telefonlarının var olduğu, gelişen teknolojiye, sürekli internete erişim halinde oldukları için iGen ve Net Kuşağı, ABD'li araştırmacılar Neil Howe ve William Strauss tarafından bu kuşak için yeni bin yılın ilk yetişkinleri olarak Millennials (Milenyum) denilmiştir.¹⁴³ Bu nitelendirmelerin yanı sıra Y Kuşağı, Me (Ben), Nexters (Bir Sonrakiler), Digital (Dijital), Why (Neden) gibi farklı isimlerle de bilinmektedir. Ancak bir önceki kuşağın X olması, basit ve akılda kalıcı olması nedeniyle Y Kuşağı ifadesi daha yaygın olarak kullanılmaktadır. Y Kuşağı, dünyadaki 7 milyar nüfusun 1,8 milyarını oluşturan en geniş kuşaktır. 2025 yılı itibariyle dünyada çalışan nüfusun yüzde 75'ini oluşturması beklenmektedir. 2018 yılında da bir önceki kuşaktan daha fazla harcama gücüne sahip olacakları tahmin edilmektedir.¹⁴⁴ Günümüzde dünyada ve Türkiye'de hâlâ anlaşılmaya çalışılan Y Kuşağı'nın en belirgin özelliği, sorgulayıcı olmasıdır. İngilizcede "y" harfi, neden anlamına gelen "why" şeklinde okunmaktadır. Y Kuşağı da "y" harfinin anlamına uygun bir şekilde nedenini bilmediği, kendi çıkarlarına uymayan, kendisini ilgilendirmeyen hiçbir işte çalışmamaktadır.

Diğer kuşaklara göre eğitim düzeyi yüksek olan Y Kuşağı, üniversiteye gitmek, zor olan için uğraş vermeden kısa yoldan çok para kazanmak, hatta mümkünse meşhur olmak, hayatının kolay olmasını istemektedir. Ayrıca bu kuşağın ebeveynleri de kendilerinden küçük yaşlardan itibaren büyük beklenti içine girmektedir, onları en iyi okullara çok yüksek ücretlerle göndermektedirler. Oysa üniversiteye giderken büyük rekabetin yaşandığı, iyi bir iş bulmanın ve o işte çalışabilmenin gittikçe zorlaştığı, ev ve sağlık giderleri gibi temel ihtiyaçların karşılanamaz boyuta geldiği bir dünyaya adım atan bu kuşak, gerçeklikten öte umudun yükseklerde uçtuğu bir zaman diliminde varlık göstermektedir.¹⁴⁵ Hayatın zorluklarıyla yüzleşen bu kuşak, hayal ettiği şeylerin olmayacağını düşünerek başta kaygılı bir insan haline bürünmektedir. Gittikçe içinden çıkılmaz bir duruma giren bu kuşak, depresyon, anksiyete, panik

¹⁴³ Marilyn J. Coleman, Lawrence H. Ganong, "Generation Y", California, **The Social History of the American Family: An Encyclopedia**, Thousand Oaks, SAGE Publications, 2014, p. 622.

¹⁴⁴ Kriz Sözlüğü: 100 Kelimede Avrupa'nın Ekonomik Krizi, yay. haz. Çiğdem Nas, Melih Özsoz, Çisel İleri, Sema Gençay Çapanoğlu, Selen Akses, Yeliz Şahin, **İktisadi Kalkınma Vakfı**, İstanbul, Dünya Yayıncılık, 2013, s. 15.

¹⁴⁵ Twenge, **a.g.e.**, s. 13.

atak gibi sorunlar yaşamaktadır. Bugün en yaygın hastalığın depresyon olması da bu yüzdendir.¹⁴⁶

Y Kuşağı'nın yüksek hayallerin peşinde koşup sonrasında karşılaştığı olumsuz bir durum karşısında mücadele etmeden pes etmesinin önemli nedenleri arasında ailesi gelmektedir. Maddi durumu iyi, eğitilmiş, çalışan, genellikle evi ve arabası olan anne ve babaların çocukları olan Y Kuşağı üyelerinin ileride başarılı olmaları için yaptıkları planlara aileleri yardım etmektedir.¹⁴⁷ Ailesinden özellikle maddi destek aldığı için hayata diğer kuşaklara göre geç yaşta adım atan Y Kuşağı, 68 Kuşağı çiçek çocukları gibi ütöpik sosyalizm istememektedir. Küresel ekonomiye inanmaktadırlar.¹⁴⁸

İş yaşamında Y Kuşağı'nın ortaya koyduğu davranışlara bakıldığı zaman yönetimi en zor kuşak olduğu görülmektedir. Özgüvenleri oldukça yüksek olan bu kuşağın bireyleri hayatta yapmak istediği her şeyi hiçbir engel tanımadan gerçekleştirebileceğine inanmaktadır. Ailede, toplumda ya da çalışma ortamında her zaman akıllarında ne varsa onu yapmak istemektedirler ve söz sahibi olan insanları, çok fazla dikkate almamaktadırlar. O nedenle günümüzde işverenler, artık beklentilerinden daha farklı çalışanlarla karşılaşmaktalar.

Evde çalışmayı seven bu kuşak üyelerinin ofiste çalışması zor olmaktadır. Yaptıkları işlerden çok kolay sıkılabilen bir yapıları bulunan Y Kuşağı, değişime açıktır.¹⁴⁹ Özgürlüklerine düşkün olan Y Kuşağı, günlük hayatta ve işyerinde çok rahat kıyafetler giymeyi tercih etmektedir. Resmi olmayan kıyafetlere yönelimin son 10 yılda iyice arttığı görülmektedir. Hatta çoğu şirketin rahat giyim tarzını seçen insanlarla birlikte çalışmayı tercih ettiği söylenebilir.¹⁵⁰ Öyle ki medya da dahil birçok büyük şirkette kot pantolon giymenin yanı sıra tişört ve şortla çalışmak, normal karşılanmaktadır. Hatta hafta içi prezantabl giymek zorunda olan çalışanlar,

¹⁴⁶ Damla Doğan, "Annelerinden izin alıp eyleme giden Y Kuşağı", **Vatan Gazetesi Pazar Eki**, 9 Haziran 2013, s. 9.

¹⁴⁷ Coleman, Ganong, **a.g.m.**, s. 623.

¹⁴⁸ Doğan, **a.g.e.**, s. 8.

¹⁴⁹ Adıgüzel, Batur, Ekşili, **a.g.m.**, s. 173-174.

¹⁵⁰ Twenge, **a.g.e.**, s. 32.

cuma günleri "Free Friday" (Serbest Cuma) adını taşıyan bir uygulama kapsamında rahat kıyafetler giymeye başlamıştır.

Bu kuşağın yaşadığı dönemde dünya ülkelerini yakından ilgilendiren önemli siyasi, ekonomik ve toplumsal gelişmeler yaşanmıştır. Bu kuşak üyeleri, 1991 yılında Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği'nin (SSCB) dağılışına, 1989'da ise Doğu ve Batı Almanya'yı birbirinden ayıran Berlin Duvarı'nın yıkılışı gibi dünyanın siyasi ve toplumsal dengelerini değiştiren olaylara tanıklık etmiştir.¹⁵¹ Bu gelişmelerin yanı sıra dünyayı etkileyen önemli gelişmeler arasında ABD'de 11 Eylül 2001 tarihinde arka arkaya yaşanan saldırılar yer almaktadır. El-Kaide terör örgütü tarafından kaçırılan dört uçaktan ikisi 11 Eylül'de başta ABD'nin New York eyaletindeki dünyanın finansal simgesi olan İkiz Kuleler olarak adlandırılan Dünya Ticaret Merkezi'ne çarpmıştır ve kuleler yerle bir olmuştur. Daha sonra üçüncü uçak ABD Savunma Bakanlığı karargahı Pentagon'a çarpmıştır. Kaçırılan dördüncü uçak da Washington DC'yi hedeflemiştir ancak yapılan müdahale sonrasında uçak, Pensilvanya eyaletinin yakınlarına düşmüştür. Bu saldırılarda yaklaşık 3 bin kişi hayatını kaybetmiştir.¹⁵²

Arka arkaya yaşanan saldırıların ardından teröre karşı savaş ilan eden ABD yönetimi Ulusal Güvenlik Stratejisi'ni Bush Doktrini adıyla uygulamaya koymuştur. Saldırıları üstlenen El Kaide terör örgütünün lideri Usame Bin Ladin'in Afganistan topraklarında yer almasını neden göstererek öncelikli olarak Afganistan'a operasyon düzenlemiştir. Bir tarafta Irak da İsrail'in Filistin'e yaptığı saldırıları protesto etmek amacıyla petrol ihracatını askıya almaya karar vermesiyle ABD, operasyon ağını Orta Doğu'ya kaydırmıştır. ABD, İngiltere'den de destek alarak kitle imha silahlarına sahip oldukları, teröre destek verdikleri ve halka demokrasi götürmek gerekçesiyle 2003'te Irak'a operasyon düzenlemiştir. Bu operasyon sonrasında başkent Bağdat, ABD'nin kontrolüne geçmiştir ve Saddam Hüseyin iktidarı sona ermiştir. Ancak ABD yönetimi, savaş gerekçesi olarak gösterdiği kitle imha silahlarını

¹⁵¹ Latif, Serbest, **a.g.m.**, s.143.

¹⁵² "How many people were killed on 9 / 11?", (Çevrimiçi) <http://www.bbc.co.uk>, 9.05.2015.

bulamadıklarını açıklamıştır. Buna rağmen ülkeden çekilmeyen ABD, Irak'ı yönetebilmek amacıyla siyasal bir zemin oluşturmuştur.

Irak'ın devrik lideri Saddam Hüseyin, sorgulanmasının ardından 2006 yılında asılarak idam edilmiştir. Ancak bu gelişmenin sonrasında ABD'nin Irak'ı yönetmesi kolay olmamıştır. Çünkü ABD, farklı muhalif kanatların ortaya çıkması ve yönetimde söz hakkı elde etmek istemelerini hesaba katmamıştır. Amerikan ve İngiliz askerleri, iç savaş nedeniyle bölgeden çekilmemiştir. 2008 yılına gelindiğinde ABD Başkanı George W. Bush, Amerikan askerlerinin Irak'tan çekileceğini ve Afganistan'a gönderileceğini açıklamıştır ancak ABD'deki başkanlık seçimleri sonrasında Barack Obama'nın başkanlık koltuğuna oturmasıyla planlarda değişikliğe gidilmiştir. Amerikan askerlerinin bölgeden çekilmesi 2011 yılına kadar uzamıştır. Aynı yıl El Kaide terör örgütü lideri Usame bin Ladin'in Pakistan'da bir eve düzenlenen operasyonla öldürüldüğü açıklanmıştır.

Bu gelişmelerle birlikte 2008 yılında tüm dünyada bir anda ekonomik kriz yaşanmıştır. Ekonomik krizden en çok etkilenen ülke ABD olmuştur. Ekonomik belirsizliklerin ortasında gençliğini yaşayan Y Kuşağı, 1929'da ABD'de Büyük Buhran'ı yaşayan Sessiz Kuşak gibi bir kriz döneminden geçmiştir. Ancak o dönemin ekonomik koşulları ile bu dönemin koşulları aynı değildir. O nedenle iki kuşak benzer özellikler göstermemektedir. 2008 yılında yaşanan ekonomik krizin nedenleri arasında birçok faktör rol oynamaktadır. Çin ve Hindistan gibi fazla nüfuslu ülkelerin tarıma olan taleplerinin artması üzerine ürünlerin fiyatları yükselmeye başlamıştır. Petrol ve altın fiyatının da en yüksek değerlere ulaştığı bu dönemde, ABD Doları diğer para birimleri karşısında değer kaybetmiştir. Bunun yanı sıra 2008'de emlak piyasasında konut fiyatlarında yükselen artışla birlikte banka kredisiyle ev alan düşük gelirli insanların yükselen kredi faizlerini ödeyememesi gibi nedenler ekonomik krizin yaşanmasına yol açmıştır.

Ekonomik krizle birlikte ABD finans devleri de ardı ardına çökmüştür. ABD yönetimi dev mortgage şirketleri Fannie Mae ve Freddie Mac'e el koymuştur. 25 banka da Hazine'nin kontrolü altına girmiştir. Beyaz Saray, krizi durdurmak ve

finans sektörünü rahatlatmak için 700 milyar dolarlık kurtarma paketini onaylamıştır. Ancak kriz ABD sınırları dışına çıkarak Avrupa'dan Uzak Doğu'ya kadar dünyada etkisini göstermiştir. Bu dönemde genç işsizlik oranı 1945 yılından bu yana en yüksek rakamlara ulaşmıştır.

Y Kuşağı, Avrupa'da da ekonomik krizin faturasını en fazla üstlenen kuşak olmuştur. İngiltere'de beş gençten biri çalışmamaktadır, İtalya'da yapılan bir araştırma ise her üç yeni üniversite mezunundan birinin, düşük maaşlı bir işte çalıştığını göstermektedir.¹⁵³ Türkiye'de de durum farklı değildir. Ocak 2015 itibariyle 3 milyon 259 bin olan işsiz yüzde 11,2'sini üniversiteli işsizler oluşturmaktadır.¹⁵⁴ O nedenle dünya ülkelerinin aşmaya çalıştıkları sorunların başında işsizlik gelmektedir. Y Kuşağı da ekonomik kriz ve işsizlik sorunlarıyla mücadele etmektedir ve daha uzun yıllar da mücadele edecek gibi durmaktadır.

Doğdukları andan itibaren teknolojinin içinde yetişen Y Kuşağı üyelerinin büyük kısmı küçük yaşlardan itibaren bilgisayarla tanışmıştır.¹⁵⁵ ABD'nin bağımsız pazarlama ajanslarından Barkley'in Service Management Group ve Boston Consulting Group ile birlikte 5 binden fazla genç üzerinde yaptığı anket çalışmasına göre Y Kuşağı'nın televizyona ve basılı medyaya daha az ilgi duyarken, interneti daha çok tercih ettiği sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca mobil araçlar bilgi almaları için başvurdukları kaynakların başında gelmektedir.¹⁵⁶

Y Kuşağı, artık bütün işlerini akıllı telefon, dizüstü bilgisayar, tablet, nakit para yerine kredi kartı kullanarak halletmektedir. E-kitap okuyan, kıyafet başta olmak üzere temel ihtiyaçlarını dahi kredi kartıyla internet üzerinden karşılayan bu kişiler, fatura ödemelerinde de internet bankacılığını kullanmaktadır. Yerinden kalkmadan saatlerce internet karşısında vakit geçiren Y Kuşağı, Wikipedia, Google, YouTube, Facebook, Twitter gibi siteleri kullanarak, mesaj yazabilen, tweet atabilen bir

¹⁵³ İktisadi Kalkınma Vakfı, **a.g.e.**, s. 19-20.

¹⁵⁴ Türkiye İstatistik Kurumu, "İşgücü İstatistikleri Ocak 2015, Eğitim Durumuna Göre İşgücü Durumu", (Çevrimiçi) <http://www.tuik.gov.tr>, 3.05.2015.

¹⁵⁵ Adıgüzel, Batur, Ekşili, **a.g.m.**, s. 173.

¹⁵⁶ Jeff Fromm, "Millennials Study Provides New Data on Media, Shopping and Social Habits", (Çevrimiçi) <http://blog.barkleyus.com>, 3.05.2015.

kuşaktır. Bu kuşak üyeleri, sosyal medya yoluyla birbirlerine hikâyeler anlatmakta, öneriler ve değerlendirmeler yapmaktadır.¹⁵⁷ Aynı anda televizyon izleyebilen, elinde cep telefonundan sosyal medyada arkadaşlarıyla iletişim kurabilen ve karşısındaki insanlarla konuşabilen bu kuşak çok yönlü hareket edebilme özelliğine de sahiptir. İnternetin hızına ayak uyduran bu kuşak, zamandan ve mekandan bağımsız olarak ulaşmak istediği bilgiye anında erişmek istemektedir. O nedenle sabırsız olarak tanımlanmaktadır.

İnsanların video, fotoğraf, metin, mizah, düşünce, dedikodu ve haberleri kapsayan paylaşımları için kullandıkları blogları, vlogları, sosyal ağları, mesaj panolarını kapsayan online kaynaklar anlamına gelen sosyal medyada¹⁵⁸ bilgi, bir taşın suya atılmasıyla oluşan dalgaların yayılması gibi çok kısa sürede milyonlarca insana ulaşabilmektedir. İnternet ve sosyal medya ile bilgi artık kimsenin kontrolü altında değildir. O nedenle sosyal medya, yönetimler tarafından denetlenemediği, sansür uygulanamadığı için ötekileştirilmiş, kendisini toplumda yalnız hisseden, hak arayışında olan insanlar, kimi zaman kimliklerini saklayarak, kimi zamanda açık bir şekilde düşüncelerini özgürce ifade edebilmekte ve sınırsız eleştiri yapabilmektedir. Sosyal medyanın bu gücünden yararlanan insanlar, burada örgütlenerek toplumsal hareketler düzenlemeye de başlamışlardır. Bunun en önemli örneği 2010 yılında yaşanan Arap Baharı'dır.

Arap halklarının demokrasi, özgürlük, eşitlik, insan hakları gibi taleplerinden yola çıkarak başlattıkları halk ayaklanmaları, birçok ülkede Arap diktatörlerini yerlerinden ettiği ve yeni yönetimlerin kurulmasına neden olduğu için dünyada Arap Baharı olarak adlandırılmıştır. İlk halk ayaklanması Tunus'un Sidi Bouzid kentinde belediye zabıtalılarının seyyar satıcıların tezgahlarına el koymasının ardından meyve sebze satıcısı Mohamed Bouazizi'nin bu duruma isyan ederek kendisini ateşe vermesi

¹⁵⁷ Coleman, Ganong, **a.g.m.**, s. 623-624.

¹⁵⁸ Glen Drury, "Opinion piece: Social media: Should marketers engage and how can it be done effectively?", London, **Journal of Direct, Data and Digital Marketing Practice**, Vol. 9, 2008, p. 274.

ve sonrasında hayatını kaybetmesiyle başlamıştır.¹⁵⁹ Binlerce insan, hem Bouazizi'nin ölümünü, hem işsizliği ve hem de ülkede yaşanan ekonomik sorunları protesto etmiştir. Artan protestolar karşısında sessiz kalan Tunus'un Cumhurbaşkanı Zeynel Abidin Bin Ali, istifa etmiştir. Bölgede benzer ayaklanmalar, Cezayir, Lübnan, Ürdün, Sudan, Umman, Yemen, Suudi Arabistan, Mısır, Suriye, Fas, Irak, Bahreyn, İran, Kuveyt'te de arka arkaya yaşanmıştır.

Mısır'da 2011 yılında ülke çapında protestoların artması ve kamu binalarının zarar görmesi sonrasında Mısır Cumhurbaşkanı Hüsnü Mübarek istifa etmiştir. Ordu yönetime el koyarak halk ayaklanmalarını bastırmaya çalışmıştır. Bu gelişmelerin sonrasında Mısır'da ilk defa seçimle Muhammed Mursi Cumhurbaşkanı olmuştur. Halktan yüzde 50'nin üzerinde oy alan Mursi, siyasi muhalif örgütü Müslüman Kardeşler hareketi içerisinde siyasete katılmıştır. Ancak halkın Mursi'ye karşı birleşip toplu gösteriler düzenlemesi sonrasında Abdülfettah el-Sisi başkanlığındaki Mısır ordusu 2013'te yönetime el koymuştur. Mursi'nin görevden alınmasının arkasından yerine Anayasa Mahkemesi Başkanı getirilmiştir.

Bugüne gelindiğinde Mursi, halkı direnmeye çağırdığı için yargılanmaktadır. Cumhurbaşkanı olarak da Abdülfettah el-Sisi, seçilmiştir. Mursi'nin ise idamı istenmektedir. 2011 yılında Libya'da da benzer olaylar yaşanmıştır. Muammer Kaddafi karşıtı gösteriler sonrasında ülkede iç savaş çıkmıştır. Dış güçlerin de desteğiyle göstericiler tarafından Kaddafi'nin memleketi Sirte'nin düşürülmesiyle 20 Ekim 2011'de Muammer Kaddafi linç edilerek öldürülmüştür. Ancak ülke genelinde kontrolü ele alabilen bir iktidar kurulamamıştır. Tüm bu olaylar günümüze kadar yaşanırken bölgeden gelişmeler an be an sosyal medya aracılığıyla takip edilmiştir. Bölgeden çekilen video ve fotoğraflar kullanıcılar tarafından paylaşılmıştır ve insanlar özellikle Twitter'da açtıkları başlıklarla gelişmelere yönelik eleştiri ve yorumlarını yapmışlardır.

Y Kuşağı, dünyanın birçok ülkesinde yaşanan ekonomik krizlerden, işsizlikten, ABD'nin izlemiş olduğu politikalardan, Arap Baharı ile Orta Doğu'da yaşanan siyasi

¹⁵⁹ Frank Gardner, "Tunisia one year on: Where the Arab Spring started", (Çevrimiçi) <http://www.bbc.com>, 20.05.2015.

ve toplumsal gelişmelerden zaman fark gözetmeksizin medya ve internet aracılığıyla an be an haberdar olmuştur. Ayrıca Y Kuşağı üyeleri, izledikleri ve okudukları haberlerin, takip ettikleri sitelerin, dinledikleri müziklerin, seyrettikleri filmlerin etkisiyle birçok uyaranla karşı karşıya kalmaktadırlar. Yazılı, görsel ve dijital medyadaki haberlerde yer alan popüler yüzleri, sürekli kendilerinden söz eden ünlüleri, şarkıcıları, film yıldızlarını, sporcuları yakından takip eden Y Kuşağı, insanların özel hayatlarından konuşmalarına kadar her hallerinden etkilenmektedirler. Reklamlarda ise gençler tüketime yönlendirilmektedirler. Ayrıca reklamlarla gençlere gösteriş ağırlıklı bir role bürünmeleri empoze edilmektedir. Bu da "Gençlere özel", "özgür ol", "farklı ol" gibi sesli ve görüntülü telkinlerle yapılmaktadır.¹⁶⁰ O nedenle Y Kuşağı, kendisini özel hissetmekte, farklı olmak için çaba sarf etmekte ve özgürlüğüne çok önem vermektedir.

Zamanlarının büyük bir bölümünü bilgisayar ekranı karşısında geçiren bu kuşak, kendi düşünceleri olarak kabul ettikleri aslında başkaları tarafından kişiselleştirilmiş alanlar üzerinden dünyaya bakmaktadır. O nedenle internetle birlikte sosyal medyanın gücünün farkına varan bu kuşak, kendisinden beklenen önemli bir insan olduğunu hissetmek ve hissettirmek, tanıdığı ya da tanımadığı insanların dikkatini çekebilmek amacıyla gittiği mekanları, evinin odalarını, özel eşyalarını video, fotoğraf ya da bilgisayarında ve akıllı telefonunda kullandığı uygulamalardaki bildirimler yoluyla paylaşmaktadır. Her yerde kendisini görmekten zevk alan, daha fazla 'like' (beğeni) almak için mesai harcayan bu kuşak, çevresinde de böyle insanların var olmasını tercih etmektedir.

Tüm dünyada yükselen bireycilik akımından etkilenen, her şeyden önce kendi memnuniyetini sağlama telaşına düşen, kendilerini çok seven ve her şeyin önünde koyan bu kuşak için başkaları çok da önemli değildir. Kendine hayranlık duymaya doğru eğilim, geçmiş yıllardan bu yana artmıştır. ABD'de ergenler üzerinde yapılan araştırmalar da bu tespiti doğrulamaktadır. 2000'li yıllarda üniversite öğrencileri, 1970'lerdeki, 80'lerdeki ve 90'lardaki Bebek Patlaması Kuşağı ve X Kuşağı'na

¹⁶⁰ İrem Tükel, "Tüketimin Yeni Aktörleri: 'Y Kuşağı'", **Hacettepe Üniversitesi Sosyolojik Araştırmalar E-Dergisi**, (Çevrimiçi) <http://www.sdergi.hacettepe.edu.tr>, 24 Kasım 2014, s. 16.

kıyasla, dikkate değer ölçüde kendilerine daha fazla hayrandırlar. ABD'de 31 kampüste 1982-2006 yıllarını kapsayan Narsistik Kişilik Envanteri çıkarılmıştır. 2006'da üniversite öğrencilerinin üçte ikisi, envanterin 1979-1985 örnek ortalamasının üzerinde puanlar almıştır; bu da yalnızca 20 yıl içinde yüzde 30'luk bir artış demektir. Son yıllarda her dört üniversite öğrencisinden biri, soruların büyük bir çoğunluğunu narsisizm doğrultusunda yanıtlamıştır.¹⁶¹

Gittikçe hayata benmerkezci bakmaya başlayan bu kuşak, kendini beğenme hastalığına yakalanmıştır. Tüm bu gelişmelerle beraber görülmektedir ki Amerikan kültürünün en yüzeysel tarafı olarak, narsistik değerler pop müzikle, televizyonla, sinemayla ve internet siteleriyle dünyanın her yerine rahatça taşınmaktadır. Narsisizmin yayılması, fast-food zincirlerinin yayılmasından daha kolay olmuştur. Medya kaynakları, narsistik değerler sistemini göz alıcı hale getirmektedir, yabancılaşma, toplumsal çöküntü gibi kötü yönlerini saklayarak refah ve kendini yüceltmeden ibaret parlak yüzünü göstermektedir.¹⁶² Öyle ki ABD'de bir gazeteci benmerkezci bakış açısının gelmiş olduğu durumu şöyle anlatmaktadır:

*"10 yıldan uzun bir süre yüzlerce tanınmış aktör ve aktrisle röportaj yaptım. Genel olarak görüşme şöyle gider: 'Bence... Benim inancım... Ben... Dünyayı değiştirmek için neler yapabilirim diye düşünmek istiyorum... Ben... Ben... Ben... Daha da ben... Hep ben... Benden bahsetmiş miydin?... Birçok kişinin rol modeliyim... Aslında ben Tanrı'nın tecessüm etmiş haliyim. Bu ben-ben konuşmalarını bile isteyerek ağızlarından kaçırıyorlar.'"*¹⁶³

Y Kuşağı'nın dünyaya geldiği zaman zarfında tüm bu gelişmelerden dünya medyası da etkilenmiştir. 1980'den başlamak üzere günümüze kadar süregelen basın faaliyetlerine bakıldığında ise 1980 öncesine kıyasla siyasi ve ekonomik haberler başta olmak üzere, toplumsal, kültür sanat, sağlık, magazin haberlerinin verilmiş şeklinde ve haber dilinde birçok değişikliğin yaşandığı dikkat çekmektedir. Okurun artık her konuda sansürsüz bilgi bulabileceği dijital dünyada vaktinin büyük kısmını geçirmesi, gerek medyada çalışan gazetecilerin oluşturdukları bloglardan ve haber sitelerinden gündemi takip etmeleri, gerekse de kendi oluşturdukları bloglarda içerik

¹⁶¹ Twenge, Campbell, **a.g.e.**, s. 59-60.

¹⁶² Twenge, Campbell, **a.g.e.**, s. 355-356.

¹⁶³ Twenge, Campbell, **a.g.e.**, s. 139.

üretmeye başlamalarıyla yazılı basını takip etmeyi bırakmaları etkili olmuştur. O nedenle artık ABD medyası kağıtsız bir medyaya doğru yol alırken Avrupa medyasının yöneticileri de başlarını kuma gömmüşlerdir; gazetelerde çalışanlar ise bedbahttır. Blogların varlığı gazeteleri gittikçe rekabete sürüklemekle kalmamış, içerikten tasarıma kadar yenilenmelerine neden olmuştur.¹⁶⁴

Yazılı basının ayakta kalabilmesi için rekabet etmekten başka yolu kalmamıştır. Bu durumu medya devi Rupert Murdoch şöyle yorumlamaktadır:

*"Başından bu yana gazeteler, okuyucuya istedikleri haberleri yayınladıkları için başarılı oldular. Eğer başarısız olurlarsa, gazeteler teknolojiyi suçlamamalı. Kimsenin yemek istemediği yemekleri yapan bir restoran gibi çöküyoruz. Gazetelerin geleceği hakkında düşündüğüm zaman demokrasinin geleceği hakkında düşünüyorum. Bizim haberleri kağıttan ya da başka bir cihazdan okumamızın bir önemi yok ama temel gerçek özgür insanların bilinçli kararlar verebilmesi için haberlere ihtiyaç vardır. O nedenle haber endüstrisi özgür ve rekabetçi kalmalıdır."*¹⁶⁵

Rekabetçi bir yol izlemeyi tercih eden yazılı basın tamamen tiraj artırma ve daha fazla reklam alarak kâr etmek amacıyla hareket etmeye başlamıştır. Son yıllarda dünya medyası, araştırmacı gazeteciliğe önem vermemekte, artık sulandırılmış pembe habercilik peşinde koşmaktadır. Uzun zamandan beri araştırmacı gazeteciliğe milyarlarca para akışı olmadığı gibi rutin haberleri takip eden, özel haberler yapan gazetecilerin yaptıkları masrafların karşılanması için ayrılan kaynaklarda kısıtlamaya gidilmiştir.¹⁶⁶ Artık gazetelerde ciddi haberler yerine ünlülerin en son davaları, ölümleri, alkolü araç kullanmaktan ceza yemeleriyle ilgili tartışmalara yer verilmeye başlanmıştır.¹⁶⁷

Her olayda ya da söylemde benmerkezci insanlarla karşılaşan, popüler kültüre maruz kalan gazeteciler de medyanın içinde bulunduğu rekabetçi ortamdan ve medya patronlarının yönlendirmelerinden olumsuz etkilenmiştir. Artık gazetecilik dördüncü

¹⁶⁴ Zeynep Atikkan, Aslı Tunç, **blogdan al haberi - Haber Blogları, Demokrasi ve Gazeteciliğin Geleceği Üzerine**, İstanbul, Yapı Kredi Yayınları, 2011, s. 12-13.

¹⁶⁵ Mercedes Bunz, "Rupert Murdoch: 'There's no such thing as a free news story'", (Çevrimiçi) <http://www.theguardian.com>, 31.05.2015.

¹⁶⁶ Atikkan, Tunç, **a.g.e.**, s. 151-152.

¹⁶⁷ Twenge, Campbell, **a.g.e.**, s. 404.

kuvvet olmaktan çıkmış birinci kuvvete terfi etmiştir. Gazetelerin yazı işleri kendilerine göre hükümetler kurmaya başlamıştır. Gücün yol açtığı ego şişkinliği de gazetecileri yediklerini, içtiklerini anlatacak kadar narsisizm tutsağı yapmıştır. Şişik egolar hem toplumdan kopmuşlar hem de kendilerini bir bakıma kamu hayatının da sahibi sanmışlardır.¹⁶⁸ İçinde bulundukları çalışma ortamının da etkisiyle egolarının esiri olan gazeteciler, benmerkezci bakış açısıyla yaptıkları haberler ile haber kaynağından daha çok merak uyandırarak, hem okurun ilgisini çekmeye hem de medyada konuşulmaya başlamıştır.

Türkiye’de Y Kuşağı’na bakıldığı zaman dünya ile aynı davranış özelliklerini gösterdiği görülmektedir. Türkiye İstatistik Kurumu’nun (TÜİK) 2016 yılı nüfus istatistiklerine göre 79 milyon Türkiye nüfusunun yüzde 32’si Y Kuşağı üyesidir.¹⁶⁹ Sabah uyanır uyanmaz yataktan henüz kalkmadan cep telefonlarından internete girerek sosyal medyada paylaştığı gönderilere kaç beğeni aldığını kontrol eden bu kuşak, teknolojiyi iyi kullanmakta, özgürlüğüne düşkün ve bireyseldir.

1980-90 yılları arasında daha çok tek çocuğa sahip olan, neo-liberal politikalar ve Türkiye’ye giren çokuluslu şirketlerin cömert maaş politikaları sayesinde zenginleşen ebeveynler, ABD ve Avrupa ülkelerindeki ebeveynler gibi Y Kuşağı’na istedikleri her şeyi yapabilecekleri yönünde özgüven pompalamıştır.¹⁷⁰ Diğer kuşaklarla kıyaslandığında en iyi eğitim olanaklarına sahip olan ve çoğunluğu üniversiteyi okuyan bu kuşakta yüksek öğrenimini yurtdışında yapanların sayısı da yıldan yıla artmaktadır. Bu gençlerin yurtdışı eğitimde ilk tercih ettikleri ülkelerin başında ABD gelmektedir. Yüksek öğrenimini ABD’de yapıp Türkiye’ye geri dönen gençler, Amerikan kültürüne aşina olmuşlardır.¹⁷¹ Farklı kültürleri ve yaşam tarzlarını gazetelerden, televizyon programlarından ve internette sosyal medyadan gören Y Kuşağı, popüler kültürü ve yeni trendleri de buradan takip etmektedir.

¹⁶⁸ Atikkan, Tunç, **a.g.e.**, s. 203.

¹⁶⁹ Türkiye İstatistik Kurumu, "Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi Sonuçları, 2016", (Çevrimiçi) <http://www.tuik.gov.tr>, 14.05.2017.

¹⁷⁰ "Y Jenerasyonu'nun Kalbine Giden Yol", İstanbul, **MediaCat**, Mayıs 2012, s. 134.

¹⁷¹ Bali, **a.g.e.**, s. 291.

Y Kuşağı'nın ilk üyelerinin dünyaya geldiği yıl olan 1980, Türkiye için bir dönüm noktasıdır. 1980 öncesinde siyasetin ve ekonominin birinci gündem maddesi olduğu Türkiye'de 12 Eylül 1980 Askeri Darbesi'nin yaşanmasının ardından depolitizasyon sürecine girilmiş, siyasi oluşumlarının önüne geçilmek istenmiş, bu dönemde basında yer alan haberlere sansür uygulanmış ve halk siyasetten uzak tutulmaya çalışılmıştır. 1980 öncesinde siyasette aktif rol oynayan gençliğin 1980 sonrasında siyasetten uzak durması için 18 Ekim 1982'de kabul edilen Anayasa ile yasal yaptırımlar getirilmiştir. Siyasetçisi, medya patronu, şirket yöneticisi ile elbirliğiyle apolitik bir gençlik yaratılmak istenmiştir ve yaratılmıştır. O nedenle Y Kuşağı, "Apolitik Kuşak" olarak da adlandırılmaktadır. 1980'lerden itibaren özellikle de 1990'larda koalisyon hükümetleri döneminde arka arkaya siyasetçilerin yolsuzluk haberleri gelmiştir. Böylesi bir ortamda çocukluğunu yaşayan bu kuşak, siyasetten çok uzak bir şekilde yetişmiştir.

Son yıllarda yapılan araştırmalar da bu kuşağın siyasete yönelik ilgisizliğini ortaya koymaktadır. 1999'da yayımlanan Türkiye Gençliği 98: Suskun Kitle Büyüteç Altında adlı araştırmanın sonuçlarında gençlerin sadece yüzde 3.7'sinin bir siyasal parti üyesi olduğu ortaya çıkmıştır. 2003'te üniversite gençleri üzerine yapılan bir araştırmada da durum farklı değildir.¹⁷² Askeri darbe döneminde anne babaları Türkiye'de yaşanan çatışmalara şahit olan bu kuşak, "Sakın siyasetle ilgilenme" öğüdüyle büyümüştür.

Türkiye, gerçek anlamda Y Kuşağı ile Haziran 2013'te yaşanan Gezi Parkı eylemleri ile birlikte tanışmıştır. Taksim'de yer alan Gezi Parkı'nın yerine iktidar partisi AKP tarafından alışveriş merkezi yapılmak istenmesinin ardından belediye ekiplerinin ağaçları sökmesiyle başlayan küçük eylemler, halkın desteğiyle ve toplu bir şekilde hareket etmesiyle tüm Türkiye'ye yayılmıştır. Bu olaylarda sosyal medyayı bir üs olarak kullanan ve ağırlıklı olarak "Klavye Gençliği" olarak da tanımlanan Y Kuşağı üyelerinden oluşan gençler yer almıştır. Medya başta olmak üzere siyasetçiler ve

¹⁷² Lüküslü, a.g.e., s. 146.

akademisyenler tarafından gençlerin neden olayların içinde yer aldığı uzun bir dönem tartışılmış, Y Kuşağı'nın özellikleri anlaşılmaya çalışılmıştır.

Bu kuşak, "liderini takip et" yaklaşımına sıcak bakmamaktadır. Bireysel olarak karar veren ve bir araya gelen Y Kuşağı'nın yönetilebilmesi için bireysel olarak fark edilmesi ve mesajların çok net verilmesi gerekmektedir. Olaylar karşısında hemen tepkisini göstermeyen Y Kuşağı, ancak alanına girildiğinde yani özgürlüğü kısıtlandığında, maddi ve manevi fedakarlıkta bulunabilmektedir. Bunun için gerekirse işini kaybetmeyi ve fiziksel zarar görmeyi göze alabilir.¹⁷³ AKP iktidarı döneminde başta halka sorulmadan yaşam alanlarının değiştirilmeye çalışılması, baskıcı bir yönetim anlayışının varlığı, insanların kılık kıyafetlerinden, davranış biçimlerine, yeme içme alışkanlıklarından düşünme biçimlerine kadar özel hayatlarına müdahale edilmesi gençlerin Gezi Parkı eylemlerine katılmalarının en büyük nedenleri arasında yer almaktadır. Doğayı koruyan, çevreci bir kuşak olan Y Kuşağı, sabah işe gidip, akşam eyleme katılarak işlerini kaybetme pahasına, orantısız şiddete rağmen içinde bulundukları düzeni protesto ederek iktidar karşısında duruş sergilemiştir. Ancak bu dönemde gerek yazılı basın gerekse de görsel basının bu eylemleri yeterince yayınlamayaması nedeniyle seslerini sosyal medya yoluyla duyurma yoluna gitmişlerdir.

Eylemlerin başından beri duvar yazılarında, sloganlarında mizah dolu bir dil kullanan bu kuşak, hayata farklı baktığını her hareketiyle ortaya koymuştur. Mizah dergilerini yakından takip eden bu kuşağın gerçekleştirdiği eylemlerde kullandığı mizah dolu sloganlar ve duvar yazılarına şu örnekler verilebilir:

"Biber gazı cildi güzelleştirir.", "Yeter artık ya, polis çağıracağım!", "Haberim yokmuş gibi sık kanka!", "Ya ameliyatlı yerime gelseydi?", "Geziye direnişe gittik, hocam geleceğiz (yok yazmayın)", "Biber gazını bedava attın. Doğal gazı da bedava yap. 450 TL fatura mı olur?", "İlahi polis, sen adamı öldürürsün..", "Piknik tüpünü çakmakla kontrol eden bir millete biber gazı işlemez."¹⁷⁴

¹⁷³ Elif Duru Gönen, **Y Kuşağı ile İletişim Semineri**, Orta Doğu Teknik Üniversitesi Kuzey Kıbrıs Kampusu, Ankara, Ocak 2012.

¹⁷⁴ Hüseyin Kömürcüoğlu, **Y Kuşağını Anlamak, Bir Gezi Parkı Araştırması**, Ankara, Kanguru Yayınları, 2014, s. 63.

Türkiye'de yaşanan Gezi Parkı eylemleri, gençlerin başını çektiği İspanya'daki "Öfkeliiler" ve ABD'deki "Wall Street'i İşgal Et" eylemlerine büyük benzerlik göstermektedir. Yaklaşık 40 yıldır Halk Partisi ve Sosyalist Parti'nin hakimiyetindeki iki partili sistemle yönetilen İspanya'da ekonomik kriz önlenemez boyutlara ulaşmıştır. Ülkede işsizlik oranı yüzde 20'lere kadar ulaşmıştır ve bu oranın yaklaşık olarak yüzde 40'ını gençler oluşturmuştur.¹⁷⁵ Bu durumu protesto etmek amacıyla 15 Mayıs 2011'de, 100 kişinin katılımıyla gösteriler başlamıştır. Kendilerini "Indignados" (Öfkeliiler) olarak tanımlayan gençler, tüm sisteme öfkeli olduklarını dile getirmişlerdir. Türkiye genelinde daha iyi yaşam koşulları isteyen gençlerin başlattığı küçük gösteri için kurdukları çadırları polis sökmüştür.¹⁷⁶

Günden güne ülkeye yayılan bu gösterilere milyonlarca kişi katılmıştır. Dönemin hükümeti gösterilere daha fazla direnemeyerek 20 Kasım 2011'de seçime gitmiştir. Ancak Öfkeli gençler, seçimlerde oy vermemiştir ya da boş oy kullanmayı tercih etmiştir. Bu dönemde Öfkeliiler hareketinden Podemos (Yapabiliriz) adında siyasi bir parti çıkmıştır. 2014'e gelindiğinde Podemos, yüzde 25 alarak ikinci parti çıkmıştır. Bu partinin de yer aldığı katılımcı demokrasi bileşenleriyle kurulan "Barcelona en Comu" (Ortaklaşa Barselona) vatandaş platformu adına seçime giren 41 yaşındaki Ada Colau belediye başkanlığını kazanmıştır. İpotek kredilerini ödeyemedikleri için evlerinden atılma tehlikesiyle karşı karşıya kalan kent sakinlerini savunan Colau, aktivizmiyle ön plana çıkmıştır.¹⁷⁷

Bu olayın yanı sıra ABD'de ekonomide yaşanan gelir adaletsizliğini gençler, 17 Eylül 2011'de "Wall Street'i İşgal Et" sloganıyla protesto etmeye başlamışlardır. Eylemleri New York'ta dünya borsasının ve finans piyasalarının nabzının attığı Wall Street'te başlatan Kanadalı antikapitalist grup Adbusters olmuştur.¹⁷⁸ Daha sonra Zuccotti Parkı'nda toplanan gençlerin kurdukları çadırların polis tarafından sökülmesinin ardından eylemler, tüm ABD'ye yayılmıştır. Arka arkaya yaşanan bu

¹⁷⁵ Diego Beas, "How Spain's 15-Movement is redefining politics", (Çevrimiçi) <http://www.theguardian.com>, 21.05.2015.

¹⁷⁶ Doğan, a.g.e., s. 8.

¹⁷⁷ "İki partili sistemde Öfkeliiler depremi", **Milliyet Gazetesi**, 25.5.2015, s. 20.

¹⁷⁸ Helen Kennedy, "Adbusters, the Occupy Wall Street innovator, says movement should wind down and start up in spring", (Çevrimiçi) <http://www.nydailynews.com>, 15.11.2011.

olaylar sonrasında hem ABD'dekilere destek vermek hem de gençlerin kendi ülkelerindeki sorunlara dikkat çekmek amacıyla 15 Ekim dünyada işgal günü ilan edilmiştir. Sidney'den Paris'e, Tokyo'dan Sao Paulo'ya kadar uzanan dünyanın dört bir tarafındaki 900 şehirde çoğunluğunu gençlerin oluşturduğu gösteriler düzenlenmiştir.¹⁷⁹

Dünyada yaşanan bu gelişmelerle kıyaslanan Gezi Parkı eylemleri, günlerce Türk basınında ve dış basında tartışma konusu olmuştur. 1980 sonrası kuşağın aslında apolitik olmadığı yönünde eleştirilerin yanı sıra apolitikliğinin değişmediği sadece kendi özgürlükleri kısıtlanmaya çalışıldığı için "Özgürlük Patlaması" yaşadığı ve tepkisini kendisi gibi düşünen gençlerle birlik olarak gösterdiği yönünde yorumlar yapılmıştır. Siyaset Bilimci Prof. Dr. Hakan Yılmaz, gençlerin bu tepkilerini şöyle yorumlamaktadır: "Eğer gençleri dinlemezseniz başınıza iş açarlar. Sizden kopar, sizi saymazlar. Ve bir kere de koştular mı, artık saygılarını kazanmanız neredeyse imkansızdır! İşte o momentumu kaçırmamanız lazım. İnsan çocuğuna yenilmekten korkmamalı! Gerekirse sahneden çekilmeyi göze alacak kadar olgun olmalıdır."¹⁸⁰ Sosyolog Doç. Dr. Demet Lüküslü ise eylemlere katılan bu kuşağı şöyle tanımlamaktadır: "Geleneksel siyasetle ilişkisini minimuma indirmiş, kendilerini özel alanlarda ifade etmeye alışmışlarken, okuduğu karikatür dergisinden izlediği diziye kadar o özel alanlara da karışılınca bir araya geldiler. Gündelik hayattan, popüler kültürden beslenen mizahi bir dille karşı karşıyayız."¹⁸¹

1980'li yıllarda Türkiye'de küreselleşmenin de etkisiyle bir dönüşüm yaşanmıştır. Sol politikaların yerini sağ politikalara bıraktığı bu dönemde medya sahipliğinin ekonomi politiği ve içeriğinde de önemli değişimler meydana gelmiştir. Tüketim ekonomisine kapılarını açarak deste veren medyada özellikle haber yayıncılığında artık "kamusal yarar" anlayışı değer kaybetmeye başlamıştır. Bu anlayışın ihmal edilmesi ise yayıncıları rahatsız etmemiştir. Bu yeni düzende izleyiciler, birer yurttaşan ve hedef kitlenin ötesinde tüketici konumuna indirgenmiştir. Medya, pazar

¹⁷⁹ Doğan, **a.g.e.**, s. 8.

¹⁸⁰ Mine Şenocaklı, "Çocuğuna yenilmek güzeldir!", **Vatan Gazetesi**, 10 Haziran 2013, s. 13.

¹⁸¹ Pınar Erbaş, "Onları aktif apolitizm", **HaberTürk Gazetesi**, 8 Haziran 2013, s. 4.

kullanıcılarının gücüne teslim edilirken kültürel ve birleştirici endişeler yerini, iktisadi kaygılara bırakmıştır.¹⁸² 12 Eylül 1980 Askeri Darbesi'nin ardından siyasal, toplumsal ve ekonomik haberlerden uzak duran gazeteciler, halkın ilgisini çekebilmek ve daha fazla okura ulaşıp gazetelerinin tirajını artırabilmek amacıyla daha çok magazinsel haberler ya da kendi ilgi alanlarına ve bakış açılarına göre haberler yapmaya başlamışlardır. Hatta daha ileri giderek haber kaynağıyla yan yana fotoğraflar çektirerek, olayın içine dahil olmaya çalışmakta, yine medyada yaptıkları benmerkezci haberlerle kendileri hakkında konuşulmalarının önünü açmaktadırlar.

Yaptıkları haberlerde çektiydikleri fotoğraflar ve kendi bakış açılarıyla sordukları sorularla haberin öznesi durumuna gelen, okura haberle ilgili ne düşündüğünü hissettiren günümüz gazetecilerinin çoğunun gazeteci Ragıp Duran, benmerkezci ve narsist olduğuna dikkat çekmektedir.¹⁸³ Benmerkezci bakış açısına sahip olan gazetecilerin ortaya çıkardıkları haberler de yine bu bakış açısından uzak değildir. Bugünün medyasına bakıldığında gazetecilik meslek ilkelerinin çok uzağında habercilik yapıldığı görülmektedir. Gerek gazetecilerin görev ve sorumluluklarını yerine getirmelerinde, gerekse de ortaya çıkan haberlerin içeriklerinde yaşanan bozulma yıldan yıla artmaktadır. Bu artışın en önemli nedenleri siyasi, toplumsal ve teknolojik gelişmeler kapsamında kuşaklar üzerinden anlatılmıştır. Ancak bu etkenlerin yanı sıra dünyadaki ekonomik gelişmelerin ve kaçınılmaz bir şekilde küreselleşmenin etkisi de büyük olmuştur.

1.2.1.1.5. Z Kuşağı (2001-2021)

Günümüzün en genç kuşağı olan Z Kuşağı'nın üyelerini 2001-2020 yılları arasında dünyaya gelmiş ve gelecek insanlar oluşturmaktadır. Bugün en büyüğü 16 yaşında olan bu kuşağın, 2020 yılında iş gücünün yüzde 10'unu oluşturacağı öngörülmektedir.¹⁸⁴ Pek çok kaynakta M Kuşağı olarak da adlandırılan bu kuşak,

¹⁸² Banu Dağtaş, Erdal Dağtaş, **a.g.m.**, s. 68.

¹⁸³ Gülay Altan, "Ragıp Duran: Medya toplum şiddet uyguluyor!", (Çevrimiçi) <http://www.gazeteciler.com/roportaj>, 25 Mayıs 2015.

¹⁸⁴ Elif Duru Gönen, **Y Kuşağı ile İletişim Semineri**, Orta Doğu Teknik Üniversitesi Kuzey Kıbrıs Kampusu, Ankara, Ocak 2012.

çoklu iş becerisine sahip olacağı için araştırmacılar tarafından bu adla da tanımlanmaktadır.¹⁸⁵ Ancak kuşaklar X, Y şeklinde sıralı gittiği için bu çalışmada bu zaman aralığında doğanlara Z Kuşağı adıyla yer verilmiştir.

Gelişmiş teknolojinin hakim olduğu, dünyanın her yerinde internete kolayca bağlanıldığı, akıllı telefonların kullanıldığı, an be an gelişmelerin canlı bağlantılarla yakından takip edilebildiği hatta 360 derece video çekimlerle insanların olayların içinde yer almış gibi hissetmelerini sağlayan sanal gerçekliğin yaşandığı bir dünyaya gözlerini açan bu kuşağı, hızlı düşünen ve hareket eden bireyler oluşturacaktır. Sokakta oyun oynamak yerine ekran karşısında oyun oynayarak ve çizgi film seyreterek yetişen bu kuşak, sosyalleşme konusunda sorun yaşamaktadır. Genellikle çalışan ailelerin ilk ve tek çocuğu olarak dünyaya gözlerini açan, bakıcıların yetiştirdiği bu kuşak, sosyalleşme imkanını günün belli saatlerinde çocuk parkına giderek ya da okul öncesi eğitim alarak yakalamaktadır.

Dünyanın her noktasına internet, akıllı telefonlar ve bilekliklerle ulaşabilecek bu kuşak için ülkelerin sınırları çok da önemli olmayacaktır. Z Kuşağı'nın büyüdüğü yıllarda dünyanın da küreselleşmede boyut atladığı bir dönemi yaşayacağı düşünüldüğünde bu dönemdeki insanların bugün olduğu gibi benzer kültürel etkiler altında kalacakları söz konusudur. O nedenle ABD'den Asya'ya, Güney Afrika'dan Avrupa'ya kadar Z Kuşağı üyelerinin ortak davranışlar sergileyeceği öngörülebilir.

Ekonomik geliri yüksek olan ailelerin çocukları olan Z Kuşağı, zamanı çok hızlı yaşamakta ve bu hızlılığa çok şey sığdırmak istemektedir. Sahip oldukları imkânlar nedeniyle şanslı olarak görülen bu kuşak, 11 Eylül olayları, depremler, tsunamiler, küreselleşen terör ve ekonomik krizlerin gördükleri için, korku kuşağı olarak da tanımlanmaktadır. Yaşadıkları korkunun yol açtığı gelecek ve kimlik kaybı nedeniyle bu kuşağın daha çok tüketime yöneleceği beklenmektedir.¹⁸⁶

¹⁸⁵ Latif, Serbest, **a.g.m.**, s. 151.

¹⁸⁶ Altuntuğ, **a.g.m.**, s. 210.

Z Kuşığı, henüz iş hayatına atılmamıştır, büyük bir çoğunluğu lise eğitimine devam etmektedir. O nedenle bu kuşağın kişisel özellikleri, gerek iş yaşamında gerekse de sosyal hayatta gösterdikleri davranışları araştırma konusudur. Y Kuşığı'nı yönetme konusunda sorun yaşayan özellikle şirketler ve reklamcılar, Z Kuşığı'nın yönetilmesiyle ilgili araştırmalar yapmaya başlamışlardır. Y Kuşığı gibi iyi eğitim olanaklarına sahip olan bu kuşak da eğitimini tamamladıktan sonra zaman kaybetmeksizin iş hayatına atılmak ve çok da çaba sarf etmeden müdür ya da yönetici pozisyonlarda görev almak istemektedir.

Benmerkezci olma yönüyle ön plana çıkan Y Kuşığı'ndan çok daha fazla benmerkezci olacağı tahmin edilen Z Kuşığı'nın¹⁸⁷ da gerek eğitim hayatında gerekse de iş hayatında rakiplerini geride bırakmak için büyük bir çaba sergilemesi beklenmektedir. Hiyerarşiye soğuk durdukları ve iletişime çok açık oldukları için çalıştıkları yerlerin organizasyon yapılarını ve klasik çalışma anlayışını değiştirecekleri düşünülmektedir.¹⁸⁸ Yönetilmeyi istemeyen, emek vermeden, çaba sarf etmeden yönetici ve müdür pozisyonlarında işe başlamayı hayal eden bu kuşağın öne çıkan en önemli özelliği ise duygusal olmalarıdır. Duygulara değer vermeleri nedeniyle sessiz kuşağa en yakın kuşak olacakları belirtilmektedir. Bu bağlamda organizasyonların çalışanların duygularına yönelmeleri, görev tanımı ve maaşın ötesini düşünmeleri gerekliliği ortaya çıkmaktadır.¹⁸⁹

Türkiye'de 2000'den sonra doğanlar 'Kristal Nesil' olarak da adlandırılmaktadır. Uzmanların ise 'derin duygusal' bir kuşakla karşı karşıya kalınacağına dair uyarıları vardır. Bu kuşak, Türkiye'nin yüzde 17'sini oluşturmaktadır.¹⁹⁰ 10 yıl sonra iş hayatına girecek olan bu kuşağın dünyayı ve Türkiye'yi nasıl etkileyeceğine yönelik gerek şirketlerde gerekse de üniversitelerde araştırmalar yapılmaya devam edilmektedir.

¹⁸⁷ Gönen, **a.g.e.**

¹⁸⁸ Latif, Serbest, **a.g.m.**, s. 151.

¹⁸⁹ Gönen, **a.g.e.**

¹⁹⁰ Adıgüzel, Batur, Ekşili, **a.g.m.**, s. 174.

1.2.1.2. Kuşaklar Arasında Yaşanan Çatışmalar

Günümüzde Sessiz Kuşak, Bebek Patlaması Kuşağı, X Kuşağı, Y Kuşağı ve Z Kuşağı'nı bir arada görebilmek mümkün. Ancak her biri birbirinden farklı özellikler sergileyen bu kuşakların sağlıklı ve sorunsuz bir şekilde aynı havayı solumasını beklemek mümkün değildir. Çünkü her gelen yeni kuşak kendinden bir önceki kuşağın özelliklerini sorgulamaktadır.

Her kuşak kendinden bir önceki kuşağı çağdışı, geri kafalı, eski kafalı olarak değerlendirirken, bir sonraki kuşağı da, sorumsuz ve saygısız olarak değerlendirmektedir. Dolayısıyla üst kuşaklar, genç kuşaklardan hiçbir zaman memnun olmamışlardır.¹⁹¹ Hatta kendi egolarını tatmin etmek için kendilerinden sonra gelen kuşağı "Bugünkü gençler, hiçbir şey yapmıyor. Son derece duyarsızlar. Biz, çıkıp protesto ederdik. Şimdilerin bütün yaptığı alışveriş edip yakınmak" şeklinde sürekli eleştirmektedirler.¹⁹² Dünyada ve Türkiye'de kuşaklar arasında yaşanan anlaşmazlık, gerek aile hayatında gerek sosyal hayatta gerekse de iş hayatında kendisini göstermektedir.

Kuşaklar arasında yaşanan anlaşmazlık öncelikle ailede başlamaktadır. Bugün anne, baba ve bir çocuktan oluşan çekirdek ailede, en az iki kuşak arasında ciddi farklılıklar görülmekle birlikte kuşakların birbirlerini anlama noktasında sorunlar yaşanmaktadır. Anne babanın yanı sıra büyük anne ve büyük babanın yer aldığı, en az iki çocuğun var olduğu geniş bir ailede de kuşaklar arasında çatışmanın yaşanması kaçınılmazdır. Bu anlaşmazlığın altında siyasi, ekonomik, toplumsal gelişmeler, küreselleşme, kültürel farklılıklar, tüketim alışkanlıkları, teknolojinin ilerlemesi gibi birçok neden yatmaktadır.

Sanayi ve sanayi ötesi toplumlarda toplumsal ve kültürel değişimler, beklenin ötesinde çok hızlı yaşanmıştır. Bu durum toplumun temel yapısı olan aile içinde çok net gözlemlenmektedir. Bu toplumlarda gençlerin aile içinde sosyalleşmesini

¹⁹¹ Gönen, a.g.e.

¹⁹² Douglas Coupland, **X Kuşağı**, Çev. Zeynep Akkuş, İstanbul, Parantez Yayınları, 1998, s. 28.

yeterince sağlayamaması, toplumsal normlara uygun davranmaması, eğitim, sağlık gibi hizmetlerden yararlanmada sıkıntılar yaşaması ve özellikle ekonomik bakımından yeterli kaynağa sahip olamaması gibi nedenlerden dolayı ciddi sorunlar yaşadığı görülmektedir. Bu sorunların varlığı ise ebeveyn ve gençler arasında kuşaklararası çatışmanın yaşanmasına neden olmuştur. Ayrıca bu kişiler arasında eğitim ve ekonomik alanla ilgili de gerginliklerin yaşanması kaçınılmaz olmuştur.¹⁹³

Sadece babanın çalıştığı ve söz söyleme hakkı olduğu bir aile ortamında yetişen Sessiz Kuşak, duygusal ve fiziksel olarak varlıklarını aile ortamında hissedememiştir. Bebek Patlaması Kuşağı, Sessiz Kuşağa göre ebeveynlerine yakın yetişmiştir ancak aileden duygusal bir paylaşım görmemiştir. Günümüzde anne baba fark etmeksizin aileler, artık çocuklarıyla yakından ilgilenmekte, onlara zaman ayırmakta, sevgilerini ve ilgilerini göstermektedirler, çocukların da ailede söz hakları vardır. Bebek Patlaması Kuşağı, böyle bir aile ortamında yetişmediği için çocuklarını da ailenin bir bireyi oldukları, görüş ve düşüncelerinin önemli oldukları yönünde bir yaklaşımla yetiştirmemiştir.

X Kuşağı ise güce ve mevkiye sahip olana kadar sessiz kalmanın gerekli olduğunu öğrenerek büyümüştür. “Su küçüğün söz büyüğün” atasözüyle yetişen X Kuşağı'nın en belirgin özelliği otoriteye saygı duymak ve kurallara uymaktır.¹⁹⁴ Ancak bireyciliğin yükseldiği bir çağda çocuklarını büyüten X Kuşağı, onların her türlü ihtiyacıyla yakından ilgilenmek durumunda kalmıştır. Y Kuşağı'nın ebeveynleri olan X Kuşağı, çoğunlukla koruyucu ve arkadaşlık ilişkisi kurmayı hedefleyen farklı bir ebeveyn modeli olarak karşımıza çıkmaktadır.

Çocuğunun okulda, toplumda ve iş hayatında neler yaptığından haberdar olan X Kuşağı, yine de kendi elleriyle yetiştirdiği çocuklarını tanıyamamaktadır. Bu durumu kanıtlayan bir araştırma Newsweek dergisi tarafından 10 Mayıs 1999 tarihinde yapılmıştır. Newsweek dergisinin kapağındaki Amerikan toplumuna "Ana babaların

¹⁹³ Aylin Görgün Baran, "Genç ve Gençlik: Sosyolojik Bakış", Ankara, **Gençlik ve Spor Bakanlığı Gençlik Araştırmaları Dergisi**, C. I, No: 1, 2003, s. 13.

¹⁹⁴ Gönen, **a.g.e.**

çocuklarını ne denli tanıdığı" sorulmuştur. ABD'de yaşanan şiddet olaylarını yaratan çocukların anne babaları "Onların böyle bir şey yapacaklarının akıllarının ucundan geçmediğini" söylemişlerdir. Pek çok anne baba için de durum hemen hemen aynıdır. "Benim çocuğum mu yapmış? Olamaz böyle şey. Benim çocuğum bunu yapmış olamaz" şeklindedir.¹⁹⁵ Bugün dünyanın geldiği noktada artık ailelerin çocuklarıyla ilgili her şeyi bilmesi zordur. Çünkü teknolojik gelişmeye koşul olarak görülen hızlı toplumsal değişme, kuşaklar arasındaki farklılaşmayı daha da artırmaktadır. Gençler yüksek enerjileriyle yeni koşullara daha kolay uyum sağlarken, yaşlı ve orta yaşlılar bu koşullara uyum göstermekte zorlanmaktadır. Bu durum yaşlı insanların koşullara karşı tutucu davranmalarına neden olmaktadır.¹⁹⁶

Ellerindeki akıllı telefonlarla birbirinden farklı uygulamalarda zamanının büyük bir kısmını geçiren, hafızası geniş tabletlerde kendilerine sanal bir yaşam alanı yaratan, sosyal paylaşım sitelerinde fotoğraflarından kişisel bilgilerine, arkadaşlarıyla çektiği videolardan siyasete, günlük gelişmelere yönelik yorumlarına kadar en özel bilgilerini paylaşan Y Kuşağı'nı yönetmek ve bu kuşağın üyesini yakından tanıyorum demek mümkün değildir. Önceden her şeyi ailesinden öğrenen kuşaklar yerini, artık öğrendikleri yeni bilgileri ve gelişmeleri ailesine öğretene ve anlatan kuşaklara bırakmıştır.

Farklı dönemlerin insanları olarak birbirlerini anlamada zorluk yaşayan kuşakların hayata bakış açıları da zamanla değişiklik göstermiştir. Örneğin, ABD'de 1977 yılında erkekler çalışır, kadınlar evde kalır anlayışı yüzde 66 oranında iyi karşılanırken 2000 yılında bu anlayış sadece yüzde 35'te kalmıştır. 1972'de farklı ırklar arasında evliliğe karşı bir yasa olması gerektiğini söyleyen yüzde 39'luk bir kesim varken, 2000'de bu oran yüzde 12'ye inmiştir.¹⁹⁷ Michigan Üniversitesi'nin kuşaklar üzerine yaptığı araştırma da kuşaklar arasındaki farklılıkları ortaya koymaktadır. Zengin olmak Bebek Patlaması Kuşağı için yüzde 45, X Kuşağı için

¹⁹⁵ Erdal Atabek, **Modern Dünyada Değer Kayması ve Gençlik**, İstanbul, Alkım Yayınevi, 2003, s. 179.

¹⁹⁶ Ahmet Taner Kışlalı, "Siyasal Tutumlarda Kuşak ve Cinsiyet Etkenleri", Ankara, **Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi**, C. XXXI, Mart-Aralık 1976, s.129-130.

¹⁹⁷ Alwin, **a.g.m.**, s. 43.

yüzde 70, Y Kuşağı için yüzde 75 önemlidir. Bebek Patlaması Kuşağı'nın yüzde 50'si siyasetle ilgiliyken, X Kuşağı'nın yüzde 39, Y Kuşağı'nın ise yüzde 30'u ilgilidir. Bebek Patlaması Kuşağı'nın yüzde 73'ünün yaşam felsefesi varken, bu oran Y Kuşağı'nda yüzde 45'tir. Bebek Patlaması Kuşağı'nın yüzde 21'i çevreciyken, Y Kuşağı'nın ise yüzde 45'inin çevreci olduğu sonucuna ulaşılmıştır.¹⁹⁸

Farklı kuşakların bir arada çalıştığı iş dünyasında da kuşaklar arasında çatışma kendisini göstermektedir. Kanada'da bulunan bağımsız araştırma kuruluşu The Conference Board of Canada'da Sanayi ve İş Strateji Grubu'nda Araştırma Yöneticisi olan Douglas Watt, kuşaklar arasındaki farkları ve yaşanan çatışmaları şöyle ortaya koymaktadır:

Uyumluluk: Bebek Patlaması, X ve Y kuşakları, kendi kuşaklarının uyumlu olduğunu belirtmektedir. Ama X ve Y kuşakları Bebek Patlaması Kuşağı'nın çeşitlilikleri kabul etmeyen, değişime kapalı ve teknolojiye rahat uyum sağlayamadığını düşünmektedir.

Yönetilebilirlik: Tüm kuşaklar, Y Kuşağı üyelerinin diğer kuşaklardan daha zor yönetilebilir olduğunu düşünmektedir. Bebek Patlaması ve X Kuşağı, Y Kuşağı'nın diğer kuşaklara göre daha yakın gözetim gerektirdiğine, prosedürleri daha az izlediklerine ve daha az sonuç odaklı olduklarına inanmaktadır.

Ekip Çalışması: Kuşakların her biri diğer kuşakların iş ahlakını farklı algılıyor olmalarına rağmen, kendilerini iyi takım oyuncuları olarak görmektedir. X ve Y Kuşağı üyeleri çok çalışkan nesil olarak görülerek, bazı Bebek Patlaması ve X Kuşağı üyeleri, Y Kuşağı'nın çaba gösterme konusunda daha az istekli oldukları kanaatindedir.

Denge: X ve Y kuşakları, Bebek Patlaması meslektaşlarından daha çok iş yaşam dengesini aramalarına rağmen üç kuşak da bu dengeyi aradığını söylemektedir.

¹⁹⁸ Doğan, a.g.e., s. 9.

Bunun yanı sıra X ve Y kuşakları, Bebek Patlaması Kuşağı'ndan daha çok işyerinde resmi olmamayı tercih etmektedir.¹⁹⁹

Farklı kuşakların bir arada çalıştığı iş yerlerinde onların beklentilerini karşılamak, çatışma ortamının ortadan kalkmasını sağlamak, onları yönetebilmek ve verim alabilmek için yöneticilere büyük görevler düşmektedir. Alttan gelen kuşağın yöneticilerin bilmedikleri birçok konuya hakim olması, teknolojiyi yakından takip etmesi, bilgiye hızlı ulaşması ve bürokrasiden çok sıkılması gibi daha saymakla bitmeyecek birçok özelliğe sahip olmaları yönetilmelerini oldukça zorlaştırmaktadır. Bu durumda yöneticilerin kuşakları tanımak ve anlamak için çaba göstermesi, çalışma alışkanlarını değiştirmesi gerekmektedir. Yeni kuşakları iyi yönetmek, onların önem verdiği, maaş, iş esnekliği ve sorumluluklar konusunda ciddi beklentilerini karşılamakla mümkündür. Örgütlerde görev yapan her kuşağın farklı değer yargılarına sahip olduğu göz önünde bulundurulmalı, söz konusu farklılıkların koç'luk sistemleriyle etkili bir şekilde yönetilmesi sağlanmalıdır. Bu bağlamda yönetim kademelerinde görev yapan yöneticilere aşağıda belirtilen unsurları göz önünde bulundurmaları önerilmektedir:

- * İşyerinde öneri grupları oluşturulmalıdır.
- * Koçluk programları düzenlenmelidir.
- * Tüm kuşakların etkileşim düzeylerini artıracak sosyal iletişim platformu kurulmalıdır.
- * Takım çalışmalarına önem verilmelidir.
- * Oryantasyon programları düzenlenmelidir.
- * Yönetim tarafsız olmalıdır.
- * Sık sık kaynaşma toplantıları düzenlenmelidir.
- * Kararlar yeni kuşaklara da bırakılmalıdır.
- * Fikir atölyeleri kurulmalıdır.

¹⁹⁹ Douglas Watt, "Winning the "Generation Wars" Making the Most of Generational Differences and Similarities in the Workplace", Canada, **The Conference Board of Canada**, November 2009, p. 8-9.

* Tüm kuşakların katılacağı ortak aktiviteler düzenlenmelidir.²⁰⁰

İş dünyasında kuşak çatışmaları yaşanırken ve bu çatışmaların önüne geçmek için çözüm yolları aranmaya devam edilirken, medyada da aynı çatışma ortamı kendisini göstermektedir. Bir gazetede Bebek Patlaması Kuşağı'ndan gelen genel yayın yönetmenin yanında yer alan yazı işleri müdürleri X Kuşağı, editör ve muhabirler de çoğunlukla Y Kuşağı üyesi olmaktadır. Kısa sürede yayın yönetmenliği koltuğuna oturmayı hayal eden ya da yazar olmak isteyen Y Kuşağı üyesi muhabirler, gazetede yaptıkları haberlerin, kamuoyunu ne kadar ilgilendirdiği, haber değeri taşıyıp taşımadığından ziyade kendi isimleri veya fotoğraflarıyla yayımlanan haberlerin gazetede nasıl yer aldığıyla ilgilenmektedirler. Kurallara uymayı sevmeyen, yönetilmekten ve eleştirilmekten hoşlanmayan bu kuşak üyeleri, gazetecilik yaparken meslek ilkeleri ve etik değerleri çoğu zaman dikkate almamaktadırlar. Egolarıyla hareket ederek, çalıştığı gazetede mesai arkadaşlarından kendilerini üstün görmekte, benmerkezci bakış açılarıyla yaptıkları haberlerle merkezde olmaya çabalamaktadırlar. Dijital medya ve televizyonla yarışan gazetelerde gerek medya patronlarının gerekse de gazete yöneticilerinin tiraj ve ilan kaygısıyla hareket ederek okurun ilgisini çekebilmek ve gazete almasını sağlamak adına izledikleri yayın politikaları ve atmış oldukları yanlış adımlar, bu tarz gazeteciliğe prim vermelerine neden olmuştur. En nihayetinde gerek içinde yaşadığı çağın etkisi, gerekse de gazetecilikte gelişen teknolojiyle birlikte kontrol edilemez şekilde yaşanan yoğun bilgi akışı karşısında farklı arayışlara gidilmesi zaten egosu yüksek olan yeni kuşağın empati kurmaktan uzak, sosyal sorumluluk anlayışının çok uzağında, benmerkezci bir habercilik anlayışı benimsemesine yol açmıştır. Henüz iş hayatında yer almayan Z Kuşağı'nın nasıl davranışlar sergileyeceği ve hangi konularda diğer kuşaklarla farklılık oluşturacağı ise bilinmemektedir. Ancak gelecekte yöneticilerin ve çalışanların sorun yaşamaması için bu kuşak üzerinde yapılacak araştırmalara ağırlık verilmesi gerekmektedir.

²⁰⁰ Ayhün, **a.g.m.**, s. 107-108.

1.2.2. Dünyadaki Ekonomik Gelişmelerin Etkisi

Medyada habercilik anlayışında oluşan hızlı değişimlerde ve özellikle son yıllarda benmerkezci habercilik anlayışının hakim olmaya başlamasında önemli etkenlerden biri de dünyada yaşanan ekonomik gelişmelerdir. İnsanların hayata bakış açılarını, sergiledikleri davranışları, tüketim alışkanlıklarını belirleyen unsurların başında içinde yaşadıkları ülkenin ekonomik durumu gelmektedir. Bugün dünyada gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde neo-liberal ekonomi politikaları hakimdir. Neo-liberalizmi anlayabilmek için bu akımın temelinde yatan ekonomik gelişmelere yakından bakmakta yarar var.

Dünyada yaşanan en büyük ekonomik dalgaların ilki Tarım Devrimi'dir. Ortaçağ'a kadar tek üretim kaynağı tarım olmuştur. Ortaçağ Avrupa'sında halkın soylular, ruhbanlar, burjuvalar ve köylüler gibi sınıflara ayrıldığı, toprak mülkiyetinin soyluların elinde olduğu, köleliğin yaygınlaştığı, üretilen ürünlerin denizaşırı ülkelere ulaşımının mümkün olmadığı için satılamadığı ve kâr elde edilemediği, bunun için de rekabetin olmadığı feodal düzen hakimdir. Ancak Batı'ya doğru ilerlemeye başlayan Osmanlı Devleti'nin 1453'te İstanbul'u fethetmesiyle Orta Çağ sona ermiş Yeni Çağ başlamıştır. Bu dönemde topun icat edilmesiyle krallar derebeylerin yaşadıkları şatoları yıkmaya başlamıştır ve feodalitenin sonunu getirmiştir.

Çinliler tarafından bulunan kağıt ve matbaanın Avrupa'ya gelmesiyle farklı görüşlerin hakim olduğu kitaplar yayımlanmıştır. Bu da bilinçlenen insanların dini sorgulamasına neden olmuştur; kilisenin insanlar üzerindeki etkisini gittikçe azaltmıştır. Rönesans ve Reform hareketlerini içine alan Aydınlanma Çağı'nın yaşanmasıyla da din merkezli toplum yapısı, yerini insan merkezli ve akılcı düşüncenin hakim olduğu bir yapıya bırakmıştır. Avrupalı tüccarların Çinliler tarafından icat edilen pusulayı öğrenmeleriyle dünya tarihinde önemli gelişmelere imza atılmıştır. İspanyollar ve Portekizliler Avrupa genelinde nüfusun artması, gıda ve hammadde ihtiyacının ortaya çıkması nedeniyle yeni yerleri keşfetmek, ticaret

yolları bulmak ve yeni ticaret merkezleri yaratmak amacıyla coğrafi keşiflerde bulunmuşlardır.

Cenovalı kaşif Kristof Kolomb, İspanya ve Portekiz'in desteğini alarak Asya ile yapılacak ticaretin yolunu açmak amacıyla Hindistan deniz yolunun keşfi için yola çıkmıştır. Bu yolculukta 1492'de Amerika Kıtası'nı keşfetmiştir. İspanyol kâşif Ferdinand Macellan ise İspanya'dan yola çıkarak Batı'dan devam ettiği yolda Atlas Okyanusu'nu geçmiş ve dünyanın yuvarlak olduğunu kanıtlamıştır. Deniz aşırı ülkelere ulaşılmasıyla denizcilik ilerlemiş, ticaret gelişmiş, Amerika ve Afrika kıtalarındaki yeraltı kaynakları ve tarım ürünleri Avrupa'ya getirilmiştir ve kısa sürede Batı Avrupa zenginleşmiştir.

Dünyada yaşanan ekonomik dalgaların ikincisi ise 1765 yılında James Watt'ın buhar makinesini keşfetmesiyle kol gücünün yerini makinelerin almaya başladığı Sanayi Devrimi'dir. Teknolojinin üretim hayatında kullanılmaya başlanması anlamına gelen Sanayi Devrimi'nin etkileri binlerce yıl sürmüştür. Feodalitenin yıkılması, Sanayi Devrimi'nin yaşanması kapitalizmin oluşmasına zemin hazırlamıştır.

Tarım toplumunun aile, toplum, iş anlayışı gibi birçok alışkanlığını değiştiren sanayileşme, ticaretin serbestleşmesini, piyasanın genişlemesini isteyen tüccar sınıfının, yeni bir 'birey' anlayışının, her insanı 'atom' gibi gören bir görüşün doğmasına neden olmuştur. İnsan kabilenin ya da doğanın pasif bir parçası değildir. Artık insan tamamen özgür bir bireydir.²⁰¹ 1789 yılında yaşanan Fransız İhtilali ile birlikte monarşinin yetkileri kısıtlanmıştır ve halk tarafından seçilecek bir parlamentonun oluşturulması yolunda önemli adımlar atılmıştır. Fransız İhtilali, insan hakları, eşitlik, özgürlük, hürriyet gibi kavramların halk tarafından dile getirilmesi açısından önemli bir gelişmedir.

Sanayi Devrimi, zamanla Avrupa'da kapitalist üretim anlayışının hakim olmasının önünü açmıştır. Ekonomi literatüründe, kapitalist düşünce temellerinin, Adam

²⁰¹ Mehmet Tıraş, **Küreselleşen dünyada özgür birey zengin toplum**, İstanbul, Birey Yayıncılık, 2003, s 47.

Smith'le (1723-1790) başlatılması genel bir kabuldür. Modern kapitalizmde ekonomik faaliyetlerin temeli sermaye, amacı kâr, sermayedarın kendine ait servet ve sermayesinin çoğalmasdır. Adam Smith'e göre, "Kişisel yararın düzeyi, genelin yararına göre belirlenmektedir. Her iş piyasa içindir. Piyasayı düzenleyen de kapitalistin kârıdır. Risk tamamen bireylere aittir."²⁰² Bu anlayışa göre toprağın yerini sermaye almıştır, insanlar özel mülkiyet edinebilmektedir, bireycilik, rekabet, üretimden kâr elde etmek ve çıkar odaklı bir anlayış hakimdir. Sanayi Devrimi, materyal yaşamı ve tüketim alışkanlıklarını değiştirirken, zenginleşen burjuvazinin kullandığı mallar ile yoksul köylü ve işçilerin kullandıkları mallar arasında ulaşılabilir fark ortaya seren bir uçurumun açılmasına yol açmıştır.²⁰³ Bu anlayışı insanların benimsemesi kolay olmasa da kapitalizm önlenemez bir şekilde tüm dünyaya yayılmıştır.

1769 yılında başlayan sanayideki gelişme, motosiklet, otomobil, fotoğraf makinesi, elektrikli telgraf, telefon gibi buluşlarla yükselişe geçmiştir. Sanayileşmenin oturduğu Batı Avrupa ülkelerinde 1800'lerin sonunda üreticilerin maliyetleri düşmüş, verimlilik artmış, ücretli işçi ordusu genişlemiş, hammadde ihtiyacı çoğalmış ve enerji ihtiyacı ortaya çıkmıştır. Bu ortamda üreticiler, hem rekabet edebilmek hem de artan talepleri karşılayabilmek amacıyla dış pazarlara açılmıştır. Hindistan ve Afrika ülkelerine yönelen sanayisi gelişmiş ülkeler, sömürgelerden istedikleri payı alabilmek için her yolu denemiştir. İngiltere ve Fransa'nın sanayisi diğer Avrupa ülkelerinin çok ötesine geçmiştir. O nedenle Almanya bu ülkeleri yakalayabilmeyi, sömürgeleri ele geçirmeyi, daha fazla hammaddeye ulaşabilmeyi, uluslararası ticaret imtiyazlarından yararlanabilmeyi amaçlamıştır. Bu amacını hayata geçirebilmek için de önünde hiçbir engel tanımamıştır.

1914 yılında İngiltere, Fransa, Rusya'dan oluşan itilaf devletleri ile Almanya, Avusturya-Macaristan İmparatorluğu ve İtalya'dan oluşan ittifak devletleri arasında I.

²⁰² Oğuz Bal, "Ekonomik Sistem Olarak Kapitalizmin Evrimi ve İstihdam", **Kocaeli Üniversitesi - Uluslararası Ekonomi Politik Konferansı**, 2011, s. 5.

²⁰³ Derya Tellan, "Tüketim Kavramını Anlamlandırmak: Tarihi ve Sosyolojisi", **Medya, Tüketim Kültürü ve Yaşam Tarzları**, Der: Banu Dağtaş, Erdal Dağtaş, İstanbul, Ütopya Yayınevi, 2009, s. 91.

Dünya Savaşı çıkmıştır. Daha sonra İtalya, İtilaf devletlerinin tarafına geçmiştir. İleriki yıllarda Osmanlı İmparatorluğu, Bulgaristan, Romanya ve ABD'de de savaşa dahil olmuştur. 1917'de Şubat ve Ekim devrimlerinin yaşandığı Rusya'nın savaştan çekilmesiyle Almanya'nın eline büyük bir koz geçmiştir ancak ABD karşısında ilerleyememesi nedeniyle yenilgiye uğramıştır. Gerileme dönemini yaşayan Osmanlı İmparatorluğu da gerek iç ayaklanmalar gerekse de savaşın etkisiyle fiilen yıkılmıştır.

Ülkeler arasındaki dengelerin altüst olduğu I. Dünya Savaşı'ndan sonra bir taraftan önlenemez şekilde kapitalizm yayılmıştır diğer taraftan da Rusya başta olmak üzere Almanya'da sosyalizm, yasal çerçevede zemin bulmuştur. Sanayileşmenin getirisi olarak yıldan yıla artan ve örgütlenen işçi sınıfı ise İngiltere, Rusya, Almanya gibi ülkelerde haklarını aramak için harekete geçmiştir. Yönetimden aldıkları destekle işverenler karşısında güç elde eden işçiler, amaçlarına ulaşmıştır. Bu durumdan rahatsız olan işverenler de yönetime baskı yaparak işçilerin geniş haklara sahip olmalarını engellemeye çalışmışlardır ve başarılı olmuşlardır. Ancak özellikle Almanya'da işçilerin hakları yasal güvence altına alınmıştır.

Avrupa'da bu gelişmeler yaşanırken ABD'de, 1880'lerden 1920'ler arasında Fordizm olarak adlandırılan seri üretim metotlarının ortaya çıktığı görülmektedir.²⁰⁴ Zamanla Amerikan endüstriyel yaşam biçimini oluşturan Fordizm, ABD'de otomobil üreticisi Henry Ford tarafından geliştirilen ve 1970'lere kadar devam eden kapitalist endüstriyel üretim sürecinde uygulanan ilkeleri tanımlamak için kullanılmıştır. Ford, sıradan aile için seri üretim yoluyla ürettiği ilk otomobiller aracılığıyla, Batı kapitalizmin gelişmesinde önemli bir rol oynamıştır. Henry Ford, otomobil yapımında çalışanlarına yüksek ücretler ödemiştir. Ayrıca otomobilleri çalışan kesimdeki ailelere satmayı amaçlamıştır. Bu durum 20. yüzyılın başında ABD'de kitlesel üretim ve tüketim yönünde bir eğilimin oluşmasına neden olmuştur.²⁰⁵

²⁰⁴ Robert Bock, **Tüketim**, Çev. İrem Kutluk, Ankara, Dost Kitabevi, 1997, s. 30.

²⁰⁵ Banu Dağtaş, Erdal Dağtaş, **a.g.m.**, s. 37-38.

Tüketimin artmasında ve insanların bu ekonomik düzene ayak uydurmasında önemli bir etken olarak 1920'lerde icat edilen televizyonun geniş halk kitlelerine ulaşması da gösterilebilir. Televizyon, 1930'lardan itibaren İngiltere'den başlamak üzere dünyaya ulaşmış ve her evde yerini almıştır. 1950'lerde ABD'de renkli televizyonun satışının çıkmasıyla siyah beyaz dünyalar renklenmiş, siyasi, ekonomik, toplumsal, teknolojik gelişmelerden insanlar kolay ve ucuz yoldan haber almaya başlamıştır. Eğlence ağırlıklı programlar, müzikler ve filmlerin yayınlandığı televizyon karşısında boş vakitlerini değerlendirdiğini düşünen insanlar, içinde bulundukları toplumu, ekonomiyi ve siyaseti sorgulamaktan zamanla uzaklaşmıştır. Tek yönlü bir iletişim aracından bilgi almaya başlayan insanlar, kapitalist düzenin tam da kendilerinden istediği şekilde sisteme sorgulamadan adapte olmuşlardır.

Fordizmin geliştiği dönemde, 1929 yılında sömürgelerdeki kâr fırsatlarının durgunlaşması ve uluslararası ekonominin kapalı parasal bloklara ayrılması nedeniyle ekonomik kriz yaşayan ABD'de İngiliz iktisatçı John Maynard Keynes, kapitalizmin devamı için bazı müdahalelerde bulunulması gerektiğini savunmuştur. Keynes, devletin, ekonomik krizlerin önlenmesinde devreye girmesinin önemini dile getirmiştir.²⁰⁶ Böylece özel sektör ile kamu sektörünün hakim olduğu karma ekonomi uygulanmıştır. Kapitalizmin ayakta kalmasında Keynes'in önerileri işe yaramış gibi dursa da ABD'de yaşanan krizin dalgası olarak Avrupa'daki bankalar iflas etmiştir. Ancak yine de Keynesyen ekonomik anlayış yıllarca uygulanmaya devam etmiştir.

20. yüzyıla damgasını vuran önemli gelişmelerden biri olan İkinci Dünya Savaşı ile ekonomik dengeler 1939 ile 1945 yılları arasında yerinden oynamıştır. Avrupa'da Almanya'nın Polonya başta olmak üzere birçok ülkeyi işgal etmesi savaşın ana nedeni olmuştur. ABD karşısında ikinci güç olarak var olan Sovyet Rusya, Almanya'nın gerçekleştirdiği işgallere karşı gelmiştir, ABD ile Japonya arasında savaş çıkmıştır, Rusya, Avrupa'ya ve Balkanlara ilerlemek istemiştir. En nihayetinde ABD'nin 6 Ağustos 1945'te Hiroshima ve 9 Ağustos'ta da Nagasaki'ye atom bombası atmasıyla yüz binlerce insan ölmüştür. Japonya'nın ABD'ye teslim olmasıyla da

²⁰⁶ Bal, **a.g.e.**, s. 11.

İkinci Dünya Savaşı, gerek savaşa dahil olan gerekse de olmayan ülkelerde ağır bir tahribat yaratmıştır. Savaş sonrasında Rusya ve ABD gücü ele geçiren ülkeler olmuştur.

Sovyet Rusya, 1945'ten itibaren gerçekleştirdiği teknolojik gelişmelerle öne çıkmıştır. Komünist düzenin karşısında olan ülkeler, Sovyet Rusya'nın komünizmi bütün dünyaya yayma çabalarına karşı koyunca, milletlerarası mücadelenin konusu farklı dünya görüşlerinin çatışması ve hürriyet düzeni ile totaliter komünist düzenin mücadelesi haline gelmiştir.²⁰⁷ Rusya Balkanlar, Uzak Doğu ve Orta Asya üzerinde komünizmi yayma politikası izlemiştir. Çin üzerinde emellerine ulaşan Rusya'nın bu tutumu ABD'yi ve Avrupa ülkelerini rahatsız etmiştir. 1960'lara kadar Soğuk Savaş Dönemi yaşanmıştır. Avrupa ülkelerinin ekonomilerini toparlamaları ise zaman almıştır. ABD, Batı Avrupa'nın ekonomik sıkıntılarına yardımcı olmak için ekonomik yardım yapmıştır.

Rusya'nın yayılcı politikasına karşı dur diyebilmek için İngiltere'nin savunmaya geçme gibi bir durumu olmamıştır. İngiltere, Rusya karşısında Türkiye'nin toprak bütünlüğünün korunması, Orta Doğu'da dengelerin bozulmaması ve Yunanistan'ın zarar görmemesi için ABD'den yardım istemiştir. Başkan Harry Truman, Amerikan Kongresi'ne 1947'de gönderdiği mesajında Türkiye ve Yunanistan'a 400 milyon dolarlık askeri yardım yapılması için kendisine yetki verilmesini istemiş ve onay almıştır. Daha sonrasında Avrupa'nın ekonomik durumunun gittikçe kötüye gitmesi karşısında ABD Dışişleri Bakanı George Marshall önderliğinde Marshall Planı adı altında Paris'te bir toplantı yapılmıştır. ABD'ye sunulmak üzere bir Avrupa Ekonomik Kalkınma programı hazırlanmıştır. Bu program üzerine ABD, 1948'de Dış Yardım Kanunu çıkararak zor durumda olan ülkelere 6 milyar dolarlık bir ekonomik yardım yapmıştır. Rusya, Almanya üzerinden baskısını sürdürmeye devam etmiştir. Daha sonra Rusya ile bir işbirliğine varılamayacağını anlayan ABD, Kanada ve Batı Avrupa ülkeleri ile temasa geçerek 4 Nisan 1949'da Kuzey Atlantik Antlaşması

²⁰⁷ Armaoğlu, a.g.e., s. 420.

Örgütü'nü (North Atlantic Treaty Organization-NATO) kurmuştur.²⁰⁸ Dünya devlerinin üye olduğu NATO'ya girebilmek için Türkiye, 1950'de Kore Savaşı'na asker göndermiştir; 1952 yılında da NATO'ya üye olmuştur.

1950'lerden itibaren Uzak Doğu'da çatışmalar yaşanmıştır. Vietnam Savaşı'nda yer alan ABD, ekonomide dünya hakimiyetini eline geçirmek için çatışmaların içinde yer almıştır. Bu çatışmalar nedeniyle 1960'lı yıllara gelindiğinde endüstriyalizm büyük bir bunalıma girmiştir. Ekonomik bunalım, en varlıklı ülkeleri bile kötümserliğe düşürmüştür.²⁰⁹ Kriz tehlikesiyle yaşamak zorunda kalan ABD ve gelişmiş Avrupa ülkeleri, 1970'lere gelindiğinde bu gerçekle yeniden yüzleşmek zorunda kalmıştır. Dış borçlara, hammadde fiyatlarındaki artışların da eklenmesiyle mali krize giren sanayileşmiş ülkelerde işsizlik ve enflasyon hızı artmıştır. Keynesyen politikalar, yaşanan problemleri çözememiştir. 1973 sonu ve 1974 başında petrol krizi patlak vermiştir. Krizin ardından enflasyon artmış, batı pazarlarının daralmasıyla ihracat azalmış ve reel kayıplar yaşanmıştır. Japonya'nın savaş sonrasında otomotiv, elektronik endüstrisi gibi doğru ekonomik yatırımlar gerçekleştirmesi sonrası bir numaralı endüstriyel güç haline gelmesiyle 1973 sıra dışı bir yıl olmuştur. Kâr oranları düştükçe, yatırımlar azalmış; işsizlik ve enflasyon başlamıştır. 1974 yılından itibaren Uluslararası Para Fonu (IMF) ve Dünya Bankası gibi finans kurumları da borçlu ülkelere kendi kurallarını dayatmışlardır.²¹⁰ Ancak uygulanmaya çalışılan kurallar, ekonomik kriz yaşayan ülkelerin sorunlarına çözüm üretmemekle birlikte, daha çok borç batağına saplanmalarına neden olmuştur.

Dünya ülkelerinde yaşanan ekonomik krizin başladığı yıllardan önce serbest piyasa mekanizmasını merkeze alan neoliberal ekonomik politikalar üzerinde tartışmalar ortaya atılmıştır. 1960 yıllarda ilk önce fikir olarak ortaya çıkan neoliberalizm, 1970'lerden itibaren giderek yükselmiştir. Neoliberalizm klasik liberalizmin güncelleştirilmiş hali olarak tanımlanmaktadır.²¹¹ Ancak tam olarak 1980'lerde tüm

²⁰⁸ Armaoğlu, **a.g.e.**, s. 449.

²⁰⁹ Tıraş, **a.g.e.**, s. 83.

²¹⁰ Bal, **a.g.e.**, s. 13.

²¹¹ Mel Van Elteren, "Neoliberalization and Transnational Capitalism in the American Mold", Journal of American Studies, USA, Vol. 43, No: 2, 2009, p. 178.

dünyada kabul görmeye başlamıştır. ABD'de Ronald Reagan'ın, İngiltere'de ise Margaret Thatcher'in 1980'li yılların başında iktidara gelmeleriyle bu ülkelerde hızla neoliberal politikalar uygulanmaya başlanmıştır. Neoliberal ekonomi politikaları, kamu harcamalarının azaltılması, vergi oranlarının indirilmesi ve tarafsız bir vergi politikasının ve istikrarlı bir para politikasının uygulanması, özelleştirme, yasal kurumsal serbestleşme gibi özellikler taşımaktadır.²¹² İngiltere ve ABD gibi iki büyük dev ülkenin uyguladığı bu ekonomik politika çok kısa sürede kamu sektörünün yükünü hafifletmek amacıyla Avrupa'da ve Asya ülkelerinde de uygulanmaya başlamıştır.

Özelleştirmeden nasibini alan sektörlerin başında medya gelmektedir. Çünkü teknolojinin gelişmesiyle birlikte büyük miktarlarda yatırıma ihtiyaç duyan medya, ekonomi bağımlı hale gelmiştir. Devlet denetimiyle faaliyet gösteren kitle iletişim araçlarının özelleştirilmesi kaçınılmaz olmuştur. Özelleştirme yönündeki akım, televizyonların giderek büyük şirket yapıları içerisine dahil olmalarıyla sonuçlanmıştır.

Medya örgütlerinin büyük bir kısmı son 30 yılda finans ve endüstriyel sermaye alanındaki büyük şirketlere bağlanmıştır. 1969 ve 1986 yılları arasında dokuz çokuluslu kartel İngiltere'de toplam tirajı 46 milyonu bulan 200'ün üzerindeki gazete ve dergiyi satın almıştır.²¹³ Diğer ülkelerdeki duruma bakıldığında zaman medyada özelleştirme İtalya'da 1974'te, Fransa'da 1983'te²¹⁴ başlarken, Türkiye'de 1990'da yaşandığı görülmektedir. Özelleştirmenin ardından basın işletmelerinin yerini farklı ülkelerde faaliyet yürüten büyük holdingler almıştır. Böylece birçok ülkenin dünyada yaşanan gelişmelerden haber alma hakkı birkaç tekelin denetimine girmiştir. Avustralya kökenli Rupert Murdoch, İngiltere, ABD, Kanada ve Avustralya başta olmak üzere çok sayıda ülkeyi kapsayan 90 gazete ve 5 derginin sahibidir. Ayrıca

²¹² Ekrem Erdoğan, Mehmet Zeki Ak, "Neo-Liberal Ekonomik Dönüşüm ve Sendikalar", **Kamu-İş İş Hukuku ve İktisat Dergisi**, C. 7, No: 2, 2003, s. 668-679.

²¹³ Süleyman İrvan, **Medya, Kültür, Siyaset**, Ankara, Bilim ve Sanat Yayınları, 1997, s. 147-155.

²¹⁴ Haluk Geray, **İletişim ve Teknoloji-Uluslararası Birikim Düzeninde Yeni Medya Politikaları**, Ankara, Ütopya Yayınevi, 2003, s. 74-75.

Murdoch'ın sahibi olduğu News Corp. Şirketi de 13.8 milyar dolarlık cirouyla tüm Amerikan medyasına yön vermektedir.²¹⁵

Orta Asya ve Uzak Doğu ülkelerinde kamunun elinde bulunan sektörlerde özelleştirme daha geç yıllarda benimsenmiştir. Çünkü komünizmin varlığı neoliberalizmin önünde engel oluşturmuştur. Ancak Doğu ve Batı Berlin olarak bir duvarla ikiye bölünen Almanya'da 1989'da duvarın yıkılmasıyla komünizm darbe almıştır. Sosyalist Doğu Berlin ile kapitalist Batı Berlin arasından kalkan duvarla Batı sermayesi Doğu'ya aktarılmıştır. 20. yüzyılın son döneminde yaşanan önemli gelişmelerin başında ise 1991 yılında Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği'nin dağılması gelmektedir. Bu dağılmanın ardından Sovyet Rusya, ekonomik sorunlar yaşamaya başlamıştır ve içine kapanmıştır. İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra Sovyet Rusya ve ABD arasında yaşanan Soğuk Savaş dönemi bu dağılmanın ardından sona ermiştir ve ABD dünyanın tek gücü olduğunu ilan etmiştir. Böylece neoliberalizmin önündeki engeller ortadan kalkmıştır; dünyadaki birçok ülkede uygulanmıştır.

1990 sonrasında dünya siyasetini ve ekonomisini belirleyen tek güç olan ABD, özellikle Orta Doğu'nun şekil almasında büyük rol üstlenmiştir. 1980-1988 yılları arasında başta petrol ticareti nedeniyle yaşanan İran-Irak Savaşı'nda ABD, bütün desteğini Irak'a vermiştir. 1980'lerde Körfez bölgesinde gücü eline geçirebilmek için Irak ile ekonomik ilişkilerini güçlendiren ABD, Amerikan özel sektörünün Irak'ın yapılanmasına katkıda bulunmasının da önünü açmıştır. Ancak savaş döneminde ABD'nin bölgedeki varlığını ve ekonomik desteğini sorgulamaya başlayan Irak'ın bu tutumuna karşı ABD, 1989'da Ulusal Güvenlik Yönergesi'nde Irak'ın ismini Körfez bölgesine karşı potansiyel tehdit oluşturan ülkeler arasında geçirmiştir.²¹⁶ ABD ile ilişkileri yıldan yıla kopma noktasına gelen Irak'ın 1990'da Kuveyt'i işgal etmesi nedeniyle Körfez Savaşı patlak vermiştir. Bu durumda ABD, Avrupa ve Orta Doğu ülkelerinin de desteğini alarak Körfez'deki petrol rezervlerine sahip olmak isteyen

²¹⁵ “Medya devi Murdoch'ın cirosu 13.8 milyar dolar”, İstanbul, **Babıali Dergisi**, No: 156, Haziran 2002, s. 8.

²¹⁶ Nasuh Uslu, "Körfez Savaşı ve Amerika'nın Politikaları", Ankara, **Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi**, C. 54, No: 3, 1999, s. 170.

Irak'ın ekonomik gücü elinde bulundurmasını engellemek amacıyla askeri hareket düzenlemiştir ve 1991'de savaş sona ermiştir.

Körfez Savaşı sonrasında ABD, Orta Doğu'da özellikle İsrail ile Arap ilişkilerini düzeltmek amacıyla etkisini hissettirmiştir. 1990'larda artmaya başlayan terör olayları nedeniyle Orta Doğu'dan çekilmeyen ABD, Usame bin Ladin'in lideri olduğu El-Kaide terör örgütü tarafından 11 Eylül 2001'de arka arkaya terör saldırılarına maruz kalmıştır. Bu saldırılar sonrasında Afganistan'a operasyon düzenleyen ABD, 2003'te demokrasi götürme, kimyasal silahlardan bölgeyi arındırma, petrol rezervlerini kontrol altına almak bahanesiyle 2011 yılına kadar Irak'ı işgal etmiştir. Ancak Kuzey Afrika ve Orta Doğu ülkelerinde halkın baskıcı ve adaletsiz yönetim anlayışına baş kaldırması nedeniyle iç çatışmaların yaşanmasını fırsat bilen ABD, günümüze kadar Orta Doğu'daki etkisini hissettirmeye devam etmektedir.

Dünya kapitalizminin 1990'larda gelmiş olduğu noktaya bakıldığı zaman çok kutuplu, büyüyen ekonomik blokların birbiriyle entegre olduğu, ulus devletlerin uluslararası mali sistemin bir parçası olduğu, yoğun kriz yıllarının yaşandığı görülmektedir. Öyle ki 1994'te Meksika'da, 1997-1998'de Doğu Asya'da, 1998'de Brezilya-Rusya'da, 1999-2000'de Arjantin'de, 2000-2001'de Türkiye'de ekonomik krizler yaşanmıştır.²¹⁷ Bu ekonomik kriz dalgasının ardından ABD başta olmak üzere Avrupa ülkelerinde finans sektöründe deprem etkisi yaratan bir dizi ekonomik kriz birbirini izlemiştir. Bu krizlerin olumsuz etkileri ise günümüzde hâlâ devam etmektedir.

Neoliberalizmin yayılmasında ve kabul görmesinde teknolojiye yaşanan hızlı gelişmeler etkili olmuştur. Teknolojinin gelişmesi bilgiyi insanlara ulaştıran kitle iletişim araçlarının hem yapısal hem de içerik olarak değişmesine yol açmıştır. İletişime yapılan yatırımlar artmış, görsel ve işitsel yayıncılıkta devrim yaşanmıştır.

²¹⁷ Bal, **a.g.e.**, s. 17.

Basın kuruluşları bilgisayarlarla birlikte yeni teknolojileri yakından takip ederek yararlanmıştır.

Teknolojide yaşanan hızlı değişimle gazetelerde yer alan haberlerin okuyucuya ulaşma süreci daha da kısalmıştır. Ayrıca maliyeti yüksek dağıtım teknolojisinin yerini maliyeti daha ucuz ve çok hızlı olan ileri teknoloji almıştır. Bir taraftan da özel yayıncılıkla birlikte kamuya bağlı yayın kuruluşlarının tekeli ve etkisi kırılmıştır. Serbest rekabet ortamında özel yayıncılık kamu yayıncılığından daha fazla tercih edilmiştir. Haberler, programlar ve sinemadan oluşan yayıncılık anlayışı değişerek, daha çeşitli dallarda yayıncılık yapılmaya başlanmıştır. Bu gelişmeler reklamcılığın ilerlemesine neden olurken, medya kâr getiren bir sanayi haline dönüşmüştür. En nihayetinde medyanın gelişmesi ve izleyici kitlesi her geçen gün artması dev yayıncılık firmalarının oluşumuna zemin hazırlamıştır.²¹⁸ Medya kuruluşları, içinde yer aldıkları ülkelerin ekonomilerinin mevcut durumlarına göre içerik belirlemede ve finansal kararlar almaktadır. O nedenle daha fazla hedef kitleye ulaşmak ve kârlarını artırmak amacıyla televizyonların yanı sıra gazeteler, farklı içerikte ve biçimde yayıncılık yapmaya yönelmiştir.

1970'li yıllarda ABD televizyonlarında eğlenceye dönük olarak Talk Show'lara ağırlık verilmiştir. Hedef kitle tarafından beğenilerek izlenildiği için tercih edilen Talk Show'lar daha sonra Avrupa ülkelerinde ve beraberinde Türkiye'de de yayınlanmaya başlamıştır. Bu yayıncılık anlayışının benimsenmesiyle gazeteler, sektördeki değişikliklere ayak uydurmak ve okur kaybetmemek için içeriklerini değiştirme arayışına girmiştir. Gazeteler, git gide şovlara, magazine, siyasetle ilgili dedikodulara ayırdıkları geniş yerle dergilere benzemeye başlamıştır. Böylece gazeteler, haftalık dergilere dönüşmek için sayfa sayılarını artırmakta, bunun için de reklam pastasından daha fazla pay almaya çalışmıştır ve ekler çıkarmaya başlamıştır. Bütün bu sayfaları doldurmak için gazeteler, kuru haberin ötesine geçmek zorunda

²¹⁸ Şevket Sayılğan, “Basın İşletmelerinin Ekonomisi”, İstanbul, **İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi**, No: 12, 2005, s. 67.

kalmıştır. Dolayısıyla haber uydurmak ve haber olmayan gelişmeleri habere dönüştürmek zorunda kalmıştır.²¹⁹

Renkli televizyon programları karşısında sayfalarını daha da renklendirme yoluna giden gazeteler, fotoğraflı haberleri büyük gören, gazetecilerin haberin ötesinde deneyimlerini, izlenimlerini, yorumlarını aktardığı röportaj ve söyleşilerine daha fazla yer veren, hedef kitlenin takip ettiği haberleri yazan gazetecileri yakından tanınmasına olanak tanıyan bir yapıya bürünmüştür.

Serbest pazardaki gizli el nedeniyle basının yapısını ve doğasını son kertede belirleyen okurlardır. Pazar temelli sistemde medya sahipleri eğer işlerini sürdürmek istiyorlarsa halkın istediklerini vermek zorundadırlar. Böyle bir yaklaşım medyanın alıcıların görüşlerini yansıtmasını ve onların sözcüsü olarak hareket etmesini güvence altına da almaktadır.²²⁰ Neoliberalizmin yükselmesiyle bireycilik anlayışı da yükselmiştir. İnsanları gittikçe toplumdan uzaklaştıran bu anlayışla, empati kuramayan, kendini beğenen, tüketen, talep eden, sürekli kendisinden bahseden bencil insanlar türemiştir. Bu yaklaşım, her zaman sosyal sorumluluk ilkesiyle hareket etmesi gereken gazetecilere de sıçramıştır. Bir taraftan televizyon bir taraftan da internet gazeteciliğiyle rekabet etmek durumunda kalan özellikle kitle gazeteleri, rutin haberin dışında sayfalarını açtıkları özel haberler nedeniyle takip edilir hale gelmiştir. Okurun gazetelerden farklı beklentileri olduğunu düşünen yayın yönetmenleri, gerek konu gerekse de yazı dili olarak meslek ilkelerinin uzağında haberlerin yayınlanmasına göz yummuşlardır. En nihayetinde neoliberalizm karşısında medyanın değişimine ayak uydurabilmek, okurun ve medya patronlarının beğenisi kazanabilmek, böylece geniş kitleler tarafından tanınmak ve önemli insan olduğunu hissetmek amacıyla gazeteciler, içinde "Ben" kelimesinin sıkça geçtiği, sıfatların bolca kullanıldığı, kendi yorumlarının yer aldığı kısacası benmerkezci bakış açısıyla yazdıkları haberleri yayınlamışlardır.

²¹⁹ Umberto Eco, **Beş Ahlak Yazısı**, Çev. Kemal Atakay, İstanbul, Can Yayınları, 2011, s. 55-59.

²²⁰ İrvan, **a.g.e.**, s. 155.

ABD ve Avrupa'da olduğu gibi Türkiye'de de 1980'lerde neoliberal ekonomi politikaları uygulanmaya başlanmıştır. Burada dönemin Başbakanı Süleyman Demirel'in yeni bir ekonomik model olarak 1980'de 24 Ocak Kararları'nı hayata geçirmek istemesi etkili olmuştur. Adalet Partisi Genel Başkanı Süleyman Demirel'in Milliyetçi Hareket Partisi (MHP) ve Milli Selamet Partisi'nin (MSP) dışarıdan desteğini alarak kurduğu hükümet, Başbakanlık ve Devlet Planlama Teşkilatı müsteşarı Turgut Özal'a tam yetki vererek, o dönemde ortaya çıkan ekonomik sorunlara çözüm arayışına girmiştir. Yabancı sermayenin yurtiçine girişini kolaylaştırmak amacıyla 24 Ocak Kararları'nı alan Demirel hükümeti, Batı ülkelerinde olduğu gibi kamu sermayesinin ağırlığını ekonomiden uzaklaştırmak için özelleştirmenin önünü açacak düzenlemeler yapmıştır. Ancak bu düzenlemeler, temel ihtiyaçları sürekli zamlanan halkı memnun etmemiştir. Sağ ve sol görüşteki insanlar arasında çatışmaların yaşanması nedeniyle de kötüye giden ülke yönetimine Genekurmay Başkanı Orgeneral Kenan Evren ve Kuvvet Komutanları tarafından 12 Eylül 1980 Askeri Darbesi ile el konulmuştur. Siyasi çatışmaların önüne geçebilmek amacıyla 1982 Anayasası oluşturulmuş ve özellikle gençlerin siyasetle ilgilenmeleri engellenmeye çalışılmıştır. Zor bir süreçten geçen Türkiye, depolitizasyon sürecine girmiştir. Bu dönemde terör eylemlerinin artması nedeniyle 25 Ekim 1983'te Olağanüstü Hal Kanunu çıkarılmıştır. Bu kanunla siyasi haberlere yer veren gazetelere sansürün yanı sıra yasal yaptırımlar uygulanmıştır.

1983'te yapılan seçimlerde Turgut Özal tarafından kurulan Anavatan Partisi'nin (ANAP) iktidarı ele geçirmesiyle istikrarlı bir döneme başlangıç yapan Türkiye'de IMF, Dünya Bankası gibi uluslararası güçlerin belirlediği çizgiler doğrultusunda kararlar alınmış ve neoliberal ekonomi politikaları hayata geçirilmiştir. Serbest piyasa ekonomisinin hız kazandığı 1980'lerde faiz ve döviz kurunda da denetimler kaldırılmıştır. Yabancı sermayenin serbestçe giriş yaptığı bu dönemde kamu kurumlarında özelleştirmeler başlamıştır.

Yayıncılıkta yaşanan özelleştirmeler, 1990'lı yıllarda yapılmıştır. Türkiye'nin ilk özel televizyon kanalı Star TV, 5 Mayıs 1990 yılında Liechtenstein'da Magic Box ismiyle test yayınına başlamıştır. Eylül ayında ise Almanya'nın Eutelsat uydusundan kanal

kiralayarak Star 1 adıyla resmen yayına geçmiştir. 11 Haziran 1992'de yayın hayatına Interstar ismiyle devam etmiş ve son olarak kanal, Star TV adını almıştır.²²¹ Bu kanalın ardından Teleon, Show TV, Kanal 6, HBB, TGRT, ATV, Kanal D gibi televizyon kanalları yayın hayatına başlayarak rekabeti artırmıştır. Radyo yayıncılığında ise 1992'de Türkiye'nin ilk özel radyosu Kent FM ve Genç Radyo yayın hayatına başlamıştır. Bu kanalları, aynı yıl açılan Süper FM takip etmiştir.

Sınırları aşan canlı yayınları özel kanallardan takip eden hedef kitle, bir anda içinde yaşadığı çağa hızlı bir şekilde ayak uydurmuştur. Ünlü isimlerin hayatlarının, evlerin en gizli odalarının, çok uzaklardaki ülkelerin kültürlerinin ekranlara yansıdığı sinema, gezi, eğlence, yarışma programları ve dizileri izleyen insanların hayata dair talep ve beklentileri de ekranda gördüklerinden farklı olmamıştır. Yurtdışında olduğu gibi Türkiye'de de her eve giren ve beğenilerek izlenen renkli içerikteki televizyon kanalları nedeniyle gazeteler, 1980 öncesinde geniş yer ayırdıkları siyasi haberlere daha az yer vermek durumunda kalmıştır. Televizyonla rekabet edebilmek ve tirajını artırabilmek için gazeteler, renkli fotoğrafların yer aldığı magazin haberlerine, insanların özel hayatlarına yönelik abartılı dille yazılan sansasyonel haberlere yer vermeye başlamıştır.

Özal döneminde uygulanan iktisadi politikanın yarattığı gelir artışından en çok iş adamları ile özel sektör yöneticileri faydalanmışlardır. Eğlence ve basın sektöründe yaşanan olağanüstü gelişme sonucunda da bu alanlardaki yıldız isimler hayalini dahi kuramayacakları gelirler elde ederek zenginleşmişlerdir.²²² Bununla birlikte özelleştirmenin getirisi olarak tekelleşme hareketleri hız kazanmıştır. Türkiye'de tekelleşme denilince akla öncelikli olarak Aydın Doğan gelmektedir. Basın dışından sektöre adım atan, otomotiv alanındaki yatırımlarıyla tanınan işadamı Aydın Doğan, 1979'da vurularak öldürülen Abdi İpekçi'nin Genel Yayın Yönetmeni olduğu *Milliyet* gazetesini satın almıştır, arkasından 1994'te *Hürriyet* gazetesinin sahibi olmuştur. 1995'te *Posta* ve *Fanatik*, 1996'da *Radikal*, 2002'de *Vatan* gazetelerini yayın hayatına başlatan Aydın Doğan, 1994'te Kanal D'yi satın alarak görsel yayıncılığa da

²²¹ Star TV, (Çevrimiçi) <http://www.dogusyayingrubu.com.tr>, 8.11.2015.

²²² Bali, **a.g.e.**, s. 110.

el atmıştır. Doğan, 1996'da Euro D, 1999'da CNN Türk, 2005'te Star TV, 2008'de TNT, Cartoon Network, 2011'de NBA TV, 2012'de TV 2'nin ve 1999'da Doğan Haber Ajansı'nın sahibi olarak medya devi haline gelmiştir. *Milliyet* ve *Vatan* gazetelerini 2011 yılında Erdoğan Demirören'e satan, 2014'te *Radikal* gazetesini sadece dijital ortamda yayınlayan sonrasında da 2016'da tamamen kapatan, 2011'de Star TV'yi Ferit Şahenk'e satan Doğan, günümüzde küçülmeye doğru gitse de Türk medyası için önemli olan yayın organlarının sahibi olmaya devam etmektedir.

Tekelleşme denilince öne çıkan bir başka isim de iş adamı Asil Nadir olmuştur. 1988'de Haldun Simavi'den *Günaydın* gazetesini satın alarak medyaya adım atan Nadir, daha sonra *Güneş*, *Tan* ile *Yeni Meram* gazetelerinin sahibi olmuştur. 1989'da *Nokta*, *Kadınca* ve *Erkekçe* dergilerini yayınlayan Gelişim Yayınları'nı satın alan Nadir, medyada hızlı yükselmiş, düşüşü ve Nadir'in iflası da hızlı olmuştur. Tekelleşmenin yanı sıra gazetelerin yönetim merkezlerini Babıali'den İkitelli'ye taşımaları ve büyük teknolojik yatırımlarla yenilenmeleri ise gazete çalışanlarının "güç sahibi olma", "dünyayı yönetme ve yönlendirme" gibi yanlış bir mesleki yaklaşımı benimsemelerine neden olmuştur. Cağaloğlu'ndaki binalardan İkitelli'deki medya plazalarına terfi etmek ise gazeteciler üzerinde "Ben gücün sahibiyim" etkisi yaratarak benmerkezci bakış açısını tetiklemiştir.²²³ Hissettikleri bu duyguyu, yazdıkları haberlere yansıtan gazeteciler, kullandıkları kelimelerden haber kaynağına sordukları sorulara kadar objektiflikten taviz vermişler ve tamamen kendi bakış açılarıyla gazetecilik mesleğini icra etmeye başlamışlardır. 1990'lı yıllarda tiraj kaygısı taşıyan gazeteler, ayakta kalabilmek için ter türlü çabayı göstermiştir. Daha geniş okur kitlesine ulaşabilmek için ansiklopedilerden televizyona, mutfak gereçlerinden otomobile kadar geniş yelpazedeki ürünleri pazarlayan gazeteler, koalisyon hükümetleri döneminde ortaya çıkan demokratik havayı fırsat bilerek farklı siyasi görüşteki gazetecilere sayfalarını açmıştır.

1980'li yıllarda uygulanmaya başlayan serbest piyasa ekonomisi nedeniyle topluma yerleşen "ekonomik bilinç"le önce ekonomi basını gelişme göstermiştir. Bunun yanı

²²³ Bali, a.g.e., s. 204.

sıra günlük gazetelerde de günden güne artan oranda sayfalarda ekonomi haberleri ve ekonomi alanında yazan köşe yazarları daha fazla yer almaya başlamıştır. Yıllar geçtikçe daha iyi yaşamak bireyler için erişilmesi gereken öncelikli amaç olmuştur. Bu durumu fark eden gazeteler de ekonomi sayfalarının dışında farklı alanlarda sayfalara yer vermiştir. "Gusto", "Life Style", "Yaşam" veya "Tarzı Hayat" adlarını taşıyan sayfalarda moda, toplumun önce gelen kişileri, revaçta olan lokantalar yer almıştır.²²⁴

1990'lı yılların sonlarında internetin iş yerlerinde ve sonrasında her evde kullanılmaya başlamasıyla insanlar tüm gelişmeleri internet sitelerinden takip etmeye başlamışlardır. Televizyonla mücadele eden gazeteler bu sefer de internetin gerisinde kalmamak için dijital ortamda okurlarına ulaşma yoluna gitmiştir. İnternet üzerinden reklamcılığın gelişmesiyle kâr elde etmeye başlayan basın, takip edilemeyecek kadar hızlı ilerleyen teknolojik gelişmelerle ilgili yazılı olarak da hedef kitleyi bilgilendirmeye başlamıştır. O nedenle "Teknoloji" disiplin başlığı altında sayfalar yayımlayan gazeteler, Facebook, Twitter, Instagram gibi sosyal paylaşım sitelerinde en çok tartışılan konuları, yorumları, fotoğrafları ve videoları haber yaparak, hem gençleri hem de okurun beğenisini kazanmayı hedeflemiştir.

1990'lardan günümüze kadar tamamen ekonomik kaygılar doğrultusunda hareket etmeye başlayan, birçok gazetecinin işsiz kalmasına neden olan 2001 ve 2008 ekonomik krizlerini yaşayan gazetelerin ayakta kalabilmek için daha fazla okurun ilgisini çekmeleri gerekmiştir. O nedenle haberden çok köşe yazarlarına sayfalarda yer verilmiştir.

Köşe yazarları, ele aldıkları tüm konuları birinci tekil şahıs olarak anlatmışlardır. Genellikle hem önemli kişilerin hem de kendi özel yaşamlarıyla ilgili bilgiler paylaşan köşe yazarları, eğlence, kültür ve alışveriş konularında da okurun tercihlerini etkileyecek tavsiyelerden bulunmaktan hiç çekinmemişlerdir. Okurlar ise bu tür yazıları kendi özel yaşamının yansımasını bulmaları, yeni açılan bar, kafe,

²²⁴ Bali, **a.g.e.**, s. 229-230.

okunması gereken kitap, seyredilmesi gereken film tavsiyelerini içeren yazılardan yararlanmaları nedeniyle beğeniyle takip etmişlerdir. Hatta bu yazıları kesip saklamışlardır.²²⁵

Sadece beğendiği köşe yazarları ve televizyonda yer almayan özel haberler nedeniyle gazete alan okurun bu beklentisini karşılayabilmek adına gazeteciler de köşe yazarları gibi haberlerde birinci tekil şahıs kullanarak olayları aktarmaya başlamış, kendi yorumlarına ve düşüncelerine yer vererek haberin içeriğinde ciddi değişiklikler yapmaya başlamışlardır. Gazetecilerin fotoğraflarının ve elektronik posta adreslerinin yer adlığı klişelerin haberlerde kullanılmaya başlanmasıyla artık bir tıkla ulaşılır hale gelen gazeteciler, daha çok tanınmış olmanın insana verdiği özgüvenle benmerkezci dil kullanarak haberlerini yapmışlardır. Gerek dünyada gerekse de Türkiye'de yaşanan ekonomik gelişmelerin bir uzantısı olarak haberin içeriğinde ve veriliş şeklinde somut değişikliklerin meydana geldiği söylenebilir. Ancak benmerkezci habercilik anlayışının medyada yer etmesinde ekonomi ve teknolojinin gelişmesiyle bağlantılı olarak küreselleşmenin de etkilerini ele almak gerekmektedir.

1.2.3. Küreselleşmenin Etkisi

Küreselleşme olgusu, 1980'lerden itibaren neoliberal ekonomi politikalarının gelişmiş dünya ülkelerinde etkili olmaya başlaması, uzak ülkeler arasında ticaretin gelişmesi, teknolojik yenilikler, beraberinde kitle iletişim araçlarıyla bilgiye kolay ulaşılması ve farklı kültürlerin tanınmaya başlanmasıyla ortaya çıkmıştır. Temelleri ekonomik ve teknolojik gelişmelerle paralel olarak çok eskilere dayanan küreselleşme, ilk olarak 1960'lı yıllarda tartışılmaya başlanmış, 1980'lerde sıkça kullanılmış ve 1990'larda bilim adamlarının önemini kabul ettiği anahtar bir sözcük haline gelmiş ve zamanla içeriği genişleyen bir kavram olmuştur.²²⁶

²²⁵ Bali, **a.g.e.**, s. 231-232.

²²⁶ Nihat Bulut, **Feodaliteden Küreselleşmeye Ekonomik İktidar Siyasal İktidar İlişkisi**, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2003, s. 111.

İngilizcede "Globalization" kelimesinin karşılığı olan küreselleşmeyi, İngiliz toplumbilimci Antony Giddens, "Modernliğin zaman ve uzamı yeniden-örgütlenmesine, toplumsal kurumları yerelliğin özgürlüklerinden uzaklaştırmasına; ve en önemlisi de modernliğin düşünömselliğine, yani toplumsal yaşama ilişkin bilginin toplumsal yaşamın örgütlenmesi ve dönüşümünde oluşturucu bir unsur olarak kullanılmasına bağlamaktadır."²²⁷

Küreselleşmenin tek bir tanımı bulunmamaktadır. Ancak en genel anlamıyla şu şekilde tanımlanmaktadır: "Küreselleşme; hangi anlamda olursa ekonomiden sanata, bilimden iletişime herhangi bir çalışmada, üretimde, yapımda, dünya çağında geçerliliği, ağırlılığı, öncülüğü olan normların, ölçütlerin dikkate alınması ya da etkili hale gelmesi, benimsenmesi; dünyaya açılarak yerelliğin, ulusallığın reddedilmeksizin dışına çıkılması ve evrensellelikle bağdaştırılmasıdır."²²⁸

Küreselleşme, neoliberal ekonomi politikalarıyla sermayenin serbest dolaşımı ve sınırsız rekabet ortamında, kendi içine kapalı olan ulus devletlerin dünya pazarlarından daha fazla pay alabilmek için diğer ölkelerle aralarındaki sınırları ortadan kaldırma sürecini kapsamaktadır. Her ne kadar ekonomi temelli bir olgu gibi görölsede, teknolojinin gelişmesiyle birlikte her geçen gün küçölen dünyada kültürlerin, iletişimin, düşöncelerin, yaşam tarzlarının da engellenemez şekilde sınırları aşmasını, birçok insana ulaşmasını ve sosyal ilişkilerin gelişmesini ifade etmektedir. Küreselleşme iletişim, enformasyon ve ulaşım başta olmak üzere insani etkileşimin çeşitli biçimlerinin, coğrafi sınırların önemini yitirmesine neden olacak şekilde dünya genelinde hızla yayılması olarak da tanımlanabilir."²²⁹

Küreselleşmenin dünyada hızlı bir şekilde ivme kazanmasında 1989'da Berlin Duvarı'nın yıkılmasıyla Soğuk Savaş'ın sona ermesi, 1991 yılında SSCB'nin dağılmasıyla Rusya ve ABD'nin oluşturduğu iki kutuplu dünyanın tek kutuplu

²²⁷ Mustafa Mutlu, "Küreselleşme", **İletişim Sözlöğü**, Ankara, Bilim ve Sanat Yayınları, 2004, s. 203.

²²⁸ Ilgaz, **a.g.e.**, s. 6.

²²⁹ Mustafa Erdoğan, "Siyaset ve Hukuk Perspektifinden Küreselleşme", İstanbul, **Siyasi, Ekonomik ve Kültürel Boyutlarıyla Küreselleşme**, yay. haz., Mehmet S. Aydın, v.d., Ufuk Kitapları, 2002, s. 27.

dünyaya dönüşmesi ve böylece komünizmin darbe alması etkili olmuştur. İkinci Dünya Savaşı sonrasında iki süper güç karşısında Avrupa ülkeleri dik durabilmek amacıyla ilk önce 1965'te Avrupa Topluluğu'nu (AT), 1992'de de Avrupa Birliği'ni (AB) oluşturmuştur. Ancak kendi içlerine kapanan Avrupa ülkeleri karşısında ABD, tek güç olarak dünya sahnesinde var olmuştur. ABD, dünya savaşlarından ağır yara alan AB ülkelerinin ekonomilerini iyileştirmek amacıyla maddi destek vererek tek güç olduğunu diğer ülkelere de kabul ettirmiştir.

Günümüzde küreselleşme, dünyanın yönünü değiştiren en önemli olgu olmuştur. Önceden dünyanın gidişatına ulus devletler ve izledikleri politikalar yön vermiştir. 1945 yılında uluslararası barışı korumak adına aralarında Çin, Rusya, İngiltere, ABD ve Türkiye'nin de yer aldığı 52 ülkenin desteğiyle Birleşmiş Milletler kurulmuştur. Siyaset, ekonomi, sağlık, güvenlik, insan hakları konularında uluslararası ilişkileri etkileyen bir güç olan BM, bugün eskisi gibi etkili değildir. Çünkü artık küreselleşmeyle birlikte dünyanın yönünü medya başta olmak üzere, çok uluslu şirketler, sivil toplum kuruluşları, iş adamları belirlemektedir. Ulus devletler, ekonomiden eğitime, temel hak ve özgürlüklerden sağlığa kadar pek çok alanda atacakları adımları uluslararası düzeyde etkili olan kuruluşların oluşturdukları kurallara göre belirlemek durumunda kalmıştır.

Kuzey ve Güney Amerika'dan Avrupa ve Asya-Pasifik bölgesine kadar 34 ülkenin üye olduğu Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü (OECD)²³⁰ sosyo-politik, ekonomi, sağlık, eğitim, insan hakları gibi birçok konuda raporlar hazırlayıp, üye ülkelerin çıkan sonuçlara göre daha iyi bir yaşam standardı yakalamalarını sağlamayı amaçlamaktadır. 28 ülkenin üye olduğu siyasi ve ekonomik bir örgütlenme olan AB'nin²³¹ belirlemiş olduğu kurallar da üye ülkeleri bağlamaktadır. Ekonomik açıdan bakıldığında dünyada ihracatın ve ithalatın nasıl yapılacağına Dünya Ticaret Örgütü (WTO) karar vermekte; gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler için doğru finansman kaynakları ve ihtiyaç duydukları para konusunda desteği de IMF ve Dünya Bankası

²³⁰ OECD, "Members and Partners", (Çevrimiçi) <http://www.oecd.org>, 12.10.2015.

²³¹ European Union, "EU member countries", (Çevrimiçi) <http://europa.eu>, 12.10.2015.

sağlamaktadır. Küreselleşmenin kabul gördüğü günümüz dünyasında buna benzer birlik ve örgütler tüm amaçlarını engelsiz bir şekilde yerine getirmektedir.

Küreselleşme özellikle 1990'ların sonlarında etkisini daha da çok hissettirmeye başlamıştır. Beraberinde de küreselleşme karşıtı görüşler ve eylemler yoğunluk kazanmıştır. Çünkü ulus devletlerin ekonomi politikalarını dünya ekonomisine göre belirlemeye başlamaları, kamu mallarının özelleştirilmesi, her yerin tek pazar haline gelmesi, vahşi rekabet ortamında yaşam savaşı verilmesi, bir ülkenin kültürü ve geleneklerinin çok uzağına çıkılarak farklı kültürlerin benimsenmeye başlanması, tamamen tüketim üzerine kurulu ekonomik bir yapılanmada yaşamak zorunda kalınması gibi nedenlerle insanlar küreselleşmeye karşı çıkmışlardır. 11 Eylül 2001'de New York'taki İkiz Kuleler'e ve Pentagon'a yapılan uçaklı terör saldırıları da küreselleşme karşıtı eylemlerden biri olarak yorumlanmıştır. Tek güç olarak dünya sahnesinde boy gösteren ABD'nin can damarından vurulması ve birçok insanın bu saldırılarda hayatını kaybetmesi, Amerikalıların kendilerine duydukları aşırı güven duygusunu zedelemiştir. Ancak küreselleşme karşıtı eylemler, istedikleri amaca ulaşamamıştır. Küreselleşme, tüm dünyada etkili olmaya devam etmektedir. Bu süreçte de çok uluslu şirketler güçlü rekabetçi yapılarıyla öne çıkmaktadır.

Çok uluslu şirketler, dünyada birden fazla ülkede şube, büronun yanı sıra personeli bulunan, ortaya çıkarmış olduğu ürün ya da hizmete herkesin ulaşabildiği, diğer uluslararası şirketlerin karşısında kalabilmek için sonuna kadar rekabet edebilen, gücü eline geçirince de dünya çapında söz sahibi olan bir yapıdadır. Dünyadaki ilk modern çokuluslu işletme 1950'de Alman işletmesi Uni ve İngiliz işletmesi Lever Brothers'ın birleşmesiyle kurulan Unilever isimli şirkettir. Bugün dünyanın en büyük işletmelerinden biri olan Unilever, 60 farklı ülkede faaliyet göstermekte, 500 bayisiyle hizmet vermektedir.²³² Günümüzde ABD'den Asya'ya kadar çok geniş alanlara yayılarak insanların talep ve beklentilerine karşılık vermek amacıyla birçok şirket, hizmeti tüketicinin ayağına kadar götürmüştür. Hemen hemen her ülkenin özellikle şehir merkezlerinde yer alan Mc Donald's bu durumu anlatmak için önemli

²³² Hasan Tağraf, "Küreselleşme Süreci ve Çokuluslu İşletmelerin Küreselleşme Sürecine Etkisi", Sivas, **Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi**, C. 3, No: 2, 2002, s. 38.

bir örnektir. Bunun yanı sıra Coca-Cola, Sony, IBM, Apple, Intel, Ford gibi binlerce şirket, dünyanın her yerinde standart bir kalite hizmetiyle yer almaktadır.

Küreselleşmenin tüm dünyada etkili olmasında en önemli araçların başında dil gelmektedir. Bu dil de İngilizcedir. O nedenle dünyanın birçok ülkesinde okullarda çocuklara İngilizce öğretilmektedir. Günümüzde bilgiyi yöneten insanlar bir adım öne çıkmaktadır. Bilgiyi yönetmek, dünyadaki gelişmeleri iyi okuyabilmek ve araştırmak için İngilizceyi çok iyi bilmek ve konuşmak gerekiyor. Günümüz gençliği de bu gerçeği dikkate alarak sadece üniversite eğitimiyle yetinmeyerek hem İngilizce öğrenmek hem de kendilerine başarılı bir kariyer yolu çizmek amacıyla lisansüstü eğitimlerini Batı ülkelerinde ve ABD'de yapmaktadırlar. Dünyanın farklı coğrafyalarından gelen binlerce öğrencinin bulunduğu bu ülkelerde elde edilen deneyimin yanı sıra değişik kültürleri tanıyan gençler, kendi ülkelerine döndüklerinde alıştıkları yeni hayat tarzlarını devam ettirmek istemişlerdir.

Günümüzde pek çok alanda kendisini hissettiren ve dünyada birçok değişikliğin yaşanmasına neden olan küreselleşmenin yayılmasında en etkili ve önemli etken ise kitle iletişim araçlarıdır. Her şeyden önce teknolojinin gelişmesiyle kitle iletişim araçları, bilginin yazılı, görsel, işitsel, dijital bir şekilde her insana ulaşmasına ve küreselleşmenin dünyada yer edinmesine neden olmuştur. Dünya küreselleştikçe de insanların talep ve beklentileri doğrultusunda bilgi ve haberin yayılım ve aktarım sınırları genişlemiştir. Bu durumda dünyanın birçok ülkesinde muhabir bulunduran, ve en önemli gelişmeleri an be an tüm abonelerine geçen haber ajanslarının rolü önemlidir. Çok geniş bir kitleye ulaşan haber ajanslarının bu gücü karşısında medya kuruluşları büyümek zorunda kalmıştır.

Dünyada bilgiye en hızlı ulaşan kesim ise gelişmiş ülkeler olmuştur. O nedenle dünya haberlerinin çoğunluğu gelişmiş ülkelerin ürünü olmakla birlikte, gerçekte onların yansıtmak istedikleri biçimde dünyaya sunulmaktadır.²³³ Öyle ki, ABD'de de dış olayların sivri yönleri törpülenerek, basit, sade bir anlatımla izleyiciye

²³³ Ilgaz, a.g.e., s. 36.

ulaştırılmaktadır. Dünyadaki siyasal ve ekonomik gelişmelere ilişkin “sıkıcı haberler” ile ayaklanmalar, kaza, cinayet gibi “kötü haberler” yerine, ufak çapta da olsa “olumlu gidişata” yer veren “iyi haberler” daha fazla ilgi çekmektedir.²³⁴ ABD, Avrupa ülkeleri gibi gelişmiş ülkeler, hedef kitlenin bu beklentilerini dikkate alarak, savaş, şiddet, patlama gibi olumsuz haberleri aktarma yolunda değişikliğe gitmiştir. Bunun en açık örneği ABD'de yaşanan 11 Eylül saldırıları ve sonrasında görülmektedir. Saldırılarda birçok yakını ölen, endişelenen ve korkan bir halka gerçekler anlatılmak istenmemiştir. ABD yönetimi tarafından medya devreye sokularak Afganistan'a yapılacak müdahalenin gerekçesi olarak bu ülkeye özgürlük götürüldüğü, Irak'ın işgal edilmesinin nedeni olarak da Saddam Hüseyin'in elinde olduğu var sayılan kitle imha silahlarının yok edilmesi ve yine bu ülkeye özgürlük götürülmesi olarak gösterilmiş ve Amerikan halkı başta olmak üzere dünyanın da bu gerekçelere inanması istenilmiştir. Medya ise ABD'nin Orta Doğu'yu işgalini eleştirmemiş, hükümet yanlısı bir yayın politikası benimsemiştir. Ancak yıllar sonra ABD'nin Irak'ı işgal gerekçesinin yalan olduğu ortaya çıkmıştır.²³⁵ Medyanın tamamen hükümet yanlısı bir habercilik anlayışı benimsemesi ve bu anlayışın medyayı esir alması sonrasında gazetecilerin ve medyanın ne kadar gerçekleri aktarabildikleri, nesnel ve bağımsız oldukları daha çok tartışılmaya başlanmıştır.

Bireylerin ve geniş halk yığınlarının düşüncelerini, tercihlerini ve zevklerini etkileyen ve böylece değiştirme gücünü elinde bulunduran kitle iletişim araçları zamanla bir bilinç endüstrisi konumuna gelmiştir. Günümüzde bireyler medyanın esiri haline gelmiştir, kendi iradeleriyle karar vermede zorlanmakta, önlerine hangi kültürün ürünü gelirse tüketmekten geri durmamaktadır.²³⁶ Başta gazeteler, televizyon kanalları, internetteki sosyal paylaşım siteleri ve haber kanallarında, akıllı telefonlarda yer alan uygulamalarda insanlar reklam bombardımanına maruz kalmıştır. Geçmişe göre gelir düzeyi yüksek insanlar, medyada gördükleri hayat tarzlarına özenerek dünyadaki farklı hizmet ve ürünleri almak istemişlerdir.

²³⁴ Semra Akdemir, "Küreselleşmenin Uluslararası Habere Yönelik Etkileri: Soğuk Savaş Sonrası Dönem Üzerine Bir Değerlendirme", Eskişehir, **Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, C. 5, No: 1, 2005, s. 41.

²³⁵ "Irak'ın işgalinde istihbarat yalanları", (Çevrimiçi) <http://www.bbc.com/turkce>, 21.11.2015.

²³⁶ Mustafa Mutlu, **Kitle İletişimde Sorunlar ve Sorumluluklar**, İstanbul, Okumuş Adam Yayınları, 2007, s. 46-47.

Reklamlarda gördükleri ürünleri, kampanyaları ve indirimleri yakından takip eden insanlar, en nihayetinde 'Herkeste var, bende de olmalı' düşüncesiyle ihtiyacı olmadığı halde alışveriş yaparak tüketim kültürünün bir parçası haline gelmiştir. Medyanın hedef kitlenin beğeni ve tercihleri üzerindeki etkisini Jean Baudrillard L'autre par lui-même (1987) adlı kitabında şöyle anlatmaktadır:

"Bu deneme, modern bir hiper-iletişim evreninde yaşadığımızı öne sürüyor; öyle ki, yurttaşlar kodlanmış iletilerin dört bir yanında sarmalayan anaforuna fırlatılıyorlar. Hayatın her bölgesi medya için potansiyel bir otlak haline geliyor. Evren dev bir seyir ekranına dönüşüyor. Verilen her bilgi başka bilgilerin mazereti oluyor. Enformasyon, olaylardan kopup kendi başına bir olay haline geliyor. Yurttaşlar serbest bırakılmış imgelerin altına gömülüyorlar; dünya bir çeşit hiper-gerçeklikle öylesine tıka basa doluyor ki, yurttaşlar artık ne istediklerini bilemiyorlar. İstemeseler de şizofrenleşiyorlar. Hem her şeye açıklar hem de sürekli şaşkın. Sadece en fazla "evet" ya da "hayır" diyebilen inatçı çocuklar gibi davranan "kitle"lere indirgeniyorlar."²³⁷

Küreselleşme sürecinde kitle iletişim araçları reklam, tiraj, reyting kaygısıyla popüler kültür ve beraberinde tüketim kültürünün etkisinde kalan hedef kitlenin beklentileri doğrultusunda yayın yapmayı tercih etmiştir. Bu yayıncılık anlayışı görsel ve dijital medya karşısında her geçen gün işi zorlaşan yazılı basında oldukça benimsenmiştir. 1990'lı yıllarda siyasi, ekonomi, dış haberler ağırlıklı çıkan gazeteler artık, yaşam kalitesinin artması, tüketim alışkanlıklarının değişmesiyle seyahat, yemek mekanları, emlak, otomobil dünyası, kültür sanatla ilgili ünlü kişilerin özel hayatları hakkında haberlere yer vermeye başlamıştır. Önceden gazetelerin hafta sonu eklerinde yer alan bu tarz haberler hedef kitlenin ilgisini çekiyor gerekçesiyle 2000'lere gelindiğinde ana gazetenin içerisinde yer almaya başlamıştır. Gazetecilerin kendi kişisel beğeni ve tercihlerine yer vererek, benmerkezci bakış açısıyla yazdıkları bu habercilik anlayışı yeri geldiğinde siyasi ve ekonomi haberlerinde, yeri geldiğinde de alanında uzman isimlerle yapılan söyleşilerde yer edinmiştir.

Siyasi, toplumsal ve teknolojik gelişmeler kapsamında kuşakların, ekonominin ve küreselleşmenin de etkisiyle çerçeveleri çizilen benmerkezci habercilik anlayışıyla okur, gittikçe gerçeklerin uzağında dünyada ve Türkiye'de yaşanan gelişmelerden haberdar olmaya başlamıştır. Sosyal sorumlulukla hareket ederek bağımsız, tarafsız,

²³⁷ John Keane, **Medya ve Demokrasi**, Çev. Haluk Şahin, İstanbul, Ayrıntı Yayınları, 2010, s. 169.

güncel, nesnel, doğru haber vermekle yükümlü gazetecilerin basın meslek ilkelerini göz ardı ederek, kendi bakış açıları ve yorumlarıyla ortaya koydukları benmerkezci haberler, gazetecinin tanımı, hiçbir koşulda değişmemesi gereken görevleri ve haberi oluşturan unsurları ikinci bölümde ele almayı zorunlu kılmıştır.

2. Gazetecinin Basında Rolü ve Haberde Kullanılan Dilin Önemi

Her insanın düşüncelerini dile getirme özgürlüğü, medyadan bilgi ve haber alma hakkı vardır. Medya gazete, dergi, radyo, televizyon, internette yer alan haber siteleri ve sosyal medyayı kapsamaktadır. Gazete ve dergiler yazılı basını, radyo ve televizyon elektronik basını ya da televizyon başlı başına görsel basını, internette yer alan haber siteleri ve sosyal medya ise dijital basını oluşturmaktadır. Kitle iletişim araçları, gazetecilik ilkeleri çerçevesinde tasarladıkları haberleri, hedef kitleye belli bir süreçte aktarmaktadır.

İletişim, kaynaktan (kitle iletişim araçları) alınan iletinin (bilgi-haber) kanal yoluyla hedef kitleye (hedef alıcı) ulaştırılması ve hedef kitlenin düşünce ve eylemlerine etkide bulunarak, iletinin hedef kitle üzerindeki etkisinin geri besleme (feedback) ile ortaya çıkmasıdır. Geri besleme, hedef kitlenin iletiyle ilgili bir eleştiride bulunabilmesi için iletişimin sağlıklı yapılmasında önemli bir aşamadır.

Basının temel görevi, meslek ilkeleri ve etik değerler gözetilerek eylem ve söylemler hakkında yapılan haberin hedef kitleye sağlıklı bir şekilde ulaştırılmasıdır. Bu kapsamda iktidar ile toplum arasında köprü görevi gören basın, iktidarın görevlerini yerine getirmediği durumlarda bu durumu halka iletmek, iktidara sorumluluklarını hatırlatmak, halkın çözüm bekleyen sorunlarını iktidara aktarmakla yükümlüdür. Basının tüm bu görevleri yerine getirebilmesi, haberin iktidarın, bireysel ya da ekonomik çıkarların etkisiyle manipülasyona uğramaması, propagandaya dönüşmemesi için sorumlu meslek anlayışıyla hareket eden medya çalışanlarına ve her görüşe saygı gösterilen demokratik bir ortama ihtiyaç vardır.

Demokrasiyle yönetilen bir ülkede iktidar, sorumlu yayıncılık yapan basın üzerinde baskı kuramaz, haberleri sansürleyemez, yayın organlarını kapatamaz. Ancak eleştiriye açık bir şekilde basının gelişimine katkıda bulunabilir. Dünyada ve yaşadığı ülkede meydana gelen eylemler ve söylemler hakkında kitle iletişim araçlarından haber alan insanların bu hakları, demokrasinin var olduğu ülkelerde

yasal güvence altına alınmıştır. İnsanların en temel haklarından olan ifade özgürlüğü ve haber alma hakkı için büyük mücadeleler verilmiştir. Uğruna mücadele verilen ilk temel hak, İngiltere'de baronlar tarafından Kral John'a karşı olmuştur. Temel hakların tarihi 1215 yılında kralın tebaasına keyfince hapis cezası veremeyeceği Magna Carta (Büyük Sözleşme) ile başlamaktadır.

1

Bu sözleşme sonrasında İngiltere'de kralların egemenliği yasalarla sınırlandırılmıştır. İngiltere'de elde edilen demokrasi mücadelesinin ifade ve basın özgürlüğü ayağıyla ilgili ABD başta olmak üzere Avrupa ülkelerinde yasal düzenlemeler yapılmıştır. Basın faaliyetlerinin özgürce yapılmasında önemli olan yasal metinlerin başında ABD'de 12 Haziran 1776'da ilan edilen Virginia Bill of Rights'ın (Virginia Haklar Bildirisi) 12. maddesidir. Bu maddede "Basın özgürlüğü, özgürlüklerin büyük kalelerinden biridir ve hiçbir zaman, müstebit hükümetler dışında bir yönetim onu kısıtlayamaz."² denilir. Bu bildirgenin arkasından 1789 Fransız İhtilali sonrasında 26 Ağustos 1789'da İnsan ve Yurttaş Hakları Bildirisi ilan edilmiştir. Bildirinin 10. ve 11. maddelerinde düşünce özgürlüğüyle ilgili esaslara yer verilmiştir:

10. madde: "Hiç kimse, dinsel inançları dahil fikirlerinden dolayı rahatsız edilemez; yeter ki bu fikirlerin açıklanması kanunla sağlanan kamu düzenini bozmasın."

11. madde: "Düşünce ve fikirlerin özgürce iletilmesi insanın en değerli haklarından biridir. Her yurttaş özgürce konuşabilir, yazabilir ve basım yapabilir, bu özgürlüğün kötüye kullanımından yalnız yasanın belirlediği hallerde mesuldür"³

15 Aralık 1791'de kabul edilen Amerikan Anayasası'nın birinci değişiklik maddesinde ise "Kongre...ifade özgürlüğünü ya da basın özgürlüğünü kısıtlama altına alacak hiçbir yasa çıkaramaz" denilirken "basın özgürlüğü" ifade özgürlüğünün merkezi bir unsuru olarak anlaşılmaktadır.⁴ Bireylerin düşüncelerini özgürce

¹ Jan van Cuilenburg, "Medya ve demokrasi", **Televizyon Haberciliğinde Etik**, Ed. Bülent Çaplı, Hakan Tuncel, Ankara, Ankara Üniversitesi İletişim Fakültesi Yayınları, 2010, s. 105-106.

² Murat Özgen, **Gazetecinin Etik Kimliği**, İstanbul, İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Yayınları, 2002, s. 48.

³ "Declaration of Human and Civic Rights", Çevrimiçi: www.conseil-constitutionnel.fr, 30.11.2015.

⁴ Andrew Belsey, Ruth Chadwick, **Medya ve Gazetecilikte Etik Sorunlar**, Çev. Nurçay Türkoğlu, İstanbul, Ayrıntı Yayınları, 1998, s. 31.

açıklamaları ve haber alma haklarıyla ilgili evrensel geçerliliği olan bildirilerden biri de BM'nin 10 Aralık 1948 tarihinde Paris'te yaptığı oturumda kabul ettiği 30 maddeden oluşan İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi'dir. Bu bildirinin 19. maddesinde "Her ferdin fikir ve fikirlerini açıklamak hürriyetine hakkı vardır. Bu hak fikirlerinden ötürü rahatsız edilmemek, memleket sınırları mevzubahis olmaksızın malumat ve fikirleri her vasıta ile aramak, elde etmek veya yaymak hakkını içerir." denilmektedir.

Türkiye'de ise yukarıda adı geçen evrensel nitelikteki bildiriler kapsamında düşünce özgürlüğü ve haber alma hakkı Osmanlı İmparatorluğu'nun gerileme döneminden itibaren yasal güvence altına alınmıştır. Osmanlı İmparatorluğu'nda basınla ilgili ilk düzenleme 1864'te yürürlüğe giren 1909'a kadar geçerli olan ve basılacak yayını hükümetin iznine tabi tutan Matbuat Nizamnamesi ile yapılmıştır. 1876'da kabul edilen Kanun-i Esasi'nin 12. maddesinde "Matbuat, kanun dairesinde serbesttir." denilmiştir.⁵

1908'de II. Meşrutiyet'in ilan edilmesiyle 1876'da kabul edilen Kanun-i Esasi'nin 12. maddesi "Matbuat, kanun dairesinde serbesttir. Hiçbir veçhile kableltab teftiş ve muayeneye tabi tutulamaz"⁶ şeklinde değiştirilmiştir. Özgür bir ortamda basın faaliyetlerinin yapılmasının önünü açmak amacıyla 1909'da Matbuat Kanunu çıkarılmıştır. Bu kanunla gazete çıkarmak için izin almak yerine hükümete beyanname verilmesi hükmü kabul edilmiştir. 1931'e kadar yürürlükte kalan bu kanun 15 kez değişikliğe uğramıştır.⁷ Cumhuriyet'in kurulduğu günden bugüne gelindiğinde ise gerek anayasalarda gerekse de basın kanunlarıyla ifade özgürlüğü ve haber alma hakkıyla ilgili yasal düzenlemeler yapıldığı görülmektedir. Bu düzenlemelere ilerleyen sayfalarda yer verilecektir.

⁵ Sezer Akarcalı, "Basının Görevleri ve Basın Özgürlüğü", Ankara, **Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi**, C. 44, No: 1, 1989, s. 272.

⁶ Özgen, **a.g.e.**, s. 144.

⁷ Hıfzı Topuz, **II. Mahmut'tan Holdinglere Türk Basın Tarihi**, İstanbul, Remzi Kitabevi, 2003, s. 86.

Dünyada ve Türkiye'de basında bir taraftan yasal düzenlemeler dikkate alınarak bir taraftan da meslek ilkelerine göre hareket edilerek haber yapılmaktadır. Sorumlu bir yayıncılık anlayışıyla bu ilkeler çerçevesinde haber yapan gazetecilerdir. O nedenle gazetecinin bilgi birikimi ve donanımı çok önemlidir. Gazeteciler, hedef kitleye kamu yararı gördükleri önemli, güncel, doğru, nesnel bilgileri kaynaktan alıp, tarafsız bir şekilde meslek ilkelerini gözeterek haber formatına getirmekle yükümlüdürler.

Gazeteciler yaptıkları haberlerle hedef kitlenin konuyla ilgili düşünmesini, eleştiride bulunmasını ve tepki göstermesini sağlamaktadır. Aldıkları haberlerle içinde yaşadığı ülkeyi sorgulayan, kendisini yöneten siyasi iktidarı görevlerini yerine getirmediği için eleştiren, ekonomiyle ilgili gelişmeleri takip ederek işçi haklarından haberdar olan ve bu haklarını talep etmeye kalkan hedef kitlenin takındığı bu tutum ancak demokrasinin geliştiği ülkelerde kabul edilmektedir.

Demokrasinin gelişmediği, az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde basın faaliyetleri ve gazeteciler, çoğu zaman siyasi iktidar ve ekonomide iş adamlarının önünde engel olarak görülmektedir. O nedenle gazetecilerden yaptıkları haberlerle toplumun eleştirmesini ve tepki vermesini sağlamak yerine önüne konulan her şeyi kabul eden ve istenilen yöne doğru çekip çekiştirilecek insanların var olduğu bir topluma katkıda bulunmaları beklenmektedir. Böyle bir atmosferde ortaya çıkan haberleri ve hedef kitlenin üzerinde nasıl bir etki oluşturulmak istenildiğini İsviçreli yazar ve televizyon yapımcısı Alain de Botton şöyle anlatmaktadır:

*"Haberler önümüze koyduğu başarı öykülerinin bizi memnun etmesini ve onları olgunlukla karşılamamızı bekler; bir kodamanın başarılarından sessiz bir memnuniyet duymamızı, atılımcı bir işadamlarının girişiminden etkilenmemizi, bir sanatçının tüm dünyaya yayılmış şöhretine nazik bir ilgi göstermemizi ister... Bir cumartesi sabahı mutfak masasında oturarak, hiçbir kötü ya da rahatsızlık verici düşünceye kapılmadan, yalnızca insanoğlunun ileri zekası ve becerikliliğine ilişkin genel bir haz duyarak, bu olağanüstü başarılarla ilgili bilgileri iyi niyetle hazmedebileceğimizi düşünürler."*⁸

⁸ Alain de Botton, **Haberler-Bir Kullanma Kılavuzu**, Çev. Zeynep Baransel, İstanbul, Sel Yayıncılık, 2015, s. 169.

Son teknolojik gelişmelerle birlikte basın, daha da güçlenmiştir. Önceden yasalarla kontrol altına alınabilen basın faaliyetleri önce televizyon sonra da internet haberciliği ve sosyal medyayla birlikte önlenemez ve sınırlandırılmaz boyuta gelmiştir. Her bilginin bir tıkla milyonlarca insana ulaştığı, gizli bilgilerden herkesin hızlı bir şekilde haberdar olduğu, fotoğraf ve videoyla haberlerin içeriklerinin desteklendiği bir ortam, özellikle habere konu olan isimlerin, siyasetçilerinin ve iktidar sahiplerinin şeffaflığa daha çok dikkat etmelerine neden olmuştur.

Yeni iletişim teknolojilerinin ortaya çıkmasıyla özellikle yazılı basın, bir taraftan görsel basın bir taraftan da dijital basınla rekabet etmek durumunda kalmıştır. Özellikle yayın hayatına devam edebilmek için tiraj ve reklam geliri kaygısı taşıyan gazeteler, baskı kalitesini artırma, daha çok renkli fotoğraflara yer verme, televizyon ve sosyal medyaya kayan hedef kitlenin ilgisini gazetede yayımlanan haberlere çevirmek için habercilik anlayışında değişiklik yapma, haberi hem basılı hem de elektronik ortamda yayınlama yoluna gitmiştir.

İnternette bir yanda okuru, diğer yanda gazeteciyi öne çıkartan yeni, farklı bir yayıncılık anlayışı yaratılırken, bu anlayışın gazeteleri güçlendireceği ileri sürülmektedir.⁹ Öyle ki gazeteler de bu anlayışın tesirinde kalarak, basın meslek ilkelerinin hiçe sayıldığı, nesnellikten uzak, taraflı bir habercilik anlayışıyla gazetecilerin düşünce ve yorumlarına yer verilen haberlere sayfalarını açmıştır. Oysa eylem ve söylemlerin herkesin anlayabileceği düzeyde aktarılabilinmesi, doğruluğundan şüphe duyulmaması, okurun yanlış yönlendirilmemesi için haberde kullanılan dile çok özen göstermek gerekmektedir. Gazete haberlerinde harf hatalarının ötesinde maddi hataların yapılmadığı, sıfatların ve benzetmelerin kullanılmadığı, gazetecinin yorumuna yer verilmediği, haberin tarafsız ve nesnel olduğunun anlaşılması için gazetecilerin birinci tekil şahıs ağzıyla gelişmeleri aktarmadığı bir dille haberlerin yapılmasına ihtiyaç vardır. Bu da ancak meslek ilkelerinden ödün vermeyen, görevlerinin farkında olan, iktidarın ve sermaye sahiplerinin beklentilerine boyun eğmeyen, egolarını arka plana iterek, sosyal sorumluluk bilinciyle hareket eden gazetecilerin varlığıyla mümkün olabilir. O

⁹ Oya Tokgöz, **Temel Gazetecilik**, Ankara, İmge Kitabevi, 2012, s. 115.

nedenle aktif bir şekilde çalışan gazetecinin tanımını yapmakta ve görevlerinin neler olduğunu anlatmakta yarar var.

2.1. Gazetecinin Tanımı

Temel görevi insanlara doğruluğundan şüphe edilmeyecek haberleri vermek olan gazetecinin kimliği geçmişten günümüze tartışılmaktadır. Çünkü teknolojinin gelişimi basın faaliyetlerini etkilemiş, gazetecinin yaptığı görev tanımı da değişmiştir. Önceden sadece gazete ve dergiler için yazılı olarak haber yapan gazeteciler, televizyonla birlikte görüntülü habercilik yapmaya başlamıştır; internetle birlikte de haber sitelerinde hem yazılı hem de görüntülü haberleri hedef kitleye sunmuştur. Bugün Facebook, Twitter, Youtube, LinkedIn gibi sosyal medya sitelerinde, 15 yılı geride bırakan ve sayıları milyonlarla ifade edilen blogspot, blogger, Tumblr, WordPress gibi bloglarda siyasetten modaya uçsuz bucaksız her konuda eleştirilerde bulunan, özel hayatlarından, deneyimlerinden, gözlemlerinden, araştırmalarından bilgi aktaranlar da kendilerini gazeteci olarak tanımlamaktadırlar. Bu durumda günümüzde özellikle "Yazı yazan her insan gazeteci midir?" sorusunun cevabı aranmaktadır.

İnternet, herkese yayıncı olabileceğini vaat etmektedir. Ama herkes etik kodlar ve mesleki uygulamalarla tanımlanan bir gazeteci olmak için beceri ve eğitime sahip değildir.¹⁰ Kimlerin gazeteci olabileceğinin sınırlarının daha net çizgilerle çizilip, gazetecinin kimliğinin oluşturulabilmesi için gazetecilik etiği ve mesleki anlamda alınan eğitim çok önemlidir. Ancak gazeteci olmak için ne dünyada ne de Türkiye'de üniversitelerin iletişim fakültelerinin gazetecilik bölümlerinden mezun olma şartı aranmamaktadır. Tıp, hukuk, mühendislik gibi alanlardan mezun olmayan insanlar bu alanlarda görev alamazken, uluslararası ilişkiler, hukuk, tarih, sosyoloji, matematik gibi çok farklı alanlarda öğrenim gören insanlar gazetecilik yapabilmektedir. Bu durum da yine "Gazeteci kimdir?" sorusunun her yönüyle cevabını gerektirmektedir.

¹⁰ Alan Knight, "Journalism in the Age of Blogging", Panel on "Who Is a Journalist" at World Journalism Education Congress (WJEC), Singapore, 26-28.06.2007.

Dünyada gazetecinin kimliği ülkelerin yasalarına ve meslek kuruluşlarına göre farklılık göstermektedir. Türkiye'de gazeteci, TDK'nın Büyük Türkçe Sözlüğü'nde "Gazete yayımlayan kimse, gazeteye yazı yazmayı, haber toplayıp vermeyi veya gazetenin yazı işlerinde çalışmayı iş edinen kimse"¹¹ olarak tanımlanmaktadır. Buradan gazetecinin tanımını sadece gazetede çalışan veya sahibi olan kimse olarak anlaşılmaktadır, diğer kitle iletişim araçlarını kapsamamaktadır. Ayrıca bu tanım hem yayın kuruluşlarına gelip görev alan hem de gelmeden telifle freelance çalışan gazetecileri kapsamamaktadır.

Gazeteci, "Yalnız gazetecilikle meşgul olan, uyanık bulunduğu her dakikasını bu mesleğe hasreden, yalnız bu meslek sayesinde geçinen ve yaşayan kişidir."¹² Diğer bir tanıma göre gazeteci, "Erişmek istediği kitle için en önemli diye nitelendirdiği enformasyonu toplayarak haber yapan, kişilere bilgi aktararak düşünmeye sevk edendir."¹³ Her şeyden önce gazeteci bir söylemin ya da bir eylemin tanığıdır. Meydana gelen olayları yerinde takip eden gazeteci, gördüklerini ve duyduklarını kendi düşüncelerini eklemeyen, olabildiğince tarafsız bir şekilde kaydeden ve elde ettiği en güncel, doğru, nesnel bilgileri hiç kimsenin etkisi, engeli altında kalmadan habere dönüştürür.

Gazeteci Uğur Mumcu, haberi takip ve sunuş aşamasına kadar gazeteciyi, haber ve bilgi kaynağına en çabuk ulaşan ve bu kaynaklardan edindiği bilgi ve haberleri okurlara sunan insan olarak tanımlamaktadır. Gazetecinin bu görevini yapabilmesi için habere, olaya, olguya, belgeye ve bilgiye dayalı yazılar yazması gerektiğinin altını çizen Mumcu, bunun için de gazetecinin güvenilir kişi, sır saklayan, haber ve bilgi kaynağını gizlemesini bilen, gerektiğinde hükümetlere ve güç odaklarına karşı savaşımayı göze alan insan olması gerektiğini vurgulamıştır.¹⁴

¹¹ "Gazeteci", Türk Dil Kurumu Güncel Türkçe Sözlük, <http://tdk.gov.tr>, 12.12.2015.

¹² Cevat Fehmi Başkut, **Gazetecilik**, İstanbul, İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Gazetecilik Enstitüsü Yayınları, 1952, s. 17.

¹³ Tokgöz, **a.g.e.**, s. 126-127.

¹⁴ Uğur Mumcu, "Gazeteci", **Milliyet Gazetesi**, 3 Mayıs 1992, s. 7.

Sadece doğru bilgilere ulaşmak, söylem ve eylemlere tanıklık etmek, güvenilir, bağımsız ve tarafsız olmak gazetecilik için yeterli değildir. Gazetecinin yaptığı haberi hedef kitleye çok net ve doğru anlatabilmesi için kullandığı dile çok dikkat etmesi gerekmektedir. Yazı yazan her insan gazeteci olamaz. Gazeteci takip ettiği olayları bir edebiyatçı gibi düzyazıyla değil, içinde mutlaka olması gereken bilgilerle birlikte belli başlı kurallar çerçevesinde haber yaparak hedef kitleye aktarır. Gazeteci bir yandan kullandığı dil ve farklı kodların taşıdığı çok anlamlı bir yapıda mesajını oluştururken, diğer yandan dengelilik ve olaysal olma kaygısıyla haber kaynaklarının söylemlerinin yeniden üreticisi konumundadır.¹⁵ Mutlaka yüksek öğrenim görmelidir. Çünkü bir gazeteci, doğruyu yanlıştan ayıran, toplumun önünde, çok bilgili, aydın olmalı ve yaptığı haberlerle toplumu aydınlatıp yol göstermelidir.

Bu tanımlamalar tek başına gazeteciyi anlatmakta yeterli değildir. Türkiye'de gazetecinin kimliğinin en kapsamlı tanımı Türkiye Gazetecileri Hak ve Sorumluluk Bildirgesi'nde yapılmıştır. Bildirgede gazetecinin tanımı şöyledir: "Düzenli bir şekilde, günlük yahut süreli bir yazılı, görüntülü, sesli elektronik veya dijital basın ve yayın organında, kadrolu, sözleşmeli ya da telif karşılığı, haber alma, işleme, iletme veya görüş, fikir belirtme görevi üstlenen ve asıl işi ile başlıca geçim kaynağı bu olup, çalıştığı işletme ile ilgili yasalar karşısındaki konumu bu tanıma uygun olanlar gazetecidir."¹⁶ Bu tanım, kimlerin tam olarak gazeteci sayılıp kimlerin sayılmayacağını cevabını açık bir şekilde vermektedir. Gazetecinin mesleğini yaparken görevlerinin ne olduğu ve dikkat edilmesi gereken noktalar ise burada önem kazanmaktadır.

2.1.1 Gazetecinin Görevleri

Gazetecilik meslek ilkeleri kapsamında toplumsal sorumlulukla hareket eden gazetecinin birçok görevi bulunmaktadır. Bu görevlerin başında da insanların doğruları bilme hakkı nedeniyle doğru haber yapma zorunluluğu gelmektedir.

¹⁵ Ayşe İnal, **Haberi Okumak**, İstanbul, Temuçin Yayınları, 1996, s. 23.

¹⁶ "Türkiye Gazetecileri Hak ve Sorumluluk Bildirgesi", Türkiye Gazeteciler Cemiyeti, (Çevrimiçi) <http://www.tgc.org.tr>, 8.12.2015.

İletişim kuramcısı John O'Neill gazeteciliğin içsel ve olmazsa olmaz amacının sadece ve sadece doğruyu söylemek olduğunun altını çizmiştir.¹⁷ Gazeteci, doğruları yazabilmesi için her şeyden önce bağımsız olmalıdır. Hiçbir siyasi partiye, çalıştığı kurumun dışında farklı kurumlara bağlılığı bulunmaması, özgürce haberlerini yazabilmesi için dürüst olması gerekmektedir. Çünkü yazdıkları haberler medya patronunu, siyasetçileri, iş adamlarını ya da okurları rahatsız edebilir. Ortaya çıkacak tüm bu rahatsızlıklardan etkilenmeyerek, tehditlere boyun eğmeyerek sadece insanların haber alma hakkına öncelik verilmesi gerektiği için gazeteciler, meslek ilkelerine güvenerek, cesurca habercilik görevlerini yapmalıdırlar. Bu görev Türkiye Gazetecileri Hak ve Sorumluluk Bildirgesi'nde "Gazetecinin hakları halkın haber alma hakkının ve ifade özgürlüğünün, meslek ilkeleri ise dürüst ve doğru iletişimin temelidir. Meslek ilkeleri gazetecinin ve basın yayın organlarının özdenetimini öngörür ve değerlendirme mercii öncelikle vicdanlardır."¹⁸ şeklinde anlatılmaktadır.

Gazeteci, hedef kitleye tamamen doğru haberleri verebilmek için tarafsız ve nesnel olmak zorundadır. Tarafsız olabilmek için gazetecinin hiçbir siyasi görüşe bağlı olmadan, hiçbir ekonomik çıkar gütmekten, çalıştığı kurumdaki yöneticilerin etkisi altında kalmadan ve önyargılardan uzak bir şekilde yazdığı haberlerde okuru yanıltmaması, şüpheyi düşürmemesi, okurun aklında soru işaretleri bırakmaması gerekmektedir. Gazetede görev alan gazetecinin işi diğer kitle iletişim araçlarında çalışanlara göre zordur. Çoğu insan sadece gördüklerine inanır. Bu açıdan televizyon ya da internette izlediği video haberler insanlara daha inandırıcı gelmektedir. Fotoğraflarla destekli bir şekilde haber yapan gazetecinin hedef kitleyi tarafsız habercilik yaptığına inandırabilmesi için kendi görüş ve düşüncelerini eylem ve söylemlere karıştırmadan, haberde "Ben, bence, bana göre, benim gibi" kelimelere yer vermeden, benmerkezci bakış açısından uzak olacak şekilde gerçeği yansıtmayan sıfatlar kullanmadan haberlerini yazmalıdır.

¹⁷ L. Doğan Tılıç, **Utaniyorum ama gazeteciyim-Türkiye ve Yunanistan'da Gazetecilik**, İstanbul, İletişim Yayınları, 2009, s. 115.

¹⁸ "Türkiye Gazetecileri Hak ve Sorumluluk Bildirgesi", **a.g.e.**

Usta bir gazeteci, diğer meslektaşlarından üstün bir iş yaptığı zaman yazılarında şahsiyetine ve kullandığı usulün mükemmeliyetine yönelik ayrıntıya yer vermemelidir.¹⁹ Günümüzde kitle iletişim araçlarının bağımsız olması ve burada çalışan gazetecilerin de yaptıkları haberlerde tarafsız olması çok zordur. Kimi zaman çalıştığı kurumun yöneticileri tarafından kendilerine dayatılan bilgiler ışında gazeteciler haber yapmaya zorlanabilmektedir. Bu durumda gazetecinin seçimi, meslek ilkeleri kapsamında tarafsızlık ilkesinden yana olmalıdır.

Gazeteci, şüpheli olmalıdır. Karşısına sunulan her bilgiye inanmamalı, doğru olduğunu bildiği konularda dahi araştırma yapmaktan, haber kaynaklarıyla görüşmekten, konunun uzmanlarından görüş almaktan kaçınmamalıdır. Konunun bütün taraflarından görüş alarak gerçekleri objektif bir şekilde okura aktarmalıdır. Okur tarafların görüşlerini haberde okuduktan sonra hangi tarafın haklı, hangi tarafın haksız olduğuna kendisi karar verebilmelidir. Dahası gazeteci, bizzat kendisinden, hayata bakış açısından, benimsediği düşüncelerden de kuşku duymalıdır. Çünkü gazetecilik, insanın kendi doğru bildiği olgu ve bilgilerin de yanlış olabileceği yolunda bir kuşkuyla mutlaka sahip olabilmeyi gerektirmektedir.²⁰

Kulis bilgileri, doğruluğundan emin olmadan, gizli bilgileri haber kaynağının iznini almadan yayınlamamalıdır. Gazeteci, haber kaynakları izin verdiği müddetçe elde ettiği bilgilerin kaynaklarını açıklayabilir. Onun dışında haber kaynaklarının izni yoksa her ne koşulda olursa olsun haber kaynağını gizli tutmalıdır. Ayrıca habere ambargo uygulandığı zaman gazetecilik refleksiyle haberi geçmemeli, alınan karara saygı göstererek haberin yayınlanma tarihini beklemelidir. Mahkeme kararı kesinleşmedikçe de bir zanlı veya sanık suçlu ilan edilemez. O nedenle gazeteci, yaptığı haberlerde bu kişileri suçluymuş gibi değerlendirmemelidir.

Gazeteci, başta barış, demokrasi ve insan hakları olmak üzere, insanlığın evrensel değerlerini, çok sesliliği, farklılıklara saygıyı savunur. Milliyet, ırk, etnisite, cinsiyet,

¹⁹ S. Hakan Yılmaz, **Her Yönüyle Gazetecilik-İletişimden medyaya, medyadan gazeteciliğe uzanan yolculuk**, İstanbul, Literatürk Yayınları, 2009, s. 111.

²⁰ Ragıp Duran, **Apoletli Medya**, İstanbul, Belge Yayınları, 2000, s. 52.

dil, din, sınıf ve felsefi inanç ayrımcılığı yapmadan tüm ulusların, halkların ve bireylerin haklarını ve saygınlığını tanır. İnsanlar, topluluklar ve uluslararası nefreti, düşmanlığı körükleyici yayından kaçınır.²¹ Bu maddede evrensel değerlerle hareket etmekle yükümlü gazetecinin hangi durumlarda özgürlüğünün sınırları olduğuna yer verilmiştir. Gazeteci ve yazar Doğan Tılıç'a göre "Gazeteci, mesleki etik gereği ifade özgürlüğü ve insan hakları konusunda elbette taraftır. Yayın yönetmeninden muhabirine kadar bu konuları kapsayan her türlü etkinliğin içinde olması mesleki bir zorunluluktur."²²

Gazeteci, bilgisi ve elde ettiği deneyimlerle her zaman toplumun önündedir. Bu da ancak çok okumak, araştırma yapmak ve meraklı olmaktan kaynaklanmaktadır. Gazetecinin dil bilgisi çok iyi olmalı, haber yazarken yazım yanlışı yapmamaya özen göstermelidir. Gazeteci, hata yaptığı durumlarda da yanlışını düzeltmekle sorumludur. Tüm bunları yapabilmesi için gazetecinin iyi eğitim almış olması gerekmektedir. Bu eğitim kendi alanının yanı sıra sosyoloji, edebiyat, uluslararası ilişkiler, tarih gibi gazeteciliği besleyen bölümleri de kapsayacak şekilde üniversite eğitimi olmalı. Gazeteci, düzyazıyla haberin ayrımını yapabilmeli, haber yazma kurallarını çok iyi bilmeli ve uygulamalıdır. Haber yapma ile halkla ilişkiler faaliyetlerini birbirine karıştırmamalıdır. Basın bültenlerindeki reklama yönelik, abartılı cümleleri, sıfat ve övgü dolu kelimeleri çıkararak, herkesin anlayabileceği sadelikte yazmalı ve haber kurallarına uygun bir şekilde görevini yerine getirmelidir.

Gazeteci, araştırmalarını kendisi yapmalı, haber kaynaklarıyla birebir bağlantıya geçmeli, haberin ilgilendirdiği tüm tarafların görüşlerini almaya ve haber kaynaklarının cevap haklarına özen göstermelidir. Gazeteci, başkalarının düşüncelerini ve araştırmalarını kendisi yapmış gibi kullanmamalı, kaynaklarını doğru belirtmelidir. Ajanstan alınan haberlerin altına hangi ajans olduğu belirtilmeli, haberi yapan muhabirlerin adı ve haberi nereden geçtiği bilgisi (mahreç) okurun aklında oluşabilecek sorulara cevap vermek amacıyla mutlaka belirtilmelidir.

²¹ "Türkiye Gazetecileri Hak ve Sorumluluk Bildirgesi", **a.g.e.**

²² Yılmaz, **a.g.e.**, s. 119.

Gazeteci, yaptığı haberlerle kimseye iftira atmamalı, manipölasyona açık ya da propagandaya yönelik haber yapmaktan uzak durmalıdır.

Gazeteci, mesafeli olmalıdır. Mesleğini yaptığı süre içerisinde siyasetçiler, devlet kurumlarında çalışanlar, işadamları, sanatçılar, sporcular gibi farklı kesimlerden birçok isimle bir araya gelen gazeteciler, meslek ilkeleri çerçevesinde hem çok samimi olmadan hem de çok soğuk durmadan olması gerektiği mesafede iletişim kurmalıdır. Yazdığı haberlerde haber kaynaklarıyla olan samimi ilişkisini okura hissettirici cümleler kurmaktan kaçınmalı, çevre edindiği kesimlerin haberlerine öncelik vermemeli, tarafsızlığını her zaman her koşulda korumalıdır. Haberleri önemine ve ilgilendirdiği hedef kitlesine göre tasnif ederek yazmalıdır.

Gazeteci bir konuda her zaman çok yönlü düşünmelidir, söylentilerden uzak durup, kesin, net, kanıtlanabilir bilgilerden yola çıkarak objektifliğini korumalıdır. Hiçbir zaman önyargılı olmamalıdır. Önyargılar, gazeteciye yanlış yapmaya iter. Eleştiriye her zaman açık olmalıdır. Çalıştığı kurumun ilkelerini dikkate alarak, genel yayın yönetmeni ya da yazı işleri müdürleri gibi o işte sorumlu insanların görüş ve önerilerine açık olmalıdır. Haberi yaparken bu haberin kimleri ilgilendirdiğini, neden yapılması gerektiğini, olayların hangi yönleriyle ele alınması gerektiğini hızlı bir şekilde düşünüp, pratik bir şekilde hareket ederek okura aktarmalıdır. Bunu da ancak empati kurabilen, öncelikle okuru düşünen ve meslek ilkelerine bağlı kalan gazeteciler yapabilir.

Gazeteci haber kaynaklarından elde ettiği görüntü, ses, fotoğraf, bilgi için hiçbir maddi talepte ya da kendi çıkarları için bir beklentide bulunmamalıdır. Bu tür bilgileri ele geçirmek için ya da gazetecilik mesleğini kişisel çıkarları için kullanarak insanlara şantaj yapmamalıdır. Ayrıca gazeteci, yaptığı haberler karşılığında kurumlardan ya da kişilerden hediye talep etmemeli ve maddi değeri yüksek hediyeleri almamalıdır.

Her insanın özel bir hayatı vardır. Gazeteci kamuoyunu ilgilendiren önemli kişiler dahi olsa insanların özel hayatlarıyla ilgili haber yapamaz. Ancak ortada yolsuzluk

gibi kamu çıkarlarına ters düşen bir haber varsa ve haber kaynağının özel hayatı bu haberi ilgilendiriyorsa gazeteci, toplumsal sorumluluk ilkesi kapsamında görevini yerine getirerek özel hayatın gizliliği ilkesini dikkate almayabilir. Ancak gazeteci, yaptığı haberlerde kullandığı fotoğrafların kişilerin özel hayatlarını olumsuz etkilememesine dikkat etmelidir.

Birçok gazeteci sahip olduğu güçten dolayı seçkin bir sınıfın üyesiymiş gibi hareket edebilmektedir. Gazeteciler meslekleri açısından bazı olanaklara sahip olsa da, toplumdan üstün bir duruma gelecek imtiyazlı bir sınıf değildir. Gazeteci, haber için insanları takip etme hakkına kendi kaşı gözü için değil, toplumun kamusal işlerden haberdar olma hakkı bulunduğu için sahiptir. Gazetecinin yanlış yönelimlere girmemesi, birilerinin sözcüsü durumuna düşmemesi için elindeki gücü toplumun çıkarları doğrultusunda kullanması gerekmektedir.²³ Gazeteci, her şeyden öte insandır. Gazetecilik mesleğinin insani boyutları meslek ilkelerinin üstündedir. Gazeteci, yaptığı haberlerin ve çektiği fotoğrafların insani boyutunu çok iyi tartıp, değerlendirmeli, habere konu olan ve o haberi okuyacak insanların hayatlarını olumsuz yönde etkileyecek haberler yapmamaya özen göstermelidir. Gazeteci, haberleriyle toplumu aydınlatan ve yol gösteren önemli bir görevi üstlenmektedir. Meslek ilkeleri ışığında gazetecinin öncelikli olarak toplumdaki bireylere karşı sorumluluğu vardır.

2.1.2. Gazetecinin Toplumsal Sorumluluğunun Kapsamı

Gazeteciler, meslek ilkeleri kapsamındaki tüm görevlerini toplumsal sorumluluk anlayışıyla yapmaktadırlar. Öyle ki, önemli bir olayı ya da bir söylemi haber yapan gazetecinin yazdığı her bilgi, insanlar tarafından doğru kabul edilir ve bu haberler tarihe not olarak düşülür. Bu açıdan bakıldığında gazeteciler kendi görüş ve düşüncelerine yer vermeden, objektif ve nesnel bilgiler ışığında, hiç kimsenin etkisi altında kalmadan üst bir bakış açısıyla haber yaparak, insanların haber alma ve bilgilenme ihtiyacını yerine getirmektedirler.

²³ Yılmaz, **a.g.e.**, s. 76-77.

Gazetecilerin görev ve sorumlulukları dikkate alındığında basın, yasama, yürütme ve yargı erklerinden sonra dördüncü güç olarak görülmektedir. Gazeteciler, demokratik ve toplumu ilgilendiren bilgilerin saklanmadığı, toplumsal sorunların tartışıldığı açık toplumlarda en büyük denetçidirler. Toplumun genel çıkarlarını kapsayan kamu yararını gözeterek haber yapan gazeteciler, toplum ve siyasi yöneticiler arasında köprü görevi üstlenmektedirler. Toplumun beklentilerini bilen ve bunları ilgili yöneticilere aktaran gazeteciler, görevlerini yerine getirmeyen siyasetçileri uyarmakta ve bu görevlerin yerine getirilmesi amacıyla haberler yapmakta, bu sayede kamu adına denetim vazifesini yerine getirmektedir. İnsanların haber alma ihtiyaçlarını karşılayan gazeteciler, yaptıkları haberlerle toplumun siyasi, ekonomik, kültürel alanlarda görüş ve düşüncelerini etkileme, davranış ve alışkanlıklarını değiştirme gibi bir gücü de ellerinde bulundurmakta, kamuoyunun oluşmasına katkıda bulunmaktadır. Gazetecilerin bu özellikleri nedeniyle basın birinci güç olarak görülmektedir. Ancak basının ve beraberinde gazetecilerin kamuoyunun oluşmasına katkıda bulunma gücü çoğu zaman siyasetçilerin hoşuna gitmemektedir.

Görevlerini yerine getirmeyen, farklı görüşlere açık olmayan, eleştirilmek ve denetlenmekten hoşlanmayan siyasetçiler ya da ekonomiyi belirleyen, parayla gücü elinde tutan iş adamları tarafından gazeteciler, baskı görerek, tehdit edilmektedirler. Tehditlere boyun eğmeyen, gazetecilik meslek ilkeleri kapsamında haberlerini yapmaya devam eden gazeteciler ise toplumdan aldıkları büyük destekle korkusuzca araştırmalarını yapmaya ve toplumu aydınlatmaya devam etmektedirler.

Toplumsal sorumluluk bilinciyle hareket eden gazetecilerin dünyada ve Türkiye'de bu anlayışı nasıl benimsediği ve yerine getirmeye çalıştığını anlamak için İkinci Dünya Savaşı'ndan sonraki süreç önemlidir. İkinci Dünya Savaşı'nın hem savaşa katılan ülkeler hem de dünya üzerinde bıraktığı büyük yıkım karşısında insan hakları, hürriyet, özgürlük, demokrasi gibi kavramlar daha çok öne çıkmış ve büyük bir özlemle istenilir olmuştur. Burada insanların haber alma hakkı önem kazanmıştır.

Kamunun bilme hakkı, gazetecilerin kapalı kapılar ardında olanları gözlemlemelerinde kaldıraç görevini gören bir anlayış olarak, İkinci Dünya Savaşı

sonrasında ortaya çıkmış bir kavramdır. Bu kavram, bütün dünyadaki sansür ve haber akışına uygulanan engellemelere karşı kullanılmak üzere Associated Press'in Genel Müdürü Kent Kooper tarafından 1945 yılında yapılan bir konuşma sırasında ortaya konulmuştur. Kamunun bilme hakkı kavramı, aynı zamanda toplumsal sorumluluk kuramını da tamamlayıp destekleyen bir ilkedir.²⁴

Toplumsal sorumluluk kuramı, İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra özgürlükçü bir basın ikliminin hüküm sürdüğü ABD'de geliştirilmiştir. Serbest piyasa ekonomisi ve özgür basının olduğu bir yerde hakikat, serbest fikir ve enformasyon piyasasında hiçbir engelle karşılaşmadan kendiliğinden oluşacaktır. Ancak basın özgürlüğü giderek yanlış anlaşılacak iş adamlarının ve siyasetçilerin özgürlüğü olarak algılanmaya başlanmıştır.²⁵ Bu durumda ABD'de basının ticari kaygılarla görevini yerine getirmesi, görev sınırlarının tam olarak çizilememesi nedeniyle özgürlüklerin neleri kapsadığının belirlenmesi ve toplumsal sorumlulukların yerine getirebilmesi amacıyla eleştiriler yükselmeye başlamıştır.

Basında toplumsal sorumluluk anlayışının tanımlanmasında Hutchins Komisyonu olarak bilinen Basın Özgürlüğü Komisyonu tarafından hazırlanan rapor önemlidir. Bu raporun, ABD Anayasası'nın İlk Değişiklik (First Amendment) maddesindeki özgürlüklerin dünya çapında totaliter rejimlerin yükselişi tarafından gitgide tehdit edildiğine inanıldığı bir zamanda *Time* dergisi Kurucusu Henry Luce tarafından 1942'de hazırlanılması talep edilmiştir. Chicago Üniversitesi Rektörü Robert Maynard Hutchins'in önderliğindeki Basın Özgürlüğü Komisyonu, "Özgür ve Sorumlu Bir Basın" (A Free and Responsible Press) adındaki raporda 1947'de toplumsal sorumluluğu olan bir basın için belirlenen beş ilkeyi kabul edilmeden önce dört yıl boyunca tartışmıştır. Raporda belirtilen ilkeler şöyledir:

- 1- Basın, günün olaylarını anlamlı bir bağlamda doğru ve kapsamlı bir şekilde sunmalı;
- 2-Yorum ve eleştirilerin karşılıklı yapılması için bir alan sunmalı;

²⁴ Özgen, **a.g.e.**, s. 114.

²⁵ Hubb Evers, "Medya etiği", **Televizyon Haberciliğinde Etik**, Ed. Bülent Çaplı, Hakan Tuncel, Ankara, Ankara Üniversitesi İletişim Fakültesi Yayınları, 2010, s. 50.

- 3-Toplumu oluşturan grupların temsili bir resmini yansıtmalı;
- 4-Toplunun amaç ve değerlerini sunmalı ve açıklığa kavuşturmalı;
- 5-Günün haberlerine tam erişim olmalı.²⁶

"Özgür ve Sorumlu Bir Basın" adlı raporda siyasi iktidarın denetiminden uzak bir şekilde toplumun her kesimini temsil ederek yayın yapan, eleştiriye açık, şeffaf, hesap verebilir ve özdenetim yapan bir basın anlayışının benimsenmesi hedeflenmiştir. Siyasi iktidar ancak bu ilkelerin yerine getirilmemesi durumunda en son aşamada müdahalede bulunabilmektedir. Bu raporun yayınlanmasından sonra 1956 yılında Illinois Üniversitesi'nden Fred S. Siebert, Theodore Peterson ve Wilbur Schramm'ın ortak çalışması olan "Basının Dört Kuramı" (Four Theories of the Press) adlı kitapta Otoriter, Liberal, Toplumsal Sorumluluk ve Totaliter kuramlar ele alınmıştır.

Toplumsal sorumluluk kuramında Profesör Theodore Peterson, "Özgürlüğün bazı koşulları beraberinde getirdiğini ve basının da ayrıcalıklı yerinden dolayı, çağdaş bir toplumda işlevi olan kitlesel iletişim aracı olarak, zorunlu sorumluluklarının olduğu biçimindeki başlıca önkoşulları, burada belirtmiştir."²⁷ Toplumsal sorumluluk kuramının arkasında yararcı insan felsefesi yatmaktadır. İngiliz düşünür Jeremy Bentham'ın temellerini attığı John Stuart Mill'in geliştirdiği yararcı felsefeye göre iyiyi kötüden ayırabilmek için yararlı olup olmadığına bakmak gerekmektedir. Hekimlik iyidir, çünkü sağlık yararını taşır. Müzik iyidir, çünkü zevk yararını taşır.²⁸ Gazetecilik de toplumun bilgi alma ihtiyacını karşılamaktadır. Ayrıca toplumsal sorumluluk kuramıyla gazetecilere önemli görev ve sorumluluklar yüklenmiştir. Bir toplumun sorunsuz yaşabilmesinde, kamuyu ilgilendiren her türlü gelişmeden doğru ve objektif bir şekilde haberdar olabilmesinde, toplumun sorun yaşadığı noktalarda sesini yetkili mercilere duyurabilmesinde toplumsal sorumluluk bilinciyle görevini yapan gazetecilere ihtiyaç vardır.

²⁶ Melisande Middleton, "Social Responsibility in the Media", **Center for International Media Ethics**, Oxford University The Programme in Comparative Media Law & Policy (PCMLP), March 2009.

²⁷ Özgen, **a.g.e.**, s. 115.

²⁸ Tayfun Akgüner, "John Stuart Mill'in Felsefesi ve Hukuk Görüşü", İstanbul, **İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. 40, No: 1-4, 1974, s. 628.

Basının toplumsal sorumluluğunu tam anlamıyla yerine getirebilmesi, objektif ve doğru bilgiye ulaşarak haber aktarımının sorunsuz yapılabilmesinde farklı haber kaynaklarının varlığı önemlidir. 1970'lerde dünyada gittikçe artan haber alma ihtiyacını karşılamak amacıyla gelişmiş ülkelerde bulunan kitle iletişim araçlarının gelişmekte olan ülkelerde de sağlanabilmesi amacıyla harekete geçilmiştir.

İletişim araçlarının uluslararası anlayışa ve barışa yararlı olabilmesi için neler yapılması gerektiği 1970'de toplanan Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Kurumu (UNESCO) Genel Kurulu'nda ele alınmıştır. 1972'de toplanan UNESCO Genel Konferansı'nda ise "İletişim Araçları Üzerinde ve Yeni Uluslararası İletişim Düzeni İçin Bir Bildirge" hazırlanması kararına varılmıştır.²⁹ Bu amaçla İrlandalı hukukçu ve aktivist Sean MacBride'in başkanlık ettiği MacBride Komisyonu 1977–1980 yılları arasında çalışmıştır. Komisyonun raporu, UNESCO'nun "Yeni Dünya İletişim ve Enformasyon Düzeni" (NWICO) çalışmalarının temelini oluşturmaktadır. UNESCO'nun çalışmalarında toplumsal sorumluluk, profesyonel etik ve özdenetimin üzerinde durularak yüksek gazetecilik standartlarının oluşturulmasına ve evrensel düzeyde işlerlik kazandırılacak etik ilkeler oluşturulmasına dikkat çekilmiştir.³⁰ Uluslararası girişimlerle oluşturulmaya çalışılan gazetecilikte etik kuralların uygulanması her dönem sorunlu olmuştur. Burada gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerin siyasal, ekonomik, toplumsal ve hukuki yönlerinin farklılıkları önemli bir etkidir. Bir başka etken de basının 1970'lerden sonra yükselen neoliberalizm rüzgarına karşı koyamamasıdır.

1970'lerde batılı ülkelerde sağlık, enerji, ulaşım, telekomünikasyon ve iletişim gibi pek çok toplumsal hizmet alanında devlet desteğinin ve girişimlerinin azaltılmasının gerekliliği savunulmuştur. Bu tartışmalar sonrasında 1980'den itibaren özelleştirme, piyasalaştırma ve rekabet sözcükleri, medyada yer alan haberlerle birlikte halk diline

²⁹ Tokgöz, **a.g.e.**, s. 185.

³⁰ Oğuzhan Taş, "Medya Etiğinin Tarihsel Temelleri ve Gelişimi", **Televizyon Haberciliğinde Etik**, Ed. Bülent Çaplı, Hakan Tuncel, Ankara, Ankara Üniversitesi İletişim Fakültesi Yayınları, 2010, s. 18-19.

yerleşmiştir.³¹ Kitle iletişim araçlarından özellikle gazeteler, bu durumdan oldukça etkilenmiştir. Bir taraftan radyo ve televizyonla rekabet etmek zorunda kalan gazetelerin reklam alma, tiraj artırma ve kâr elde etme kaygısıyla birlikte ticari çıkarları, kamuoyu oluşturma görevlerinin önüne geçmeye başlamıştır.

Teknolojinin hızla gelişmesiyle radyo ve televizyondan sonra gazetelerin karşısına baş edilmesi zor bir güç olarak bilgisayar ve internet çıkmıştır. Bilgisayar ve internetin gelişmesiyle arka arkaya haber siteleri kurulmuştur. Hem okurun hem de gazetelerin alışkanlıklarını alt üst eden internet haber siteleri, bloglar, sosyal medya üzerinden habere anında ulaşmak ve yorum yapmak mümkün olmuştur. Okurların haberlerdeki yanlışları belirtmesi, düzeltmek istemesi ya da farklı kaynaklardan bilgiler paylaşarak haberin doğruluğuyla ilgili akıllarda soru işaretleri uyandırmayı başarmasıyla gazetelerin okura hesapverebilirliği sorgulanmaya başlanmıştır.

Hesapverebilirlik, medyanın yaptığı yayınlarla ilgili aldığı kararların doğruluğunu savunabilmesine veya yayından doğacak planlanmış, öngörülebilir ya da mevcut sonuçları yanıtlayabilmek üzere üstlendiği yükümlülüklerdir.³² Gazeteciler, çalıştıkları kurumun genel yayın yönetmeninden okura kadar çeşitli sorumluluklar üstlenmektedir. Görev aldığı ülkenin yasal düzenlemelerinin yanı sıra mesleki birliklerin ya da örgütlerin belirlediği mesleki ilkelerine göre hareket eden gazetecilerin insanların güvenini kazanabilmesi ve yaptıkları haberler nedeniyle akıllarda hiçbir soru işareti bırakmaması için hesapverebilir olması gerekmektedir. Ancak hesapverebilirliğin sınırlarını gazeteciler, çok iyi bilmelidir. Gazeteciler, siyasi iktidarın ve iş dünyasının beklentileri karşısında hiçbir güçten etkilenmeden, kendilerini sınırlamadan, sadece ve sadece meslek ilkelerini gözeterek, gazeteciliğin toplumsal sorumluluğu çerçevesinde haberlerini yapmaya özen göstermelidirler.

Günümüzde internet ve televizyonunun birebir canlı yayınlarla hesapverebilirliği karşısında gazetelerdeki en tatmin edici hesapverebilirliği ombudsmanlar

³¹ Taş, **a.g.m.**, s. 19.

³² Denis McQuail, "Hesapverebilirlik ve gazeteciliğin regülasyonu", **Televizyon Haberciliğinde Etik**, Ed. Bülent Çaplı, Hakan Tuncel, Ankara, Ankara Üniversitesi İletişim Fakültesi Yayınları, 2010, s. 126.

yapmaktadır. İskandinav kökenli bir kelime olan ombudsman, okur temsilcisi anlamına gelmektedir. İlk ombudsman ofisi İsveç'te 1809'da kurulmuştur ve buradan dünyadaki en demokratik ülkelere yayılmıştır. Ombudsmanın insan haklarının geliştirilmesinde ve yolsuzlukla mücadelede bir rolü vardır.³³ Dünya çapında ombudsmanlar, Haber Ombudsmanları Örgütü (ONO) çatısı altında organize olmuşlardır. Bu örgüt Avustralya, Kuzey ve Güney Amerika, Avrupa, Asya ve Afrika'da çalışmakta olan ombudsmanlardan oluşmaktadır.³⁴ Okur temsilcisi atayan ilk gazete 7 Haziran 1967'de ABD'nin Kentucky eyaletinde yayımlanan *Courier - Journal* olmuştur. İlk okur temsilcileri sadece şikâyet dinleyip bunları yanıtlamıştır. İleri adımı atan ise *Washington Post*'un yayın yönetmeni Ben Bradlee olmuştur.³⁵ Toplumsal sorumluluğun bir gerekliliği olarak ombudsmanlar, hiçbir kuruma bağlı olmadan, okurların yorumlarını dikkate alarak, merak ettikleri soruları cevaplandırma, hatalı haberlerle ilgili açıklama yapma ve gazetecilerin kendilerini savunmalarına fırsat verme görevlerini üstlenmektedirler. Böylece yayın, özdenetimini sağlamış olur.

Türkiye'de ise ombudsman uygulaması, Avrupa ve ABD'den çok sonra hayata geçmiştir. İlk olarak *Milliyet* gazetesinde 22 Mart 1999 tarihinde uygulanan okur temsilciliği görevini Yavuz Baydar yerine getirmiştir. Daha sonra *Hürriyet* ve *Cumhuriyet* gibi gazetelerde okur temsilciliği denenmiştir. İlk başlarda bağımsız kişiler tarafından yerine getirilen bu uygulama, sonraki yıllarda amacından uzaklaşmıştır. Hedef kitlesi tarafından eleştirilmeye sıcak bakmayan yayınlar, özdenetim yapmak ve okurlardan gelen soruların cevaplarına herkesin görüp okuyabileceği bir köşede yer vermek istememektedir. O nedenle bugün Türkiye'de yayımlanan gazetelerde tam anlamıyla ombudsmanlığın yapılabildiğini söylemek çok zordur. Türkiye'deki gazetelerin takındığı bu durum, toplumsal sorumluluğun bir gereği olarak mutlaka benimsenmesi gereken şeffaflık ilkesinin sac ayaklarını eksilmektedir. Burada gazetelerin gerek siyasi, gerekse de ekonomik kaygılar

³³ Stephen Shaw, "The Ombudsman's Role in Probation", **Probation Journal**, Vol. 58 (2), 2011, p. 126.

³⁴ Thom Meens, "Ombudsman: Okur / izleyici ile medya arasındaki kilit isim", **Televizyon Haberciliğinde Etik**, Ed. Bülent Çaplı, Hakan Tuncel, Ankara, Ankara Üniversitesi İletişim Fakültesi Yayınları, 2010, s. 154.

³⁵ Yavuz Baydar, "Bu sayfa, sizin sayfanız", **Milliyet Gazetesi**, 22 Mart 1999, s. 20.

nedeniyle izledikleri yayın politikası önemlidir. Ayrıca toplumsal sorumluluğun hangi durumlarda gerçekleştirileceğinin sınırlarını çizen yasal düzenlemeler de bu politikada etkili olmaktadır.

2.1.3. Türkiye'de Gazetecinin Toplumsal Sorumluluğunun Sınırları

Çağdaş demokrasilerde toplumun doğru bilgiler ışığında haber alma hakkı ve gazetecilerin toplumsal sorumlulukları yasal düzenlemelerle güvence altına alınmıştır. Türkiye'de de özellikle 29 Ekim 1923'te Cumhuriyet'in ilan edilmesinin ardından siyasal iktidarların değişmesiyle paralel olarak Anayasasal düzenlemeler ve basın kanunları çıkartılarak basının çalışma alanları, gazetecilerin görev ve sorumlulukları belirlenmeye çalışılmıştır. Çoğu zaman basının ve gazetecilerin görev ve çalışma alanlarını sınırlayan yasal düzenlemelere imza atıldığı Türkiye'de, gazetecilerin toplumsal sorumluluklarının sınırlarını anlayabilmek için bu alanda yapılan yasal düzenlemelere ve meslek örgütlerinin çalışmalarına bakmak gerekmektedir.

Cumhuriyet'in ilanının hemen arkasından 1924 yılında kabul edilen ilk Anayasa olan Teşkilat-ı Esasiye Kanunu'nun 77. maddesinde, 1908'de kabul edilen "Matbuat, kanun dairesinde serbesttir. Hiçbir veçhile kableltaf teftiş ve muayeneye tabi tutulamaz" şeklindeki 12. madde aynen alınmıştır. Bu maddeyle basının yasalar çerçevesinde özgür olması ve sansürün uygulanmaması konularında anayasal bir düzenleme bulunmasına karşın, 4 Mart 1925 tarihli Takrir-i Sükun Kanunu'nun birinci maddesine göre Cumhurbaşkanı'nın onayı doğrultunda hükümet, yayınları yasaklama ve sorumluluları İstiklal Mahkemesi'ne gönderme yetkisine sahip olmuştur.³⁶ 1931 yılında çıkarılan Matbuat Kanunu ile de gazete ve dergi çıkarmak için ruhsat alma kuralı kaldırılarak hükümete bildiri verme şartı getirilmiştir. Gazete yöneticilerine yüksek öğrenim zorunluluğu getiren kanunla hükümete gazete kapatma yetkisi de verilmiştir.

³⁶ Özgen, a.g.e., s. 135.

25 Mayıs 1935 tarihinde gazetecilerin ilk kez örgütlenme faaliyeti olarak tarihe geçen ancak devletin yönlendirmesiyle gerçekleştirilen Birinci Basın Kongresi'nde alınan kararlar sonrasinda 1938'de Basın Birliği kurulmuştur. Basın Birliği Kuruluş Kanunu 27 Mayıs 1938'de 3511 sayıyla çıkarılmıştır ve böylece Türkiye'de ilk defa gazetecilik mesleğinin gelişmesini sağlayacak ilk adım atılmıştır.³⁷ 1938'de Matbuat Kanunu'nda bir takım değişiklikler yapılarak basın kısıtlanmak istenmiş ve gazete çıkarmak için ruhsat sistemine geçilmiştir. Gücünü yasalardan alan Basın Birliği'nin iktidarın denetimiyle hareket etmesi nedeniyle ömrü uzun olmamıştır; 1946'da ortadan kalkmıştır.

1946'da çok partili hayata geçilmesine kadar basın üzerinde uygulanan ağır baskı devam etmiştir. DP ile birlikte çok partili hayatın varlığı, basın üzerindeki baskının ortadan kalkmasının önünü açmıştır. 10 Haziran 1946'da, iktidarın kontrolü dışında, basın çalışanlarının oluşturduğu bir meslek kuruluşu olarak Gazeteciler Cemiyeti kurulmuştur. Basın çalışanları arasında iletişimin sağlanması, gazeteciliğin tanımlanması, hak ve sorumlulukların belirlenmesi gibi alanlarda çalışmalar yapan Gazeteciler Cemiyeti'nin adı 1993 yılında Türkiye Gazeteciler Cemiyeti (TGC) olmuştur. TGC, günümüzde de bu amaçlarla varlığını devam ettirmektedir.

Çok partili hayattan 1950 yılında iktidara gelen Demokrat Parti'nin seçilmeden önce vaatleri arasında yer alan özgür basın ortamını sağlamak amacıyla 15 Temmuz 1950'de 5680 sayılı Basın Kanunu çıkarılmıştır. Bu kanunla gazete ve dergi çıkarmak için artık hükümetin izin veya ruhsat vermesi şartı aranmamaktadır. Bir bildiri vermek yayın çıkarmak için yeterli olmuştur. Basın suçlarının yargılanması özel mahkemelere verilmiştir. Cevap hakkı yeniden düzenlenmiştir. Gazetelere gönderilen her çeşit cevap ve düzeltme yazılarının anlamsız ve gülünç bir şekilde basılmasını önlemek amacıyla mahkemelere bazı yetkiler verilmiştir. Yasayla getirilen önemli bir değişiklik de gazete sahiplerinin cezai sorumluktan kurtulmuş olmalarıdır.³⁸ Yasalara uymayan bir yazıdan yayında görev alan yazı işleri müdürleri, yazarlar ve o

³⁷ Özgen, a.g.e., s. 155.

³⁸ Topuz, a.g.e., s. 193.

haberi yapan muhabirler sorumlu olmuşlardır. 1950 Basın Kanunu ile bu kişilere ağır hapis ve para cezaları getirilmiştir.

DP, halka verdiği ekonomik vaatleri yerine getirememesi ve izlediği siyasi politika nedeniyle basında çıkan haberlerden rahatsız olması bahanesiyle 1954'te Neşir Yoluyla veya Radyo ile İşlenecek Cürümler Hakkında Kanun çıkarmıştır ve 1956'da da bu kanuna yeni maddeler eklemiştir. Ayrıca Basın Kanunu'nda bazı değişikliklere giderek suç sayılabilecek yayınların cezalandırılması yönünde basını sınırlandırmak istemiştir. Bu yasal düzenlemelerin ardından çok sayıda gazeteci yayınladığı haberler nedeniyle mahkum edilmiştir. DP'nin basın üzerindeki baskıcı tutumu 1960 yılına kadar artarak devam etmiştir. 27 Mayıs 1960 askeri darbesi sonrasında Milli Birlik Komitesi ilk önce Neşir Yoluyla veya Radyo ile İşlenecek Cürümler Hakkında 6334 ve 6732 sayılı kanunları ele alarak 94 sayılı kanunla iptal etmiştir. 1960 tarihli 143 sayılı kanun ile de 1950'de kabul edilen Basın Kanunu'ndaki antidemokratik maddeler kaldırılmıştır.³⁹

27 Mayıs 1960 darbesinin ardından gazetecilerin kendi otokontrollerini yapmaları amacıyla 24 Temmuz 1960'da Basın Şeref Divanı kurulmuştur. Gönüllü meslek kuruluşu olan Basın Şeref Divanı, basına kınama ve uyarı cezaları verebilmiştir. 1964'den sonraki dönemde Basın Şeref Divanı'na, gazetelerin ilanlarını kesme gibi bir yaptırım uygulama hakkı da verilmiştir. Bu duruma gazete ve gazeteciler, karşı olmuştur. Görev ve sorumluluklarından farklı bir yöne gitmeye başlayan Basın Şeref Divanı 1967 yılından sonra etkinliğini kaybetmiş ve kendi kendini feshederek yürürlükten kalkmıştır.⁴⁰

1961 Anayasası ile basın özgürlüğünü yasal güvence altına alan maddeler kabul edilmiştir. 20. maddede "Herkes, düşünce ve kanaat hürriyetine sahiptir; düşünce ve kanaatlerini söz, yazı, resim ile veya başka yollarla, tek başına veya toplu olarak açıklayabilir ve yayabilir. Kimse, düşünce ve kanaatlerini açıklamaya zorlanamaz."

³⁹ Topuz, **a.g.e.**, s. 228.

⁴⁰ Murat Özgen, "Gazetecilikte Özdenetim Mekanizmaları", Batman, **Yerel Gazetecilikte Meslek İçi Eğitim, Türkiye Gazeteciler Cemiyeti ve Konrad Adenauer Vakfı'nın düzenlediği Yerel Medya Eğitim Seminerleri**, 2002.

denilerek düşünce özgürlüğünün yanı sıra bireylerin düşüncelerini yayma hakkı kabul edilmiştir. 22. maddede "Basın hürdür sansür edilemez." denilerek hiçbir koşulda basının sansür edilemeyeceği vurgulanmıştır. Aynı maddede basın ve haber alma özgürlüğü devletin ülkesi ve milletiyle bütünlüğünü, kamu düzenini, milli güvenliği ve milli güvenliğin gerektirdiği gizliliği veya genel ahlâkı korumak, kişilerin haysiyet, şeref ve haklarını tecavüzü, suç işlemeye kışkırtmayı önlemek veya yargı görevinin amacına uygun olarak yerine getirilmesi amacıyla sınırlandırılabilir ifadesi yer almaktadır. Gazete ve dergilerin kanunun gösterdiği suçların işlenmesi halinde ancak hâkim kararıyla toplatılabileceği ve mahkeme kararıyla kapatılabileceği hükümleri de bu maddede bulunmaktadır.

27 Mayıs Askeri Darbesi'nin ardından Türkiye ekonomik ve siyasi açıdan zorlu bir dönemden geçmiştir. Farklı düşünce gruplarının birbiriyle çatışması halinde bu yıllarda siyasi görüşleri nedeniyle gençler kutuplaşmaya başlamıştır. Çatışmaların üniversitelere kadar sıçraması, sokakların tehlikeli olması ülkede, darbe sonrasında ortaya çıkan siyasal boşlukta barış ve huzurun sağlanabilmesini güçleştirmiştir.

Toplumsal çatışmaların yaşandığı bir ortamda 12 Mart 1971 Muhtırası ile ordu komutanlarının gölgesinde ülkeyi Nihat Erim hükümeti yönetmiştir.⁴¹ Basın üzerindeki özgürlükçü hava 12 Mart 1971'de tersine esmiştir. 1961 Anayasası'nın 22. maddesi "Basın ve haber alma hürriyeti, ancak devletin ülkesi ve milletiyle bütünlüğünü, kamu düzenini, milli güvenliği ve milli güvenliğin gerektirdiği gizliliğe veya genel ahlâkı korumak, kişilerin haysiyet, şeref ve haklarına tecavüzü, suç işlemeye kışkırtmayı önlemek ve yargı görevinin amacına uygun olarak yerine getirilmesini sağlamak için kanunla sınırlandırılabilir" şeklinde değiştirilmiştir.⁴² Bu yasal düzenlemeyle basın üzerinde baskılar artmış, gazeteciler tutuklanmış ve yayın kuruluşları para cezasına çarptırılmıştır.

1980'lere gelindiğinde 12 Eylül 1980 askeri darbesinin ardından hazırlanan 1982 Anayasası'nda iletişim özgürlüğüyle ilgili 1961 Anayasası'na göre ayrıntılı

⁴¹ Topuz, **a.g.e.**, s. 250.

⁴² Murat Özgen, **Türkiye'de Basının Gelişimi ve Sorunları**, İstanbul, İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Yayınları, 2004, s. 48.

hükümlere yer verilmiştir. 25. maddede "Herkes, düşünce ve kanaat hürriyetine sahiptir. Her ne sebep ve amaçla olursa olsun kimse, düşünce ve kanaatlerini açıklamaya zorlanamaz; düşünce ve kanaatleri sebebiyle kınanamaz ve suçlanamaz." denilmektedir. Bu maddede korunan düşünce özgürlüğü 26. maddede sınırlandırılmıştır. Öyle ki 26. maddede "Herkes, düşünce ve kanaatlerini söz, yazı, resim veya başka yollarla tek başına veya toplu olarak açıklama ve yayma hakkına sahiptir. Bu hürriyet resmî makamların müdahalesi olmaksızın haber veya fikir almak ya da vermek serbestliğini de kapsar. Bu fıkra hükmü, radyo, televizyon, sinema veya benzeri yollarla yapılan yayımların izin sistemine bağlanmasına engel değildir." denilmiştir.

1982 Anayasası'nın yanı sıra kanun hükmünde kararnamelerle medyanın sınırları değiştirilerek daraltılmaya çalışılmıştır. Bu noktada basın da kendi kendini denetleme yönünden meslek ilkeleri ve Basın Konseyi oluşturma arayışı içine girmiştir. 1986 yılında 28 gazeteciden oluşan bir çalışma grubu harekete geçmiştir. 1987'de Basın Konseyi Sözleşmesi ve Basın Meslek İlkeleri hazırlanarak gazetecilerin onayına sunulmuştur. 6 Şubat 1988'de konsey sözleşmesi 28 gazete, 22 dergi, 11 haber ajansı, altı yayın kuruluşunun imzalamasıyla kabul edilmiştir. Konseyin çalışmalarında 16 maddelik Basın Meslek İlkeleri temel alınmıştır.⁴³ Kamusal bir görev olan gazeteciliğin ahlaka aykırı özel amaç ve çıkarlara alet edilemeyeceğinin vurgulandığı ilkelerde, gazetecileri toplumsal sorumluluk anlayışıyla hareket etmeye yönelten ve mesleği kötüye kullanmamaları yönünde uyarı kuralları dile getirilmiştir. Yetki alanını yasalardan almayan, gazetecilerin kurduğu, bağımsız bir özdenetim kuruluşu olan Basın Konseyi, basın ahlak ilkelerini dikkate almayan ve gazetecilik mesleğini kötüye kullanan gazetecilere ve yayın kuruluşlarına uyarı ve kınamada bulunmaktadır. Konsey, günümüzde de çalışmalarına devam etmektedir.

2001 yılında yapılan değişiklikle 26. madde "Bu hürriyetlerin kullanılması, millî güvenlik, kamu düzeni, kamu güvenliği, Cumhuriyetin temel nitelikleri ve Devletin ülkesi ve milleti ile bölünmez bütünlüğünün korunması, suçların önlenmesi, suçluların cezalandırılması, Devlet sırrı olarak usulünce belirtilmiş bilgilerin

⁴³ Tokgöz, a.g.e., s. 155.

açıklanmaması, başkalarının şöhret veya haklarının, özel ve aile hayatlarının yahut kanunun öngördüğü meslek sırlarının korunması veya yargılama görevinin gereğine uygun olarak yerine getirilmesi amaçlarıyla sınırlanabilir." şeklinde düzenlenmiştir. Bir başka değişiklik de aynı maddenin üçüncü fıkrasının kaldırılarak "Düşünceyi açıklama ve yayma hürriyetinin kullanılmasında uygulanacak şekil, şart ve usuller kanunla düzenlenir." şeklinde ekleme yapılarak olmuştur. 1982 Anayasası'nda yer alan ve en son yapılan değişikliklerle birlikte Türkiye'de basın özgürlüğü ve haber alma hakkının var olduğu ancak kanun çerçevesinde belli durumlarda bu hakkın sınırlandırılabileceğinin altı kalın çizgilerle çizilmektedir.

2004 yılına gelindiğinde bugün yönetimde olmaya devam eden AKP iktidarı döneminde 9 Haziran 2004 tarihinde kabul edilen 5187 sayılı Basın Kanunu ile 1950'den beri yürürlükte bulunan 5680 sayılı Basın Kanunu tümüyle yürürlükten kaldırılmıştır. Avrupa Birliği'ne uyum süreci nedeniyle Yeni Basın Kanunu hazırlanmıştır.⁴⁴ Basın Kanunu'nda basın özgürlüğü, bu özgürlüğün kullanımı dolayısıyla toplumsal sorumluluğun sınırları yeniden belirlenmiştir. Öncelikle bu kanunun 12. maddesinde "Sürelî yayın sahibi, sorumlu müdür ve eser sahibi, bilgi ve belge dahil her türlü haber kaynaklarını açıklamaya ve bu konuda tanıklık yapmaya zorlanamaz." delinerek gazetecilerin haber kaynaklarını gizli tutma hakları yasal güvence altına alınmıştır.

1950 Basın Kanunu'ndaki maddelere uymayanlara verilen hapis cezaları ise yeni Basın Kanunu'nda para cezasına çevrilmiştir. Bu açıdan kanun, gazetecilere daha fazla basın özgürlüğü sağlıyor gibi görünmektedir. Ancak 26 Eylül 2004 tarihinde kabul edilen 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'na (TCK) getirilen ağır yaptırımlar nedeniyle Basın Kanun'da yer alan kurallara uymayan gazetecilerin kolayca hapse girebilmelerinin önü açılmıştır. Özellikle TCK'nın "Türklüğü, Cumhuriyeti, Devletin kurum ve organlarını aşağılama" başlıklı 301. maddesine göre birçok gazeteci yargılanmıştır. 1. fıkrasında "Türklüğü, Cumhuriyeti veya Türkiye Büyük Millet Meclisini alenen aşağılayan kişi, altı aydan üç yıla kadar hapis cezası ile

⁴⁴ Emek Çaylı, Gülsüm Depeli, **İfade Özgürlüğünün On Yılı 2001-2011**, İstanbul, IPS İletişim Vakfı Yayınları, 2012, s. 70-71.

cezalandırılır" denilen 301. maddenin "Eleştiri amacıyla yapılan düşünce açıklamaları suç oluşturmaz" şeklindeki 4. fıkrasına rağmen gazeteciler, hapis cezasına çarptırılmıştır. 30 Nisan 2008 tarihinde ise başlığı "Türk Milletini, Türkiye Cumhuriyeti Devletini, Devletin kurum ve organlarını aşağılama" olan 301. maddenin içeriğinde değişikliğe girilmiştir. Türk milletini, Türkiye Cumhuriyeti Devletini, Türkiye Büyük Millet Meclisi'ni, Türkiye Cumhuriyeti Hükümetini ve Devletin yargı organlarını alenen aşağılayan kişilerin, altı aydan iki yıla kadar hapis cezasıyla cezalandırılmalarına karar verilmiştir.

Türkiye'de gazetecilik meslek ilkelerini gözeterek haber yapan gazetecilerin büyük çoğunluğu yasal düzenlemelerin yanı sıra TGC'nin Türkiye Gazetecileri Hak ve Sorumluluk Bildirgesi'ndeki kuralları dikkate almaktadır. Bildirgede gazetecinin sorumluluğu şöyle anlatılmaktadır: "Gazeteci, basın özgürlüğünü, halkın doğru haber alma, bilgi edinme hakkı adına dürüst biçimde kullanır. Bu amaçla her türlü sansür ve otosansürle mücadele etmeli, halkı da bu yönde bilgilendirmelidir. Gazetecinin halka karşı sorumluluğu, başta işverenine ve kamu otoritelerine karşı olmak üzere, öteki tüm sorumluluklardan önce gelir. Bilgi ve haber ile özgür düşünce, herhangi bir ticari mal ve hizmetten farklı olarak toplumsal bir nitelik taşır. Gazeteci, ilettiği haber ve bilginin sorumluluğunu üstlenir ve paylaşır. Gazetecinin özgürlüğünün içeriğini ve sınırlarını, öncelikle sorumlulukları ile meslek ilkeleri belirler."⁴⁵

Gazetecilerin toplumsal sorumluluk anlayışıyla meslek ilkelerini gözetebilmesi için nasıl haber yapması gerektiğini, haberde olmazsa olmaz kuralları, haber yazma tekniklerini, okurun ilgisini ve dikkatini habere çekebilmek, doğru ve tarafsız olabilmek için kullanılan dil kalıplarını çok iyi bilmesi gerekiyor. Teknolojinin gelişmesiyle birlikte gerek içerik gerekse de biçimsel açıdan değişen haberciliğin benmerkezci haberciliğe kayışında ortaya çıkan sorunların boyutlarının daha net anlayabilmek için öncelikle haberi oluşturan unsurların üzerinde durmakta fayda var.

⁴⁵ "Türkiye Gazetecileri Hak ve Sorumluluk Bildirgesi", **a.g.e.**

2.2. Haberi Oluşturan İlkeler

Haber, tek bir cümlede anlatılabilecek basit bir kavram değildir. Bu çalışmada haberin tanımı "Benmerkezci Habercilik Anlayışı" başlığı altında yapılmıştır. Ancak farklı unsurları bir arada bulundurması zorunlu olan haber kavramını daha net anlayabilmek amacıyla haberi oluşturan ve hiçbir zaman göz ardı edilmemesi gereken temel ilkelerin üzerinde durulmasında yarar var:

Gerçeklik: Öncelikle dünyada meydana gelen her olay, her söylem veya her bilgi haber değildir. Toplumun büyük bir kesimini ilgilendiren, güncel, önemli, ilginç gelişmeler haberi oluşturan unsurlardan birkaçıdır. Ancak en temel unsur, haberi oluşturan bilgilerin gerçek olmasıdır.

"Olaylar haberlerin hammaddesini oluşturur. Sürekli bir biçimde olayları yapan olgular, gerçekler üzerinde kuruludur. Haber, olayla özdeş olmadığı, olamayacağı için, haberde gerçek payı değişkendir. Gerçek kalıcı, haber uçucudur."⁴⁶ Bu durum gazetecilerin habere konu olan olayları hiç kimsenin hatta kendi önyargılarının etkisinde kalmadan ele alamamasından kaynaklanmaktadır. Oysa haberin uçuğu olmaması, doğruluğundan hiç kimsenin şüphe etmemesi ve tarihte bir belge olarak yerini alabilmesi için gazetecilerin birçok kaynaktan doğrularak, akıllara gelebilecek tüm sorulara cevap verebilecek objektif ve net bilgilerle haberlerini yapmaları gerekmektedir. Bunun için gazetecilerin şeffaf ve sadece gerçeklere odaklanarak tarafsız olması gerekmektedir.

Bir haberde, 5N+1K (Ne, Nerede, Ne Zaman, Neden, Nasıl + Kim) sorularının cevapları eksiksiz ve doğru olmalıdır. Bu sorulara haber kaynağının neresi olduğunu belirtmek amacıyla 'Nereden' sorusu da eklenmiştir. Dünyada farklı ülkelerin birbirlerinden haberdar olmasını sağlayan birçok uluslararası ajans bulunmakla birlikte ülkelerin de kendi içlerinde hem ulusal hem de uluslararası gelişmeleri yakından takip eden haber ajansları vardır. Haberin hangi haber ajansına ya da yayın

⁴⁶ Tokgöz, a.g.e., s. 231.

kuruluşuna ait olduğu ve nereden geçildiği bilgisi mahreç kısmında yer almaktadır. Dolayısıyla Nereden sorusunun cevabını da hedef kitleye haberin mahreci vermektedir. Haberde adı geçen insanların adları ve unvanları, olayın geçtiği yer, olayın ayrıntıları veya söylemlerin içerikleri farklı kaynaklardan kontrol edilerek hatasız yazılmalıdır. Gazeteci ancak konunun tüm taraflarının görüşlerine başvurarak, kendi bakış açısından uzak bir şekilde elde ettiği bilgileri habere dönüştürürse işini tam anlamıyla yapmış olur.

İnsanlar, haber yayın organlarının sayısı ve türü arttıkça öğrenme ihtiyacı duydukları tüm bilgileri kendi çabalarıyla araştırıp öğrenme yerine, kendilerine neyin gerçek ve önemli olduğunu söyleyecek kaynaklara yani gazetelere, televizyonlara, internette haber sitelerine ve sosyal medyada paylaşılan haberlere ihtiyaç duymaktadırlar. Doğru bilgiyi hedef kitleye aktarmakla sorumlu basın görevi ise "İyi malzemeyi nereden bulabilirim?" sorusunun cevabını bulabilmektir.⁴⁷ Haberlerin gerçekliğinden gazetenin genel yayın yönetmeninden okura kadar herkes şüphe edilebilir. Gazetecinin bu şüpheyi ortadan kaldırabilmesi için elinde kanıtları olması gerekmektedir. O nedenle görüş aldığı kişilerin seslerini kaydetmeli, olay anının fotoğrafını çekmeli ya da videoya çekmeli, haberle ilgili yazılı belgeleri saklamalı ve iyi not tutmalıdır. Gazetecinin somut elde ettiği bilgi ve görseller haberin teminatıdır.

Haberler insanlar üzerinde açık bir etki bırakmaktadır. Günde onlarca haberi okuyan insanların normal hayatlarına hiçbir şey olmamış gibi devam etmeleri mümkün değildir. Ülkenin siyasi veya ekonomik boyutunu ele alan haberleri okuyan insanlar, istemediği kararları aldığı için iktidara karşı gelebilir, harcamalarında kısıtlamaya gidebilirler. Polis adliye haberlerinden etkilenenler, çevrelerindeki insanlara şüpheli yaklaşabilir ya da sağlıkla ilgili haberleri takip edenler, yeme içme alışkanlıklarını veya davranışlarını değiştirebilirler. Ancak haberler insanları bu denli etkileyecek diye gerçekler gizlenmemelidir ya da gerçekler değiştirilerek, kişiselleştirilerek aktarılmamalıdır. Aksi takdirde bu tür uygulamalar, toplumsal sorumluluğu ağır basan gazeteciliğe ciddi zararlar verir. O nedenle gerçeklerin üzerine gidilerek

⁴⁷ Bill Kovach, Tom Rosenstiel, **Gazeteciliğin Esasları**, Çev. Serdar Gökteş, Ankara, ODTÜ Yayıncılık, 2007, s. 51-52.

insanları ilgilendiren önemli gelişmeler, tüm yönleriyle ele alınarak haberde yer almalıdır.

Önemlilik: Gerçek bilgilerin insanları ilgilendirmesi için önemli olması gerekmektedir. Bir insan, yaşadığı ülkede, dünyada meydana gelen ve kendisini ilgilendiren çok önemli gelişmelerle yakından ilgilenmektedir. Bu gelişmeler, eylemleri ve söylemleri kapsamaktadır. Örneğin siyaset, ekonomi, toplumsal konularla ilgili düzenlenen konferans ve toplantılar, siyasetçilerin yaptıkları basın açıklamaları, yazar, düşünür, sanatçı, bilim insanı gibi toplumun ileri gelenleriyle yapılan söyleşiler, özel röportajlar söylem haberleridir. İnsanların bir konuda tepkilerini göstermek amacıyla bir araya gelerek protesto gösterisi yapmaları, cinayet, trafik kazası gibi gelişmeler de eylem haberlerini oluşturmaktadır. Eylem ve söylemler binlerce ya da milyonlarca insanı ilgilendiriyorsa önemlilik arz eder.

Gazetecilik, bir toplumsal haritacılık olarak düşünüldüğünde, harita tüm topluluklardan haberleri içermelidir. Sadece reklam verenleri cezbeden haberlerin verilmesi meslek etiği açısından doğru değildir. Bu durumu dikkate almadan haberlere imza atmak ise birçok bölgenin yer almadığı bir harita hazırlamakla aynıdır.⁴⁸ İnsanlar, dünyada meydana gelen gelişmelerden haberdar olmak, toplumların gerisinde kalmamak, zamanı yakalamak için farklı haberler görmek istemektedirler. O nedenle haberlerde bu dengeye de dikkat etmek gerekmektedir. Haberin önemliliğinin nedenleri açıklayıcı bir şekilde verilmelidir. Çünkü okur haberi okuduğu zaman, neden bu konu haber yapılmış, bu konu kimi ilgilendiriyor sorusunu kendisine yöneltmemelidir. Bazen önemli gibi görünmeyen gelişmeler, araştırmacı gazetecilerin farklı kaynaklardan elde ettikleri bilgiler ya da olaylar arasında kurdukları bağlantılar sonrasında önemlilik kazanabilir. Bu durumda hem haberin önemlilik derecesinin ölçülmesinde hem de haberin önemliliğinin vurgulanmasında gazetecilere büyük görevler düşmektedir.

⁴⁸ Kovach, Rosenstiel, **a.g.e.**, s.174.

Günümüzde fikir ve kitle olmak üzere farklı okurlara hitap eden gazeteler bulunmaktadır. Bu gazetelerin izledikleri yayın politikaları da birbirinden tamamen farklıdır. Siyasi haberlerin ağırlıklı olduğu bir gazete ile magazinsel haberlerin daha çok verildiği bir gazetenin habere bakış açısı aynı değildir. Birinci kategorideki gazetede çalışanlar, dünyadaki önemli siyasal olaylara bakarlar, bu tür haberlere daha fazla yer verirler, bu haberleri ayrıntılı bilgilerle, olayların bilinmeyen yönlerini ortaya çıkaracak şekilde ek yazılarla beslerler. Magazin tipi gazeteler ise dünya haberleri arasında daha hafif ve ilginç olayları yayımlamayı tercih eder.⁴⁹ Türkiye'ye bakıldığı zaman kitle gazetelerinin sayısının fikir gazetelerine göre daha fazla olduğu görülmektedir. Kitle gazetelerinde siyasi ve ekonomik gelişmelerin hemen ardından polis adliye yani üçüncü sayfa haberlerine çok önem verildiği ve geniş yer ayrıldığı dikkat çekmektedir. Bu haberlerin hemen arkasından da magazin haberleri insanların ilgisini çekmektedir. Ancak gazeteler bu haberleri öne çıkarıyor diye bu alanlarda verilen her haberi önemli kabul etmek doğru değildir. Çoğu zaman gazetelerin yayın politikaları nedeniyle birçok önemli haber, hedef kitleye aktarılamamaktadır. Burada gazetede hangi haberlerin yer alması gerektiğine karar veren ve haberleri önemlilik derecesine göre değerlendiren yazı işleri kadrosuna da büyük görevler düşmektedir.

Güncellik: Haberin sadece doğru ve önemli olmasının yanı sıra güncel olması da gerekmektedir. Büyük bir kitleyi ilgilendiren eylem ve söylem haberlerinin ne zaman gerçekleştiği önemlidir. Haberde zaman ögesini belirleyen veya gösteren üç ana bileşke bulunmaktadır. Bu bileşkelerin tümü ise habere zamanlılık değerini kazandırmaktadır. Bu üç bileşke yenilik, anılık ve geçerliliktir.⁵⁰ Yenilik, önemli bir gelişmenin yeni meydana gelmesinin yanı sıra olay ya da söylem eski de olsa yeni ortaya çıkmasını kapsamaktadır.

Anılık ise kitle iletişim araçlarına göre değişmektedir. Bugün ani gelişmeleri saniyesi saniyesine internette yer alan haber sitelerinden, sosyal medyada özellikle Twitter'dan takip edebilmektedir. Hatta Twitter'ın canlı video yayını yapmayı

⁴⁹ Sami Kohen, "Dış Ülkeler Basını ve Türk Basınında Dış Haberler", **Genç Gazeteciler Eğitim Semineri**, Gazeteciler Cemiyeti Yayınları, 1986, s. 65.

⁵⁰ Tokgöz, **a.g.e.**, s. 246.

sağlayan yan uygulaması Periscope ile olay yerinde yer alan insanların çektikleri görüntüleri izlemek mümkündür. Bu konuda yazılı basın, televizyon ve sosyal medyanın gerisinde kalmıştır. Ancak bu durum da yazılı basının işlevini etkilemiştir. Artık yazılı basında yer alan rutin ve özel haberlerin veriliş şekillerinde değişikliğe gidilmiştir. Öyle ki yazılı basında yer alan haberlerde bir olay ve söylemin arka planında yer alan gelişmelerle ilgili daha ayrıntılı bilgilere ulaşılmaktadır. Bu da yazılı basında görev alan gazetecilerin araştırmacı ve sorgulayıcı yönlerinin diğer kitle iletişim araçlarında görev alan gazetecilere göre daha gelişmiş olmasından kaynaklanmaktadır. Bu yönüyle televizyon ve sosyal medyayı besleyen yazılı basının varlığı daha uzun yıllar devam edecek gibi görünmektedir.

Güncel ve ani gelişmelerin medyada yer bulabilmesi için geçerliliği olması gerekmektedir. Çoğu zaman ani gelişmeler gün içerisinde haber alındıktan sonra ertesi gün önemlilik ve geçerlilik derecesini yitirmektedir. Bu açıdan bakıldığında da yazılı basında yer alan haberlerin geçerliliğinin olmasına özen gösterilmektedir. Haberin geçerliliği de gelişmelerin önemlilik derecesiyle bağlantılıdır.

İlginçlik: Haberlerde gerçeklik, önemlilik ve güncellik ilkelerinin yanı sıra ilginçlik de aranan bir ilkedir. Haberin ilginç olması daha fazla okurun ilgisini çekeceği ve okumasını sağlayacağı için önemlidir. Bir nevi yayın kuruluşlarının ortaya çıkardıkları ürünle ilgili tiraj artırma, reklam alma ve kar elde etme kaygısıyla doğru orantılıdır. O nedenle gazetelerde yer alan haberlerin mutlaka ilginç bir tarafının olması konusunda bir arayış vardır. Ancak her haberin mutlaka ilginç olması gerekiyor diye katı bir kural da yoktur.

Gelişen teknolojiyle birlikte her türlü bilgiye kolayca ulaşan insanların ilgi alanları da değişmeye başlamıştır. Televizyon, internetle birlikte sosyal medyanın etkisiyle özel hayatlarıyla ilgili bilgilerden fotoğraflara kadar her anlarını paylaşması, hiç tanımadıkları insanların bile fotoğraflarını beğenmesi (like) dikizciliğin yükselmesine neden olmuştur. En nihayetinde dikizciliğin evrensel bir dedikodu

fabrikası gibi çalıştığı⁵¹ günümüzde ilginçliğin boyutları da değişmiştir. Okurlar, özellikle sevdikleri siyasetçilerin, sanatçıların, sporcuların özel hayatlarını merak etmektedirler. Sıra dışı olaylar, dünyada medyana gelen afetler, insanların hayatlarını ilgilendiren siyasi ve ekonomik kararlar, büyük kazalar, önemli davalar da insanların oldukça ilgisini çekmektedir. Böylesi bir ortamda gazetelerde siyasi ve ekonomi gibi ciddi (hard) haberlerin yanı sıra magazinsel (soft) haberler daha fazla yer almaya, hatta ciddi haberlerin içeriklerinde magazinsel söylemlere yer verilmeye başlanmıştır.

Toplumsal sorumlulukla hareket etmeyen gazetecilerin çoğu zaman haberlerin okurun ilgisini daha fazla çekebilmesi için meslek ilkelerine aykırı hareket ettiği görülmektedir. Bu gazeteciler, yazdıkları haberlerde gerçeklikten uzaklaşarak hayal ürünü bir anlatıma ve abartılı bir dile başvurmuşlardır. Bir haberin en dikkat çeken kısmı başlığı ve spotudur. Okurun ilk bakışta ilgisini çekmek için gazeteciler ve yazı işleri müdürleri içerikten çok farklı olarak başlıklar atmakta ve haberin spotunu da ilgi uyandıracak şekilde yazmaktadırlar. İçerikle başlık uyumsuzluğu da okurda hayal kırıklığına neden olmaktadır. Bu tür yollara başvuran birçok gazetede yer alan haberleri gerek siyasetçiler gerekse de sanatçılar yalanlama ve olayın aslını anlatma ihtiyacı duymaktadırlar. Doğru bilgilerin yer almadığı birçok haber için gazeteler, düzeltme yayınlamak zorunda kalmaktadır. Okurdan gelen eleştirileri masaya yatıran ve gazetenin otokontrolünü yapmasına katkı sunan ombudsmanlar da bu tür haberlerdeki hataları eleştirmek ve düzeltmek durumunda kalmaktadırlar.

Anlaşılabilirlik: Haberin olmazsa olmaz en önemli özelliklerinden biri de anlaşılır olmasıdır. Seviyeyi aşağıya çekmeden ilkokul mezunu bir insanın anlayabileceği sade ve basit bir anlatımla eylem ve söylemlerin okura aktarılması gerekmektedir. Her olayın bir akışı vardır. Bu akışa uyarak gazeteci, olayın en önemli kısmını abartıdan uzak, özet bir şekilde spota yazarak, bir iki cümlede okurun habere ilgisini çekebilmeli ve olaya hakim olmasını sağlayabilmelidir.

⁵¹ Hal Niedziecki, **Dikizleme Günlüğü**, Çev. Gökçe Gündüç, İstanbul, Lacivert Kitaplar, 2010, s. 144.

Haberin gövde kısmında 5N+1K sorularının cevapları yer almalıdır. Çoğu kaynakta ilk ve tek cümlede bu soruların tamamının yer alması gerektiğinin altı çizilmektedir ancak gazeteciliğin uygulama aşamasına gelindiğinde bu yapılamamaktadır. Haberin anlaşılır olması için sıfat ve tamlamalardan arındırılmış kısa cümleler kurmak gerekmektedir. O nedenle tek cümlede okurun aklındaki soruları cevaplandırmak, çok uzun bir cümle kurmayı gerektirdiği için bu her zaman mümkün değildir.

Anlaşılır haber yapmak teknik bilgi gerektirir. Öyle ki arka arka meydana gelen olaylar zincirini hem olayların ayrıntılarına çok fazla girmeden hem de herkesin anlayacağı dilde 1500 vuruşluk bir yazıya indirgeyebilmenin matematiksel bir hesabı vardır. Haberin sonunda yer alması gereken bilginin haberin başında yer almaması ve olayların anlatım sırasının karışmaması için meydana gelen eylem ve söylemlerin oluş sırasına göre aktarılması en doğru haber yazma yöntemidir.

Haberin anlaşılabilirlik ilkesine uygun olabilmesi için gazetecinin abartılı cümlelerden uzak durması, tarafsızlığını koruyarak kendi görüş ve düşüncelerinden arındırılmış bir şekilde objektif bakış açısıyla cümlelerini yazması gerekmektedir. İyi bir haberci her zaman ölçülü, mantıklı ve sağduyu sahibi olmalıdır. Bu özellikleri taşımayan gazetecilerin habercilik yönleri tartışmalı olur.⁵² Haberlerin hatasız ve anlaşılır olması için gazetecinin dil bilgisinin çok iyi olması ve akıcı bir üslupla haberlerini yazması gerekmektedir. Bunun için haberlerde kullanılan dilde özellikle nelere dikkat edilmesi gerektiğinin üzerinde ayrıntılı bir şekilde durulacaktır.

2.3. Haberde Kullanılan Dilin Önemi

Haberlerin anlaşılır olabilmesi için belli yazım kuralları vardır. Haber dilinin öncelikle teknik bir yapı olduğu unutulmamalıdır. Enformasyonun haber yazım tekniği içine alınıp işlenmesiyle haber kapalı bir yapıdır. Haberi muhabir takip eder ve yazar. Yazdığı haberde de sadece imzasını kullanır. Haberde muhabir, kişisel üslupla cümle kurarak haber yazamaz. Haberin anonim ve global kabul görmüş

⁵² Yılmaz Tunçkol, **Gazetecinin Not Defteri**, İstanbul, BAS-HAŞ, s. 90.

üslubu metne hakim olmalıdır.⁵³ Yani gazetecinin üzerine basa basa kendi kişisel görüşlerine ya da duygularına yer vererek, "Ben, kendim" gibi kelimeler kullanarak benmerkezci bakış açısıyla haber yapması ulusal ve uluslararası boyutta kabul edilemez bir yaklaşımdır.

*"Haber metni, hikaye, roman, şiir, sinema, reklam, tiyatro oyun metinlerinin hiçbirine benzemez. Haber metninin dili ve söylemi belli ilke ve kurallara dayanması gerekmektedir. Sinema metinlerinin kurgu, kamera hareketi ve senaryo yazımını denetleyen hiçbir etik değeri yoktur. Oysa haber metinlerinde metni yazan kişinin uyması gereken mesleki ilke ve kuralların ne olduğu belirlenmiştir. Gazetecinin bu kurallara uymaması 'etik bir ihlal' anlamına gelmektedir. Haber dili birinci tekil şahıs dili olamaz, asla açık bir kişisel yorum içeremez. Tamamen nesnel bir dille olaylar okura anlatılmalıdır. Haber, kaynakların görüşlerini çarpıtmadan, eksiksiz ve doğru aktarmalıdır. O nedenle haberi yazan gazeteci tarafsız olmak zorundadır."*⁵⁴

Haberlerin objektif ölçütlerde yazıldığını, yaşanan gelişmelerin yalan bilgiler ya da soyut verilerle anlatılmadığını belgelemek amacıyla haberin birinci tekil şahıs kullanılarak yazılamayacağına yönelik bu mesleki kurala gazetecilerin her zaman uyması gerekmektedir. Bu kural, toplumsal sorumluluk anlayışıyla yapılan haberlerde, gazetecinin olayın önüne geçmemesi, tarafsızlıktan uzak bir şekilde benmerkezci bakış açısıyla haberi oluşturmaması, gazeteci ve haberin güvenilirliğinden şüphe edilmemesi için çok önemlidir.

Haberlerde kullanılan sözcüklerin seçimleri, belli bir ideolojiyi yansıtmaktadır. Gazeteci, toplumsal sorumluluk ilkesiyle hareket ederek ve görev aldığı gazetenin yayın politikasını da göz ardı etmeyerek haberde kullandığı sözcüklere dikkat etmek zorundadır. "Her sözcük bir çıkarı temsil etmektedir. Her sözcük kullanıldığı anda bir söyleme eklemlenir. Aynı sözcük, farklı söylemler içinde farklı vurgular taşır. Dil içinde süren mücadele sözcüklerin vurgusunu değiştirmeye yönelik bir çabanın sonucudur. Kültürel ve siyasal dönüşüm içinde sözcüklerin vurguları da değişmektedir."⁵⁵ Gazetecinin özel bir amaca hizmet etmemesi, ideolojik haberlere imza atmaması için kullandığı kelimeleri doğru seçmesi, noktalama işaretlerini

⁵³ Nurdoğan Rigel, **İleti Tasarımında Haber**, İstanbul, Der Yayınları, 2000, s. 180.

⁵⁴ İnal, **a.g.e.**, s. 23-24.

⁵⁵ İnal, **a.g.e.**, s. 123.

yerinde kullanması, uzun ve devrik cümlelerden uzak durması, basit ve sade bir dil kullanması zorunludur. Gazeteciler, okurun düşüncelerini yanlış yönde etkilemeyeceği, okurun kendi kanaatini oluşturabileceği, tamamen tarafsız, objektif, net ve şeffaf cümleler kurmaya özen göstermelidir.

Haberde kullanılan dilin önemi bir örnekle anlatılabilir. Fransız siyasetçi Georges Clemenceau, *La Justice* (Adalet) gazetesinin Yazı İşleri Müdürüyken, işe yeni başlayan bir muhabire, haberde üslubun önemini anlatmak bakımından şunları söylemiştir. "Genç adam, bir cümle yazarken, önce bir ad, bir fiil, bir de tümleç kullanacaksın. Sıfat kullanmak istiyorsan, önce benim iznimi almalısın."⁵⁶ Gazeteciler, özellikle kullandıkları dille ve ellerindeki bilgilerle ilgili maddi hatalar yapmamalıdır. Burada haberlerde kullanılan kelimelere, zamana, belirtili ve belirtilsiz tamlamalara, etken ve edilgen fillere dikkat etmek gerekmektedir. Özellikle de kullanılan sıfatlara çok dikkat edilmelidir. "Başarılı şirket", "En sevilen film" gibi abartılı sıfatların kullanımı haberin gerçekliğine gölge düşürmekte, gazetecinin habere bakış açısını ve tarafını da net yansıtmaktadır.

Haberleri, düz metinden ayıran birçok özellik bulunmaktadır. Haberin başlığı, spotu ve gelişmelerin ayrıntılarına girildiği gövde bölümü vardır. Haber başlığının yazımı, haberin içeriği ve sayfadaki yerine göre değişmektedir. Kimi zaman iki üç kelimeden, kimi zaman beş altı kelimeden oluşmaktadır. Başlık atarken haberin içeriğini tam anlamıyla anlatmaya çalışmak gerekmektedir. Okurun ilgisini çekmek ve haberin daha fazla okunmasını sağlamak amacıyla haberin çok uzağında, başka anlamlara gelebilecek başlık atılmamalıdır. Spot ise haberin özetidir. Yine en özenli kelimelerle hazırlanması gereken spotu, hedef kitle bir defa okuduğunda haberin içeriğiyle ilgili genel bir kanıya ulaşması gerekmektedir. İki üç cümleden oluşan spot da yine haberin sayfadaki yerine göre değişmektedir.

Gazetecinin haber dilinde dikkat etmesi bir başka konu da haberde kullanılan zamandır. Geniş zamanın kullanılmadığı, geçmişte yaşanan olayların di'li geçmiş

⁵⁶ Tokgöz, a.g.e., s. 287.

zamanla anlatıldığı, güncel gelişmelerin şimdiki zamanla aktarıldığı ve gelecekte olacak gelişmelerle ilgili de gelecek zamanla cümlelerin kurulduğu bir yapıdadır. Haberde kullanılan zaman, olayların oluş sırasının karışmaması ve okurun gelişmeleri doğru anlaması açısından son derece önemlidir.

Haberlerin mesleki etik ilkelerle yazılması ve yazım kurallarının bulunması, gazetecilik mesleğinin geleceğinin garantisidir. Hem tarafsız olmaları gereken, hem de gazetecilik meslek ilkelerine uyan ve sınırlarını bilen gazetecilerin yapabileceği habercilik, günümüzde birçok nedenden ötürü zarar görmektedir. Burada eskiden de olduğu gibi iktidar güçlerinin eleştiriye açık olmaması, baskıcı bir politika uygulamaları, rekabet ve kâr elde etmek gibi ekonomik sorunların etkisi, toplumda farklı seslere tahammülün kalmaması, medya sahiplerinin basın dışındaki faaliyetlerinin gazeteciliğin çok önüne geçmesi gibi birçok neden sayılabilir. Ancak günümüzde gazeteciliğin zarar görmesinde bir diğer etken de gazetecilerin toplumsal sorumluluk anlayışından uzaklaşarak, benmerkezci bakış açısıyla haber yapmaya başlamaları ve giderek haberlerin önüne geçmeye başlamalarıdır. Son yıllarda gazetecilikte kalite sorununun yaşandığı büyük bir gerçektir. Bu sorunun daha da büyümemesi için altında yatan nedenleri tespit etmek ve gereken önlemleri almak gerekmektedir.

2.4. Gazetecilikte Kalite Sorunu

Gazetecilik faaliyetlerinin başladığı yıllardan günümüze kadar basında yaşanan sorunların bir uzantısı olarak özellikle haberin veriliş şekli ve içeriğinde kalite sorunu yaşanmaktadır. Teknolojinin hızla gelişmesi, kitle iletişim araçlarının çeşitliliği, bilgiye kolay ulaşılabilinmesi, bununla birlikte hedef kitlenin istek ve beklentilerinin çok fazla dikkate alınması, insanların ilgisini haberlere çekmek için ayrı bir çaba sarf edilmesi, tekelleşme ve özelleştirmelerin beraberinde daha fazla ticari kaygıyla yola devam eden basın kuruluşlarında gazetecilik mesleğinin algılanışı ve uygulanışının değişmesi, mesleki etik ilkelerinin görmezden gelinmesi gibi birçok neden bu sorunların yaşanmasında etkili olmuştur.

Basın faaliyetleri, haber içerikleri ve gazetecilerin mesleki sorumluluk anlayışlarının değişmesinde yatan nedenlerin en başında ekonomik yaklaşımlar ve medya patronlarının kâr ve rekabet odaklı hareket etme anlayışı gelmektedir. Basın sektöründeki tekeller, 19. yüzyılın son çeyreğinden itibaren önce ABD'de daha sonra da çeşitli Avrupa ülkelerinde oluşmaya başlamıştır. Tekellerin ortaya çıkmasında siyasi nedenlerin yanı sıra dünya pazarlarındaki sermaye akışı, teknolojik gelişmeler ve bunların kâr ve çıkar durumuyla bağlantısı etkili olmuştur.⁵⁷ Günümüzde basında tekelleşmenin İtalya, Fransa gibi Avrupa ülkeleri de dahil birçok ülkede liberal ekonomik uygulamalarla hayata geçirildiği görülmüştür. Türkiye'de de 1980'li yılların başında benimsenmeye başlanan liberal ekonomiyle 1980'lerin sonlarında tekelleşme görülmeye başlanmıştır. Böylece aile tipi basın işletmeciliği anlayışından holdingleşmeye gidilmiştir. 1990'ların başında da televizyon kanallarının özelleşmeye başlamasıyla hem basın dışında farklı sektörlerde faaliyet gösteren isimler, medyaya adım atmış hem de yabancı sermayenin önü açılmıştır.

Basın dışında farklı sektörlerde faaliyet gösteren isimlerin basını ve haberin gücünü kullanarak ihale kazanmaları, önlerindeki engelleri kaldırmaları, kredilerden yararlanmaları, siyasi açıdan yaşanacak sorunları çözmeleri daha kolay olmuştur. O nedenle basını kendi çıkarlarına alet eden medya patronları, kazançlarına zarar getirmemek için siyasi isimleri rahatsız etmeyen, ekonomi açısından çıkar dengelerini gözetken bir yayıncılık anlayışını benimsemişlerdir. Ancak bugüne kadar devam eden bu yayıncılık anlayışıyla basın meslek ilkelerini göz ardı eden medya patronları, medyayı bir fabrika gibi düşünüp gazetecilere adeta işçi muamelesinde bulunmuşlardır.

Az elemanla çok iş yapma stratejisi benimseyen medya patronlarının bu isteklerine gazetelerin yazı işleri kadrolarındaki isimler karşı çıkamamışlardır. Medya patronunun her istediğini sorgusuz sualsiz yerine getiren genel yayın yönetmenleri, yeni düzene kolayca ayak uydurmuşlardır. Gazetelerin çalışma şartları her geçen gün

⁵⁷ Tokgöz, a.g.e., s. 33.

eşitsiz olmaya ve ağırlaşmaya başlamıştır. Çoğu gazetede gerek takip ettiği haberde gerekse de masa başında uzun mesai saatleri harcayan, gazetenin atar damarı olan muhabirler, çok düşük ücretler karşılığında bu zorlu mesleği yerine getirmeye çalışmaktadırlar. Artık muhabirler, haberi takip edip yazmanın ötesinde, zaman baskısı altında sayfa sekreterlerinin mizanpajını yaptığı habere son halini vererek editörlük görevini de üstlenmişlerdir. Küçülmeye giden gazetelerde sayfaların son halini okuyup kontrol eden redaktörlerin çalıştırılması bile lüks olmuştur. Öyle ki bu iş de muhabirlerin sırtına bir yük olarak bindirilmiştir. Böylesi ağır çalışma şartları altında gazetecilerden ortaya kaliteli iş çıkarmaları beklenmektedir. Yoğun iş temposunda gazetecilerin yazdıkları haberlerin kalitesini değerlendirmeye ne güçleri ne de zamanları kalmaktadır. Çoğu gazeteci bu çalışma şartlarına dayanamayarak istemeye istemeye işlerini bırakmak zorunda kalmaktadır.

Basında çalışma şartlarının ağırlığının yanı sıra çalışanların gazetecilikle uzaktan yakından ilgisinin olmaması haberlerde kalitesizliğin yaşanmasında en büyük nedendir. Üniversitelerin gazetecilik bölümü mezunlarının yerine farklı bölümlerden mezunlar gazetelerde çalışmaktadırlar. Gazetecilik mesleğinin ilke ve kurallarıyla ilgili hiçbir bilgi ve donanımı olmayan bu insanlar, sadece güzel yazı yazıyor, iyi derecede yabancı dil biliyor ya da günlük işi kurtarıyor gerekçesiyle gazetelerde çok kolay görev alabilmektedirler. Ancak gazetelerde son yıllarda yayımlanan haberlerin içeriklerinde ve yazım kurallarında ciddi hatalar yapılmaktadır. Gazetelerde bu sorunların önüne geçmek ve özdenetim yapılması için ombudsmanlar görev almaktadır. Ombudsmanların da okurdan gelen her eleştiriye cevap veremediği ya da objektif şekilde gazeteye gelen eleştirileri ilgili kişilere aktararak hataların giderilmesini sağlayamadığı görülmektedir. Dış denetim olarak da meslek kuruluşlarının gazetelerde yayımlanan haberlerin içeriklerini denetleyememesi, hatalı, eksik ya da yalan haberlere yönelik kınama, uyarı ve cezada bulunmaması, bulunsa dahi bunun ilgili kişiler tarafından dikkate alınmaması gazetecilik ve haberciliğin sorunlarının çığ gibi büyümesine neden olmuştur.

Gazeteci Doğan Tılıç, basında yaşanan kalite sorununu şöyle anlatmaktadır:

"Gazetecilerin neredeyse tümü işlerinin doğruyu söylemek olduğu noktasında anlaşıyor. Medya sahiplerinin çıkarlarının gazetecilik pratiğinin hakkıyla yerine getirilmesine izin vermediği konusunda kuşkuyla yer bırakmıyorlar. Yalancı olarak değerlendirilmekten, gençlerin gazeteciliği yalnızca şöhret ve para kapısı olarak görmelerinden rahatsızlar. Gittikçe ticarileşen medya ortamında aşırı-profesyonelleşme gibi bir acayip olgunun ipuçları ortaya çıkıyor. Olup bitenlerden fazla rahatsızlık duymayanlar, tepede mevcut yapıyla bütünleşmiş bir tür elit menajer grubunu oluşturuyor. Onların olan gazetecilik ile olması gereken gazetecilik arasında ortaya çıkan uçurumdan yarar gördüklerine kuşku yok. Aşağıdaki gazetecilerin ise yükselebilmek, hatta işlerini koruyabilmek için onlara yakın durmak ve onlarla iyi geçinmekten başka çareleri yok gibi."⁵⁸

Bir taraftan teknolojinin hızla gelişmesiyle televizyondan canlı yayınlanan haber görüntülerini spiker ve muhabirin anlatımıyla takip eden hedef kitle, artık haberin içeriğinin yanı sıra o haberi yapan gazeteciyi de yakından tanımak istemektedir. Diğer taraftan da bilgisayarı, tableti ya da akıllı telefonundan Facebook, Twitter gibi sosyal medya sitelerindeki hem yazılı hem de görsel olarak saniye saniye bilgi akışını takip eden insanlar, özellikle de Y Kuşağı'nı oluşturan yeni nesil yoğun bir bilgi bombardımanına maruz kalmıştır. Siyasi, ekonomi, toplumsal sorunlar gibi ciddi ve uzun haberleri takip etmek yerine daha çok magazinsel, eğlenceli, ilginç ve yazı olarak kısa haberlere ilgi gösteren, bu haberleri sosyal medyada paylaşan, yeri geldiğinde olay anından kendisi video çekip yayınlayan ve üzerine yorum yapan insanların alışkanlıkları değiştiği için istek ve beklentileri de değişmeye başlamıştır. Hedef kitle, televizyon ve dijital medyada gördüğü uygulamaları yazılı basından da talep eder konuma gelmiştir. Televizyonda olduğu gibi okuduğu gazetedeki haberleri yapan gazetecileri merak eden insanlar, gazetecileri ünlü insanlar yerine koymaya başlamışlar ve gazetecilere özel ilgi göstermişlerdir.

Televizyon ve online yayın yapan haber siteleriyle rekabet eden basın hedef kitlenin ilgisini daha fazla çekebilmek kaygısıyla hareket etmesiyle haberlerin gerek içeriklerinde gerekse de biçimlerinde büyük değişimlere gidilmiştir. Bu değişimlerin başında da haberlerde sadece isim ve soyisim olarak belirtilen gazetecilerin adlarının yanı sıra fotoğraflarının, e-mail ve telefon numaralarının yer aldığı özel klişelerin kullanılması gelmektedir. Gazete sayfalarında renkli fotoğraf kullanılması da yıldan

⁵⁸ Tılıç, a.g.e., s. 158.

yıla artış göstermiştir. Yeri geldiğinde gazetecilerin haber kaynaklarıyla el ele kol kola samimi pozlarının yer aldığı fotoğraflara da haberlerde yer verilmiştir. Gittikçe herkes tarafından tanınmak isteyen gazeteciler, yazdıkları haberlerde kendi düşüncelerine ve yorumlarına yer vermeye başlamış ve bu durum normalmiş gibi kabul edilmiştir. Gazetecilerin kişisel beklentileri ve çıkarları mesleğin çok önüne geçmeye başlamıştır.

Gazetecilik mesleğinin algılanışı ve uygulanışı Batı ülkelerinde ve Türkiye'de yıldan yıla gerilemekte ve zarar görmektedir. Avrupa ülkelerinde eski nesil gazeteciliğe araştırmacılığı önde tutan bir iş olarak bakıp kamusal fayda için durmaksızın çalışmayı ilke edinirken son yıllarda mesleğe girenler, gazeteciliği toplumda iyi bir yeri olan, rahat ve lüks içinde yaşayan insanların mesleği olarak görmektedirler. O nedenle gazeteciliğe yönelmektedirler. Mesleğe yeni gelenlerin şimdiki amaçları ise televizyonlarda görülen o şık baylar veya bayanlardan biri olabilmektir.⁵⁹ Bu amaçla hareket etmek de mesleğe en büyük zararı vermektedir. Çünkü toplumsal sorumlulukla hareket ederek doğru bir şekilde habercilik yapmanın yerine gazeteciler, daha fazla kendilerini hedef kitleye gösterebilecekleri, televizyonlarda yer alabilecekleri ve ekranlarda saatlerce görünecekleri haberleri yapmaya yönelmektedirler. Bu da insanların asıl bilmesi gereken haberler yerine bu hırslarla yapılan kalitesiz, haber değeri düşük bilgileri okumak zorunda kalmalarına neden olmaktadır.

Medya kuruluşunun imajını, kamuoyuna sunduğu haberlerin kalitesi belirler. Haberin kalitesini ise özgünlüğü ve gerçeği yansıtması belirler. Haber gerçeği yansıtmıyor, doğru bilgilerden oluşmuyorsa bundan en başta haberi yapan muhabir sorumludur. Bu sorumluluğu üstlenmeyen yayın kuruluşları hedef kitlenin göstereceği tepkiden olumsuz etkilenmeyi de göze almak durumundadır.⁶⁰ Medya teknolojisine önemli ekonomik yatırımlar yapılırken, aynı yatırımlar gazetecilere yapılmamıştır. Gazetenin temel amacı halkı doğruluğundan şüphe edilmeyecek önemli gelişmeler hakkında bilgilendirmektir. Yaptığı haberlerle kamuoyunun oluşmasına katkıda

⁵⁹ Tılıç, **a.g.e.**, s. 117.

⁶⁰ Yılmaz, **a.g.e.**, s. 149-150.

bulunan gazetecilerin tüm haberlerde siyasetten ekonomiye, sanattan spora, toplumsal gelişmelerden uluslararası ilişkilere kadar her kesimi temsil etme ve eşit mesafede durma gibi görevleri bulunmaktadır. Son yıllarda bu görevleri yerine getiren muhabirler yetişememektedir. Sırf hedef kitlenin ilgisini çekmek ve daha fazla tiraj alma kaygısıyla hareket edilmesiyle haberlerde nefret söylemlerinin başa çekilmesi, olay mağdurlarının daha fazla yara almalarına neden olacak söylemlerde bulunulması, dezavantajlı kesimlere yeterince yer verilmemesi ya da ayrımcılığa yol açan bir haber dilinin kullanılması söz konusudur. Bu sorunların oluşmaması ve basında kalite sorunun önüne geçilmesi için gazetecilerin toplumsal sorumluluk ilkelerini benimsemesi ve insan haklarını gözetken bir bakış açısıyla hareket etmesi gerekmektedir. O nedenle bu işi yapacaklar, her şeyden önce gazeteciliği çok sevmeliler.

2.5. Benmerkezci Haberciliğe Yöneltilen Eleştiriler

Gazeteciliğin en temel ilkesi gerçekliktir ve bu ilkenin uygulanabilmesi için gazetecilerin tamamen objektif bir şekilde olaylara yaklaşması, nesnel veriler ışığında bilgileri okurun anlayacağı şekilde haber formatında aktarması gerekmektedir. Dünyada özellikle de Batı ülkelerinde basında gerçekliğin, objektiflik ve tarafsızlık ilkelerinin en azından 1960'lı yıllara kadar korunduğu ve uygulandığı söylenebilir. Ancak 1960'lara gelindiğinde ABD'de geleneksel gazetecilik kuralları görmezden gelinmeye başlanmıştır. Bilgilerin hedef kitleye tarafsız ve nesnel bir anlatımla, haber formatında yazılmasının ötesinde bir romanda geçen cümlelere benzer şekilde sübjektif bakış açısıyla aktarılmasını savunan yeni gazetecilik anlayışı benimsenmiştir. 1970'lerde doğruluğu tartışılan bu yeni gazetecilik anlayışı, haberin objektifliğine zarar vereceği ve geleneksel gazeteciliği ortadan kaldıracağı tehlikesiyle eleştirilmiştir. O nedenle bu gazetecilik anlayışı tüm ABD basınında ya da başka ülkelerdeki yayınlarda benimsenmemiştir.

1980'lere gelindiğinde kapitalizmin etkisiyle sosyal devlet anlayışının yok olmaya başlaması, toplumsal örgütlenmelerin güç kaybetmesi, işsizlikle birlikte rekabetin artması Batı Avrupa'da bireycilik akımının yükselişe geçmesinde önemli bir etken

olmuştur. Medyanın öz saygı oluşturma yönündeki yoğun çabası ve beraberinde insanların kendilerini önemli ve değerli hissetmeleriyle benmerkezci anlayış kendisine zemin bulmuştur. Buna iletişim teknolojisinde yaşanan hızlı değişim ve dönüşümün de eklenmesiyle insanların yaşam tarzları değişime uğramıştır. Her türlü bilgiye zaman ve mekan bağımsız bir şekilde internetle anında ulaşılması insanların dünyaya ve hayata bakış açılarını değiştirmiştir. Milyonlarca kişinin üyesi olduğu sosyal medya uygulamalarında kendi kullanıcı alanlarında kendi takibini yapan ve kendi takipçilerini belirleyen, okuduğu haberlere kendi bakış açısıyla istediği yorumları yazabilen bir insan profili oluşmuştur.

Gazetelerde, televizyonda, internette haber sitelerinde ya da sosyal medyada kendisine sunulan her reklamda gösterilen ürünü almaya ve dolayısıyla tüketime açık hale gelen insanlar, reklamlarda, medyada, izlediği dizilerde, beğendiği sinema filmlerinde ön plana çıkan insanları da ilgiyle takip etmeye başlamışlardır. Okuduğu gazetelerde de haberden ziyade haberi yapan gazeteciyle ilgilenmeye başlayan insanlar, gazetecilerin yönlendirmelerine açık olacak şekilde sübjektif yorumları yadırgamadan takip etmeye başlamışlardır.

1980'lerden 2000'li yıllara kadar olan sürede dünyaya gelen Y Kuşağı, böyle bir dönemde yetişmiş ve bu döneme özgü davranışlar sergilemiştir. Ailelerinin biricik ve özel çocukları olarak büyüyen bu kuşak üyelerinin çoğunluğu özgüven patlaması yaşadıkları için benmerkezci bakış açısıyla hayata yaklaşmışlardır. Çoğunluğunun empati yeteneğinden yoksun olduğu bu kuşağın gazetecilik gibi toplumsal sorumluluk gerektiren işleri yapması da çok zor olmuştur. Medyada çalışanların çoğunu artık Y Kuşağı üyelerinin oluşturduğu gerçeği dikkate alındığında haberlerin benmerkezci bakış açısıyla verilmesinin arkasında yatan nedenler daha net anlaşılmaktadır.

Türkiye'de geleneksel gazeteciliğin kırılma noktasına bakıldığında 1950'lerin sonlarında DP döneminde çıkar amaçlı iktidarı destekleyen, gerçeği yansıtmayan haberlerle hedef kitlenin düşüncelerini iktidar yanlısı olacak şekilde etkilemeye çalışan, iktidarın finansal destek sağladığı besleme basın adı altında gazetecilik

faaliyetleri dikkat çekmektedir. Daha sonra 27 Mayıs 1960 askeri darbesi ve 12 Mart 1971 Muhtırası ile demokrasi testinden geçen gazetecilik faaliyetlerinin Türkiye'de en büyük kırılma noktası 12 Eylül 1980 askeri darbesi olmuştur. 1980 öncesinde sendikal düzende örgütlü olan, siyasetle ilgilenen, gazete okuyan ve sistemi sorgulayan toplumun direnç gücünü yıkmak, siyasetle ilgisini kesmek amacıyla operasyon butonuna basılmıştır.

1982 Anayasası'nın ardından basın faaliyetlerini kısıtlamaya yönelik yapılan yasal düzenlemelerle toplumun siyasetle ilgisinin kesilmesi, sistemi eleştirmesinin ve protesto etmesinin önüne geçilmek istenmiştir. Basınla ilgisi olmayan farklı sektörlerde bürokrasiye takılmadan sorunsuz iş yapabilmek için medya patronlarının basını araç olarak kullanmaları, medyanın ekonomik çıkar ve kaygılar nedeniyle önce patronlara sonra da siyasilere bağımlı hale getirilmesi, haber içeriklerinde ve biçimlerinde önemli ölçüde değişikliğin yaşanmasına neden olmuştur. 1980 sonrasında magazinleşmeye kayışın yaşandığı Türk basınında siyasi ve ekonomi haberlerinin veriliş şekillerinde yıldan yıla artan oranda magazinleşme yaşanmıştır. Haber içeriklerinde yaşanan değişim bununla da sınırlı kalmamıştır. Teknolojinin gelişmesi, kitle iletişim araçlarında çeşitliliğin artması, farklı kanallardan her türlü habere ulaşımın mümkün olması, küreselleşmenin yaygınlaşması, aynı zamanda aralığında yaşayan insanların ister istemez birbirlerinden etkilenmeleri, ortak beğeni ve davranışlar sergilemeleri ve dolayısıyla hayattan ve takip ettiği basın kuruluşlarından farklı beklentiler içine girmeleri geleneksel gazetecilik uygulamalarına bir engel oluşturmuştur.

2000'li yıllarda geline son noktada basında nesnelliğin dışına çıkılarak, tamamen sübjektif bir anlayışla ele alınan, gazetecinin kendisini ön plana çıkardığı, hem verdiği pozlarla hem de kurduğu cümlelerle haber kaynağının önüne geçtiği, benmerkezci bakış açısının hakim olduğu haberlerin yer bulduğu görülmektedir. Bu çalışmada gazetecinin haber kaynağıyla olan ilişkisinden haberi ele alış şekli ve kullandığı dile kadar geniş bir alanı kapsayan bu durum benmerkezci habercilik olarak bir tanıma oturtulmuştur. Bu soruna yönelik eleştiriler ise iletişimciler ve

düşünürler tarafından haberin olmazsa olmaz ilkelerinden olan nesnellik üzerinden yapılmıştır.

Gazetecilik mesleğinin en zor tarafı gazetecilerin nesnel veriler ışığında objektif olarak eylem ve söylemleri hedef kitleye aktarmalarıdır. Ancak işin en can alıcı kısmında, nesnelliğin sağlanabilmesinde gazeteciler birçok engelle karşılaşmaktadırlar. Medya patronlarının çıkarları, iktidar sahipleri, haber kaynaklarının yanlış yönlendirmeleri, gazetecilerin önyargıları gibi nedenler doğruların yazılmasına engel oluşturmaktadır. Nitekim İtalyan bilim insanı, yazar, dilbilimci, eleştirmen Umberto Eco'nun gazetelerde nesnel haberin verilmesinin neredeyse imkansız olduğuna yönelik şu açıklamaları vardır: "Bir yandan, nesnellik üzerine çok geniş kapsamlı bir tartışma yapılmıştır; birçoğumuz hiçbir zaman gerçekten nesnel haberin var olmadığını (hava durumu bültenleri dışında) savunuyorduk. Yorum ile haberi kesin olarak birbirinden ayırabilirsek bile, haberin seçimi ve sayfadaki düzenlenişi örtük bir yargı ögesi oluşturur."⁶¹

Gazetecilerin bir haber yaparken kendi bakış açısına göre olayları ya da söylemleri değerlendirmemesi gerektiğinin önemini *New York Times* Washington Büro Şefi Bill Kovach ve Los Angeles *Times* Eski Medya Eleştirmeni, *Newsweek* Kongre Haber Dairesi Başkanlığı yapan Tom Rosensteil şu sözlerle anlatmaktadır: "Editörler, yalanları gerçek, savaşı barış gibi göstererek, insanları yanlış yönlendirmelerini isteyecek hükümet çabalarına, şirketlere, davacılara, avukatlara ya da diğer habercilere direnerek, ifade özgürlüğünün koruyucusu olmalıdırlar. Muhabirler haber arayışlarında yakından izlenmeli ve kendi bakış açılarını geride bırakma konusunda disiplinli bir şekilde eğitilmelidirler."⁶² Son yıllarda gazetecilerin kendi görüşlerine yer verdikleri haberleri eleştiren ve bu haberciliğin gerçekliğe gölge düşürdüğünü belirten Bill Kovach ve Tom Rosensteil'in bu konuya yönelik bir başka eleştirisi ise şöyledir: "Son yıllarda, edebi haber yazımı editörler tarafından 'belirli bir yaklaşımla yazmak' olarak görülmeye başlanmıştır. Bu durum, gazetecinin kendi duygularını ya da görüşlerini bir suflör gibi habere dahil ettiği bir yazım tarzıdır ve şu gibi

⁶¹ Umberto Eco, **Beş Ahlak Yazısı**, Çev. Kemal Atakay, İstanbul, Can Yayınları, 2011, s. 53.

⁶² Kovach, Rosensteil, **a.g.e.**, s. 98.

cümlelerde iyice ayyuka çıkmaktadır: 'Aday, konuşmasına başladığında, muhabirlerden açıkça duyulur bir inilti yükseldi...'”⁶³

Gazetecilerin haber yaparken en dikkat etmeleri gereken noktalardan biri de haber kaynaklarıyla olan ilişkileridir. Günümüzde haber kaynaklarının söylemlerinden etkilenen, bu söylemleri içselleştirerek kendi söylemleri gibi haber yapan birçok gazeteci vardır. Gazeteci Ragıp Duran, bu durumda olan gazetecileri şöyle eleştirmektedir:

*"Gazeteci, bir parti ya da başka bir kurumun yöneticileriyle hiçbir ilişkisi olmazsa, bu parti ya da kurum hakkında haber yazamaz. Gazetecinin sık sık bu kişilerle görüşmesi sadece kaçınılmaz değil aynı zamanda gereklidir. Tabii bu görüşmeler sürecinde bir bağ oluşuyor, gazeteciyle diğer taraf arasında bir sempati ya da antipati ilişkisi doğuyor. Bir gazetecinin mesleki alandaki üstünlüğü, bu ilişkilerin her birinde kişisel değerlendirmelerini bir kenara bırakmakla ölçülebilir. Bu, gazetecinin vicdanına ve kişiliğine kalmış bir şeydir."*⁶⁴

Gazetelerde benmerkezci habercilik anlayışının ortaya çıkmasında televizyonda yayımlanan haberlerin seyircinin ilgisini çekmek amacıyla farklı formatlarda yayımlanması etkili olmuştur. Haberde anons çeken, haber kaynağına soru sorarken ekranda görülen televizyon muhabirleri seyirci tarafından beğenilerek takip edilmeye başlanmıştır. Bir taraftan televizyon haberciliğiyle de rekabet eden yazılı basında gazeteciler yaptıkları haberlerde televizyon muhabirleri gibi kendilerini ön plana çıkarmak istemişlerdir. Ayrıca okurun haberi takip ederken gazetecinin gözünden olayları görmesini isteyerek, benmerkezci bir bakış açısıyla yapılan haberler normalleştirilmeye çalışılmıştır. Bu duruma yönelik ise şu eleştiriler yapılmıştır:

"Gazeteciler, özellikle de televizyon muhabirleri sık sık, hazırladıkları hikâyenin içine kendilerini dahil etme konusunda ısrar ederler. Bu daha çok yakınlık anlamında, olayların olduğu yerde ya da güçlü politik ve yönetsel aktörlerin yörüngesinde söz konusu olur. Bu yanlışlık gazetecilere, kendilerinin sadece gözlemci değil, oyunun birer oyuncularları oldukları, olayların iç yüzünü bilen, konuya hakim, bilgili ve zeki şeklinde bir kültürel kimlik kurmalarında ve bunu korumalarında (her ne kadar bazı gazeteciler bunu kabul etmeseler de) yardımcı olur. Şöhret yanlışlığı, televizyon gazeteciliğinde kendini özellikle

⁶³ Kovach, Rosenstiel, **a.g.e.**, s. 169-170.

⁶⁴ Duran, **Apoletli Medya**, s. 53.

uygun olmayan yollarda gösterir. Heyecanlandırıcı müzik ve bireysel olarak muhabirlerin kahramanca resimleri ve görüntüleri eşliğinde sunulan haber, her yerde olan ve sınırsız gizemli ortam yaratır."⁶⁵

Yazılı basında gazetecilerin gittikçe yaptıkları haberlerin önüne geçmeleri mesleğe ciddi zararlar vermektedir. Bir taraftan gazetecinin benmerkezci habercilik anlayışıyla haberin önüne geçmek için çaba göstermesi, toplumsal sorumluluğunu, meslek ilkeleri ve etiğini hiçe sayması, mesleğine olan saygısını yitirmesine neden olmuştur. Diğer taraftan okurun eline aldığı gazeteyi hangi haberi hangi gazetecinin nasıl gördüğüne yönelik bir merakla okumaya başlaması haberin hedef kitlede bırakacağı etkiyi yönlendirmektedir. O nedenle gazetelere ve gazetecilere güven de sorgulanır hale gelmiştir. İşin tuhaf tarafı bu durumda rol oynayan gazeteciler de yaptıkları işten memnun değildir:

*"Gazetecilerin neredeyse tümü işlerinin doğruyu söylemek olduğu noktasında anlaşıyor ve kendi ülkelerindeki pratikten yakınıyorlar. Medya sahiplerinin çıkarlarının gazetecilik pratiğinin hakkıyla yerine getirilmesine izin vermediği konusunda kuşkuya yer bırakmıyorlar. Yalancı olarak değerlendirilmekten, gençlerin gazeteciliği yalnızca şöhret ve para kapısı olarak görmelerinden rahatsızlar. Gittikçe ticarileşen medya ortamında aşırı-profesyonelleşme gibi bir acayip olgunun ipuçları ortaya çıkıyor. Olup bitenlerden fazla rahatsızlık duymayanlar, tepede mevcut yapıyla bütünleşmiş bir tür elit menajer grubunu oluşturuyor. Onların olan gazetecilik ile olması gereken gazetecilik arasında ortaya çıkan uçurumdan yarar gördüklerine kuşku yok."*⁶⁶

Dünyada ve Türkiye'de teknolojinin gelişmesiyle paralel olarak kurumsal yapısından işlevine, içeriğinden şekline kadar değişimin yaşandığı yazılı basının varlığı sorgulanır olmuştur. Çoğu gazete bu sorunları aşamayarak ya yayın hayatına veda etmiş ya da kağıt baskısını durdurarak sadece internet üzerinden yayın yapmaya başlamıştır. Özellikle Türkiye'de geçmiş yıllara göre yasal düzlemde daha serbest olan, meslek örgütleri tarafından denetlenmeyen, denetlense dahi cezai bir yaptırıma tabi tutulmayan gazetelerin, meslek ilkeleri ve etik kurallarını görmezden gelerek uygulanan kalitesiz yayıncılık anlayışı herkes tarafından benimsenmeye başlanmıştır. Oysa haber değerlerinden ödün vermeden, meslek ilkelerine ve etik değerlere uygun,

⁶⁵ Ömer Özer, **Liberal Basın Anlayışı: Objektif Habercilik İdeali, Haber Değerliliği ve Gazetecilik Etiği**, Eskişehir, Anadolu Üniversitesi Yayınları, 2008, s. 123.

⁶⁶ Tılıç, a.g.e., s. 158.

eksiksiz ve hatasız bir dille haberlerin yazılabilmesi, gazetecilerin mesleklerini sorunsuz bir şekilde yerine getirebilmesi ve gazeteciliğin sağlıklı bir şekilde tamamen toplumsal sorumluluk anlayışıyla yapılabilmesi için yasal düzenlemelerin yapılması ve kurallara uyulması gerekmektedir.

Basın kuruluşlarının ortaya çıkardıkları yayınları denetlemek, benmerkezci bakış açısıyla yazılmış okuru yanlış yönlendirmeye açık haberlerin önüne geçmek, gazetecilerin mesleki yönden uyarılması ve geliştirilmesi için meslek örgütlerine büyük görevler düşmektedir. Böylesi bir ortam ise demokrasiyi içselleştiren siyasal iktidar tarafından toplumu oluşturan insanların nesnel ve doğru bilgilere ulaşabilmeleri, olaylar karşısında neden sonuç ilişkisi kurarak tarafsız bir kanaate varabilmeleri, eleştiri haklarını kullanabilmeleri açısından desteklenmelidir. Yayın kuruluşlarının ayakta kalmasını sağlayan, maddi gücü elinde bulunduran medya patronları da daha çok para kazanmak uğruna, sırf çıkarlarını korumak ve sürekli kar elde etmek hırsıyla siyasal iktidarla kol kola yürüyerek gazetecilik mesleğinin onuruyla oynamamalıdır. Basın dışında işlerle uğraşan, gazetecilikle ilgisi olmayan medya patronlarının iştahını kabartan reklam pastasından hem istenilen oranı almak hem de kaliteli gazetecilik yapabilmek mümkündür. Bu dengeyi korumak için de gazetelerin genel yayın yönetmenleri ve yazı işleri kadrolarına büyük sorumluluklar düşmektedir. Ayrıca editör ve muhabirlerin de kendilerinden istenilen her haberi yapma zorunlulukları olmadığını bilmeleri, neyin haber neyin haber olmadığını ayırdına iyi varmaları, gerektiğinde duruş sergilemeleri, yapılan işin hata olduğunu belirtebilmeleri gerekmektedir. Bunun için yayın kuruluşlarında görev alan muhabirler ve editörler gazetecilik alanında öğrenim görmüş, mesleğin ilkelerini bilen, dürüst, empati kurabilen, olaylara yansız ve önyargısız bir şekilde sağlıklı yaklaşabilen insanlar arasından iyi bir elemeden geçirilerek işe kabul edilmelidir.

3. 1970 ve 2015 Yılları Arasında Yazılı Basında Benmerkezci Bakış Açısıyla Yazılan Haberlerin İncelenmesi

Dünyada en hızlı gelişmenin yaşandığı alan iletişim teknolojileri olmuştur. İnsanın var olduğu andan itibaren ortaya çıkan ihtiyaçlar doğrultusunda günümüze kadar farklı araçlarla boyut alan iletişim teknolojilerinin odak noktası ise bilgi ve beraberinde haber alma ihtiyacının karşılanmasıdır. İlkçağlarda insanların çıkardığı seslerle başlayan iletişimin dönüşümü insanların çevrelerindeki insanlarla duman ve duvarlara çizdikleri resimlerle anlaşmasının ardından yazının bulunmasıyla birlikte haber mektuplarına, matbaanın icadıyla basılı yayınlara ve gazetelerin yayımlanmasına, radyo, televizyon, bilgisayar, cep telefonu ve internetle sınır ve zaman tanımayan bir yayıncılığa dönüşmüştür. İletişimin bu derece değişmesinde insanların kıtalararası gelişmelerden de haberdar olma ihtiyacı etkili olmuştur. Bu ihtiyaçla gelişen iletişim teknolojileri, sanayi toplumundan bilgi toplumuna geçiş dönemi olan 1990'lardan itibaren günümüze kadar çok hızlı gelişmiştir. Öyle ki son 30 yılda bu alanda yaşanan gelişmeleri insanların aklı hayali artık almamaktadır.

Son iletişim teknolojileriyle gazetecilerin yanı sıra haber akışının hedef kitle, okur, izleyiciler ve takipçiler tarafından yapılabildiği interaktif bir dünyada, doğru bilgiye ve habere ulaşmak en büyük sorun olmuştur. Ayrıca televizyon ve internette yer alan haber siteleri ve sosyal medyada kısa ve hızlı bir şekilde haber akışının olması, gerek haberleri takip etmek gerekse de haberlerin tarihe not düşecek şekilde kalıcı olması açısından farklı sorunları beraberinde getirmiştir. Bu açıdan değerlendirildiğinde gazeteler, kitle iletişim araçları içerisinde önemli bir konuma sahiptir. Her şeyden önce doğru habercilik yapma noktasında eylemlerin ya da söylemlerin içeriğine ve tüm tarafların görüşlerine ayrıntılı yer verilen, toplumsal sorumluluk anlayışıyla gazetecilerin yaptıkları haberlerle bir denetçi görevi üstlenen, halkın gerçekleri öğrenmesini sağlayan, toplumsal sorunların dile getirilmesinde, bu sorunların çözümü aşamasında sorumluluk sahiplerine görevlerinin hatırlatılmasında, kamuoyunun oluşmasında öncü rol üstlenen gazeteler, günümüzde okurlar tarafından tercih edilmeye devam etmektedir.

Gazeteler, alan fark etmeksizin geniş kesimleri ilgilendiren, doğru, önemli, güncel, ilgi çekici, objektif haberlerin en iyi takip edilebildiği yayınlardır. O nedenle haberlerin içeriklerinde ve hedef kitleye sunulmuş şekillerinde yaşanan değişimin en somut örneklerini gazetelerde görmek mümkündür. Hedef kitlenin günümüzde gazeteleri tercih etmeye devam etmesinde hem gazete patronlarının hem de gazete yöneticileri ve çalışanlarının uyguladıkları ve ayak uydurdıkları değişimler etkili olmuştur. Bir taraftan televizyon kanalları, diğer taraftan internetteki binlerce haber sitesi ve sosyal medyadan saniye saniye geçen haber akışıyla mücadele edebilmek ve okurun ilgisini çekebilmek amacıyla büyük mücadele gösteren gazeteler, ilk şoku daha çok gazetenin alıcı bulabilmesi için kupon karşılığında ansiklopedi, dayanıklı tüketim malları ya da oyuncak gibi promosyon ürünleri dağıtarak, haber çeşitliliğinde ve içeriklerinde değişikliğe giderek, sayfalarını renklendirerek ve sayfa sayısını artırarak atlatmaya çalışmıştır.

Haber içerikleri, gerek iletişim teknolojilerinin gelişmesi, gerek küreselleşmenin etkisi gerekse de medya sahipliklerinin tek elde toplanmaya başlanmasıyla büyük değişime uğramıştır. Haber içeriklerinin değişmesinde belli bir zaman aralığında yaşayan aynı siyasal, ekonomik, toplumsal ve kültürel olgudan etkilenecek benzer alışkanlıklar ve davranışlar sergileyen insanların oluşturduğu kuşakların etkisi de büyüktür. Öyle ki geçmişten günümüze değerlendirildiğinde her kuşak, içinde bulunduğu yaşam şartları, siyaset, ekonomi ve toplumsal gelişmelerle bağlantılı olarak kendi gazetecilik anlayışını yaratmıştır.¹ Günümüzde hem dünya nüfusunu oluşturan en geniş kuşak olması hem de 2025'e kadar çalışan nüfusun yüzde 75'ine hakim olmaya hazırlanması açısından Y Kuşağı öne çıkmaktadır. Bu kuşağın özellikleri, benimsedikleri düşünceler ve sergiledikleri davranışlar iş dünyasını, çalışma şartlarını ve ortaya çıkan ürünleri etkilemektedir. Bu durumdan medya içerikleri ve özellikle de haber içerikleri etkilenmiştir. Öyle ki Y Kuşağı'nın dünyaya geldiği yılları kapsayan 1980-2000 yılları arasında bireyciliğin yükselmesiyle benmerkezci bakış açısının gittikçe benimsenmesi dünyada olduğu gibi Türk basınında özellikle 1980 sonrasında hızlı bir şekilde değişmeye başlayan haberi

¹ Bill Kovach, Tom Rosenstiel, **Gazeteciliğin Esasları**, Çev. Serdar Göktaş, Ankara, ODTÜ Yayıncılık, 2007, s. 22.

içeriğin nesnel yönüne zarar verecek boyutta etkilemiştir. 1990'lara gelindiğinde gazetelerde yer alan siyasi, ekonomi, toplumsal, kültür sanat ve magazin haberlerinin içeriklerinde benmerkezci bakış açısının oldukça hakim olmaya başlaması dikkat çekicidir.

Çalışmanın bu bölümünde Türk basını açısından dönüm noktası sayılan 1980 yılından sonra gazetelerde yer alan haberlerin içeriklerinde meydana gelen değişimin somut olarak görülebilmesi amacıyla 1970 yılından başlamak üzere 2015 yılına kadar belirlenen zaman aralıklarında yayımlanan gazetelerdeki haberler üzerinden yapılan içerik analizi² ile benmerkezci bakış açısıyla yayımlanan haberlerin yıllara göre dağılım oranları tespit edilmeye çalışılmıştır. Araştırma, rastlantısal olarak belirlenen 1-7 Mayıs tarihleri arasında beşer yıl aralıklarla 1970, 1975, 1980, 1985, 1990, 1995, 2000, 2005, 2010 ve 2015 yıllarını kapsamaktadır. Hem sınırlandırılan zaman aralığında aralıksız bir şekilde yayımlanması hem de kitle gazeteleri olması nedeniyle genel evren içerisinde örneklem olarak *Hürriyet* ve *Milliyet* gazeteleri seçilmiştir. Araştırmaya bu gazetelerin magazin ve hafta sonu ekleri de dahildir. Bu kapsamda örneklem olarak belirlenen gazetelerden 140 gazete nüshası ve 69 hafta sonu ve magazin eki olmak üzere toplam 209 nüsha taranmıştır.

Bu gazetelerde yer alan haberlerde benmerkezci bakış açısının boyutlarını, araştırma kapsamındaki haberlerin içeriğinde saklı olabilecek anlamları somut örneklerle ortaya çıkarabilmek amacıyla içerik analizi yapılmıştır. Tümevarımcı analiz kapsamında kodlama yoluyla verilerin altında yatan anlamlar ve bu anlamlar arasındaki ilişkiler ortaya çıkarılmıştır. Böylece benmerkezci haberlerin tespit edilmesi amacıyla yapılan içerik analizinde öncelikle haberlerdeki veriler arasındaki anlamlı bölümler yani sözcük ve sözcük öbekleri kodlanmıştır. Elde edilen kavramların incelenmesi sonucunda birbirleriyle olan ilişkileri ortaya çıkarılmış ve bu ilişkiler üst düzey bir tema ile açıklanmıştır.³

² Ali Yıldırım, Hasan Şimşek, **Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri**, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2005, s. 227.

³ Yıldırım, Şimşek, **a.g.e.**, s. 227-228.

Örneklem olarak seçilen *Hürriyet* ve *Milliyet* gazetelerinde toplumun geniş kesimlerini ilgilendirmesi ve yayın içerisinde sayı olarak fazla yer alması açısından siyasi, ekonomi, toplumsal, kültür sanat, magazin haberleri üzerinden içerik analizi yapılmıştır. Spor haberleri ve dış haberlerin yanı sıra başlı başına yorum ağırlıklı olması nedeniyle köşe yazıları araştırmaya dahil edilmemiştir. Araştırma kapsamına giren haberlerde yer alan sözcük ve sözcük öbekleri, altı tema altında kodlanarak, benmerkezci bakış açısıyla yazılan haberler tespit edilmiştir. *Hürriyet* ve *Milliyet* gazetelerinde yer alan siyasi, ekonomi, toplumsal, kültür sanat, magazin haberlerinin ve bu haberler içerisinde yer alan benmerkezci bakış açısıyla yazılan haberlerin yıllara göre dağılımı aşağıdaki tablolarda görülebilir.

3.1. Gazetelerde Yer Alan Siyasi, Ekonomi, Toplumsal, Kültür Sanat, Magazin Haberlerinin Yıllara Göre Dağılımı

Türk yazılı basınında benmerkezci bakış açısıyla yazılan haberlerin yıllara göre hangi boyutlarda yer aldığını ortaya koyabilmek amacıyla yapılan araştırmada örneklem olarak belirlenen *Hürriyet* ve *Milliyet* gazetelerinde mayıs ayının ilk haftası olmak üzere beşer yıl aralıklarla 1970, 1975, 1980, 1985, 1990, 1995, 2000, 2005, 2010 ve 2015 yılları arasında yayımlanan siyasi, ekonomi, toplumsal, kültür sanat ve magazin haberleri incelenmiştir. Bu gazetelerin yanı sıra magazin ve hafta sonu ekleri de araştırmaya dahil edilmiştir. 140 gazete nüshası ve 69 hafta sonu eki olmak üzere 209 nüshada yayımlanan toplam 6 bin 37 haber taranmıştır.

	1970	1975	1980	1985	1990	1995	2000	2005	2010	2015	Toplam/ Oran
Hürriyet	144	137	193	246	311	248	296	336	436	404	2.751/ % 46
Milliyet	184	194	238	311	314	280	559	346	332	528	3.286 %54
Toplam/ Oran	328/ %6	331/ %6	431/ %7	557/ %9	625/ %10	528/ %9	855/ %14	682/ %11	768/ %13	932/ %15	6.037/ %100

Tablo 1: *Hürriyet* ve *Milliyet* gazetelerinde yer alan haberlerin yıllara göre dağılımı.

Yukarıdaki tabloda (bkz. Tablo 1) *Hürriyet* ve *Milliyet* gazetelerinde yayımlanan siyasi, ekonomi, toplumsal, kültür sanat ve magazin alanlarındaki tüm haberlerin yıllara göre dağılımı yer almaktadır. 1970'den 2015 yılına kadar en fazla haber, yüzde 54 ile *Milliyet* gazetesinde yayımlanmıştır. *Hürriyet* gazetesindeki haberlerin oranı ise yüzde 46'dır. Her iki gazetede ki haberlerin yıllara göre dağılımına bakıldığında en fazla haberin yüzde 15 ile 2015 yılında yayımlandığı görülmektedir. Haberlerin en az yayımlandığı yıllar ise yüzde 1970 ve 1975'tir.

En az haberin 1970 ve 1975 yılında yayımlanmasının nedeni *Hürriyet* ve *Milliyet* gazetelerinin diğer yıllara oranla daha az sayfayla çıkmış olmasıdır. 1970 yılında 12 sayfa çıkan *Milliyet* gazetesinde 184, 12 sayfa çıkan *Hürriyet* gazetesinde 144 haber vardır. 1975'te 12 sayfa çıkan *Milliyet* gazetesinde 194, yine 12 sayfa çıkan *Hürriyet* gazetesinde de 137 habere yer verilmiştir. Bu tarihte gazetelerin birinci sayfaları dahil tüm sayfaları siyah beyazdır ve haberlerde çok az fotoğraf kullanılmıştır. Birçok haberde o haberi yazan gazetecilerin adına yer verilmemiştir. 1970 ve 1975'te *Hürriyet* gazetesinin bir ilavesi bulunmazken, *Milliyet* gazetesinin 1970'de pazar günleri yayımlanan dört sayfalık *Hafta Sonu İlavesi* adlı eki vardır, 1975'te ise bir ilavesi bulunmamaktadır.

1980'de her iki gazetenin de haber sayılarında artış olmuştur. 12 Eylül 1980 Askeri Darbesi öncesinde toplumda yaşanan sağ-sol görüş ayrılıkları nedeniyle gerilimin yükselerek çatışmaların yaşanması, Süleyman Demirel'in ekonomide yeni bir düzenlemeye gidilmesi için oluşturduğu 24 Ocak kararlarının Meclis'te kabul edilmesiyle serbest piyasa ekonomisine geçilmesi ancak ekonomide yaşanan sorunların düzelmenin ötesinde daha da kötüleşmesi, meyve, sebze, et, petrol fiyatlarına yansıyan fiyat artışının önlenemez boyuta gelmesi bu dönemde gazete sayfalarında yer alan haberlerin konusunu oluşturmuştur. Gazetelerde artık birinci sayfada renkli haberler yayımlanmaya başlanmıştır. 1980'de iki gazetenin de ilavesi bulunmamaktadır.

1990'a kadar gazetelerdeki haber sayılarının artışı devam etmiştir. Bu sonuçta hem gazetelerin sayfa sayılarındaki artış hem de siyasi ve toplumsal alanlarda çok fazla

gelişmenin yaşanması etkili olmuştur. 1990'da *Milliyet* gazetesi 18 sayfa, *Hürriyet* gazetesi 26 sayfa yayımlanmıştır. *Milliyet*, *Mozaik* eki, *Hürriyet* de *Kelebek* ekiyle birlikte çıkmıştır. 1991 yılına kadar Anavatan Partisi'nin tek başına kaldığı iktidar sürecinde yaşanan siyasi ve toplumsal gelişmelere gazeteler geniş yer vermiştir. 1989'da iktidar partisi lideri Turgut Özal'ın Cumhurbaşkanı olmasıyla boşalan Başbakanlık koltuğuna Yıldırım Akbulut'un oturmasının ardından hem parti içinde hem de ülke genelinde uygulanan politikaların çatlak vermesi siyasi haberlerin ağırlıklı konusunu oluşturmuştur.

Koalisyon hükümetleri dönemi olması nedeniyle 1995'te gazeteler farklı kesimlerin görüşlerine iktidar baskısı olmadan daha demokratik bir ortamda yer verebilmiştir. Ancak 1995'te gazetelerdeki haber sayılarında bir azalma olmuştur. İki gazetede de hafta sonu ya da magazin eki yayımlanmaması bu sayının düşmesini etkilemiştir. Kısa süren koalisyonlarla yönetilen bu dönemde Türkiye'nin iç ve dış sorunlarını ele alan haberlere daha fazla yer verilmiştir. Sayfa sayısı *Milliyet*'te 28'e, *Hürriyet*'te 34'e çıkmıştır ancak bu haber sayısına yansımamıştır. Çünkü bu dönemde spor haberleri başta olmak üzere dış haberler ve ilanlara geniş yer ayrılmıştır. Bu alanlar da araştırma kapsamına girmemektedir. 1995'ten itibaren gazetelerde yayımlanan haberlerde gazetecilerin fotoğraflı olarak klişelerine yer verilmeye başlanmıştır.

2000 yılına gelindiğinde her iki gazetede de haber sayısında bir artış olmuştur. Koalisyon hükümetleri döneminin devam ettiği 2000'de *Hürriyet* gazetesinde 1-7 Mayıs 2000 tarihleri arasında 296 haber yayımlanmıştır. *Hürriyet* gazetesinin *Kelebek* eki 2000'de gazetenin iç sayfalarında yayımlanmıştır. *Milliyet* gazetesinin sayfalarında ise 559 haber yer almıştır. Bu yıla özel olarak *Milliyet* gazetesi ile birlikte her gün verilen, 24 sayfadan oluşan *Milliyet 2000* ekinde yer alan haberler, haber sayısının artmasında büyük etken olmuştur.

Türkiye Genel Seçimleri'nin 3 Kasım 2002'de yapılmasının ardından tek başına iktidara gelen AKP, günümüze kadar iktidarda kalmaya devam etmiştir. Tek parti iktidarı dönemini kapsayan 2005, 2010 ve 2015 yıllarında *Hürriyet* ve *Milliyet* gazetelerinde yer alan haberlerin sayısı önceki yıllardan fazla olmakla birlikte yıldan

yıla farklılık göstermiştir. Haber sayılarının fazla olmasının bir nedeni gazetelerin hafta sonu ve magazin ekleriyle birlikte yayımlanmasıdır. *Milliyet* gazetesinde 2005 yılında *Cumartesi* ve *Pazar* hafta sonu ekleri, 2010 ve 2015'te hafta sonu eklerinin yanı sıra *Cadde* eki yayımlanmıştır. *Hürriyet* gazetesinde ise 2005'te sadece *Kelebek* eki, 2010 ve 2015'te *Kelebek* ekinin yanı sıra *Cumartesi* ve *Pazar* ekleri yayımlanmıştır.

2015'te hem ana gazetelerin hem de yayımladıkları eklerin sayfa sayıları az olmasına rağmen haber sayıları fazla çıkmıştır. 932 ile en fazla haberin yayımlandığı yıl olan 2015'te, bu durumun birden fazla nedeni vardır. Öncelikle gazetelerde vuruş sayısı açısından daha kısa haberlere yer verilmiştir. Böylece bir sayfada 20'ye yakın haber yayımlanabilmiştir. Bu haberler bir kutu içerisinde başlık ve kısa bilgiler şeklinde okura aktarılmıştır. Bu dönemde toplumsal ve magazin alanındaki haberlerin sayısı diğer alanlara göre daha fazla olmuştur. Bu haberlerin de veriliş şekli böyledir. Gazetelerde önceki yıllarda haberler, vuruş sayısı açısından başka sayfalarda da devam edecek şekilde daha geniş yer almıştır.

	1970	1975	1980	1985	1990	1995	2000	2005	2010	2015	Toplam/ Oran
Hürriyet	18	36	50	36	83	64	74	71	65	57	554/%42
Milliyet	37	60	83	73	87	84	106	87	53	108	778/%58
Toplam/ Oran	55/ %4	96/ %7	133/ %10	109/ %8	170/ %13	148/ %11	180/ %14	158/ %12	118/ %9	165/ %12	1332/ %100

Tablo 2: Gazetelerde, siyasi haberlerin yıllara göre dağılımı.

Yukarıdaki tabloda (bkz. Tablo 2) *Hürriyet* ve *Milliyet* gazetelerinde yıllara göre siyasi haberlerin dağılımı yer almaktadır. Araştırma sonucuna göre 1970'den 2015 yılına kadar yüzde 58 ile en fazla siyasi haberin *Milliyet* gazetesinde yayımlandığı görülmüştür. *Hürriyet* gazetesindeki siyasi haberlerin oranı ise yüzde 42'dir. Her iki gazetede yayımlanan siyasi haberlerin yıllara göre dağılımına bakıldığında yüzde 14 ile en fazla siyasi haber 2000 yılında yayımlanmıştır. Siyasi haberlerin en az yayımlandığı yıl ise yüzde 4 ile 1970'dir.

1970'ten sonra Genelkurmay Başkanlığı tarafından 12 Mart 1971'de bir muhtıra yayınlanmasına, Süleyman Demirel'in istifa etmesine, sıkıyönetim olmasına ve ardından arka arkaya başbakanların değişmesine rağmen gazetelerde siyasi haberlerin sayısında ciddi oranda bir artış olmamıştır. 1975'te sayfa sayısı az olan *Hürriyet* ve *Milliyet* gazetelerinde ideolojik görüş ayrılıkları nedeniyle ortaya çıkan toplumsal ve beraberinde ekonomik sorunlardan doğan gelişmelere daha fazla yer verilmesi nedeniyle siyasi haberler ikinci planda kalmıştır.

1980'e gelindiğinde 12 Eylül 1980 Askeri Darbesi öncesinde *Hürriyet* ve *Milliyet* gazetelerinde 1970 ve 1975'e oranla siyasi haberlerin sayısında az da olsa bir artış olmuştur. Burada dönemin Başbakanı Süleyman Demirel'in kötüye giden siyasal ve ekonomik düzeni iyileştirmek için attığı adımlar haberlerin konusu olmuştur. Türkiye'nin dış dünya ile geliştirdiği siyasi ilişkiler de gazetelerde geniş yer bulmuştur. 1980'de önceki yıllara göre sayfa sayısında artış olan *Hürriyet* gazetesinde siyasi haberlere *Milliyet* gazetesine göre daha az yer verilmiştir.

1990'larda Doğru Yol Partisi (DYP), Sosyal Demokrat Halkçı Partisi (SHP), CHP; 1995'ten sonra ANAP, DYP, Refah Partisi (RP), Demokratik Sol Parti (DSP), Demokrat Türkiye Partisi (DTP), MHP arasında gidip gelen koalisyon hükümetleri döneminde siyasi haberlerin sayısı her iki gazetede de artış göstermiştir. *Milliyet* gazetesinde 1990'da 87, *Hürriyet*'te 83 haber yayımlanmıştır. 1995'te ise siyasi haberlerin sayısında önceki yıllara göre düşüş olmuştur.

Siyasi haberlerin yüzde 14 ile en fazla yayımlandığı yıl 2000 olmuştur. Bu tarihte her iki gazetede siyasi haberlerin sayısı diğer yıllarda yayımlanan haberlerden fazla olmuştur. 2000 yılında sayfa sayıları artan *Hürriyet* ve *Milliyet* gazetelerinde yer alan siyasi haberler önceki yıllara göre daha renkli fotoğraflarla yayımlanmıştır. Koalisyon hükümetleri döneminin devam ettiği 2000'de *Hürriyet* gazetesinde 1-7 Mayıs 2000 tarihleri arasında 74 siyasi haber yayımlanmıştır. *Hürriyet* gazetesinin *Kelebek* eki 2000'de gazetenin iç sayfalarında yayımlanmıştır. Burada siyasi

haberlere yer verilmemiştir. 2000 yılında yayımlanan *Milliyet* gazetesinde 106 siyasi haber sayfalarda yer bulmuştur. *Milliyet 2000* ekinde 2 siyasi haber vardır.

AKP iktidarı dönemini kapsayan 2005, 2010 ve 2015 yıllarında *Hürriyet* ve *Milliyet* gazetelerinde yer alan siyasi haberlerin sayısı 1990'da yayımlanan siyasi haberlerden daha azdır. Öyle ki 1990'da iki gazetede toplam 170 siyasi haber yayımlanırken, 2005'te 158, 2010'da 118, 2015'te 165 siyasi habere yer verilmiştir. Bu yıllarda 2010 yılı hariç en fazla siyasi haberin bulunduğu gazete *Milliyet* olmuştur. Hemen hemen her sayfası renkli olan iki gazetede de yayımlanan siyasi haberlerde birden fazla renkli fotoğraf kullanıldığı görülmektedir. Bu yıllarda *Milliyet* gazetesinin hafta sonu ve magazin eklerinde siyasi habere rastlanmamıştır. Ancak *Hürriyet* gazetesinde 2005 yılında *Pazar* ekinde 1, 2010'da *Pazar* ekinde 3 siyasi habere yer verilmiştir. 2015'te ise gazetenin eklerinde siyasi haber yayımlanmamıştır.

	1970	1975	1980	1985	1990	1995	2000	2005	2010	2015	Toplam/ Oran
Hürriyet	8	19	34	57	44	46	53	78	83	62	484 /%45
Milliyet	38	55	57	70	52	65	69	72	48	68	594 /%55
Toplam/ Oran	46/ %4	74/ %7	91/ %8	127/ %12	96/ %9	111/ %10	122/ %11	150/ %14	131/ %12	130/ %12	1078/ %100

Tablo 3: Gazetelerde, ekonomi haberlerinin yıllara göre dağılımı.

Gazetelerde ekonomi haberlerinin yıllara göre dağılımının yer aldığı yukarıdaki tablo (bkz. Tablo 3) incelendiğinde 1970'den 2015 yılına kadar en fazla ekonomi haberinin yüzde 55 ile *Milliyet* gazetesinde yayımlandığı görülmektedir. *Hürriyet* gazetesindeki ekonomi haberlerinin oranı ise yüzde 45'tir. Her iki gazetede ekonomi haberlerinin yıllara göre dağılımına bakıldığında yüzde 14 ile en fazla ekonomi haberi 2005'te yayımlanmıştır. Ekonomi haberlerinin en az yayımlandığı yıl ise yüzde 4 ile 1970'dir.

1970 yılında ekonomi haberleri *Hürriyet* gazetesinde siyasi ve toplumsal haberlerden daha az yer bulmuştur. 1970'de *Hürriyet* gazetesine göre daha fazla ekonomi haberinin yayımlandığı *Milliyet*'te, ekonomi haberleri toplumsal haberlerden daha az

yer almıştır. 1975 ve 1980'de her iki gazetede de ekonomi haberlerinin sayısının arttığı görülmektedir. 1980'e gelindiğinde 24 Ocak kararlarının alınmasıyla serbest piyasa ekonomisine geçilmesinin ardında ekonominin iyileşeceği umut edilmiştir. Ancak yaşanan sorunlar düzelmenin ötesinde daha da kötüye gitmiştir. Gazetelerde yayımlanan ekonomi haberlerinin içeriklerini ekonomideki gerilemenin boyutları oluşturmuştur. 1985'te iki gazetede de ekonomi haberlerinin sayısında artış olmuştur. *Hürriyet*'te 57, *Milliyet*'te 70 haberin yayımlandığı bu yıl, 1980 Askeri Darbesi'nin ardından serbest piyasa ekonomisinde geline noktanın anlaşılması açısından önemlidir. Bu yıllarda et, sebze ve enerji fiyatlarındaki artışın devam ettiği gazetelerde yayımlanan zam haberlerinden anlaşılmaktadır.

Koalisyon hükümetleri döneminde 1985 yılına ve 2000'li yıllara göre daha az ekonomi haberleri yayımlanmıştır. *Hürriyet* ve *Milliyet* gazetelerinde 1985'te 127 ekonomi haberine yer verilirken, bu sayı 1990'da 96, 1995'te 111, 2000'de ise 122 olmuştur. Tek parti iktidarının yönetimde olduğu 2005, yüzde 14 ile en fazla ekonomi haberinin yayımlandığı yıl olması nedeniyle önemlidir. *Hürriyet*'te 78, *Milliyet*'te 72 olmak üzere 150 ekonomi haberine yer verilmiştir. *Hürriyet*'te ekonomi haberleri siyasi haberlerin önüne geçmiştir. 2010 ve 2015'te iki gazetede ekonomi haberlerine yer verilme oranı yüzde 12 ile aynı çıkmıştır. Gazetelerde 2005'te yer alan ekonomi haberlerinin konusunu Türkiye'nin IMF'e olan borcunu ödemek için attığı adımlar, AB'ye üyelik müzakerelerinde ekonomik alanda yapılması gereken reformlar oluşturmuştur. 2010'da yüzünü Ortadoğu'ya dönen, hem yurt içinde hem de yurt dışında inşaat projeleriyle, tekstil ihracatıyla adından söz ettiren ancak yapılan yatırımlara rağmen enflasyon rakamlarında çift haneleri tekrar gören bir Türkiye portresine rastlanmaktadır. 2015'e gelindiğinde ise ekonomide yaşanan olumsuz gidişatın geldiği boyut, enflasyon rakamlarının gittikçe tırmanışa geçmesi, doların yükselmesi, enerji arayışları gibi konularda haberlere yer verildiği görülmektedir.

	1970	1975	1980	1985	1990	1995	2000	2005	2010	2015	Toplam/ Oran
Hürriyet	108	76	102	112	148	104	110	124	124	128	1136/%47
Milliyet	82	61	89	101	127	102	239	114	128	214	1257/%53
Toplam/ Oran	190/ %8	137/ %6	191/ %8	213/ %9	275/ %11	206/ %9	349/ %15	238/ %10	252/ %10	342/ %14	2393/ %100

Tablo 4: Gazetelerde, toplumsal haberlerin yıllara göre dağılımı.

Gazetelerde toplumsal haberlerin yıllara göre dağılımı ise yukarıdaki tabloda (bkz. Tablo 4) yer almaktadır. Toplumsal haberler polis, adliye, cinayet, toplumsal eylemler, sağlık, eğitim gibi alanlarda yayımlanan haberleri kapsamaktadır. Araştırma sonuçları incelendiğinde gazetelerde toplumsal haberlere, siyasi, ekonomi, kültür sanat ve magazin haberlerinden daha fazla yer verildiği görülmektedir. 1970'ten 2015 yılına kadar en fazla toplumsal haber yüzde 53 ile *Milliyet* gazetesinde yayımlanmıştır. *Hürriyet* gazetesinde yayımlanan toplumsal haberlerin oranı ise yüzde 47'dir. Her iki gazetede toplumsal haberlerin yıllara göre dağılımına bakıldığında en fazla toplumsal haberin yüzde 15 ile 2000 yılında yayımlandığı görülmektedir. En az yayımlandığı yıl ise yüzde 6 ile 1975'tir.

Gazetelerde toplumsal haberlerin sayısı tüm yıllardaki siyasi ve ekonomi haberlerinden fazladır. Siyasi ve ekonomi haberlerine gazetelerin magazin ve hafta sonu eklerinde yer verilmezken toplumsal haberlerin bu yayınlarda yayımlandığı görülmüştür. Araştırma sonuçlarının yorumlarında magazin ve hafta sonu eklerinde yer alan toplumsal haberler ayrıca belirtilmiştir. 1980 öncesinde Türkiye'nin toplumsal yapısına bakıldığında 1980 sonrasına göre halkın daha politik bir duruş sergilediği, siyasetle yakından ilgilendiği ve toplumsal haklarının ihlali söz konusu olduğunda hak arayışında bulunduğu, protesto gösterilerinde yer aldığı görülmektedir. Bu açıdan bakıldığında 1970, 1975 ve 1980'de toplumsal haberlerin 1980 sonrasından daha az olması, bu dönemdeki toplumsal olayların azlığı anlamına gelmemektedir. Bu durum gazetelerin sayfa sayılarının az olmasıyla açıklanabilir. 1980'de iki gazetede de yayımlanan toplumsal haberlerde 1 Mayıs İşçi Bayramı ile ilgili gelişmeler öne çıkmaktadır.

1980'den sonra toplumsal haberlerin sayısında artış olmuştur. 1985'te 213 toplumsal haber yayımlanmıştır. *Hürriyet* gazetesinde yayımlanan 112 haberden 4'ü gazeteyle birlikte her gün verilen *Kelebek* ekinde yer almıştır. 101 toplumsal haberin yayımlandığı *Milliyet*'in *Renk* ekinde bir toplumsal habere yer verilmiştir. 12 Eylül 1980 Askeri Darbesi sonrasında her ne kadar 1970'lerdeki gibi olmasa da toplumsal eylemler devam etmiştir. 1985'te her iki gazetede de yayımlanan toplumsal haberlerde işçi eylemleri, artan terör saldırıları sonrasında yaşanan çatışmalar öne çıkmaktadır.

1990'da toplumsal haberlerin sayısı geçmiş yıllara göre artmıştır. Tüm yıllarla karşılaştırıldığında *Hürriyet* gazetesinde en fazla toplumsal habere 1990'da yer verilmiştir. 148 toplumsal haberin yayımlandığı *Hürriyet* gazetesinde, bu haberlerden 15'i *Kelebek* ekinde yayımlanmıştır. 127 toplumsal haberin yayımlandığı *Milliyet* gazetesinde, bu haberlerden 7'si *Mozaik* ekinde yer almıştır. 1995 yılında toplumsal haberlerin oranında biraz düşüş olmuştur. Bu tarihte *Hürriyet* ve *Milliyet* gazetelerinde yayımlanan toplumsal haberlerin konuları benzerdir. Her iki gazetede de 1 Mayıs kutlamalarının olaysız geçtiğine, arka arkaya yaşanan terör olayları sonrasında teröristlere karşı harekâtın başlatılmasına yönelik haberler yayımlanmıştır.

En fazla toplumsal haberin yayımlandığı yıl olan 2000'de *Milliyet* gazetesinde 239, *Hürriyet* gazetesinde 110 olmak üzere 349 toplumsal habere yer verilmiştir. Bu yıla özel olmak üzere *Milliyet 2000* eki çıkaran *Milliyet* gazetesinde en fazla toplumsal haber bu yıl yayımlanmıştır. *Milliyet 2000* ekinde toplam 107 toplumsal haber vardır. *Hürriyet* gazetesinde ise *Kelebek* ekinde 9 toplumsal haber bulunmaktadır.

2005 ve 2010 yıllarında toplumsal haberlerin oranı yüzde 10'a gerilemiştir. *Milliyet*'te 2005'te *Cumartesi* ekinde 3, *Pazar* ekinde 1 olmak üzere 4; 2010'da *Cumartesi* ekinde 2, *Pazar* ekinde 2, *Cadde* ekinde 8 olmak üzere 12 toplumsal haber yayımlanmıştır. *Hürriyet*'te ise 2005'te *Kelebek*'te 13, *Cumartesi* ekinde 1 olmak üzere 14; 2010'da *Cumartesi* ekinde 2, *Pazar* ekinde 3 olmak üzere 5 toplumsal haber yayımlanmıştır. 2015'te toplumsal haberlerin oranı yüzde 14'e yükselmiştir.

Bu yıllarda her iki gazetede yayımlanan toplumsal haberlerin oranı siyasi ve ekonomi haberlerinin oranından fazla olmuştur. *Milliyet* gazetesinde 2015'te *Cumartesi* ekinde 2, *Pazar* ekinde 2, *Cadde* ekinde 3 olmak üzere 9; *Hürriyet* gazetesinde *Pazar* ekinde 3, *Kelebek*'te 1 olmak üzere 4 toplumsal habere yer verilmiştir.

	1970	1975	1980	1985	1990	1995	2000	2005	2010	2015	Toplam/ Oran
Hürriyet	3	2	1	13	10	8	18	7	26	27	115/%26
Milliyet	24	14	6	38	38	22	82	43	25	27	319/%74
Toplam/ Oran	27/ %6	16/ %4	7/ %2	51/ %12	48/ %11	30/ %7	100/ %23	50/ %11	51/ %12	54/ %12	434/ %100

Tablo 5: Gazetelerde, kültür sanat haberlerinin yıllara göre dağılımı.

Gazetelerde kültür sanat haberlerinin yıllara göre dağılımı yukarıdaki tabloda (bkz. Tablo 5) yer almaktadır. Kültür sanat haberleri sergi, tiyatro, dans, opera, bale, müzik, kitap, sinema gibi alanlarda yayımlanan haberleri kapsamaktadır. Araştırma sonuçları incelendiğinde 1970'ten 2015 yılına kadar en fazla kültür sanat haberi yüzde 74 ile *Milliyet* gazetesinde yayımlanmıştır. *Hürriyet* gazetesinde yayımlanan kültür sanat haberlerinin oranı ise yüzde 26'dır. Her iki gazetede kültür sanat haberlerinin yıllara göre dağılımına bakıldığında en fazla kültür sanat haberinin yüzde 23 ile 2000 yılında yayımlandığı görülmektedir. En az yayımlandığı yıl ise yüzde 2 ile 1980'dir.

1980'de hem gazetelerin sayfa sayılarının az olması hem de iktidarın aldığı kararlar sonrasında ekonomide yaşanan sorunlar ve bu sorunlardan halkın büyük oranda etkilenmesi kültür sanat haberlerinin gazetelerde daha az yer almasına neden olmuştur. 1985'e gelindiğinde gazetelerin sayfa sayıları artmış ve daha farklı alanlarda haberlere sayfalarda yer vermeye başlanmıştır. O nedenle 1985'te kültür sanat haberlerinin gazetelerde yer alma oranı yüzde 12'lere çıkmıştır. Koalisyon hükümetleri döneminde yani 1990 ve 1995'te kültür sanat haberlerinin gazetelerde yer alma oranında bir düşüş yaşanmıştır. En fazla kültür sanat haberinin yayımlandığı yıl olan 2000'de *Milliyet* gazetesinin bu yıla özel *Milliyet 2000* ekini yayımlaması ve bu ekte toplam 78 kültür sanat haberine yer vermesi, haber sayısının

fazla çıkmasına neden olmuştur. 2000'de *Hürriyet* gazetesinde *Kelebek* eki gazete sayfalarının içinde yer almıştır ve burada toplam 5 kültür sanat haberi yayımlanmıştır. 2000'li yıllardan sonra *Hürriyet* ve *Milliyet* gazetelerinde kültür sanat haberlerine hafta sonu ve magazin eklerinde yer verilmeye devam etmiştir.

2005'te iki gazetede de kültür sanat haberlerinin sayısında azalma olmuştur. Bu yılda yayımlanan gazetelerde kültür sanat haberlerinin yayımlanma oranı yüzde 11'e gerilemiştir. Toplam 7 haberin yayımlandığı *Hürriyet* gazetesinin *Kelebek* ekinde 2, *Cumartesi* ekinde 2, *Pazar* ekinde 1 olmak üzere 5 habere yer verilmiştir. 43 haberin yayımlandığı *Milliyet*'te ise *Pazar* ekinde 2, *Cumartesi* ekinde 7 olmak üzere 9 kültür sanat haberi vardır. 2010'da İstanbul'un Avrupa Kültür Başkenti seçilmesinin ardından gazetelerde kültür sanat disiplin başlığı altında haberlere yer verilmiştir. *Hürriyet* gazetesinde 2010'da kültür sanat haberlerinin yayımlanmasında önemli artış olmuştur ancak önceki yıllara oranla daha çok kültür sanat gelişmesinin yaşanmasına rağmen gazetelerde bu alandaki haberlere geniş yer verildiği söylenemez. Öyle ki 26 kültür sanat haberinin bulunduğu *Hürriyet*'te bu haberlerin 4'ü *Kelebek*, 1'i *Pazar* eklerinde; 25 kültür sanat haberinin yer aldığı *Milliyet*'te ise bu haberlerin 2'si *Cumartesi*, 2'si *Pazar*, 16'sı *Cadde* eklerinde yayımlanmıştır. 2015'te de kültür sanat sayfasını yayınlamaya devam eden gazetelerde, bu alandaki haberlerin oranı yüzde 12'de kalmıştır ve haber sayılarında ciddi oranda bir artış olmamıştır.

	1970	1975	1980	1985	1990	1995	2000	2005	2010	2015	Toplam/ Oran
Hürriyet	7	4	6	28	26	26	41	56	138	130	462/%58
Milliyet	3	4	3	29	10	7	63	30	78	111	338/%42
Toplam/ Oran	10/ %1	8/ %1	9/ %1	57/ %7	36/ %5	33/ %4	104/ %13	86/ %11	216/ %27	241/ %30	800/ %100

Tablo 6: Gazetelerde, magazin haberlerinin yıllara göre dağılımı.

Yukarıdaki tabloda (bkz. Tablo 6) yer alan gazetelerdeki magazin haberlerinin yıllara göre dağılımı incelendiğinde 1970'ten 2015 yılına kadar en fazla magazin haberinin *Hürriyet* gazetesinde yüzde 58 ile yayımlandığı görülmektedir. *Milliyet* gazetesinde yayımlanan magazin haberlerinin oranı ise yüzde 42'dir. Her iki gazetede de magazin

haberlerinin yıllara göre dağılımına bakıldığında en fazla magazin haberinin yüzde 30 ile 2015 yılında yayımlandığı görülmektedir. En az yayımlandığı yıllar ise yüzde 1 ile 1970, 1975 ve 1980'dir. Bu durumda son 15 yılda magazin haberlerinin iki katından fazla oranda artış gösterdiği görülmektedir.

1980 öncesinde yayınlanma oranı olarak gazetelerde en az payı alan magazin haberlerinin 1980 sonrasında özellikle de 2000'lerde oranının yıldan yıla artmasında bu yıllarda televizyon kanalları, internette yer alan haber siteleri ve sosyal medyayla rekabet halinde olan gazetelerin daha fazla reklam alma, okura ulaşma kaygısıyla hafta sonu ve magazin ekleri vermesi etkili olmuştur. 2010 ve 2015 yıllarında magazin haberlerinin sayıları büyük oranda artmıştır. Öyle ki 2010'da 138 magazin haberinin yayımlandığı *Hürriyet* gazetesinde bu haberlerden 94'ü *Kelebek*, 11'i *Cumartesi*, 8'i *Pazar* eklerinde; 78 magazin haberinin yer aldığı *Milliyet*'te ise bu haberlerden 4'ü *Cumartesi*, 4'ü *Pazar*, 64'ü *Cadde* eklerinde yayımlanmıştır. 2015'te 130 magazin haberinin bulunduğu *Hürriyet*'te, bu haberlerin 4'ü *Cumartesi*, 5'i *Pazar*, 98'i *Kelebek* eklerinde; 111 magazin haberinin yer aldığı *Milliyet*'te ise bu haberlerin 5'i *Cumartesi*, 9'u *Pazar*, 88'i *Cadde* eklerinde yayımlanmıştır.

3.2. Gazetelerde Yer Alan Benmerkezci Bakış Açısıyla Yazılan Siyasi, Ekonomi, Toplumsal, Kültür Sanat, Magazin Haberlerinin Yıllara Göre Dağılımı ve İçerik Analizi

Örneklem olarak alınan *Hürriyet* ve *Milliyet* gazetelerinin yanı sıra hafta sonu ve magazin eklerinde 1-7 Mayıs tarihlerinde beşer yıl aralıklarla 1970'den 2015'e kadar yayımlanan siyasi, ekonomi, toplumsal, kültür sanat ve magazin haberlerinde benmerkezci bakış açısıyla yazılan haberleri tespit etmek amacıyla içerik analizi yapılmıştır. Tümevarımcı analiz kapsamında yapılan kodlamalarla verilerin altında yatan anlamlar ve bu anlamlar arasındaki ilişkiler ortaya çıkarılmıştır.

Benmerkezci haberlerin tespit edilmesi amacıyla yapılan içerik analizinde haberlerdeki veriler yani sözcük ve sözcük öbekleri kodlanmıştır. Elde edilen kavramların incelenmesi sonucunda birbirleriyle olan ilişkileri ortaya çıkarılmış ve

bu ilişkiler üst düzey temalarla açıklanmıştır. "Birinci tekil şahıslı kurulan cümleler", "Taraflılık", "Benzetme", "Sıfatlarla ve Zarflarla Tanımlama", "Pekiştirme", "Öneride bulunma" olmak üzere toplam altı tema altında kavramlar kodlanarak, benmerkezci bakış açısıyla yazılan haberler tespit edilmiştir. Bir tema altında yer alan haberlerde geçen sözcük ve sözcük öbekleri, başka bir temada verilen haberlerde de geçtiği için tekrar olmaması açısından ikinci kez yazılmamıştır. Ancak benmerkezci haberlerin hesaplamasında dikkate alınmıştır. *Milliyet* ve *Hürriyet* gazetelerinde tespit edilen benmerkezci haberlerin yıllara göre dağılımını gösteren tablolar ve içerik analizi aşağıdaki başlıklarda yer almaktadır.

3.2.1. Milliyet Gazetesinde Yer Alan Benmerkezci Bakış Açısıyla Yazılan Siyasi, Ekonomi, Toplumsal, Kültür Sanat, Magazin Haberlerinin Yıllara Göre Dağılımı ve İçerik Analizi

Milliyet gazetesinde ve araştırmaya dahil olan hafta sonu ve magazin eklerinde 1970 yılından 2015 yılına kadar olan sürede yayımlanan siyasi, ekonomi, toplumsal, kültür sanat ve magazin haberlerinin toplam sayısı 3 bin 286'dır. Bu haberler üzerinde yapılan içerik analizinde 212 benmerkezci bakış açısıyla yayımlanan haber tespit edilmiştir. *Milliyet* gazetesinde yayımlanan toplam haber sayısına göre benmerkezci haberlerin oranı yüzde 6'dır. Aşağıdaki tabloda (bkz. Tablo 7) bu haberlerin yıllara göre dağılımı ve yayımlandıkları yıllarda araştırma kapsamına alınan haberlere göre oranları görülmektedir.

Milliyet	1970	1975	1980	1985	1990	1995	2000	2005	2010	2015	Toplam/ Oran
Tüm haberler	184	194	238	311	314	280	559	346	332	528	3.286 %100
Benmerkezci haberler ve oranları	7 %4	1 %1	2 %1	13 %4	13 %4	17 %6	64 %11	28 %8	41 %12	26 %5	212 %6

Tablo 7: *Milliyet* gazetesinde siyasi, ekonomi, toplumsal, kültür sanat ve magazin alanlarında yayımlanan haberlerde benmerkezci haberlerin oranı ve yıllara göre dağılımı.

Yıllara göre yayımlanan haber sayısı ile benmerkezci bakış açısıyla yazıldığı tespit edilen haberlerin oranlarına bakıldığında en az benmerkezci haberin yüzde 1 ile 1975 yılında yayımlandığı görülmektedir. Benmerkezci haber sayısının en fazla olduğu yıl ise yüzde 12 ile 2010'dur. Türk basın tarihinin haber içeriklerinde yaşanan değişim açısından dönüm noktalarından olan 1980 yılı ve öncesinde benmerkezci haber sayısı oldukça düşüktür. Ancak 1970 yılında yayımlanan çoğunluğu söyleşi olmak üzere 7 haberin benmerkezci bakış açısıyla yazıldığı tespit edilmiştir. Bu oranın 1970'te yüksek, sonraki yıllarda düşük olmasının önemli bir nedeni, bu yıllarda dünyada ortaya çıkan ve Türkiye'de de kendisini hissettiren bireycilik akımının Türk yazılı basının da etkilerinin yavaş yavaş görülmeye başlaması olarak yorumlanmaktadır. Çalışmanın birinci bölümünde de yer verildiği gibi 1970'li yılların geneline bakıldığında yazılı basında gazetecilerin kendi gözlemlerine ve duygularına yer vererek, öznel bir bakış açısıyla haberleri yazmasına yol açan, benmerkezciliğe önemli etkisi bulunan bireycilik akımının Türkiye'de istenilen boyuta gelmediği görülmektedir. Öyle ki 1975 ve 1980 yıllarında *Milliyet* gazetesinde yayımlanan haberlerin içeriklerinde benmerkezci bakış açısının hakim olduğu haber sayısı yok denecek kadar azdır. Bu dönemde siyasi açıdan istikrarsızlığın yaşanması, ekonomik sorunlarla birlikte işsizliğin yükselmesi, ürünlerin fiyatlarının artması, ideolojik görüş ayrılıklarından kaynaklanan toplumsal çatışmaların yaşanması bireycilik akımının yükselmesine engel olmuştur. Her ne kadar ekonomide yaşanan sorunların çözümüne yönelik Demirel yönetimindeki AP iktidarı serbest piyasa ekonomisine geçiş için adımlar atmış olsa da toplumun alınan kararlara uyum sağlaması zaman almıştır.

Kötüye giden ülke yönetimine 12 Eylül 1980'de Askeri Darbesi ile el konulmuştur. Bu dönemde uygulanan baskı ve sıkıyönetim sonrasında toplumu oluşturan insanların haklarını aramak için bir araya gelmesi, siyasal bir duruş sergilemesi daha da zorlaşmıştır. Yönetimsel baskı basın içeriklerine de yansımıştır. Toplumu siyasetten uzaklaştırmak amacıyla siyasi içerikli yayınlara sansür uygulanmış ya da bu yayınlar kapatılmıştır. İktidar engeliyle karşılaşmak istemeyen yayınlar da siyasi haberlerin sayısını azaltarak, ayakta kalıp diğer yayın kuruluşlarıyla rekabet edebilmek, tiraj ve reklam gelirlerini artırabilmek için daha fazla magazin haberine

yönelmiştir. Bu yönelişle birlikte haber içeriklerinde de ciddi oranda değişim yaşanmıştır. Özellikle 2000'lerden sonra hem magazin haberlerinin hem de bu alandaki benmerkezci haberlerin sayısı artmıştır.

1985'e gelindiğinde *Milliyet* gazetesinde benmerkezci bakış açısıyla yazılan haberlerin sayısının 13'e yükseldiği görülmektedir. 1970'den 1980'e kadar 12 sayfa yayımlanan *Milliyet* gazetesi 1985'te ana gazetede 14 sayfa, 4 sayfa da *Renk* adında magazin ekiyle birlikte yayımlanmıştır. Bu tarihte yayımlanan 13 haberden 2'si *Renk* ekinde yer almıştır. Koalisyon hükümetleri döneminin ilk yılları olan 1990'larda bu sayı aynı çıkmıştır. 1990'da 22 sayfa çıkan *Milliyet* gazetesi 4 sayfalık *Mozaik* adında magazin ekiyle birlikte yayımlanmıştır. 13 benmerkezci haberden 1'i *Mozaik* ekinde yer almıştır. 1990 sonrasında 2000'lere kadar benmerkezci haberlerin sayısı, yıldan yıla ciddi oranda artmıştır. 1995'te sayfa sayısı daha da artarak 30'a çıkan *Milliyet* gazetesinde 17 benmerkezci habere yer verilmiştir. Koalisyon hükümetleri döneminin baskıdan uzak, daha demokratik bir yapıda olması basındaki haber içeriklerine yansımıştır. Siyasi, toplumsal ve ekonomi alanlarında daha farklı haberlerin yapılmaya başlandığı *Milliyet* gazetesinde en fazla siyasi, toplumsal ve kültür sanat alanlarında benmerkezci bakış açısıyla yazılan haberlere yer verilmiştir.

1990'larda özel yayıncılığa geçilmesiyle birlikte artan televizyon kanallarıyla farklı dünyaların ve kültürlerin evlere taşınması, yayınlarda küresel dünyaya hükmeden çokuluslu şirketlerin reklamlarına yer verilmesi aynı zaman aralığında yaşayan insanların ister istemez alışkanlıklarını, kimliklerini şekillendirmiştir. Canlı yayınlarla sınırlar ötesinde yaşanan gelişmelerin an be an takip edilebildiği bu yıllarda insanlar, popüler kültürün de etkisinde kalarak benzer davranışlar sergilemişlerdir. Bu yıllarda yükselen ve insanlara özgüven aşılama üzerinden empoze edilen benmerkezcilik anlayışından büyük boyutta etkilenildiği görülmektedir. *Milliyet* gazetesinde 1995'te yayımlanan haberlerde yer alan benmerkezci haberlerin sayısındaki artış da gazetecilerde bu bakış açısının hakimiyetinin gittikçe arttığının göstergesidir.

2000'lerde iletişim teknolojilerinin hızlı gelişmesiyle her evde yer alan televizyonun yanı sıra bilgisayarlarla birlikte internet bağlantısı da girmeye başlamıştır. Zamanla farklı alanlarda milyarları bulan internet sitelerinin varlığı, insanların aynı anda görsel, işitsel ve yazılı olarak bilgi paylaşması ve beraberinde coğrafi sınırların ortadan kalkması söz konusu olmuştur. Bir taraftan televizyon kanallarıyla rekabet etmeye çalışan yazılı basın diğer taraftan internetin gücüyle mücadele etmeye başlamıştır. Hem ekonomik açıdan ayakta durmak için reklam gelirini hem de okurun ilgisini çekebilmek tirajını artırmaya çalışan yazılı basın haber içeriklerinde değişime gitmek zorunda kalmıştır. Yazılı basında çoğu gazete gazetecilik meslek ilkelerinden ödün vererek, tarafsızlıktan uzak, gazetecilerin benmerkezci bakış açılarıyla olaylara yaklaştıkları, kendi görüş ve düşüncelerine daha açık yer verdikleri, çoğu zaman haberde yer alan kaynakların önüne geçtiği, ağırlıklı olarak magazin haberlerinin yapıldığı, abartılı bir dille sansasyonel başlıkların atıldığı bir yapıya bürünmüştür. *Milliyet* gazetesi de basının içine düşmüş olduğu bu durumdan etkilenmiştir. Öyle ki 2000'lere gelindiğinde 38 sayfa yayımlanan gazetede 64 benmerkezci haberin yayımlandığı tespit edilmiştir. Yeni bin yılda bu sayının ciddi oranda artmasında bu yıla özel olarak çıkarılan, içerisinde toplumsal, kültür sanat ve magazin haberlerinin yer aldığı, *Milliyet 2000* ekinin yayımlanması etkili olmuştur. 559 ile en fazla haberin yayımlandığı bu yılda, gazetenin eklerinde toplam 51 benmerkezci haber yayımlanmıştır. Yani benmerkezci haberlere ana gazeteye göre eklerde daha fazla yer verildiği görülmektedir.

2005'e gelindiğinde 28 olan benmerkezci haber sayısının özel bir ekle çıkan 2000 yılına göre daha az olduğu görülse de 1990 ve 1995 yıllarıyla kıyaslandığında benmerkezci haberlerin sayısında artış olduğu söylenebilir. 32 sayfa sayısı ile önceki yıllara göre daha az sayıda çıkan *Milliyet* gazetesinde 2005'te sadece hafta sonu ekleri vardır. 6 *Cumartesi*, 5 *Pazar* olmak üzere 11 benmerkezci haber, gazetenin eklerinde yayımlanmıştır. Bu haberlerin çoğunluğunu ise magazin alanında yayımlanan benmerkezci haberler oluşturmuştur. *Cumartesi* ekinin sayfa sayısı 22, *Pazar* ekinin ise 14'tür. Daha sonraki yıllarda hem ana gazetenin hem de eklerin sayfalarında azalmaya gidilmiştir.

2010'a doğru büyük bir adımla ilerleyen iletişim teknolojileri dünyasında kullanıcılar, internet sitelerinin yanı sıra blogların, Youtube, Facebook, Twitter gibi sosyal paylaşım sitelerinin artmasıyla hiçbir çaba sarf etmeden bilgi bombardımanına tutulmuşlardır. Sosyal medyada paylaştıkları yorum, fotoğraf, video gibi içeriklerle arkadaşları tarafından beğenilmek, övgü dolu mesajlar almak ve takip edilmek isteyen insanlar, sanal alemde olduğu gibi gerçekte de dünyanın kendi etraflarında dönmesini istemeye başlamışlar ve gittikçe benmerkezci olmuşlardır. Sosyal medyanın takipçisi konumuna düşen yazılı basın da sosyal medya platformlarında en çok tartışılan, en çok beğenilen içeriklerle ve kullanıcılarla ilgili haberlere sayfalarında yer vermeye başlamıştır. Bu yönüyle de basın benmerkezciliğin yükselmesine neden olmaktadır. Basında çalışan gazetecilerin yazdıkları haberlerde sadece isim olarak imzalarına yer verilmesi yeterli olmamıştır. Haberleri kendi imzalarıyla yayımlamanın ötesinde daha çok kendi görüş ve düşüncelerine yer vererek, cümlelerinde "ben", "benim", "bence" gibi birinci tekil şahısla yazılan kelimelerin yanı sıra "şüphesiz", "asla", "herhalde" gibi kelimelere yer vererek taraflı bir bakış açısıyla yazmışlardır.

2010'lara gelindiğinde bazı günler 40 bazı günler de 32 sayfa yayımlanan *Milliyet* gazetesinde 332 haberden 41'ini yani yüzde 12'sini benmerkezci haberler oluşturmuştur. *Cadde*'de 22, *Cumartesi* ekinde 3, *Pazar* ekinde 3 olmak üzere 28 benmerkezci haber, gazetenin eklerinde yayımlanmıştır. Yıllar geçtikçe magazin haberlerinin daha fazla yayımlandığı *Milliyet* gazetesinde bu alanda daha fazla benmerkezci habere yer verildiği görülmektedir.

2015'te yayımlanan haberler incelendiğinde ise benmerkezci haber sayısında bir düşüş olduğu tespit edilmiştir. *Milliyet* gazetesinde 528 haberden 26'sını benmerkezci haberler oluşturmuştur. 2002'den günümüze kadar tek parti iktidarının hakim olduğu Türkiye'de 2015'te terör olaylarının artması, Suriye'de yaşanan karışıklık, toplumda oluşan güven sorunu ve beraberinde enerji ve gıda fiyatlarında artışla birlikte ekonomide yaşanan sorunların bir uzantısı olarak tasarruf yoluna giden *Milliyet* gazetesi kağıt masrafından kaçarak sayfa sayısını ciddi oranda azaltmıştır. Ele alınan tarih aralığında 28 ile 32 sayfa arasında çıkan gazetenin hafta sonu ve magazin

eklerinin sayfa sayısı da azalmıştır. *Cumartesi* ekinin sayfa sayısı 14, *Pazar* ekinin, 14, *Cadde'nin* ise 8 sayfa olmuştur. Bu da benmerkezci haberlerin sayısında düşüş olmasına neden olmuştur. *Milliyet* gazetesinde önceki yıllarda sayfa sayısı fazla olmasına rağmen daha az habere yer verildiği görülmektedir. Geçmiş yıllarda daha uzun ve ayrıntılı olarak verilen haberlerin son yıllarda daha kısa yazıldığı da bir gerçektir. Özellikle gazetenin eklerinde, sosyal medyada kısa kısa bilgileri takip eden insanların ilgilerini çekebilmek amacıyla çok kısa içerikte haberlere yer verilmiştir. Örneğin bir ekonomi sayfasında kutu içinde 20 kısa haber bulunmaktadır. O nedenle 2015'te gazetenin sayfa sayısı az olsa da haber sayısı fazla çıkmıştır. Bu haberlerin çoğunluğunu da rutin haberler oluşturmaktadır.

Milliyet	1970	1975	1980	1985	1990	1995	2000	2005	2010	2015	Toplam/ Oran
Siyasi haberler	37	60	83	73	87	84	106	87	53	108	778/ %100
Benmerkezci siyasi haberler	-/ %0	-/ %0	-/ %0	1/ %1	-/ %0	5/ %6	4/ %4	5/ %6	3/ %6	-/ %0	18/ %2

Tablo 8: *Milliyet* gazetesinde benmerkezci siyasi haberlerin yıllara göre dağılımı.

Milliyet gazetesinde yayımlanan benmerkezci haberlerin yıllara göre hangi alanlarda yayımlandığı da araştırma kapsamında incelenmiştir. *Milliyet* gazetesinde benmerkezci siyasi haberlerin yıllara göre dağılımı ve yayımlandıkları yıllardaki toplam haber sayısına oranları yukarıdaki tabloda (bkz. Tablo 8) yer almaktadır.

Siyaset alanında *Milliyet* gazetesinde çok fazla benmerkezci haber yayımlanmamıştır. Öyle ki 1970, 1975 ve 1980 yıllarında hiç bu tür habere rastlanmamıştır. 1985 yılında sadece 1 benmerkezci siyasi habere yer verilmiştir. 1990 yılında ise yine siyasi haberler içerisinde benmerkezci haber tespit edilmemiştir. Ancak 1995'e gelindiğinde koalisyon hükümetleri döneminin de etkisiyle daha demokratik bir atmosferde yayın yapan *Milliyet* gazetesinde bu alanda yayımlanan 5 benmerkezci haber bulunmaktadır. 2000 yılında bu sayı 4 olmuştur. Bu haberlerden 1'i *Milliyet* 2000 ekinde yayımlanmıştır. Ancak araştırma kapsamında siyasi alanda yayımlanan benmerkezci haberlere ana gazetede daha çok

yer verildiği saptanmıştır. Tek parti iktidarının ilk yılları olan 2005'te siyasi haberlerde 5 benmerkezci haber tespit edilirken, ilerleyen yıllarda sayının yıldan yıla düştüğü görülmüştür. 2010'da bu sayı 3'tür, sayfa sayısında ciddi oranda azalmaya giden gazetenin 2015 yılında yayımladığı siyasi haberler içerisinde benmerkezci habere rastlanmamıştır. Ancak siyasi haberlerin veriliş şekillerinde önemli derece değişiklik olduğu gözlemlenmiştir. Önceden siyasiler tarafından yapılan açıklamaların olaylarla bağlantısı yapılarak verildiği haberlerde artık siyasilerin konuşmalarının tam bir deşifresi şeklinde verilmeye başlandığı görülmektedir. Burada gazeteciler, "ifade etti", "dile getirdi", "vurguladı", "kaydetti" gibi kelimelere yer vermeden siyasetçilerin yaptıkları açıklamalara sadece ara başlıklarla ayırıp direkt yer vermiştir.

Milliyet	1970	1975	1980	1985	1990	1995	2000	2005	2010	2015	Toplam/ Oran
Ekonomi haberleri	38	55	57	70	52	65	69	72	48	48	594/ %100
Benmerkezci ekonomi haberleri	-/ %0	-/ %0	-/ %0	1/ %1	-/ %0	2/ %3	2/ %3	3/ %4	4/ %8	-/ %0	12/ %2

Tablo 9: Milliyet gazetesinde benmerkezci ekonomi haberlerin yıllara göre dağılımı.

Milliyet gazetesinde benmerkezci ekonomi haberlerinin yıllara göre dağılımı ve yayımlandıkları yıllardaki toplam haber sayısına oranları yukarıdaki tabloda (bkz. Tablo 9) yer almaktadır. *Milliyet* gazetesinde yayımlanan ekonomi haberlerinde de çok fazla benmerkezci habere yer verilmemiştir. 1970, 1975, 1980, 1990 ve 2015 yıllarında benmerkezci habere hiç rastlanmamıştır. 1985'te ekonomi haberlerinde sadece 1 benmerkezci haber vardır. 1995'te 65 haberden 2'sinin benmerkezci bakış açısıyla yazıldığı tespit edilmiştir. 2000 yılında 69 haberden 2'si benmerkezci haberdur. Bu haberlerden 1'i *Milliyet* gazetesinin *Vitrin* ekinde yayımlanmıştır. 2010 yılına kadar benmerkezci haberlerin sayısında çok fazla olmasa da bir artış yaşanmıştır. Ekonomi haberlerinde en fazla benmerkezci haberin yer aldığı yıl 2010 olmuştur. 2010'da 48 haberden 4'ü benmerkezci bakış açısıyla yazılmıştır.

Milliyet	1970	1975	1980	1985	1990	1995	2000	2005	2010	2015	Toplam/ Oran
Toplumsal haberler	82	61	89	101	127	102	239	114	128	214	1257/ %100
Benmerkezci toplumsal haberler	5/ %6	1/ %2	2/ %2	1/ %1	7/ %6	4/ %4	23/ %10	6/ %5	10/ %8	7/ %3	66/ %5

Tablo 10: *Milliyet gazetesinde benmerkezci toplumsal haberlerin yıllara göre dağılımı.*

Milliyet gazetesinde benmerkezci toplumsal haberlerin yıllara göre dağılımı ve yayımlandıkları yıllardaki toplam haber sayısına oranları yukarıdaki tabloda (bkz. Tablo 10) yer almaktadır. *Milliyet* gazetesinde yayımlanan toplumsal haberlerde siyaset ve ekonomi haberlerine göre daha fazla benmerkezci habere yer verildiği görülmektedir. Bu alanda benmerkezci haberlerin en az yayımlandığı yıllar 1975 ve 1985 yılları olurken, en fazla yayımlandığı yıl 2000'dir.

1970 yılına bakıldığında 82 toplumsal haberden 5'inin benmerkezci bakış açısıyla yazıldığı görülmektedir. 1980 ve 1985 yıllarında *Milliyet* gazetesinde toplumsal haberlerin sayısı artsa da benmerkezci haberlerin sayısı fazla değildir. Ancak 1990'a gelindiğinde hem toplumsal haberlerin sayısında hem de bu alanda yayımlanan benmerkezci haberlerin sayısında bir artış yaşanmıştır. Bu yıl yayımlanan 127 toplumsal haberden 7'sini benmerkezci haberler oluşturmuştur. Benmerkezci haberlerden 1'i gazetenin *Mozaik* ekinde yayımlanmıştır. 1995 yılında toplumsal haberlerin sayısında bir düşüş olduğu gibi benmerkezci haberlerin sayısı da düşmüştür. 1995'te 102 toplumsal haberden 4'ünü benmerkezci haberler oluşturmuştur.

Toplumsal alanda en fazla benmerkezci haberin yayımlandığı 2000'de 239 haberin 23'ünün benmerkezci bakış açısıyla yazıldığı tespit edilmiştir. Benmerkezci haberlere daha çok gazetenin hafta sonu ve magazin eklerinde yer verildiği görülmektedir. Öyle ki *Milliyet 2000* ekinde 18, *Pazar* ekinde 1 olmak üzere toplam 19 benmerkezci haber gazetenin eklerinde yer almıştır. 2005'te toplumsal haberlerin sayısında ve benmerkezci haber sayısında bir düşüş olmuştur. Bu dönemde gazetenin sayfa sayısında azalma olmasının yanı sıra hafta sonu eklerinin dışında magazin ekleri

bulunmamaktadır. 2005'te 114 toplumsal haberden 6'sının benmerkezci olduğu görülmektedir. Benmerkezci haberlerden de sadece 1'i *Pazar* ekinde yayımlanmıştır. 2010'da 128 toplumsal haberden 10'u benmerkezcidir. Bu haberlerden 3'ü *Cadde*'de, 1'i ise *Pazar*'da olmak üzere toplam 4 haber gazetenin eklerinde yayımlanmıştır. Benmerkezci toplumsal haberlere çoğunlukla ana gazetede yer verildiği görülmüştür. 2015'te ise *Milliyet* gazetesinde 214 toplumsal haberden 7'si benmerkezci bakış açısıyla yazılmıştır. Benmerkezci haberlerin tamamı ana gazetede yayımlanmıştır.

Milliyet	1970	1975	1980	1985	1990	1995	2000	2005	2010	2015	Toplam/ Oran
Kültür sanat haberleri	24	14	6	38	38	22	72	43	25	27	309/ %100
Benmerkezci kültür sanat haberleri	2/ %8	-/ %0	-/ %0	3/ %8	4/ %11	4/ %18	17/ %24	8/ %19	7/ %28	1/ %4	46/ %15

Tablo 11: *Milliyet* gazetesinde benmerkezci kültür sanat haberlerinin yıllara göre dağılımı.

Milliyet gazetesinde benmerkezci kültür sanat haberlerinin yıllara göre dağılımı ve yayımlandıkları yıllardaki toplam haber sayısına oranları yukarıdaki tabloda (bkz. Tablo 11) yer almaktadır. *Milliyet* gazetesinde yayımlanan kültür sanat haberlerinde 1975 ve 1980 yıllarında benmerkezci haber yayımlanmazken, en fazla benmerkezci haberin 2000 yılında yayımlandığı görülmektedir. 1970 yılında 24 haberden 2'sinde benmerkezci bakış açısı tespit edilirken, bu sayı 1985 ve 1990'da biraz artmıştır. 1985'te 38 kültür sanat haberinden 3'ü; 1990'da 38 haberden 4'ü benmerkezci haberdir. 2000 yılına gelindiğinde hem kültür sanat haberlerinin sayısında hem de bu alanda yayımlanan benmerkezci haberlerin sayısında ciddi oranda bir artış yaşanmıştır. 72 kültür sanat haberinden 17'sini yani yüzde 24'ünü benmerkezci haberler oluşturmuştur. Benmerkezci haberlerden 11'i gazetenin *Milliyet* 2000'de; 2'si de *Pazar* ekinde yer almıştır. Bu sonuçlara göre *Milliyet* gazetesinde benmerkezci kültür sanat haberlerine ana gazeteye göre eklerde daha fazla yer verildiği görülmektedir. 2005 yılında kültür sanat haberlerinin sayısı 2000'e göre azalsa da 1995 yılına göre artmıştır. Bu durumda 43 kültür sanat haberinin yer aldığı *Milliyet* gazetesinde 8 benmerkezci haber bulunmaktadır. Bu haberlerin 1'i gazetenin *Pazar* ekinde; 4'ü ise Cumartesi ekinde yayımlanmıştır.

Oran olarak bakıldığında 2010 yılında *Milliyet* gazetesinde yayımlanan kültür sanat haberlerine göre benmerkezci haberlerin oranı daha fazladır. 25 kültür sanat haberinden 7'si yani yüzde 28'ini benmerkezci haberler oluşturmaktadır. Bu haberlerden 5'i *Cadde*, 1'i *Cumartesi*'de olmak üzere toplam 6'sı gazetenin eklerinde yayımlanmıştır. 2015 yılına gelindiğinde kültür sanat alanında benmerkezci haberlerin sayısında bir düşüş yaşanmıştır. 27 kültür sanat haberinden sadece 1 benmerkezci haber tespit edilmiştir.

Milliyet	1970	1975	1980	1985	1990	1995	2000	2005	2010	2015	Toplam/ Oran
Magazin haberleri	3	4	3	29	10	7	63	30	78	111	338/ %100
Benmerkezci magazin haberleri	-/ %0	-/ %0	-/ %0	7/ %24	2/ %20	2/ %29	18/ %29	6/ %20	17/ %22	18/ %16	70/ %21

Tablo 12: *Milliyet* gazetesinde benmerkezci magazin haberlerinin yıllara göre dağılımı.

Milliyet gazetesinde benmerkezci magazin haberlerinin yıllara göre dağılımı ve yayımlandıkları yıllardaki toplam haber sayısına oranları ise yukarıdaki tabloda (bkz. Tablo 12) görülmektedir. *Milliyet* gazetesinde yayımlanan magazin haberlerinde 1970, 1975 ve 1980 yıllarında hiç benmerkezci haber tespit edilmemiştir. En az benmerkezci haberlerin yayımlandığı yıl 1990 ile 1995 yılları olmuştur. En fazla yayımlandığı yıl ise 2000'dir. 1985 yılında *Milliyet* gazetesinde önceki yıllara göre magazin haberlerinin sayısında ciddi bir oranda artış yaşanırken, benmerkezci haberlerin sayısı da bir den 7 olmuştur. Bu haberlerden 2'si gazetenin *Renk* adındaki magazin ekinde yer almıştır. 1990 ve 1995 yılları arasında hem magazin haberlerinin hem de bu haberler içerisinde yer alan benmerkezci haberlerin sayısında azalma olmuştur. Ancak 2000'den sonra *Milliyet* gazetesinde hem magazin haberleri hem de benmerkezci haberlerin sayısı artmıştır. 2000'de 63 magazin haberinden 18'i benmerkezci haber özelliği taşımaktadır. Bu haberlerden 10'u *Milliyet* 2000'de, 1'i *Pazar*'da, 6'sı *Vitrin*'de olmak üzere toplam 17'si gazetenin eklerinde yayımlanmıştır.

2005 yılına gelindiğinde yine gazetenin eklerinde bir azalma söz konusu olduğu için magazin haberlerinin sayısı da azalmıştır. 30 magazin haberinden 6'sını benmerkezci

haberler oluşturmuştur. Bu haberler de gazetenin *Cumartesi* ve *Pazar* adında çıkan hafta sonu eklerinde yayımlanmıştır. 2010'da, 2000 yılına göre daha fazla magazin haberinin yer aldığı *Milliyet* gazetesinde bu alanda yayımlanan benmerkezci haberlerin sayısı da önceki yıla oranla ciddi oranda artış göstermiştir. 2010'da yayımlanan benmerkezci haberlerden 13'ne *Cadde*, 2'sine *Cumartesi*, 2'sine *Pazar* eklerinde yer verilmiştir. 2015 yılına gelindiğinde magazin haberlerinin sayısının en st sayı olan 111'e çıktığı, benmerkezci haberlerin sayısının da 18 olduğu görülmektedir. Bu haberlerin 2'si *Cumartesi*, 5'i *Pazar*, 10'u *Cadde* ekinde yer almaktadır. Bu durumda magazin alanında yayımlanan benmerkezci haberlerin sayısının ana gazetede yayımlanan haberlerden oldukça fazla olduğu tespit edilmiştir. Tüm alanlarla karşılaştırıldığında *Milliyet* gazetesinde özellikle magazin alanında benmerkezci haberlerin daha fazla olduğu sonucuna ulaşılmaktadır.

3.2.1.1. Birinci Tekil şahışlı Kurulan Cümleler Teması

Milliyet gazetesinde siyasi, ekonomi, toplumsal, kültür sanat ve magazin haberleri üzerinde yapılan içerik analizinde 81 haberde gazetecilerin benmerkezci bakış açısını somut olarak yansıtan kodlar tespit edilerek "Birinci Tekil şahışlı Kurulan Cümleler" teması altında bu kodlar, bir araya getirilmiştir. Bu kodlar arasında "ben", "beni", "bana", "benim", "bence", "kendim" sözcüklerinin yanı sıra birinci tekil şahışla yazılan sözcük öbekleri yer almaktadır. Bu tema altındaki haberlerden 7'si siyasi, 7'si ekonomi, 28'si toplumsal, 14' kültür sanat, 25'i magazin alanlarındandır. Bu haberlerden 8'i *Milliyet 2000*, 2'si *Vitrin*, 9'u *Pazar*, 3' *Cumartesi*, 12'si *Cadde* olmak üzere toplam 34' gazetenin eklerinde yayımlanmıştır. Bu durumda "Birinci Tekil şahışlı Kurulan Cümleler" teması altında yer alan gazetecilerin kendi görüş ve düşüncelerini açık bir şekilde okura aktardıkları sözcük ve sözcük öbeklerine ana gazetede yer alan haberlerde daha fazla yer verildiği görülmektedir.

"Birinci Tekil şahışlı Kurulan Cümleler" teması altında 44, diğer temaların altında yer alan haberlerde 4 olmak üzere toplam 47 "ben"; 10 "beni"; bu temada 16, diğer temalarda 1 olmak üzere toplam 17 "bana"; 3 "bence"; 16 "benim"; 5 "kendim" sözcükleri yer almıştır. Birinci tekil şahışla kurulan sözcük öbeklerinin sayısı ise

"Birinci Tekil Şahıslı Kurulan Cümleler" temasında 411, diğer temalarda 4 olmak üzere toplam 410'dur. "Birinci Tekil Şahıslı Kurulan Cümleler" teması altında yer alan haberler aşağıda yer almaktadır:

* **Ben** de **kalktım**, dalında birbirine sarılmış, kaskatı muzlara doğru **yürüdüm**. (Toplumsal), (Yılmaz Çetiner, "El Feth'de Türk Gerillaları- 'Belki de bir gün birbirimizin kucağında öleceğiz'", Milliyet Gazetesi, 1 Mayıs 1970, s. 7)

* Gece otele **gittiğim** zaman bir not **buldum...** Gelip **beni** aramışlar ve sabah 8'de buluşalım diye de haber bırakmışlar... Ne oldu **dedim?**.. O sırada **aklım başıma** geldi... Ve durumu **anladım**:... Konuşmaya sohbe devam ediyoruz. Türk gerillaları ile her şeyi soruyor, öğrenmeye **çalışıyorum**. Fakat bir konu var henüz hikâyesini **bilmediğim...** **Baktım**, keskin bakışlı, **yakışıklı** bir genç, saçlarını muntazam taramış, poz vermiş objektife... **Anladığıma göre**, Ali kabına sığamayan, coşan hareketli bir gençti. (Toplumsal), (Yılmaz Çetiner, "El Feth'de Türk Gerillaları - Şehit Ali'nin cesedi bile emperyalistlere ölüm saçmış", Milliyet Gazetesi, 4 Mayıs 1970, s. 7)

* Aslında tiyatro konusundaki görüşlerini de **öğrenmek istiyorum** Münir Bey, yalnız müsaade ederseniz bu noktada o geçirdiğiniz bunalımın ve o bunalımdan kurtuluşunuzun hikâyesini biraz konuşalım. Çünkü bunda şu faydayı **görüyorum**: **Özür dilerim belki** özel yaşantınıza girmek **gibi** bir durum oluyor ama... Siz bu alışkanlıklardan kendinizi, had safhasına geldiğiniz halde kurtarabildiğinize göre, tecrübenizi anlatmakta **ben** fayda **görüyorum**. (Toplumsal), (Abdi İpekçi, "Her hafta bir sohbet-Sait Faik "Sen bir alkoliğin kop bu çevreden" demişti...", Milliyet Gazetesi, 4 Mayıs 1970, s. 9)

* Amman'da genellikle varlıklı ailelerin oturduğu semtlerden **birindeyim**... Bahçe kapısından geçtikten sonra önüne gelen merdivenlerden aşağı **indim**. Ufak bir avlu çıktı **karşıma**. Nöbetçi fedaiye isim verdikten sonra El Feth okulundan içeriye **girdim**... Bu gençlerden biri ile **tanıştım** orada... (Toplumsal), (Yılmaz Çetiner, "El Feth'de Türk Gerillaları-'Bizi hiçbir kuvvet ortadan kaldıramaz'", Milliyet Gazetesi, 6 Mayıs 1970, s. 7)

* Kendilerinden bunu **sorduğum** zaman gülerek **bana** verdikleri cevap şu oldu: (Toplumsal), (Yılmaz Çetiner, "El Feth'de Türk gerillaları-El Feth'de başgöz etme servisi de kurulmuş...", Milliyet Gazetesi, 7 Mayıs 1970, s. 7)

* Sorumun başına **geleyim...** **Ben** daima idari ve mali işlerin dışında **kaldım**. Zaten **anlamam da**. Fakat o sıralarda **hissettiğim** ve **sezdiğim** kadarıyla babanızın ölümüyle şöyle bir durum oldu:... Babanız öldüğü zaman sizin ne yapacağınızı, bu işlerle ilginizin, tecrübenizin fazla olmadığını düşünen bazı çevreler bu borcun altından kalkmayacağınız şüphesini gösterdiler, **ben öyle seziyordum...** Ama **bildiğim kadarıyla** 27 Mayıs'tan sonraki dönemlerde kâğıt hiçbir zaman baskı aracı olarak kullanılmadı. Yanlış mı **biliyorum**? (Toplumsal), (Abdi İpekçi, "Her hafta bir sohbet, Konuğumuz: Ercüment Karacan", Milliyet Gazetesi, 5 Mayıs 1975, s. 9)

* Libya'da kaldığımız sürece, bize kılavuzluk eden Hadi Sultan'a televizyondaki yayını **sordum...** Tripoli'de bir çiftliği **gezdim...** Uluslararası bir konferansın açılışını yapan Libya'nın 2 numaralı adamı Callud'u toplantıdan sonra makam otomobilinde direksiyon başında motoru çalıştırırken **gördüm...** Bu baskıya rağmen, gençlerin önlerinden geçen kızlara laf attıklarını birkaç kez **gördüm**. (Toplumsal), (Özer Oral, "Umut Libya Kapısı-Stadyumda maç seyredenler kendilerini kışlada buldular", Milliyet Gazetesi, 1 Mayıs 1980, s. 5)

* Libya'da bulunan Türk işçilerinin sayılarını kesin olarak bilene **rastlamadım...** Burada bazıları ile **görüştüm**. (Toplumsal), (Özer Oral, "Umut Libya Kapısı- Asyalı işçilerin düşük ücrete razı olması Türklerin durumunu güçleştiriyor", Milliyet Gazetesi, 3 Mayıs 1980, s. 5)

* Şengül Özgüven'i daha dikkatlice **inceliyorum...** Aramızda, en mutlu olan, o mu yoksa? 'Ömür boyu tek erkekle yaşanır mı?' sorusunu ortaya **attığımda** belli olacak... "Ama oğlunuz gelip söylese çok farklı olur. Değil mi?" diye **soruyorum**, bir erkek anası olarak... Herkes katılıyor bu **dediğime**. Hiç itiraz eden yok. "Oğlum, on altı yaşında" diye **sürdürüyorum...** Bu sözü, bir feministten duymak, **beni** epeyce şaşırtıyor ama üstünde **durmuyorum** o an. Asıl soruna **geçiyorum**... Bu kez kimse katılmıyor **bana**. Her yandan itirazlar yükseliyor... Bu kadar tepki **beklemiyordum** doğrusu... Oysa **ben**, oğluma **tanıdığım** hakkı, neden kızıma da **tanımayayım?**.. Peki, öyleyse, biz de evlilikten konuşalım artık. "Tamam tamam anlaşıldı" **diyorum...** "Ama bulamamışsın işte" diye **kesiyorum**. Nedret Hanım da bulamamış,

ben de bulamamışım... "Tamam" **diyorum...** "Kadının cinselliğini, **hatta** insanlığını yaşaması için alabilmesi gereken pasaport" diye **açıklıyorum...** "**Tabii**" **diyorum...** "Sanatçı değilse ne olacak, peki?" diye **soruyorum...** "Kadının kocasını aldatması genellikle cinayetle, **en azından** boşanmayla sonuçlanıyor ülkemizde" **diyorum.** **Belki** de, **sözüm** ilk kez kendisine gelmesinin verdiği sabırsızlık bu. Ya da **ben,** buraya varacağımızı başından beri **biliyordum.** (Magazin), (Pınar Kür, "Kadın kadına tartışılar-Neslihan Yargıcı'nın tekdüze evliliğe verdiği ad: 'Çatal-kaşık evliliği'", Milliyet Gazetesi, 1 Mayıs 1985, s. 8)

* İkinci eser F. Schubert'den 'Gezgin Fantezisi'nin bu denli anlamlı, böyle etkin bir anlatımla yıllardır **dinleyemediğimi düşündüm...** W. A. Mozart'ın 'Per questabella mano' sözcükleriyle başlayan konser aryasındaki eşliğiyle kontrbasçı Yaz Baltagil'i, 'Daphnis et Chloe'deki uzun ve güç flüt partisinde Mükerrer Berk'i bir de burada kutlamak **isterdim...** 1985 Uluslararası Sinema Günleri'nin müzikle ilgili filmleri arasında "Beethoven Bir Yaşamdan Öyküler" adlı yapımı bu büyük sanat adamının çevresinde çocukluk yıllarından başlayarak okuyan, araştıran kitap ve belge derleyen, daha önce aynı konudaki filmleri gören biri olarak çok **beğendiğimi söylemeliyim...** Beethoven'ın 57 yıl süren ilginç yaşamını zaman koşutuna oturtmaya çalışarak vermeyi deneyen filmlerin uğradığı başarısızlıklara **tanık olduktan** sonra Horst Seemann'ın yönettiği bu Doğu Almanya filminin nasıl akıllıca bir planla hazırlandığı **gözledim** hemen... (Kültür sanat), (Faruk Yener, "Piyano'dan gıcırıltılar, Çaykovski'den danslar, Beethoven'dan öyküler", Milliyet Gazetesi, 1 Mayıs 1985, s. 8.)

* **Ben de** peşinden. (Magazin) (Savaş Tümer, "Otele gecede 450 bin lira ödüyor- 'Pahalı olan her şeyi severim'", Milliyet Gazetesi, 2 Mayıs 1985, s. 3)

* Altan, generali daha önceden tanıyordu, **ben** ilk kez **karşılaşıyorum.** İnsana içinden, "İmkân yok, 65'inde olamaz, 50'den fazla göstermiyor" dedirtecek bir zindelikte **buldum,** 12 Mart'ın ünlü generalini. Anılarını yayına hazırlamak çalışmalarını **yaptığım** için, ona ait her şeyi **biliyordum...** "Peki, şimdi artık ne yapıyorsunuz?" **dediğim** zaman, "Bol bol okuyorum" dedi ve bir itirafta bulundu: (Toplumsal), (Sadun Tanju, "Yazmak görevimdi", Milliyet Gazetesi, 2 Mayıs 1985, s. 6.)

* Neslihan Yargıcı'yı, gazetelerde çıkan birkaç fotoğrafından **tanıyordum** bugüne dek. Ne yalan **söyleyeyim**, o kara saçlı, kara gözlüklü, kara giysili kadının, epeyden fazla züppe, fena halde kendini beğenmiş, **belki** Türkçeyi **bile** doğru dürüst konuşamayan (ya da buna gerek görmeyen) biri olduğunu **sanıyordum**... Ama her söz aldığı anda onu daha çok takdir **ediyordum**... **Soruyorum**: "Bu zamanda hâlâ mı?" Neslihan, Türkiye'nin gerçeklerini **benden** iyi biliyor galiba... "Böylece kendisini temize çıkarmış oluyor..." **diyorum**... Sengül Özgüven, **benimle** aynı kanıda değil... "İyi, **güzel** de... Otuz yıldan, altmış yıldan söz ediyoruz" diye itiraz **ediyorum**... Sahi mi? **Ben** hiç **bilmiyordum**. Ama Sengül Hanım'ın, buna içtenlikle inandığını, gözlerimle **görüyorum** şimdi... **Ben** gene de inat **ediyorum**... "O, başka şeyleri verebilen erkek... Ya da kadın?" diye **soruyorum**. Bu konuda, herkes **benimle** aynı kanıda ama kimse kesin bir çözüm yolu öneremiyor... Bu soruyu epeydir sormak **istiyordum** açıkçası... Yumuşayan havadan olduğu kadar, bir yudum viskimden de cesaret alarak, boğazımı temizliyor ve söze **başlıyorum**... Yoo, hayır... Ne münasebet?... Kimse, "fazla özel" bulmuyor **sorumu**... **Gülüyorum**, "Evlenilecek kadınla, yatılacak kadını şaşırdığını, yanlış kadın aldığını düşünebilir..." O geleceği için, inat yapar **gibi**, siyahlar **giymiştim** hatta... Ama siyahı **sevmeme** karşın, tek renge hiç **dayanamadığımdan**, son anda mavi eşarp **bağlamıştım boynuma**. Onun hiç de, "hava atmaya" gereksinme duymayan, akli başında, ayakları yere basan ve içten bir kişi olduğunu anlamakta **gecikmedim** ama... Buradan kadının eve kapanmışlığının (ve **hatta** yetiştirilmesinin) doğurduğu, bir başka soruna geçebiliriz **sanıyorum**. Şirin de her zaman bu kadar "bilimsel" olmasa, daha iyi olacak **gibi** geliyor **bana**... Nedret Hanım, ne **güzel** konuşuyordu, **ben olsam** hiç **kesmezdim**. Bu kez **ben** Şirin'in sözünü **kesiyorum**: "Sanıyorum, cinsellikle ikisi birleşiyor... **En azından**, kadın için... Duygusallık, ister istemez giriyor işin içine..." (Magazin), (Pınar Kür, "Kadın Kadına Tartıştılar - Kadınların mutsuz evliliklerini sürdürme nedeni: "Kolay kadın olma korkusu", Milliyet Gazetesi, 2 Mayıs 1985, s. 8.)

* **Konuklarım** arasında daha önceden **tanıdığım** tek kişi, Şirin Tekeli... Oysa onu da pek iyi **tanımadığımı anlıyorum**, konuşmalar ilerledikçe... "Her şey iletişimsizlikten doğuyor" **diyorum**... İlkinde, olaya **beni de**, Neslihan'ı da katmış olduğuna göre, yalnızca "oyuncu" anlamına geçirmiyor bu sözü... Bunu Sengül Özgüven'e

soruyorum... O konuya, yeniden dönmek **istemiyorum** ve oturumun son sorusunu **soruyorum:...** Bu **davranışım**, hiçbir şaşkınlık uyandırmıyor **konuklarımda**. (Magazin), (Pınar Kür, "Kadın Kadına Tartıştılar - Kadın iyi sürücüyse, Volkswagen'i de kullanır, Mercedes'i de" diyen kadınlara göre: 'Erkek, bir otomobildir"', Milliyet Gazetesi, 3 Mayıs 1985, s. 11.)

* Sizinle bugün bu konuyu konuşmak **istiyorum**. Önce şunu **sorayım...** **Ben** geçenlerde Hıfzıssıhha Enstitüsü doktorlarıyla konuşurken, tavuklarda tifo **benzeri** bir hastalık olduğunu ve bunun yumurtaya da geçtiğini, bu nedenle çiğ yumurta yemenin sağlık açısından sakıncalı olduğunu söylemişlerdi. (Ekonomi), (Emin Çölaşan, "100 milyon yumurta büyük kârla satılacak", Milliyet Gazetesi, 5 Mayıs 1985, s. 4)

* Tadeusz Strugala, adına yalnız orkestralarımızda değil, dış ülkeler radyo ve TV'lerinde de bazı topluluklarda **rastladığım** her seslendirişini 'bilen kişi' yönetiminden doğan inançtan ötürü huzurla **izlediğim** bir sanatçıdır... Yurt dışından ulaşan bir plak (CD) sevindirdi gene **beni:...** Plağı, usta solistimiz ve seçkin toplulukla daha da belirginleşen soylu havası ve seslendirişindeki anlayış ve yaklaşım nedeniyle tek ölçüsünü kaçırmadan **dinledim**; mutluluk ve onur duyarak... Son haftalarda inceleme **fırsatı bulduğum** plaklardan biri de P. İ. Çaykovski'nin 'Birinci Piyanı Konçertosu'nu içeriyordu... Aynı duyguları bütün dinleyenlerin paylaşacağına **inanıyorum**. (Kültür sanat), (Faruk Yener, "Bayram öncesi bir konser ve iki plak", Milliyet Gazetesi, 2 Mayıs 1990, s. 10)

* O zaman, üzerinde durduğumuz çimenlerin, anıt-mezarların yeri olduğunu **fark ettim**. **İçim** bir tuhaf oldu. Gerçek mezarlar olmadığını **bildiğim** halde... Minibüsümüze doğru giderken **gördüm**. (Toplumsal), (Aytan Kuyululu, "Sembolik çıkarma", Milliyet Gazetesi, 3 Mayıs 1990, s. 2-12)

* Bu kadar kapalı, çekingen ya da dikkatli biri olduğunu **sanmazdım**. Söyleşi sırasında bayağı destek **umuyordum** ondan... Kendi cinselliğini irdelemekten bu kadar kaçınan birinin, nasıl feminist olabileceğini **merak ediyorum...** Türkiye'deki feminist hareketten de **umutsuzlanıyorum** bu arada... Biraz şaşkınlıkla, dinliyor gibi geliyor **bana...** Evet, bu **benim de** aklıma gelmişti ama gecekondulardan gelen bir kadının, bunca ünlü ve konuşkan kadın arasında, ağzını açmaktan çekineceğini **düşünmüştüm**. Belki de **yanıldım**... Yargısı, o kadar dikkat çekici bir kadın ki, ne

yapsa saklanamaz gibi geliyor **bana da**. (Magazin) (Pınar Kür, "Kadın Kadına Tartıştılar - Kadın iyi sürücüyse, Volkswagen'i de kullanır, Mercedes'i de" diyen kadınlara göre: 'Erkek, bir otomobildir"', Milliyet Gazetesi, 3 Mayıs 1985, s. 11.)

* Bayram tatilini İtalya'da **geçirdim**. Roma, Milano ve Venedik'te **kendime** güvenerek **girdiğim** bütün "change" bürolarında, uzattığım Türk lirasına anlamsız gözlerle baktılar. Türk lirasını İtalyan liri ile değiştirmek **istediğim** "uygun" karşılanmadı ve "Bu para burada geçmez" denildi. **Benim gibi** yurtdışına çıkanların ilk hayal kırıklıkları daha Türkiye sınırındaki "free shop"larda gerçekleşti. (Toplumsal), (Barias Yurtsever, "İtalya'da lira verdim "geçme" dediler", Milliyet Gazetesi, 3 Mayıs 1990, s. 5)

* **Benim oturduğum** masada 73 yaşındaki Nan Hamilton ve 88 yaşındaki Lola Lawler vardı... Hazel Hawke bir ara **benim** yanımdaki sandalyeye oturdu. Kim olduğunu **bilmediğim** bir Türk, herkese, içinde İngilizce çevirisi de olan iki sayfalık bir mektup dağıtıyordu: Bir Çanakkale şehidinin son mektubu. Hazel Hawke, içindeki çeviriyi fark etmediği için bunun ne olduğunu **bana** sordu, **anlattım**, ilgilendi. Bu fırsatı **kaçırmadım**. Ona birkaç soru **sordum**:... Yolda, Avusturyalı meslektaşlarıma, biraz sonra önünde törenlerin yapılacağı Abide'nin gazetemiz Milliyet'in öncülüğü ile yapılmış olduğunu **anlattım**... Onun için burada tekrarlamaya gerek **görmüyorum**... **Ben** ve Avustralyalı meslektaşlarım, davetli olmadığımız için yemeğe katılmadık... Saat 16.00: Bir otobüsle Eceabat'tan **ayrıldım**. Dün sabahtan beri uyumadan oradan oraya koştuğumu, otobüste yorgunluktan baygın düşünce **anladım**. **Tabii** bu durumda olan yalnız **ben değilim**. (Toplumsal), (Ayten Kuyululu, "Huzur ve barış", Milliyet Gazetesi, 4 Mayıs 1990, s. 3-10)

* Lobide onları **bekliyorum** ve neşelerinden canlılıklarından hiçbir şey kaybetmeyen 95'lik Anzakların birer birer içeri girişlerini **izliyorum**... Lobide işleri toparlamakla meşgul Edmund Attridge **gözüme ilişti**. Resmi törenleri başarı ile yürütmüş bir insanın gönül rahatlığı içinde. Yanına **oturdum** ve **sordum**:...Gelibolu 1990-projesinin yaratıcısı Bill Hall'a da **soruyorum**:... "Buna biz de sevindik" diyor ve yeniden **soruyorum**:... Onlardan ayrılıp, otelin çıkış kapısına doğru yürürken, Eceabat'ta tanıştığım şoför dostları **gördüm**. **Bana** anlatacak bir öykünüz var mı, diye sorunca Yahya Yaşaroğlu'nun gözleri dolu dolu oldu... Gazimizin maddi

durumu hakkında bir bilgisi olup olmadığını **sordum**, Yahya'ya... Gelişlerinden, gidişlerine kadar aralarında **geçirdiğim** günlerde... (Toplumsal), (Ayten Kuyululu, "Bizim gazileri unutmayalım", Milliyet Gazetesi, 5 Mayıs 1990, s. 3-12)

* Peki **efendim, benim bildiğim kadarıyla**, bu işte bazı dümenler de olmuş. Gerçekten oldu mu?.. (Ekonomi), (Emin Çölaşan, "100 milyon yumurta büyük kârla satılacak", Milliyet Gazetesi, 5 Mayıs 1985, s. 4)

* Size gelmeleri çok doğal efendim, ancak **benim merak ettiğim** yasal açıdan Türkiye'de kurulması olası olmayan özel TV'yi bu yolla gündeme getirmek nasıl akıllarına geldi acaba?... **Benim duyduğuma göre** bunun saati 2500 dolar civarında imiş... 10 saat kiralasanız 25 bin dolar günde eder ki yıla vurduğunuzda korkunç bir rakam... (Toplumsal), (Özcan Ercan, ""TRT'de baskı var", Milliyet Gazetesi, 6 Mayıs 1990, s. 5)

* Televizyon dizilerinden anımsayacağınız, **bence** beyazperdedeki **en yakışıklı** oyuncularından biri olan Blair Underwood, bebek yüzlü katil Bobby Earl rolüne layık görülmüş. Ancak **sözünü ettiğim** performans kafasını İncil ile boşmuş. (Kültür sanat), (Alin Taşçıyan, "Dostlar sinemada görsün", Milliyet Gazetesi, 5 Mayıs 1995, s. 19)

* Besson'u çok **severim** ama artık aileden sayacak hale geldiğimiz kiralık katilleri kahraman yapmak şartsa eğer Tarantino'nun bakışını ve onun yarattığı; birer parodi olduklarını inkâr etmeyen, kendi klişelerini kahramanca benimseyip onlara renk **bile** veren karakterleri her zaman **tercih edeceğim** de bir gerçek. (Kültür sanat), (Sevin Okyay, "Kiralık romantik katil", Milliyet Gazetesi, 5 Mayıs 1995, s. 19)

* İsrail'de David Grossman, Amos Oz **gibi** barış yanlısı ünlü yazarlarınızla **görüşmüştüm...** Gaza'ya **gittiğim** zaman Hamas'ın halk arasında güçlü bir sosyal yardım ağı kurduğunu anlatmışlardır.... İsrail'deyken Golan'a **gitmiştim**. Kısa süre önce de Golan'ın öte tarafında yanı **Suriye'deydim...** **Bana** İsrail'deki siyasi gözlemcilerin anlattığı Esat'ın Golan'ın tamamını isteyeceği, İsrail'in buna yanaşmayacağı idi. (Siyasi), (Nilgün Cerrahoğlu, "Demokrasiden fedakârlığa gerek yok", Milliyet Gazetesi, 7 Mayıs 1995, s. 18)

* Küçükken **annem** işten eve geldiğinde **beni** bulamamıştı... **Ben evdeydim. Gardırobumun** içinde. **Kıyafetlerimin** arasında... Görünen **ben**, bir **gardıroptum**. Kaybolan **ben** ise yine **bendim**. **Annemin** kızı Ayşegül... (Kültür sanat), (Ayşegül

Sönmez, "Gerçeğin modern görünümü", Milliyet Gazetesi 2000 Eki, 1 Mayıs 2000, s. 20)

* Taslağı hazırlayanlar adınızı da "genel kadın"dan "beden işçisi"ne terfi ettirmeyi düşünmüşler, ne diyorsunuz diye **sordum**: "Bir yerimizle güleriz buna" dediler. Yorumları bu, **ben** onların **yalancısıyım**.... "Sevdiniz mi yeni adınızı" **dedim**. **Sordum!... Tanıyamadım...** Dili keskindir, tanıyamayınca okkalı bir küfrü **hak ettim tabii!** Canı sağ olsun onun, onların... **Gücendim... Adını koyamadığım** o kokunun adı buymuş demek: Buram buram adam kokmak! Suları da akıtır **belki** yeni yasa taslağı hayta geçerse **diyorum**. Cafe'niz **bile** olacak, beş çayınız sorun olmayacak artık!.. Ne çok **sorum var** ama gözler suskun, ürkek. "Vekillerinin" bakışları üstlerinde.... Odasına çağırıyor **beni** 10 numara Burcu'yla 17 numara Ayşen. "Kız sahiden sicilliymiş bu" diyor Ayşen, **hayatımda ilk defa** o merdivenleri tırmanırken. Ne zaman göz göze gelsek, utanıyorum "dışarıdakileri" temsil etmekten... Acı kahkahaları **canımı acıtıyor**... "Der miyim" diye **soruyorum kendi kendime**. Git oradan o...pu **demem tabii**. Zaten bu ne garip bir soru? En iyi cevap susmak, **susuyorum**. Siz de susuyorsunuz, hep beraber susuyoruz insanlık dışı şartlarda yaşayan bu kadınların acısına. (Toplumsal), (Esra Zeynep, "Bir Cafe'miz eksikti", Milliyet Gazetesi 2000 eki, 2 Mayıs 2000, s. 13)

* Daha doğrusu o anlatıyor **ben dinliyorum**... Doğup büyüdüğü evin önünden arabayla geçen Madam Marika'ya "Ada çok değişmiş mi" diye **soruyorum**. "Bu yaşadığım sokaklar daracık geldi **bana**. Rutubetli sokaklardır, yol kenarları hep yemyeşildi. Şimdi baktım evlerin köşelerini ot bürümüş" diye yanıtıyor **beni**. (Toplumsal), (Yeşim Nur, "Bir zamanlar Büyükkada'da", Milliyet Gazetesi 2000 eki, 4 Mayıs 2000, s. 11)

* Ama **ben** hâlâ film **izliyorum**... Pazartesi soluğu garda **aldım**. Anadolu Üniversitesi Uluslararası Eskişehir Sinema Günleri'ne **gidiyorum**. Şimdi **benim yaptığım gibi** trenin penceresinden dışarıya bakan Barbara Soneborn **aklıma** gelince **içim** sızlıyor... Demiryolu kıyıdan uzaklaşıp derin bir yeşillik içine daldıkça ağaçlara **bakıyorum**... İki yönetmeni ve filmlerini **oldum olası** takdir eden biz genç kuşak eleştirmen ve sinemaseverler de bu minnet duygusunu paylaşıyoruz... Tren, tünellere girip çıktıkça geçirdiğimiz değişimi daha iyi **yorumluyorum**. (Kültür

sanat), (Alin Taşçıyan, "Hayatımız bir kez daha değişti", Milliyet Gazetesi 2000 eki, 4 Mayıs 2000, s. 20)

* Kalbi olmayan bir kız **tanı mı ş tım**... Ağlayarak, aradığı kim bilir kaç ın cı **ki ş iyd im**... Bir kez daha "hastane" demeye cüret **edersem**, telefon **surat ı ma** kapan ı rdı... Nasıl **davranmam**, ne **demem** gerektiğini hiçbir zaman **bilemedim**. (Toplumsal), (Bilge Egemen, "Ş ır ın ga ucundaki ölüm", Milliyet Gazetesi 2000 eki, 5 Mayıs 2000, s. 11)

* **Babam ın** yıllar önce kol düğmeleriyle ve isminin baş harfinin bulunduğ u kravat iğnesiyle kullandığı beyaz gömlekleri **hat ır ı mda**. **Tabii** bu gömleklerin özenle yıkanması, kollarının üt ü iziyle belirlenmesi, yakalarının kolalanması **gibi** iş ler **annem** için büyük bir seremoniydi... Sonra, lise **y ı llar ı m ın** beyaz gömleğini, eski **kocam ın** babasından kalan smokin gömleğini, ş u sıralar gardırobumdaki 3 farklı beyaz gömleğin ayrıntılarını saatlerce **anlatabilirim**. (Magazin), (Gül den Özden canlı, "Gömlek değı l kù ltür", Milliyet Gazetesi Vitrin eki, 6 Mayıs 2000, s. 8)

* Taze nanenin müthiş bir ş ey olduğ una **tan ık oluyorum**. (Magazin), (Ş ahide Yazıcıoğ lu, "İ ran güzeli Pars", Milliyet Gazetesi Vitrin eki, 6 Mayıs 2000, s. 11)

* Kiş iliginize sinen özellikleri **kastetmiş tim**. (Magazin), (Nilgün Cerrahoğ lu, "Hayatımı sıfırlayabilirim", Milliyet Gazetesi, 7 Mayıs 2000, s. 24)

* Ne zaman, kimin evinde bunların bir albümünü **görsem**, o kiş inin ş ifresi gizli bir dünyayı **benimle** paylaştığı na **sevinirim**... Bütün bunları "Two Against Nature" adlı yeni - 20 yıllık aradan sonra çıkan ilk ç alış ma - Steely Dan albümünün mana ve ehemmiyetini vurgulamak için **anlatıyorum**... Dan'ın dönüş ü öteki eskilerin **bana** birer ş aka **gibi** gelen, gürültü patırtıyla sunulan "geri dönüş ü ne" benzemez ç ü nkü... Becker ve Fagen'in anmış ken bir zamanlar stüdyoda delirtme noktasına getirip serbest bıraktıkları bir büyük gitaristin, Larry Carlton'ın yeni solo albümü "Fingerprints"den de **söz edeyim**... Bugünlerde **sadece** bu iki albümü **dinliyorum**, sıkılmak bir yana her seferinde yeni sesler **duyuyorum**. (Kù ltür sanat), ("Dün ve yarın", Milliyet Gazetesi 2000 eki, 7 Mayıs 2000, s. 10)

* Abuk subuk bir yığ ın albümün ortaya saçı ldığı bu tatlı bahar günlerinde, iki müzik dehasının yeni yapıtını övgüyle anmayı görev **gibi görüyorum**. **Umarım** bir kuş ak daha onları kazanır. (Kù ltür sanat), ("Dün ve yarın", Milliyet Gazetesi 2000 eki, 7 Mayıs 2000, s. 10)

* İçinde **bulunduğum** araba, bir kaplumbağanın hızını aşmadan ilerliyor. (Toplumsal), (Güneş Karabuda, "Bir çirkinin iki harikası", Milliyet Gazetesi 2000 eki, 7 Mayıs 2000, s. 13)

* **Ben** diğer çocukları oyalarken Ercan, Dilek'i alıp sınıfa götürüyor. Okuma fişlerinin okul kapısının önünde fotoğraflarını çekiyor. (Magazin), (Pınar Aktaş, "Herkes Dilek'i konuşuyor; onun geleceği belirsiz", Milliyet Gazetesi Pazar eki, 1 Mayıs 2005, s. 4)

* Hem röportaj sırasında **öğrendim** ki aşık olma halleri Say'ın performansını da yakından etkiliyormuş. Yani bir hayranı olarak gayet meşru **nedenlerim** var **sorularım** için!... Konu açılmışken **sorayım** o halde. (Magazin), (Elif Korap, "Aşık sayılırım", Milliyet Gazetesi Pazar eki, 1 Mayıs 2005, s. 12-13)

* Daron Acemoğlu'nu John Bates Clark Madalyası'nı kazandığı için tebrik ederken tam da böyle **hissettiğimi söylüyorum** kendisine. Çok üreten, daha önemlisi de keskin bir bakış ve taze bir sentez ile kendi alanında yeniyi üreten 37 yaşındaki bu iktisatçının başarısının **bende** bir tür "bulaşıcı gurur" etkisi yapması iki sebepten olsa gerek... Acemoğlu'ndan, "meraklı" gençlere bilime giden yolu tarif etmesini **istiyorum**:... **Ben** "Etli canlı bir Acemoğlu da var" deyince... (Magazin), (Yasemin Çongar, "Önce meraklı olmak lazım", Milliyet Gazetesi Pazar eki, 1 Mayıs 2005, s. 8)

* **Bana** anlatılanları **ben de nakledeceğim**.... (Magazin), (Ali Rıza Kardüz, "Yeşilköy'de 'Bizim Deniz'", Milliyet Gazetesi Pazar eki, 1 Mayıs 2005, s. 17)

* 8 yaşında **yazdığım** ilk şiir "Siz çocukların bir şey bilmiyor sanıyorsunuz" diye başlıyordu... Şimdi **düşünüyorum** da o günden bugüne çok şey **öğrenmedim**. Büyürken, cümleyi yetişkinler **gibi** kurmayı **bildim** bir tek. (Kültür sanat), (Ece Temelkuran, "İnsan o kadar büyümez", Milliyet Gazetesi, 2 Mayıs 2005, s. 2)

* Geçtiğimiz cuma günü **Kayseri'deydim**. Yeşilhisar'daki Saray Çiftliği'nin açılış törenini **izledim**... 20 dakikalık tanıtım filmini izlerken **yanımda** Necati Kurmel oturuyordu. Hayvancılık işi Kurmel'e o kadar heyecan veriyordu ki sık sık **bana** filmde seyrettiklerimizin detayını anlatıyordu. (Ekonomi), (Murat Sabuncu, "Türkiye tarımı yeniden keşfediyor", Milliyet Gazetesi, 2 Mayıs 2005, s. 7)

* **Soruyorum** bizim şoföre: "Sizin aile kime oy verdi?" Yine **soruyorum**. Bu ama, Antalya'ya **attığım** ilk **adımdan** itibaren **kulağıma** çalınmaya başladı... AKP'ye oy

vermiş sade vatandaşın, sokaktaki adamın nabzını tutmak **istiyorum**. Siyasal yelpazenin sağ kanadında nasıl bir değişim yaşanabilir diye ipuçları yakalamak **niyetindeyim...** Sohbeta **zorluyorum...** İzin alıp **oturuyorum** masaya... Ona da **soruyorum**, kime oy verdiğini. Anlamıyor ne **dediğimi**. (Siyasi), (Hasan Cemal, "AKP'ye karşı 'ama'lı vozurdama başlamış", Milliyet Gazetesi, 3 Mayıs 2005, s. 17)

* Hüsni Bey'in sekreteri çıktığı için Murat Özyeğin'in kendi elleriyle bizlere yaptığı kahve servisinden sonra söze **giriyorum...** Gazetecilik etiği gereği bunları **yazmıyorum...** **Ben** gazeteye **haberimi** yazmaya gelirken hem perakende sektöründe hem de iş dünyasında yeni bir dönemin açıldığını **düşünüyorum...** Ancak Özyeğin'in "Parayı sürpriz bir şekilde değerlendirebiliriz" sözünü de bir anda **hatırlıyorum**. Düşüncelerimden **beni** gazeteye bırakan Özyeğin'in şoförünün sözleriyle **kurtuluyorum:** (Ekonomi), (Songül Hatisaru, "En iyi teklifi değerlendirdik", Milliyet Gazetesi, 4 Mayıs 2005, s. 6)

* Türbanlı kızlara **soruyorum:... Sanmıyorum...** Kunduracılar Sitesi'nde **dolaşıyorum...** Hükümetten yakınınca, laf **atıyorum** ortaya: (Siyasi), (Hasan Cemal, "AKP kalesinde bir parça şikayet", Milliyet Gazetesi, 4 Mayıs 2005, s. 19)

* **Benim kulağımdan** o kocaman, sakallı Alamancı'nın sesi gitmiyor:...**Elimi uzatıyorum**. Üçü de **elim sıkıyor...** (Siyasi), (Hasan Cemal, "AKP yıpranıyor MHP yükselişte", Milliyet Gazetesi, 5 Mayıs 2005, s. 18)

* Türkiye'ye IKEA'yı getiren Maya Holding'in sahibi Nuri Özsüer'in eşi Esra Özsüer **gözüme takıldı**. "Kapıdaki kuyruğu gördünüz mü?" diye **sordum...** (Ekonomi), (Nur Daşar, "IKEA'ya hücum", Milliyet Gazetesi, 6 Mayıs 2005, s. 9)

* **Soruyorum:** "Defterden sildiniz mi AKP'yi?" (Siyasi), (Hasan Cemal, "Erdoğan'dan çok Gül'ün adı var", Milliyet Gazetesi, 6 Mayıs 2005, s. 19)

* Nasıl yani? **Anlamadım!.. Ben de** "Yayınevinde iş buluyorum" diyeceğinizi **sandım!..** (Kültür sanat), (Elif Korap, "Demiryolunda çalışmasaydın yazar olamazdım", Milliyet Gazetesi Cumartesi eki, 7 Mayıs 2005, s. 10)

* Kudüs'e **gideceğim** zaman çocukluğunda İsrail'e çok gidip gelmiş İstanbullu Musevi bir büyüğüm **bana** "Sen o zaman görecektin Kudüs'ü" dedi... Ama **ben** Kudüs çarşısının çok geniş ve alçak basamaklı merdivenlerden oluşan sokaklarında siyah cüppeli bir Rum Ortodoks papazı, şapkası ve lüleli saçlarıyla bir Ortodoks Yahudi erkeği, başörtülü, mantolu Müslüman Arap kadını ve tişört-pantolon giymiş

halde **kendimi** yan yana **gördüm...** Mescid-i Aksa'ya da **gittim**. Ağlama Duvarı'na da **yanaştım**. Kutsal Mezar Kilisesi'ni de ziyaret **ettim...** (Kültür sanat), ("Kudüs kaybedilmiş barış kentidir", Milliyet Gazetesi, 7 Mayıs 2005, s. 19)

* Toplantıya katılanlara Emine Hanım'ı **sordum**. (Ekonomi), (Songül Hatisaru, "Emine Hanım bizi etkiledi", Milliyet Gazetesi, 1 Mayıs 2010, s. 10)

* Hakiki bir esnaf lokantasında tencere yemeği isterseniz, Nuruosmaniye Camii'nin dibindeki küçük dükkanda 50 yıldır müşteri ağırlayan Subaşı Lokantası'nı **öneririm...** Lokantanın bulunduğu Kılıçlar Sokağı'na araç **girmiyor**. **Bana** teşekkür edeceksiniz... **Duydum** ama **gitmedim**. (Magazin), (Ali Rıza Kardüz, "Elli yıllık esnaf lokantası", Milliyet Gazetesi Cumartesi eki, 1 Mayıs 2010, s. 7)

* Grace Kelly'in kaçakta olduğu son VF geldiğinde, 'Tiger Woods'un ayartılma öykülerini baştan sona **okudum...** Ancak yazar mark Seal'e şapka **çıkarttım**. (Magazin), (Mehveş Evin, "Klas dergide metres şoku", Milliyet Gazetesi Cadde eki, 1 Mayıs 2010, s. 5)

* Kanlı 1 Mayıs'ta TRT adına kameraman olarak **görevliydim**. Sabah saatlerinde göreve **başladım benim gibi** üç kameraman arkadaşım daha vardı... En son haber filmini Ankara'ya götürecek araca vermek üzere Divan Oteli'nin yanına **gittiğim**de büyük bir gürültü koptu. Taksim'e 300 metre **mesafedeydim**. İnsanlar Taksim'den koşarak uzaklaşıyor **ben de** o kalabalığı yararak Taksim Meydanı'na girmeye **çalışıyordum**. Alana **geldiğim**de Kazancı Yokuşu'nda neredeyse 50 santim yüksekliğinde ayakkabı yığılmıştı, hâlâ insanların o istikamete koştuğunu **gördüm**, daralan kaçış noktalarından insanlar birbirini ezmişti... Alman plakalı bu minibüsü daha sonra emniyette **gördüm...** 33 yıl sonra tekrar **Taksim'deyim...** Şimdi **bakıyorum** onlarca kamera her yerde... Bugün Taksim'de tarifi zor duygu yüklü bir gün **geçiriyorum...** Şimdi 33 yıl sonra bu coşkulu alana **bakıyorum** ve **kendimi** "Neden?" diye sormadan **alamıyorum**. (Toplumsal), (Murat Öztürk, "32 yıl sonra 'Niye?' diye soruyorum", Milliyet Gazetesi, 2 Mayıs 2010, s. 21)

* **Ben** ve diğer arkadaşlarım **gibi** Taksim ve civarındaki mitingi izlemek için **görevlendirildim**. Alanda biraz çalıştıktan sonra Taksim Gezi Parkı'nın merdivenlerinde kurulan platforma çıktım ve DİSK Genel Başkanı Kemal Türkler'in konuşmasını **bekledim**. Saat 18.45'i gösterirken **ben** kürsüde fotoğraf **çekiyordum...** Sabahın erken saatlerinde Taksim'e **geldiğim**de her şeyin çok farklı olduğunu

gördüm... Otuz üç yıl önce olayların başladığı dakikalarda kürsüde DİSK genel başkanı Kemal Türkler'in fotoğraflarını **çekmiştim**. Rahmetle onu ararken kızı Nilgün Soydan'ı **gördüm** ve bu yıl da onu **fotoğrafladım**. (Toplumsal), (Garbis Özataş, "Katliamın canlı tanığı 32 yıl sonra aynı yerde", Milliyet Gazetesi, 2 Mayıs 2010, s. 20)

* **Business bölümünün hemen arkasında oturduğum** uçakta Erdoğan'ın perdelerin bir an **bile** kapatılmasına izin vermediği **dikkatimi çekti**. Nitekim Erdoğan'ın torunu Ahmet Arif fırsatı **kaçırmadı...** Nilüfer Bulut, Sema Gürel Sürmeli ve diğer TİKAD üyeleri, Emine Erdoğan ile uçağın merdivenlerinde fotoğraf çektirirken, "Emine hanımı Dünya Anneler Birliği Başkanlığı için ikna ettiniz mi?" **sorumu**, "Diğer devlet başkanı eşleri de üye olacaklar. Emine hanım olumlu yaklaşıyor" şeklinde yanıtladı... Uçakta bir ara yanıma oturan Esra Şimşek'e **dayanamadım** gazeteci dürtüsüyle **sordum**, "Nasıl gidiyor?" diye... Mehmet Şimşek'in çok sayıda kitabı okuduğunu **bildiğimden sorduğum** "Evde sizin eşyalarınıza yer açılması zor olmadı mı?" **sorumu** ise Esra Şimşek, "Açıkçası biraz zor oldu! Çok okuyan birisi olunca..." şeklinde yanıtladı. (Ekonomi), (Songül Hatırsarı, "Kadınlar uçakta AB için çalıştı", Milliyet Gazetesi, 2 Mayıs 2010, s. 8)

* Gümüşsuyu'ndan Taksim'e doğru **yürüyorum**. **Sağım solum** Türkiye Komünist Partisi flamaları taşıyan gençlerle dolu... Kocaman afro'lu bir gence **soruyorum**, "Öğrenci misiniz?"... TKP şapkası da ekmek arası köfte de 5 TL, 2 TL'ye TKP'nin 1 Mayıs rozetini satan Müge Hanım'a **soruyorum**, "Komünizm fiilen iflas etmedi mi", "Hayır" diyor Müge Hanım büyük bir inançla, "Asıl kapitalizm iflas etti... Hâlâ sosyalizm ve devrim peşinde koşan TKP'lileri geride bırakıp Taksim Meydanı'na **çıktığımda**, Türkiye'de kabaca "sol" denilebilecek her kesimin bir şekilde yer aldığı tam bir şenlik atmosferi var... 1977 Taksim'ini yaşayan Ayça Atikoğlu'na aradaki farkı **soruyorum**... Neyse ki tam o sırada "ayaklı sol ansiklopedisi" sayılabilecek kuzenim Boran'a **rastlıyorum**. Boran Abi sayesinde flamasını kapıp Taksim'e koşan EHP, DÖB, DİK, BDSP, Dev-Lis, SODAP, DHF, DGH ve alfabenin onlarca farklı kombinasyonun ne olduğunu, daha doğrusu hangi örgütten kopup neye dönüştüğünü birazcık **öğreniyorum**... "Devrim lafına takılma" diyor bir **arkadaşım**... Ayrılırken BDP'lilerin arasında **dalıyorum**. (Toplumsal), (Aslı Aydıntaşbaş, "Devrim hayal mi gerçek mi?", Milliyet Gazetesi, 2 Mayıs 2010, s. 22)

- * Göksel'in albümü işte öyle bir şey. **Bilmem anlatabildim mi**, bu bir nostalji albümü. (Magazin), (Mehmet Tez, "Yeni nostalji kraliçesi", Milliyet Gazetesi Pazar eki, 2 Mayıs 2010, s. 5)
- * Seni **kutlarım**. (Toplumsal), (Önay Yılmaz, "Dink soruşturması üç yılda geriye gitti", Milliyet Gazetesi, 2 Mayıs 2010, s. 11)
- * Sırf muhalefet olsun diye üçüncü köprüye karşı çıkanlardan **değilim**... Hayır, bu yapılar mimari estetiğe sahip olsa ona da söyleyecek **sözüm yok**... Üçüncü köprü'nün Avrupa ayağının yapılacağı Garipçe'ye ilk kez **cuma günü gittim**... Boğaziçi **ön görünüm** nedeniyle Garipçe, **bence** az çok bu köy-kasaba kıvamını koruyacak. (Toplumsal), (Mehveş Evin, "Sorun 3. köprü değil", Milliyet Gazetesi Cadde eki, 2 Mayıs 2010, s. 3)
- * Mustafa Erdoğan'dan cevap: "Senin coşkun ve enerjin bana da geçiyor" Ne kadar **güzel**, kocanızın hâlâ böyle şeyler söylemesi **diyorum**. (Magazin), "Şöhret şıkır şıkır bir elbise", Milliyet Gazetesi Cadde eki, 2 Mayıs 2010, s. 8)
- * **Ben katılmıyorum**... İnönü meselesini pek öyle **sadece** gündem değiştirmek amacıyla ortaya attığını **sanmıyorum**. **Duyduğum** kadarıyla Erdoğan, CHP lideri Deniz Baykal'ın kendisini Churchill Erdoğan'ı da Hitler'e benzeten sözlerine çok bozulmuş... Peki, Türkiye'de muhafazakârlar neden sevmiyorlar Cumhuriyet'in en önemli ikinci ismini? **sorumu**, bir başka muhafazakar siyasetçi yanıtlıyor:... AK Parti'nin kurmay isimlerinden Salih Kapusuz da **soruma benzer** bir cevap veriyor... Ama **ben** dayanamayıp ismet İnönü'nün torunu Hayri İnönü'ye **ulaştım** ve sorumu ona **yönelttim**... Ancak **diyorum**, o dönem dini özgürlükler açısından sıkıntılı uygulamalar yok muydu? (Siyasi), (Aslı Aydıntaşbaş, "İnönü eleştirisi taktik mi?", Milliyet Gazetesi, 3 Mayıs 2010, s. 17)
- * Günümüzdeki yaşanan siyasal gelişmelere de esprili ama bir o kadar da duyarlı yaklaşan oyunun büyük ses getireceğini şimdiden **söylüyorum**. (Kültür sanat), (Olca İnal Sert, "'En iyi oyuncuyum' diye ortalıkta gezmek aptallık belirtisidir", Milliyet Gazetesi Cadde eki, 3 Mayıs 2010, s. 4)
- * Sizin kadar sevilen 'kötü kadın' pek **görmedim ben**. (Kültür sanat), (Asu Maro, "Yeşilçam'ın kötülüğü zarafetle taşıyan kadını Lale Belkıs", Milliyet Gazetesi Cadde eki, 3 Mayıs 2010, s. 7)

* Size şimdi başucu bilgileri **vereceğim...** (Magazin), (Özgür Şef, "Et hakkında bilmeniz gereken 25 şey", Milliyet Gazetesi, Cadde eki, 3 Mayıs 2010, s. 8)

* Bugün size evinizde rahatça deneyebileceğiniz farklı tekniklerden **bahsedeceğim...** **Duyduğuma göre** kasabınızla aranıza kara kedi girmiş! Ülkemizde o kadar çok cins balık çıkıyor ki düşündükçe **içimi** bir heyecan kaplıyor... Size öyle tüyolar **vereceğim ki** yaptığınız yemekleri yemeye kıyamayacaksınız. (Magazin), (Özgür Şef, "Usta balıkçının 25 sırrı", Milliyet Gazetesi, Cadde eki, 4 Mayıs 2010, s. 7)

* Akkaya, bunun üzerine suskunluğunu bozmaya karar verip **bana** bir mektup yolladı. (Magazin), (Çağdaş Ertuna, "Cipi bırak kızına bak!", Milliyet Gazetesi Cadde eki, 5 Mayıs 2010, s. 1)

* Siirt'teki çocuk istismarı olaylarıyla ilgili sürmanşetten verilen haberin dili **kanımı dondurdu...** 'Güney doğulu çocukların yürek yakan raporu' başlığıyla verilen haberde öyle ifadeler kullanılmış ki" Rapor değil ama HT'nin haber dili yürek yakıyor" **dedim...** Ancak teşhirci, aşağılayıcı ve pornografik tanımlamalara başka yerde **rastlamadım.** (Toplumsal), (Mehveş Evin, "Habertürk'ün yürek yakan dili", Milliyet Gazetesi Cadde eki, 5 Mayıs 2010, s. 5)

* Bugün biraz bunların üzerinden konuşmak **istiyorum** ve **hatta** bazılarını da evde hep birlikte yapacağız... Önce peynirden bahsetmek **istiyorum.** Düşünün!... O zaman biradan **vereceğim** tariflerle hem bundan sonra alacağınız peynire dikkat edeceksiniz hem de evinize katkısız peynir yapmış olacaksınız. (Magazin), (Özgür Şef, "Evde peynir, sucuk yapmaya hazır mısınız?", Milliyet Gazetesi Cadde eki, 5 Mayıs 2010, s. 7)

* Odakule'den Tünel'e doğru yürürken Ada Kitapevi'nin karşısında olan ARTER'in yan kapısından **giriyorum.** (Kültür sanat), (Mehveş Evin, "Damardan sanat", Milliyet Gazetesi Cadde eki, 6 Mayıs 2010, s. 5)

* İbret olsun diye son 10 yıldaki nefret suçlarından 10 örneği kısaca burada aktarmak **istiyorum.** (Toplumsal), (Mehveş Evin, "Nefret doluyuz", Milliyet Gazetesi Cadde eki, 7 Mayıs 2010, s. 5)

* Ankara'ya iner inmez doğru TBMM'nin yolunu **tuttum.** Amaç, Meclis'in havasını koklamak, vekillerin kavga dövüş dışındaki günlük hallerine dair derin gözlemler yapmak. Şans bu ya Kürşad Tüzmen'in sushi partisine denk **geldim...** Normalde

basının alınmadığı salona girip masaya **kuruluyorum...** (Siyasi), (Mehveş Evin, "Anayasa maratonu bitti, gözler Köşk'te", Milliyet Gazetesi, 7 Mayıs 2010, s. 18)

* Sabah saatlerinde işe gelmek için Kurtuluş'ta evden **çıktım**. Kapıdan **çıktığım** an gaz **gözlerimi** yaşartmadı ama kokusunu gayet net biçimde **aldım**. Üzerimde bir helikopter sürekli yuvarlak çizerek uçuyordu. Kurtuluş Caddesi'nden Pangaltı'na daha doğrusu Çağlayan'a doğru yürümeye **başladım**. Basın kartımı çabucak **ulaşabileceğim** bir **cebime koydum**. Fotoğraf **makinem de** yanımdaydı... Yürüdükçe bir bayram günü ölü bir şehir görmenin hüznünü **yaşadım**... Polis noktalarından **basın kartımı** kullanarak **geçebiliyordum**... Abide-i Hürriyet Caddesi'nin Bomonti ve Şişli'yi bağlayan noktasına **geldiğimde gözümde** bir an Vahşi Batı'daki bir Amerikan kasabası canlandı... Gazeteye doğru **yoluma devam ediyorum**. **Benim geçtiğim** saatlerde yürüdüğüm güzergâhta herhangi bir çatışmayla **karşılaşmıyorum**. (Toplumsal), (Alper İzbul, "Bayram gününde ölü bir şehir", Milliyet Gazetesi, 1 Mayıs 2015, s. 19)

* **Oğlumun** soracağı sorulara her an hazırlıklı olmam gerekiyor. Ona uygun cevapları verebilmek için birkaç kitaba **başvurdum** ve psikolog desteği **aldım**... **Oğlum** konuşmaya başladığından beri **en** çok sorduğu sorular "Neden?" ve "Niçin?"... Geçenlerde **beni** hazırlıksız yakalayan ilk soruyu sordu **oğlum**: "Anne ben nereden geldim?" Önce bir **sersemledim**, sonra **oğlumu** kucağıma **aldım**, **sarıldım** ve aklıma gelen en basit yanıtı ne kısa şekilde vermeye **çalıştım**... **Ben de** sonraki sorulara hazırlıklı olmak ve **oğluma** cevap verirken hem neyi neden sorduğunu **anlamama** hem yaşına göre uygun cevabı **vermeme** destek olması için birkaç kitap **aldım** ve Psikolog Jülide Sevim'le **görüştüm**... Sevim **bana** oğlum ne sorarsa sorsun sebebini **bulmam** için yol gösterdi. Bundan sonra **izleyeceğim** üç kural şunlar... Oğlunun sorduğu her sorunun cevabını **bilmiyorum**. Sonuçta **ben de** bir **insanım**, arama motoru **değilim**. Ama **çocuğuma** doğru cevabı **verememenin** **beni** onun gözünde bir şey bilmeyen bir anne yapacağını da **düşünmüyorum**. **Bilmediğimi de** ona dürüstçe söylüyor ve "Gel beraber bulalım, araştıralım cevabı" **diyorum**. Hem **kendim için** hem de **oğlumun** da ilgisini çekecek birkaç **kitap aldım**. (Magazin), (Özge A. Lokmanhekim, "Miniklerin soruları bitmez Ne? Neden? Nasıl?", Milliyet Gazetesi Cumartesi eki, 2 Mayıs 2015, s. 10)

* Kitabı okurken dilindeki mizaha rağmen çok **ağladım...** Günümüzde de çoğumuz bu durumdayız **bence.** (Magazin), ("Kadınların değiştirebilme potansiyelinden korkuyorlar", Milliyet Gazetesi Pazar eki, 3 Mayıs 2015, s. 4)

* Google'ın seyahatlerde işe yarayacak tüm özelliklerini İspanya'nın başkenti Madrid'de deneme fırsatı **buldum...** **Ben** ilk defa **ziyaret ettiğim** Madrid'de Google'ın haritaları sayesinde Arda Turan'lı Atletico Madrid'in Elche ile karşılaştığı maça **kendi şehrimdeymiş gibi** rahatlıkla "34 numaralı" otobüse **binerek gittim.** Dönerken farklı bir rota **izledim** ve metroyu da **keşfetmiş oldum.** Google'ın haritaları şehrin cazibe noktalarını da gösterdiği için nerelerin fotoğraflarını **çekmem** gerektiğini de **biliyordum.** E **tabii** bu **bana** Instagram beğenileri olarak geri döndü. (Magazin), (Fırat Karadeniz, "Fırat Karadeniz, "Bu teknolojiler size dünyayı gezdirir Yeni nesil seyahat", Milliyet Gazetesi Pazar eki, 3 Mayıs 2015, s. 7)

* Türkiye'de gelişen Kürt sinemasını **hatta belki** çözüm sürecini de konuşuruz diye **düşünmüştüm** ama ekibinizden bu konulara **girmemem** yönünde tavsiyeler **aldım.** (Magazin), (Güliz Arslan, "Diktatörler film çekmenin bu kadar **güzel** olduğunu bilse", Milliyet Gazetesi Pazar eki, 3 Mayıs 2015, s. 8)

* İki haftadır Madrid'in **en sevdiğim** lokantalarından **bahsediyorum.** Bu **yazımda** ise tapas barları ele **alacağım.** İşin doğrusu şu ki damağı **benimle** kalibre olan ve tavsiyelerine her zaman **güvendiğim** Rogelio Enriquez adlı **arkadaşım** olmasaydı **ben** Madrid'de sıradan yerlerde takılır ve bu özel adreslerin hiçbirini **keşfedemezdim...** Diyebilirim ki **ben** İspanya'da **en** az Fransa'nın bu konuda uzmanlaşmış lokantaları ayarında **sebze buluyorum...** O kadar lezzetli ki üçü arasında **belki hafızamda en** çok iz bırakanı... Adeta hem otsal hem tutsü aroması olan, diri ve canlı, asiditesi güçlü, bitiminde mineral nüanslar olan bu son derece sek şarabı çok **seviyorum** ve 100 üzerinden 93 **veriyorum.** (Magazin), (Vedat Milor, "Madrid'in şahane tapas barları", Milliyet Gazetesi Pazar eki, 3 Mayıs 2015, s. 8)

* **Dikkat ettim,** yoldan geçip kendisini tanıyan teyzelere davranışında, ne üstten bir bakış, ne de **seyircim benimle** konuşuyor abartılı mütevazılığı vardı. **Günümdeydim,** anlaşılamadığı burca varıncaya kadar 50 soru **sordum,** of demedi... (Magazin), (Songül Hatısar, "Pansumancı kadınlar", Milliyet Gazetesi, 4 Mayıs 2015, s. 6)

* Basından **derlediğim** bir liste olduğunu **söylediğim** zaman ise incelemek üzere kağıdı eline alıyor. (Toplumsal), (Burcu Karakaş, "Van'da kadın olmak ölmekten daha zor!", Milliyet Gazetesi, 6 Mayıs 2015, s. 16)

3.2.1.2. Tarafılılık Teması

Milliyet gazetesinde siyasi, ekonomi, toplumsal, kültür sanat ve magazin haberleri üzerinde yapılan içerik analizinde 135 haberde gazetecilerin benmerkezci bakış açısını somut olarak yansıtan kodlar tespit edilerek "Tarafılılık" teması altında bu kodlar, bir araya getirilmiştir. Bu kodlar arasında "bile", "belki", "sanki", "şüphesiz", "üstelik", "ne yazık ki", "belli ki", "fena", "asla", "herhalde", "sanırım", "kuşkusuz", "tabii ki", "elbette", "nihayet", "hâlâ", "hani", "sadece" gibi kelimelerin yanı sıra gazetecinin taraflı bir bakış açısıyla haberi yazdığını gösteren sözcük öbekleri yer almaktadır. Bu tema altındaki haberlerden 15'i siyasi, 7'si ekonomi, 37'si toplumsal, 25'i kültür sanat, 51'i magazin alanlarındandır. Bu haberlerden 38'i *Milliyet 2000*, 2'si *Renk*, 1'i *Mozaik*, 7'si *Vitrin*, 3'ü *Pazar*, 6'sı *Cumartesi*, 19'u *Cadde* olmak üzere toplam 76 benmerkezci haber gazetenin eklerinde yayımlanmıştır. Bu durumda "Tarafılılık" teması altında yer alan benmerkezci haberlere ana gazeteye göre eklerde daha fazla yer verildiği görülmektedir.

"Tarafılılık" teması altında 27, diğer temaların altında yer alan haberlerde 7 olmak üzere toplam 34 "bile" vardır. Bu tema altında 5, diğer temalarda 7 olmak üzere toplam 12 "belki"; bu temada 8, diğer temalarda 6 olmak üzere toplam 14 "tabii"; bu tema altında 8, diğer temalarda 3 olmak üzere toplam 11 "sadece" kodu bulunmaktadır. "Tarafılılık" teması altında ayrıca 4 "sanki"; 2 "şüphesiz"; 5 "üstelik"; 3 "ne yazık ki"; 5 "belli ki"; 1 "fena"; 3 "asla"; 4 "herhalde"; 2 "sanırım"; 1 "kuşkusuz"; 6 "elbette"; 2 "nihayet"; 1 "hani" yer almaktadır. "Tarafılılık" temasının altında yer alan gazetecilerin kendi görüşlerine yer verdikleri, olayların gerçekliğinden uzak, okurun yanlış anlamasına neden olabilecek sözcük öbeklerinin sayısı ise 126'dır. "Tarafılılık" teması altında yer alan haberler aşağıda yer almaktadır:

* Nesine oynadıklarını mı merak ediyorsunuz. **Bunu konuşmadılar bile.** Maksat değişik bir heyecan, yoksa kumar falan değil... (Toplumsal), (Yılmaz Çetiner, "El Feth'de Türk gerillaları-El Feth'de başgöz etme servisi de kurulmuş", Milliyet Gazetesi, 7 Mayıs 1970, s. 7)

* **Belki de** bu yüzden konuşması oldukça kapalı... **Belki de kendini bizlerden üstün görüyor** biraz... (Magazin), (Pınar Kür, "Kadın kadına tartıştılar-Neslihan Yargıcı'nın tekdüze evliliğe verdiği ad: 'Çatal-kaşık evliliği'", Milliyet Gazetesi, 1 Mayıs 1985, s. 8)

* Kültür Merkezi'nin en önemli demir başlarından biri daha bakımsızlıktan yakınmaya koyulmuş, G. F. Haendel'in bir 'Chacne'u (18. yüzyılda Fransa'da yaygın toplum dansı) **bile** acısını dindirip avutamamış... (Kültür sanat), (Faruk Yener, "Pişano'dan gıcırtilar, Çaykovski'den danslar, Beethoven'dan öyküler", Milliyet Gazetesi, 1 Mayıs 1985, s. 8.)

* Tenis oynaması **bile iddialı**... Sinemanın iddialı oyuncusu Banu Alkan, kortlarda kilo atmaya çabılıyor... **Hem de son model spor giysileriyle**... (Magazin), (Ahmet Yıldızalp, "Tenis oynaması bile iddialı", Milliyet Gazetesi Renk eki, 1 Mayıs 1985, s. 1)

* Saud Adwans'ın otelde **bir eli yağda bir eli balda**. Sofrasına kurulurken meyve sepetinden **hurma yerine** yeni dünyayı seçiyor. Personel dersiniz, el pençe divan. **Nasıl olmasın?**... (Magazin), (Savaş Tümer, "Otele gecede 450 bin lira ödüyor-Pahalı olan her şeyi severim", Milliyet Gazetesi, 2 Mayıs 1985, s. 3)

* Gerçi, pek çok "bilimsel" katkıda bulundu ama "tanıklık" konusunda **çok tutuk**... (Magazin), (Pınar Kür, "Kadın Kadına Tartıştılar - Kadın iyi sürücüyse, Volkswagen'i de kullanır, Mercedes'i de" diyen kadınlara göre: 'Erkek, bir otomobildir"', Milliyet Gazetesi, 3 Mayıs 1985, s. 11.)

* **Tabii**, karşılığında **büyük vurgun vuracaktı hepimizin sırtından**. (Ekonomi), (Emin Çölaşan, "100 milyon yumurta büyük kârla satılacak", Milliyet Gazetesi, 5 Mayıs 1985, s. 4)

* Zarafeti ve dişiliği ön planda tutan milyonlarca kadını, **düşlerinde korkutacak** bir vücut yapısı... (Magazin), ("Penny Price erkek gücüne savaş açtı - Parçalayan güzel", Milliyet Gazetesi Renk eki, 7 Mayıs 1985, s. 1)

- * Bayram geliyor, yollara dökülüyoruz, **sonra sen sağ ben selamet... Kanlı bilançodan ders de çıkmıyor**, çünkü sayılar kabarıyor (Toplumsal), (Atilla Güner, "Ölesiye bayram", Milliyet Gazetesi, 1 Mayıs 1990, s. 3)
- * Yurt dışına çıkan Türklerin büyük kısmı tedbiri elden bırakmayarak, "konvertibilite" **iddiasına rağmen** yanlarında Türk lirası bulundurmadılar. Ancak hiç değilse Türk sınırındaki free shoplardan Türk lirasıyla alışveriş yapmayı ümit ettiler. (Toplumsal), (Barias Yurtsever, "İtalya'da lira verdim "geçme" dediler", Milliyet Gazetesi, 3 Mayıs 1990, s. 5)
- * **Sanki** 24 saatten beri sokaklarda, çimenler üzerinde, orada, burada olabilmek için maddi, manevi her türlü fedakârlığa katlanmış onlar değildi. (Toplumsal), (Aytan Kuyululu, "Sembolik çıkarma", Milliyet Gazetesi, 3 Mayıs 1990, s. 2-12)
- * Bill Hall'a **hak vermemek elde değil...** Bayramdan bayrama hatırlanan, sayıları giderek azalan bu kahramanlara hak ettikleri ilgiyi göstermemek **affedilecek bir ihmâl değil**. (Toplumsal), (Aytan Kuyululu, "Bizim gazileri unutmayalım", Milliyet Gazetesi, 5 Mayıs 1990, s. 3-12)
- * Ancak Ahmet Özal, bu konuda hayli heyecanlı ve bilgi sahibi. Bu birikimini de sık sık dile getirmekten **sakınmıyor...** (Toplumsal), (Özcan Ercan, ""TRT'de baskı var", Milliyet Gazetesi, 6 Mayıs 1990, s. 5)
- * Siz **bir de** naklen maç yayın hakkı satın aldınız... Bu TRT'nin reklam pastasından **hayli büyük bir dilim** almanıza yol açmayacak mı? **Ciddi bir yara açacaksınız** TRT'de... TRT dururken siz yayın yapacaksınız. **Haksızlık gibi görünüyor...** Siz şimdi Sabancı ya da Koç Grubu'nun reklamlarını alırken, onlarla ilgili **aleyhte bir yayın yapamazsınız ki?** (Toplumsal), (Özcan Ercan, ""TRT'de baskı var", Milliyet Gazetesi, 6 Mayıs 1990, s. 5)
- * Bu fotoğrafa baktıktan sonra **siz de onlara hak veriyorsunuz, değil mi?** (Magazin), ("Mayoyu bırak mankene bak", Milliyet Gazetesi Mozaik eki, 6 Mayıs 1990, s. 4)
- * **İnanılması güç** ama **sadece** sade vatandaşlar değil, borsa aracı kurum yöneticileri de Medyum Memiş'in kapısında sıraya giriyorlar... Medyum Memiş'le görüşmeye başlamadan önce odadan çıkan adamın 500 milyon lirasını borsada kaybettiğini söylemesi **bize inandırıcı gelmiyor**. Yatırımcı cebinden çıkarttığı listeyi Memiş'e uzatırken aldığı "Bu işi çözeceğim" karşılığı sonucunda yatırımcı **sanki parasını**

geri almış gibi sevince kapılıyor. (Ekonomi) (Nedim Şener, “Borsa için medyum ve falcılara gidenler var”, Milliyet Gazetesi, 2 Mayıs 1995, s. 9)

* **Ne de olsa iş iştir** ve giyilecek her kıyafet, üzerinde **güzel** taşıyan insanlar tarafından sunulmayı bekler. (Magazin), (Nora Romi, “Tesettür tartışması podyuma çıktı”, Milliyet Gazetesi, 2 Mayıs 1995, s. 5)

* Kadir Bey’in **umudunu kırmayalım** ama “altta kalanın canı çıksın” antetli ekonomik programlarla, anketin “alttakiler” departmanının artması **mümkün değil**. Bu dünyadan umudunu kesenlerin, gıda tüketimlerini **bile** yapamayanların müzik tüketimi yapmalarını beklemek, İstanbul Büyükşehir Belediyesi’nden **24 saat su beklemek gibi bir şey...** (Magazin), (Nazım Alpman, “Kim Sezenci, kim İbocu?”, Milliyet Gazetesi, 2 Mayıs 1995, s. 5)

* Müzayede salonlarını dolduranlar arasında **etrafa hava atmak, merakını gidermek, eskiye sahip çıkarak tarihi tanımak** isteyenler kadar koleksiyonunu genişletmeye çalışanlar da var... Para dökmeye, mezar mallarının tanıtıldığı **oldukça lüks kalitede** hazırlanmış kataloglara bir milyon lira vererek başlayan müdavimler, bu işi profesyonel olarak yapan Raffi Portakal, Ahmet Utku, Turgay Artam’la çeşitli işaretlerle anlaşıyorlar. (Kültür sanat), (Melek Elitok, “Müzayede rekorları”, Milliyet Gazetesi, 3 Mayıs 1995, s. 4)

* Yazılı ve sözlü basının diline doladığı First Lady’nin yerine “Başhanımefendi”yi kullanacak mı bilinmez ama Süleyman ve Nazmiye Demirel’e saygıda kusur etmeyen milletvekilleri, bürokratlar, bakanlar **bir zahmet hanımefendinin önüne** “baş” sözcüğünü ekleyeceklerdir **şüphesiz...** Türk Dil Kurumu bu isimleri göz önünde bulundurarak First Lady’liğin karşılığını arasaydı, **büyük ihtimalle** bu makam “Hanımağa”lık ya da “Sultan”lık olacaktı... **Bu sanırız** biraz da basının “Başhanımefendi” unvanına alışmasına bağlı. (Siyasi) (Şebnem İşigüzel, “O, bundan böyle başhanımefendi”, Milliyet Gazetesi, 4 Mayıs 1995, s. 2)

* **Henüz 41 yaşında** olan Beykoz Belediye Başkanı, 19 yıllık evliliğine ikisi kız, 8 çocuk **sıgdırmayı başardı**. Seçimi kazandıktan sonra yaptığı “icraatlar” sorulduğunda, **bir çırpıda soluksuz** anlatabilen Çelikkale, sıra çocuklarının isimlerini saymaya gelince tekliyor, büyük oğlundan **“tüyo” almadan işin içinden çıkamıyor**. **Üstelik** bütün çocukları iki isim taşıyor. Başkan sekiz çocukla da

yetineceğe benzemiyor. (Siyasi), (Ercüment İşleyen, “RP’nin ideal ailesi”, Milliyet Gazetesi, 5 Mayıs 1995, s. 5)

* Başbakan’ın kısa süreli Moskova ziyareti sırasında “tatsız” anların yaşanması da **“kaçınılmaz” görünüyor.** Örneğin, Çiller, törenler sırasında Çeçenistan hareketına katılmış Rus birliklerinin geçişini de **izlemek zorunda kalacak.** (Siyasi), (Cenk Başlamış, “Bunalım son anda atlatıldı”, Milliyet Gazetesi, 5 Mayıs 1995, s. 12)

* Günümüz dünyasında film yapılmayan bir ülkü **düşünülebilir mi?** Ya, Amerikan filmlerinin hakimiyetine **boyun eğip, ölümünü bekleyecek,** ya da bugün Avrupa’da olduğu gibi **etkin bir kültürel savunma ve yaşama mücadelesi verecek. Öyle görünüyor ki,** Türk sineması yaşamakta kararlı. (Kültür sanat), (Nilüfer Kuyaş, “Ve Türk sineması yaşamaya karar verdi”, Milliyet Gazetesi, 5 Mayıs 1995, s. 18)

* “Sisteki Goriller”in (1988, Sigourney Weaver başrolde) başarılı yönetmeni Arne Glimcher ile “Yağmur Adam”, “Ay Çarpması”, “Wanda Adında Bir Balık” gibi Oscarlı filmlerin yapımcısı Lee Rich bu kez **dostlar çekimde görsün diye** film yapmışlar. **Biraz film çevirelim, biraz para kazanalım, biraz heyecan yaratalım.** (Kültür sanat), (Alin Taşçıyan, “Dostlar sinemada görsün”, Milliyet Gazetesi, 5 Mayıs 1995, s. 19)

* Yargıtay ile DGM arasında ilginç **bir polemik doğabilir...** Yargıtay’ın konuyla ilgili kararı sorulduğunda hemen **cevabı yapıştırdı...** İşte Demiral’ın hukuk otoritesi burada devreye girmiş ve **cephesini almıştı.** Zaman zaman, **Yargıtay da haksız olabiliirdi.** (Toplumsal), (“Yargıtay’ın kararı Demiral’ı kızdırdı”, Milliyet Gazetesi, 6 Mayıs 1995, s. 5)

* Başbakan Çiller de bu eleştirilere hak vererek, bakanını **desteklemek yerine** “Haklısınız Bahattin Bey” demekle **yetindi.** (Siyasi), (Sedat Laçiner, “Fiyasko, kelleleri götürecektir”, Milliyet Gazetesi, 6 Mayıs 1995, s. 7)

* Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel ile Refah Partisi Genel Başkanı Necmettin Erbakan bir ömür verdikleri politikada **belki ilk kez hemfikirler...** Bu durum Necmettin Erbakan için **şaşılacak bir şey değil...** Demirel’in Batı’ya ilişkin görüşleri **birden tersine dönmüştü. Gerçi** Demirel yıllardan beri Batı’nın yanında görünse de yerine göre aba altından sopa göstermeyi **ihmal etmiyordu.** (Siyasi), (40 yılda bir fikirbirliği”, Milliyet Gazetesi, 6 Mayıs 1995, s. 15)

* **Ama ne yazık ki**, görüldüğü kadarıyla yerel yönetimler de merkezi yönetimle yatıp şaşı kalkmışlar **gibi...** **Ne hali varsa görsün de, onlarda da hal kalmadı ki.** (Ekonomi), (Abdullah Tekin, "Turizmde 'ne haliniz varsa görün' politikası", Milliyet Gazetesi, 6 Mayıs 1995, s. 18)

* Açlık grevi yapan diğer dövizzedelerin anlattıkları da **hemen hemen aynı.** Bu insanlar **asla ödeyemeyecekleri borçların altında yaşamaktansa** ölümü tercih ediyor. (Toplumsal), (Volkan Kanpolat, "Ölüm orucunda 5. gün", Milliyet Gazetesi, 7 Mayıs 1995, s. 11)

* İnsan "Keşke bizim de böyle politikacılarımız olsa" **demededen edemiyor!** Yossi Beilin ile **röportaj yapmak zevk** çünkü. Uzun boylu **uğraştırmıyor...** Karşısındaki parametrelerin **çok belirgin olması** onu her türlü perspektif kaybı ve kavram kargaşasından koruyor. (Siyasi), (Nilgün Cerrahoğlu, "Demokrasiden fedakarlığa gerek yok", Milliyet Gazetesi, 7 Mayıs 1995, s. 18)

* Düşüncelerini açıkladığı gerekçesiyle binlerce aydının yargılandığı Türkiye’de, **artık fotoğraflar bile** suç kapsamına girdi. (Toplumsal), (Gökçer Tahincioğlu, "Mehmet ‘göz’e geldi", Milliyet Gazetesi, 1 Mayıs 2000, s. 2)

* Necla Doğan mutfakta ilgilenirken afacan Özgür’ün sehpayı camın önüne çektiğini fark etmemiş **bile.** **Eğer,** Murat Vural **o anda yoldan geçiyor olmasaydı,** şimdi Doğan ailesinin **evinde hüznün vardı.** (Toplumsal), (Namık Durukan, "‘Kedi Murat’ çocuk yakaladı", Milliyet Gazetesi, 1 Mayıs 2000, s. 3)

* Türkiye’nin önceliğinin iç ve dış güvenlik olduğunu, hedefin de AB’ye üyelik ve 2010’da dünyanın ilk 10 ülkesinden biri olması gerektiğini kaydeden Demirel, cumhurbaşkanlığı konusunda **imada bile bulunmadı.** (Siyasi), (Serpil Çevikcan, "İşte Demirel’in veda konuşması", Milliyet Gazetesi, 1 Mayıs 2000, s. 18)

* Para kazanmak için savaş çıkmasını isteyecek kadar **kendisinden uzaklaşmıştı.** Onun **portföyüne artık kan bulaşmıştı...** Gaye Yılmaz’ın **mali piyasalara "ihanet" etmesinin** öyküsünü konuştuk... **Çok belli ki,** ABD Irak’ı vuracak, Körfez’de savaş çıkacak ve bunun sonucu olarak da borsa batacaktı. Hisse senetlerini elde tutmak **aptallıktı...** (Toplumsal), (Nedim Şener, "Tövbekar borsacı", Milliyet Gazetesi 2000 eki, 1 Mayıs 2000, s. 11)

* **Ne yazık ki** bu durumda fazla yol alamıyor. (Toplumsal), (Hicran Duran, "Akarasit", Milliyet Gazetesi 2000 eki, 1 Mayıs 2000, s. 14.)

* Değerli Ağabeyimiz, diye başlamışsa da **kabul etmeli ki**, biraz sinirlenmiş Yağmur Atsız. Çetin Altan'ı "Türk Basını" değil de "Babıali Köşe Yazarları Duayeni" diye tırnak içinde tanımlaması da **aslında kuvvetli bir gerilim işareti...** Bir Çetin Altan yazısı **elbette bu kadardan ibaret olamaz**; başka şeyler de vardı içinde. Esasen, taklitle dünyanın hakkının verilemeyeceğine ilişkin **bir nanik yazısıydı**. (Kültür sanat), (Hüseyin Şentürk, "Tartışmada üç nokta", Milliyet Gazetesi 2000 eki, 1 Mayıs 2000, s. 15)

* **Bir ömre bedel gerçekten...** O, övünçle taşıdığı **şımarıklığının doruğunda...** Evet yaşamında "aşk" eksik ama **ne yapalım?** Bu kadar eksik **"kadı kızında da bulunur"**!.. Kazancınız yakınlarınıza giderken içinizde bir sızı olmuyor mu? Onlar da çalışıp kazanabilirler, **niye hep ben ödeyeyim diye?**.. Bu sözcük bizde böyle yanlış oturdu **maalesef...** Ama insanlar tanıyor, tempo tutuyor, göbek atıyor **diye sanatçı olunamaz**. (Magazin), (Duygu Asena, "Kaya aşık olursa gider", Milliyet Gazetesi 2000 eki, 1 Mayıs 2000, s. 5)

* **Mutlulukları gözlerinden okunan** güzeller Kanal D ve Toyota yetkililerine teşekkür ettiler. (Magazin), ("Güzellere Toyota", Milliyet Gazetesi 2000 eki, 1 Mayıs 2000, s. 3)

* Sizler **zaten** tiyatro ve televizyonda iyi isim yapmış sanatçılarsınız. Neden **ısrarla** şarkıcı olmak istiyorsunuz?.. Uygurlar, **sadece** albümlerinde değil, **kliplerinde de** müzik dünyasının ilginç simalarını **'ti'ye aldı**. (Magazin), (İpek Durkal, "Popçular çok komik", Milliyet Gazetesi 2000 eki, 1 Mayıs 2000, s. 4)

* İşte Bakırköy Belediyesi herkesin ağız birliği etmişçesine bir şeyler yapmak gerektiğini kabul ettiği **ama sadece** yılın belli günlerinde hatırladığı engelliler için yepyeni bir proje geliştirdi. (Toplumsal), (Pervin Metin, "Bu proje alkışlanır", Milliyet Gazetesi 2000 eki, 1 Mayıs 2000, s. 6)

* Birkaç yıl öncesine kadar **akıldan bile geçmeyecek** sosyal olaylar, yeniden Güneydoğu'nun günlük işleri arasına giriyor. **Elbette** ilk sırada düğünler var... İnsan, kıyafeti şık, karnı tok, neşe içinde kadınlı erkekli oynayan bunca Şırnaklıyı bir arada görünce **şaşıyor doğrusu**. (Toplumsal), (Ercan Güven, "Bugün bize düğün bayram", Milliyet Gazetesi 2000 eki, 1 Mayıs 2000, s. 12)

- * Resme bak ve içinde bir sığınak var mı yok mu **bunu düşün**. Kendine ait bir oda **yarat yaratabilirsen...** (Kültür sanat), (Ayşegül Sönmez, "Gerçeğin modern görünümü", Milliyet Gazetesi 2000 eki, 1 Mayıs 2000, s. 20)
- * Sizin senaryonuz da filmin çekim aşamasında devre dışı kalabilir **gibi görünüyor?**.. İlk sinemaya geçişiniz **biraz riskli yönetmenlerle...** (Kültür sanat), (Gülşen Yüksel, "Her şeyi gizli olan bir film: Paranoya", Milliyet Gazetesi 2000 eki, 1 Mayıs 2000, s. 21)
- * Çetenin birçok türü duyulmuştu; çek senet işi yapanları, topuktan vuranları, arazi satanları... Ama **böylesi ne duyuldu ne görüldü. Sıkı durun!** (Toplumsal), (Perihan Ersin, "Eski otomobil düşmanları", Milliyet Gazetesi 2000 Eki, 2 Mayıs 2000, s. 2)
- * **İş günü olmasına rağmen** yaklaşık 20 bin kişinin katıldığı miting "sesi kısılrsa da, zaman zaman çıkmassa da, dışlansa da emeğin şarkısının bitmediğini" gösteriyordu. (Toplumsal), (Atilla Özsever, "Emeğin şarkısı bitmez", Milliyet Gazetesi 2000 eki, 2 Mayıs 2000, s. 20)
- * Podyumlar **artık Birleşmiş Milletler Topluluğu'ndan farksız.** (Magazin), (Serdar Benli, "Birleşmiş Mankenler Topluluğu ", Milliyet Gazetesi 2000 eki, 2 Mayıs 2000, s. 2)
- * Anadolu yakasındaki Sultanbeyli Belediyesi'nde **insanı çileden çıkartan** sahneler yaşanıyor. Kadınların bütün günleri **su çilesiyle** geçiyor. (Toplumsal), (İbrahim Karahan, "Susuzluğa isyan", Milliyet Gazetesi 2000 eki, 2 Mayıs 2000, s. 6)
- * **Ter ve ayak kokularının birbirine karıştığı** araçlarda yolculuk bir **işkencedir.** Havasızlıktan baygınlık geçirenlere **bile** rastlanır. (Toplumsal), (Mehmet Demirkaya, "Tramvaylar püfür püfür", Milliyet Gazetesi 2000 eki, 2 Mayıs 2000, s. 7)
- * Evlilik Sharon Stone'u **bile** değiştirdi. Yeni saç modeliyle şimdi **sadece kocasına ait.** O artık milyonlarca erkeğin "ıslak" düşlerini süsleyen ve beyaz perdede her görünüşünde yürekleri hoplatan **bir seks ilahesi değil.** O artık, Hollywood kulislerinde ya da Cannes lobilerinde "Kiminle ne yapmış?" **dedikodularının malzemesi değil.** O artık, Temel İçgüdü filmindeki ünlü "bacak bacak üstüne atma sahnesi"nin **"Fettan kadın"ı değil.** (Magazin), (Zafer Arapkirli, "O artık 'Mrs Bronstein'", Milliyet Gazetesi 2000 eki, 2 Mayıs 2000, s. 12)
- * Siz hiç bir hayat kadının gözlerine uzun uzun baktınız mı? O gözlerin **en ıssız yerinde can çekişen denizkızını** fark edecek kadar uzun uzun... Her hayat kadınının

gözünde; **bataklıktan hayatın mavi sularına yüzmek için çırpınan bir denizkızı** saklıdır. **Çoğu, düşledikleri hayat denizine ulaşamadan ölür...** Omuz atacak delikanlıları bulmak **daha zordur**. Ve **her hayat kadınının cenazesi birer ağıttır hayata...** Ya canlısı? **Tüm dillerde bir küfürdür adları, en yakası açılmadık küfürler adlarıyla başlar, çocuklarıyla biter...** Hayatın kadınlarının gözlerine değil uzun uzun, **bir kere bile bakmayan mühim adamlar**, bir yasa taslağı hazırlamışlar... Yıkanmak! Bir insanın **hatta** hayvanın **en** doğal ihtiyacı. Bu ihtiyaçları **bile** alınmış ellerinden... (Toplumsal), (Esra Zeynep, "Bir Cafe'miz eksikti", Milliyet Gazetesi 2000 eki, 2 Mayıs 2000, s. 13)

* Bağımsızlıklarını yeni kazanmış devletler için geçmiş rejimin çevre sorunlarına karşı duyarsızlığı **şüphesiz** ciddi bir sorun. 1986 yılında meydana gelen Çernobil felaketini ve büyük bir alanı kaplayan radyoaktif bulutu **kim unutulabilir ki?** (Toplumsal), (Ayşe Batur, "Bir tokat da Batı'dan", Milliyet Gazetesi 2000 eki, 2 Mayıs 2000, s 14)

* Batı, Doğu'yu **çöpe boğdu!** Eski **teknolojinin pisliğine batan** Doğu Avrupa'ya bir darbe de rantçılar vurdu. (Toplumsal), ("Batı, Doğu'yu çöpe boğdu!", Milliyet Gazetesi 2000 eki, 2 Mayıs 2000, s. 14)

* İçen Halkın Partisi, 'yavru vatanımız'ın **güzide bir örgütü...** **Başkanın kafası ise hep 'güzel'...** Gazi Mağusa'dan **kuzeye doğru kaymak gibi** asfalt yolda ilerliyoruz. Sağımızda masmavi **Akdeniz köpük köpük olmuş kumsalları okşuyor**. Salamis, Yeniköy derken Boğaz'a geliyoruz... **Çaresiz** uğrayacağız, otomobili sola kenara çekiyoruz.. İHP'nin hikâyesi **fena halde ilgimizi çekiyor. Gazetecilik ruhu insanı "sevimsiz" hale getiriyor**. (Siyasi), (Nazım Alpman, "Bu partide ayık yok...", Milliyet Gazetesi 2000 eki, 2 Mayıs 2000, s. 15)

* Ama geçmişte isim yaparak iz bırakmış bu ünlü kadınları konu alan bilimsel araştırmalar **ne yazık ki** çok değil. **Herkes** adı geçen bu hanımların kim olduğunu **bilir de**, MÖ XV. yüzyılda hüküm sürmüş olan Mısır Kraliçesi Haçepsut'u "Ölümsüz Barış Antlaşması" yani Kadeş Antlaşması'na eşi Hitit Kralı Hattuşili III'ün mührünü basan Puduhepa'yı **tanımaz?** (Kültür sanat), ("Moda uygarlığı", Milliyet Gazetesi 2000 eki, 2 Mayıs 2000, s. 18)

* **Müzik dünyasına fırtına gibi** giren DMC'nin ilk starı Emirkan "Mahşere Kadar" adlı hit şarkısıyla **gençlerin gönlünde taht** kurdu. **Genç olmasına rağmen** hayli

uzun bir özgeçmişe sahip olan Emirkan'ı **en iyi** "Çekirdekten yetişme" sözü anlatıyor. (Magazin), (Aykut Aykanat, "Bedava türküyü hayır", Milliyet Gazetesi, 3 Mayıs 2000, s. 1)

* Afrika müziğini, Siyah Müzik'i ve bu yolla gündeme gelen özgürleşme çabalarına, inceliklerine sempatiyle bakanlar, **bu albüme doyamayacak...** Albüm, geleceğe ilişkin umudunu yitirmeyen herkesi **çok heyecanlandıracak**. (Kültür sanat), (Orhan Kâhyaoğlu, "Afrika'nın özgürlüğü için umut mesajı", Milliyet Gazetesi, 3 Mayıs 2000, s. 20)

* **Tabii ki** her şey görüldüğü kadar **güllük gülistanlık değil**. Artan göçmen sayısıyla birlikte problemler de çoğalıyor... Alman pasaportlu Serdar Somuncu **elbette ki** Neonazi değil. Kısa kesilmiş saçları da **asla** politik düşüncelerini yansıtmıyor... Genç oyuncu içinde bulunduğu toplumda **doğal olarak** kendi kimliğini de sorguluyor. (Kültür sanat), (Yeşim Nur, "Serdar Adolf Hitler'e karşı", Milliyet Gazetesi 2000 eki, 4 Mayıs 2000, s. 15)

* Kapak kızları **şimdi de sanal dünyada...** Günlük gazeteleri **bile** internetten takip eden Balamir, sanal dünyadaki fotoğraflarında rahatlığı, oraya herkesin kolay ulaşamamasına bağladı. (Magazin), (Nurdan Akıner, "İnternete açıldılar", Milliyet Gazetesi 2000 eki, 4 Mayıs 2000, s. 2)

* Biz sorduk, o anlattı. **Bazen de sormadan söyledi...** Kahpe Bizans ile yeniden sinemaya döndünüz, **üstelik** çırlıçıplak. (Magazin), (Semra Kardeşoğlu, "Hande soyunmadan duramıyor", Milliyet Gazetesi 2000 eki, 4 Mayıs 2000, s. 4)

* Otogara yolunuz düştüyse **yandınız...** Otomobiliyle **sadece** giriş çıkış yapanlar bu uygulamaya vurgun diyor... Otogara girip çıkmak **bile** başlı başına bir problem haline geliyor. Ancak vatandaşı isyan ettiren bu uygulama **biteceğe de benzemiyor**. (Toplumsal), (Esra Demir, "Gir çık 1 milyon", Milliyet Gazetesi 2000 eki, 4 Mayıs 2000, s. 6)

* Eski günleri yaşayacağını **bilse kalacak da...** Büyükkada'ya ilk defa **geldiğimi** öğrenince "Ah, o eski günleri görecektin... Dönüşte mutlaka Hacıbekir'e uğrar lokum veya şeker alırdım" deyip **iç geçiriyor...** Uzun bir ömür geçiren bu kadın, **belli ki** hep **güzel** günleri anımsamak istiyor. **Varsın öyle olsun!..** Annesi Midilli Adası'ndan babası ise Skyros'dan olan Madam Marika'nın **hafızasına şaşmamak elde değil**. İsimleri ve tarihleri **öyle güzel hatırlıyor ki!..** Türkçeyi bir zamanlar çok **güzel**

konuştüğünü anlatıyor **gururla**. (Toplumsal), (Yeşim Nur, "Bir zamanlar Büyükada'da", Milliyet Gazetesi 2000 eki, 4 Mayıs 2000, s. 11)

* Bayiler toplantısında sahneye çıkan Pınar Eliçe **hem göze hem kulağa** hitap etti. Eliçe, dansözlük günlerini **hatırlatan** şovuyla bir gece sonra aynı yerde sahne alan dansöz Asena'ya **nazire yaptı**. Ertesi gün sahneye çıkan Asena, yaptığı şovla **rakipsiz olduğunu gösterdi**. (Magazin), (Serdar Benli, "Antalya renklendi", Milliyet Gazetesi 2000 eki, 5 Mayıs 2000, s. 3)

* Yorucu şehir hayatından uzak bir hafta sonu geçirmenin **mutluluğu yüzlerine de** yansıyan kadınlar, **bu neşelerini dışa da vurarak**, gezdikleri yerlerde sık sık bozkurt işareti yaptı. (Siyasi), (Ezelhan Üstünkaya, "Örf, adet değiştirilemez", Milliyet Gazetesi 2000 eki, 5 Mayıs 2000, s. 10)

* 'Muradına ermiş bir bekleyen'dir **herhalde** bunu yazan... Askerlik ve küçük İskender hiç yan yana **gelmezmiş gibi**. Ama işte **o da** bedelli askerlikten yararlananlar tayfasına katıldı. Vatandaşlıktan çıkarılma riskini göze alarak askeri birliğine teslim olmayan Tarkan ve daha pek çok **popülaritesi yüksek 'kaçak'**, nihayet bedelli askerlik yaptıktan sonra **hem onlar rahatladı, hem biz**. (Toplumsal), (Sema Aslan, "Alayın şairi", Milliyet Gazetesi 2000 eki, 5 Mayıs 2000, s. 20)

* "Snow Falling On Cedars / Sedirlere Düşen Kar" orijinal adından **bile** hazin ve şiirsel titreşimler yayan bu filmi **en azından** görsel açıdan **beğenmemek olanaksız...** Kamp koşulları daha iyi de olsa sürgünün Yahudilerinkinden hiç de farklı olmaması **insanın içini acıtıyor**. (Kültür sanat), (Alin Taşçıyan, "Küllenmeyen aşk ve önyargı", Milliyet Gazetesi 2000 eki, 5 Mayıs 2000, s. 21)

* Hayatlarında tiyatroya **bile** gitmemiş ev kadınları, mahallerine gelen Toplum Merkezi sayesinde oyuncu oldu... Sonra bir gün yaşamlarında, **belki de ilk kez** kendileri için bir şey yapmaya karar verdiler. Evlerinin hemen yakınında kurulan Okmeydanı Toplum Merkezi'nde ev kadınlarına tiyatro kursu verildiğini duyduklarında **beyinlerinde birer ışık yandı**. (Toplumsal), (Semra Kardeşoğlu, "Varoş tiyatrosu", Milliyet Gazetesi 2000 eki, 6 Mayıs 2000, s.4)

* **Tabii ki** koridoru... 25 yaşındaki Selim (**tabii ki bu uyduruk adı**) uyuşturucuya hapla başlamış. **Sonunda** eli eroine uzandı... Kurtulma isteği, ama **bir türlü becerememe**... Ama ailesi okuldan almasına **rağmen** P. bir gün kaçıp okula gelince

bilinçsiz ayaklar onları yine eroine götürmüş. (Toplumsal), (Bilge Egemen, "Karanlıktan döndü", Milliyet Gazetesi 2000 eki, 6 Mayıs 2000, s. 11)

* Şimdi **deniz de küskün balık da**. Ekmeğini denizden çıkaranlar, **yıllardır ağlamaklıydı**. Son yıllarda pek **yüz vermeyen hamsi**, bu yıl **yüzleri güldürdü**. Arkası gelir mi **bilinmez**... (Toplumsal), (Didem Ünsal, "İstavriti özlediler", Milliyet Gazetesi 2000 eki, 6 Mayıs 2000, s. 14)

* Oysa bu yapıların nasıl restore edildikleriyle ilgilenen, **bunları denetleyen bir göz yok**... Yazıyı okuduktan sonra **her restorasyonu takdir ediyor oluşumuza şaşırıp** Korhan Gümüş'ü aradık. (Kültür sanat), (Elif Korap, "Önce yıkalım sonra koruruz", Milliyet Gazetesi 2000 eki, 6 Mayıs 2000, s. 20)

* Bazılarına göre David Cronenberg başkanlığındaki jürinin **kışkırtıcı hatta küstah tavrı**, Cannes Festivali'nin sonunun yaklaştığının habercisiydi... **Kuşkusuz** çok haklı, seçim mekanizmasının olabildiğince çoğulcu olması gerekli... Kısacası **çözümü gerçekten zor** olan Cannes denklemine, bir bölümü daha önce de gündeme gelmiş olan bazı veri ve bilinmeyenler ekleyerek, ideal olanı arama **gafletine düştüğü** için olsa gerek, Olivier Barrot'un kaptan köşkündeki gölge varlığına, kısa sürede son verilmiş bulunuyor... Geçen yıl **sinema okyanusunun fırtınalarında** unutulmuş kimi ıssız adaların alabildiğine büyüleyici şiirselliği yanında, **iğrenç limanların kışkırtıcı gerçekliğiyle flört eden** festivalin, 2000 yılının baharında izleyeceği rotayı çizmek ayrıcalığı ve sorumluluğu, **yine emektar kaptan Gilles Jacob'un omuzlarına yüklenmiş**. (Kültür sanat), (Mehmet Basutçu, "Rotayı emektar kaptan belirledi", Milliyet Gazetesi 2000 eki, 6 Mayıs 2000, s. 21)

* İnsan çocukken yetişkinlere bakıyor ve bir gün onlar gibi olgun, güçlü ve tutarlı olacağını **sanıyor. Ama yok öyle bir şey**... Şarkılarının çoğu **aşk şarkıları gibi gözükse de** iç hesaplaşmalar, kendini tartmalar... **Uçurumun kenarında bir adam atlasam mı atlamasam mı diye düşünüyor**... (Magazin), (Aysın Önen, "Çok kadın hiç kadındır", Milliyet Gazetesi Vitrin eki, 6 Mayıs 2000, s. 6)

* Türkiye'nin en büyük moda organizasyonu VizonShow, bu yıl da **benzersiz bir etkinliğe** imzasını atacak... **Tabii ki** organizasyona yakışır bir mekan, Pera Palas'ta... Hediyeler de **cabası**... Show'un girişinde **nefis Neuhaus çikolataları da** ikram edilecek size. (Magazin), ("Bir tatlı gelenek Vizonshow", Milliyet Gazetesi Vitrin eki, 6 Mayıs 2000, s. 3)

* 'Kar tanesinin yumuşaklığını, beyazın çekiciliğini sevenler' Nişantaşı'nda yeni, diri ve "beyaz" bir koleksiyon **var artık... Bambaşka** bir konsepte imza atıyor... Beyaz gömlek gömleklerin **en hasıdır...** Nişantaşı'nda açılan Bil's mağazasının cool beyaz gömlekleri ise Eskimo dilince kar sözcüğünün 49 ayrı anlamda **söylenmesini çağrıştırırcasına, küçük detaylarıyla çok farklı** ve çok Bil's... Kurukahveci Mehmet Efendi'nin Bil's için özel olarak hazırladığı **leziz kahveleri de satışta; denememek olmaz.** (Magazin), (Gülden Özdençanlı, "Gömlek değil kültür", Milliyet Gazetesi Vitrin eki, 6 Mayıs 2000, s. 8)

* Deniz. (Dağ, tepe tutkunları, sizlerin sayısı çok az olduğundan **böylesi bir genellemeyi rahatça yapabiliriz.**) Dolayısıyla yazın gelmesiyle **bilhassa kadınları** bir mayo, bikini paniği alır ki, **sormayın gitsin!** Hangi marka iyidirler, nasıl model alayım, aldığım desen herkeste olmasınlar, **vesaireler vesaireler sıralanır durur!..** İşte bu panikleme sürecinde bir **nebze olsun yardımcı olalım** istedik size. (Magazin), (Gülden Özdençanlı, "Militarist ve fütüristik bikiniler", Milliyet Gazetesi Vitrin eki, 6 Mayıs 2000, s. 9)

* Her yıl bu aylarda, içimizi serinleten çilek tezgahlardaki yerini aldığı anda, anlarınız artık **geri dönüşsüz bir şekilde** yazın geldiğini. **Yıllardır erotik anlamlar yüklenen** çileğin sırrı, **insana yaşama enerjisi veren** tadında aranmalı **herhalde.** Mevsimi geçmeden çileği **doyasıya yiyin.** Çünkü hem içerdiği vitaminler hem de serin tadı ile çilek, şımarık, **kendini beğenmiş meyvenin biridir,** gereken ilgiyi göstermez de **küstürürseniz, çok bekletir sizi, çok.** (Magazin), ("Ekmek arası lezzet", Milliyet Gazetesi Vitrin eki, 6 Mayıs 2000, s. 10)

* Adı Pars. "Pars Cafe&Restaurant" yazılı kapıda. Bu biraz **kötü yapıyor insanı.** Çünkü **sanıyorsunuz ki** daha otantik, geleneksel bir yer çıkacak karşımıza. **Alakası yok.** Son derece modern bir görüntü... **Belli ki sevmişler;** uzun uzadıya yer ayırdıklarına göre... **En iyisi** siz bir uğrayın. (Magazin), (Şahide Yazıcıoğlu, "İran güzeli Pars", Milliyet Gazetesi Vitrin eki, 6 Mayıs 2000, s. 11)

* Metin Bahçecik **ekol bir isim.** Kadınlar bu isme çok güvenirler. Çünkü her hafta saçlarını yaptırmak üzere bu ünlü ismin koltuklarına **kendilerini bırakırlar ve bu mahir eller** onlara hayat verir. Eğer Haute Couture bir tuvalet de varsa üstünde o akşam **bu kadını kimse tutamaz.** Kendine müthiş güven duyar. (Magazin), ("Otomobiline ne yaptın?", Milliyet Gazetesi Vitrin eki, 6 Mayıs 2000, s. 15)

* İnanılmaz bir **"dış gözü" var** Şener Şen'in... Yaşama olduğu gibi öğretmenlikten figüranlığa; aktörlük ve starlığa uzanan, **"dik yamaçlı" yol haritasında** kullandığı **tek pusula bu. Cesaretle aramış** ve o "dış göz"le bulmuş her şeyi... **"Heves de etmiyor" buna...** Sınırlarını çok iyi tanıyor. Elde edebileceğini düşündüğü **hedefler uğruna** gözü kara karalar alabiliyor. Koyduğu çizginin ötesine geçmeyi **asla düşünmüyor. Şaşırmıyor, tereddüt etmiyor, tayin ettiği öncelikler dışında** başka hiçbir şey onu ilgilendirmiyor, aklını çelmıyor. **Yalnız** "yüreğine değen şeyleri" yapmaktan hoşlanıyor Şener Şen. Yüreğe değen heyecanlara **hâlâ inanıyor. Ali Haydar gibi tıpkı...** (Magazin), (Nilgün Cerrahoğlu, "Hayatımı sıfırlayabilirim", Milliyet Gazetesi, 7 Mayıs 2000, s. 24)

* Podyumların ünlü ismi Demet Şener **artık büyük oynuyor.** Mankenliği bıraktıktan sonra oyunculığa soyunan ve önce "Kahpe Bizans" isimli dizide rol alan Demet Şener **şimdi de** sunuculuk için **kolları sıvadı...** (Magazin), (Serkan Duygu, "Kapandı", Milliyet Gazetesi 2000 eki, 7 Mayıs 2000, s. 2)

* Uyumsuz ve 'entel'diler. **Her şeyi alaya aldılar.** Yapıtları tarihe geçti. Steely Dan 20 yıl sonra hâlâ 'yarın'dan sesleniyor... **Jilet gibi** bir mizahın erişilmesi güç bir jazz tarihi bilgisiyle ışıldadığı, Beat kahramanlarının maceralarını hatmetmiş, her şeyle alay eden bu **zeka kumkuması** topluluk, son otuz yılın tüm kuşaklarına bin bir türlü anlam ifade ediyor... **Ya da etmiyor...** (Kültür sanat), ("Dün ve yarın", Milliyet Gazetesi 2000 eki, 7 Mayıs 2000, s. 10)

* Futbol maçlarını **bile** Türkiye'nin adını duyurma söz konusu olduğunda her zamankinden **daha çok önemsiyoruz.** Bizde insanların algısı da **yalınkat sanırım...** **Oysa** tek başına ne kadınlar ne de erkekler anlattığınız... Yazdığınız sözleri çizgilerinizden ayırmak **mümkün değil...** (Kültür sanat), (Filiz Aygündüz, "Aslında hayatı çiziyorum", Milliyet Gazetesi 2000 eki, 7 Mayıs 2000, s. 20)

* İnsan Fazıl Say'ın sevgilisini sorarken utanıyor **haliyle. Ne de olsa** dünyaca ünlü bir piyanı virtüözü. Pek çokları onun için dahi yakıştırmasını yapıyor. **Ama insani bir merak işte.** (Magazin), (Elif Korap, "Aşık sayılırım", Milliyet Gazetesi Pazar eki, 1 Mayıs 2005, s. 12.13)

* **Ne mutlu dedirten** bir ruh hali bu. Bir-iki kısa görüşmede **bile** olsa, tanışıklığın sevincini kabartan bir hal. **Bir tür "arkadaşımın arkadaşı" gururunu yaşaması**

insanın. (Magazin), (Yasemin Çongar, "Önce meraklı olmak lazım", Milliyet Gazetesi Pazar eki, 1 Mayıs 2005, s. 8)

* Şikâyetçi **bile** olmadınız. "Beni çok sevdi herhalde, kendisi için kutsal olan şarapla beni vaftiz etmek istedi" **gibi esprili bir dille** yaklaştınız. Ama burada **hayli** gürültü patırtısı oldu... Türk basını **hiç üzerinize gelmedi ama...** Herhangi bir insan gelip de şarap dökse **herhalde** şikayetçi olursunuz... (Magazin), (Yaprak Aras, "Umarım 100'üncü yılı İstanbul'da anarız", Milliyet Gazetesi, 1 Mayıs 2005, s. 10)

* **Boşa akan sular gibi** akıyor çocuklar. **İnsan ne çok çürütülüyor** büyütülürken... Televizyonda yüzü "sözsüz" gösterildiğinde, üçüncü sayfalarda haberi çıktığında bakamadığımız, başımızı çevirdiğimiz onca çocuk yüzüne bakmak için, onların içine girmek için **epey "yanmış" olmalı Arzu.** (Kültür sanat), (Ece Temelkuran, "İnsan o kadar büyümmez", Milliyet Gazetesi, 2 Mayıs 2005, s. 2)

* Fotoğraf çekilmesinden hoşlanmıyor **belki de.** Öteki güler yüzlü **ama konuşmuyor,** kocasını dinliyor... **Biraz utana sıkıla** bir şey söylemek istediğini belirtiyor. Kocasına katılmadığını belli eder bir üslupta, düzgün bir Türkçeyle şöyle diyor, **ben tam yanlarından ayrılırken.** (Siyasi), (Hasan Cemal, "AKP'ye karşı 'ama'lı vozurdama başlamış", Milliyet Gazetesi, 3 Mayıs 2005, s. 17)

* Hüsnü Özyeğin ve veliaht Murat Özyeğin, Gima'da yaptıkları **başarılı satışa karşın** ortaya çıkan tartışmalardan dolayı **biraz buruk görünüyor. Söz ister istemez** Koç Grubu'nun yaptığı açıklamaya geliyor... (Ekonomi), (Songül Hatisaru, "En iyi teklifi değerlendirdik", Milliyet Gazetesi, 4 Mayıs 2005, s. 6)

* Bu süreç tersine dönebilir mi? **Biraz dönebilir. Ama tümüyle güç...** İktidar yıpranması **tabii başlamış** iki buçuk yılın sonunda ama durum böyle... (Siyasi), (Hasan Cemal, "AKP kalesinde bir parça şikayet", Milliyet Gazetesi, 4 Mayıs 2005, s. 19)

* Uçan Süpürge ekibi hiç yerinden havalanamadı ama **saçlarını süpürge etti ve izleyicilerini sinema büyüüsüyle sarmaladı.** Bu yıl da **aşk iksiri kaynatıyor kazanında.** (Kültür sanat), (Alin Taşçıyan, "Uçan Süpürge aşkla havalanıyor", 5 Mayıs 2005, s. 30)

* **Kocaman adam patlatıyor kahkahayı** Çarşı Cami'nin duvar dibinde. **Canından bezmiş bir hali var...** **Üstelik** Galatasaraylı bir camcı! (Siyasi), (Hasan Cemal, "AKP yıpranıyor MHP yükselişte", Milliyet Gazetesi, 5 Mayıs 2005, s. 18)

* Otomobilde otururken 4 kişi tarafından paraları gasp edilen sevgililer, **uyanıklık yaparak** zorbaları yakalattı. (Toplumsal), ("Çat kapı gasp", Milliyet Gazetesi, 6 Mayıs 2005, s. 5)

* Biz sabah 07.00 itibariyle Ümraniye IKEA'ya ulaştığımızda **kapıda çoktan kuyruklar oluşmuştu**. Kıyafetlerinden modayı A'dan Z'ye takip ettiği belli olanlar, **sadece örtünmek için giyinenler...** Halk sabırsızdı ama önce açılış konuşmalarını dinlemek **zorunda kaldılar**. Sırada bekleyenlere yapılan su ve kola ikramı da **aslında onları mutlu etmişti**. (Ekonomi), (Nur Daşar, "IKEA'ya hücum", Milliyet Gazetesi, 6 Mayıs 2005, s. 9)

* Fıkır fıkır olan bu şehirde yarın seçim olsa **AKP yine birinciliği alır**. Öyle **gözüküyor**. Kayseri **canlı bir şehir fıkır fıkır... Her kafadan bir ses çıkıyor**. **Vozurdama süreci işliyor... Yani iktidar yıpranması...** Ama AKP'ye **pek o kadar kıymak istemeyen** bir havaları var... (Siyasi), (Hasan Cemal, "Erdoğan'dan çok Gül'ün adı var", Milliyet Gazetesi, 6 Mayıs 2005, s. 19)

* Maddi durumları iyi olan İstanbullu hanımlara 'umre' yaptıran Diyarbakırlı İşkadını Nadire İçkale, **bu kez** GAP turu düzenledi... İçkale halay çekenlerin başından 100 ve 20 YTL'lik **banknotlar saçı**. (Toplumsal), (Ferit Aslan, "Umre'den sonra GAP turundalar", Milliyet Gazetesi, 7 Mayıs 2005, s. 4)

* **Belli ki** hayalindeki bir oyuncağa kavuşmak için biriktirmişti para... **Bir çocuğun kumbarasından çıkmış olmalıydı**, çünkü bir 20 milyon, iki 10 milyon, üç adet 5 milyon, üç tane 1'er milyon, iki de 500 bin lira vardı... Kampanyanın başladığı günden beri verilen her destek duygulandırmıştı bizi, ama **bu seferki başkaydı...** (Toplumsal), (Yalçın Ata, "Harçlığım feda olsun", Milliyet Gazetesi, 7 Mayıs 2005, s. 18)

* AKP'nin **sağlık politikalarından memnun**. "MHP oyunu artırır" diyorlar ama yüzde 10 barajı, **AKP'ye koz olabilir...** Öylesine **büyüleyici ki** yaşamak ne **güzel** dedirtiyor insana... (Siyasi), (Hasan Cemal, "İşsizliği durdursun AKP 10 yıl kalır", Milliyet Gazetesi, 7 Mayıs 2005, s. 21)

* Ahırkapı'daki Hidrellez şenliğinde, sokaklar dans eden insanlarla **dolup taştı**. Saatler ilerledikçe adım atmanın **bile** güçleştiği Ahırkapı sokaklarındaki **Roman müziği insanların kanını kaynatırken**, dans edenler birbirine karıştı. Çiseleyen

yağmur da **kimsenin hızını kesemedi**. (Toplumsal), (Gülay Fırat, "Bahara hoş geldin", Milliyet Gazetesi, 7 Mayıs 2005, s. 22)

* Artık cumhurbaşkanı olan Vaclav Havel'in kendisine Çek Cumhuriyeti'nin **Devlet Nişanı'nı vermesi dahi** aradaki kırgınlığı yok etmedi. (Kültür sanat), (Mine G. Kırıkkanat, "Prag Baharı'yla gelen düşmanlık", Milliyet Gazetesi, 7 Mayıs 2005, s. 35)

* **"Bu yaz sevgilisiz geçmez" diyen** bekarları, yeni sevgili arayanları mayısta iki çöpçatan partisi bekliyor... **İşin heyecanı da burada zaten**. (Magazin), ("Yalnız kalplere maskeli veya maskesiz çöpçatanlık partileri", Milliyet Gazetesi Cumartesi eki, 7 Mayıs 2005, s. 5)

* **Bitmedi**, o, babası Ali Nesin'in 1972'de kurduğu Nesin Vakfı'nın yöneticisi; Nesin Yayınevi yine onun sorumluluğunda. Popüler matematik alanında kitapları olan Ali Nesin'in ressamlığını da **unutmamak lazım**. Bir matematikçinin ne kadar keyifli, eğlenceli ve yaratıcı olabileceğinin ispatı da Ali Nesin'in **kendisi zaten... Matematikimiz zayıf, okuma alışkanlığımız fazla gelişmemiş**; bu rakamın anlamı ne?.. **Satışı düşük bütün dergiler kötüdür diyemeyiz ama. Tek neden bu olmamalı...** Derginin geneli **çok eğlenceli. Gülümseten bir üslubu var...** Bu eğitim öğretim yılının başında Radikal'de lise son sınıflarının matematik kitabına **çok ağır bir eleştiri yazısı** yazdınız. (Magazin), (Filiz Aygündüz, "Matematik okuyanları uzaylı zannediyorlar", Milliyet Gazetesi Cumartesi eki, 7 Mayıs 2005, s. 7)

* **Sanki** kadınlar daha kediseverdir de erkekler biraz uzak durur kedilere... Kediler aynı zamanda **seksi hayvanlar da...** (Kültür sanat), (Aslı Çakır, "Kediler birer tasarım harikasıdır", Milliyet Gazetesi, 7 Mayıs 2005, s. 8)

* Adana Altın Koza Film Festivali yeniden dirilirken orada keşfedilen bir genç sinemacı da **nihayet** ilk uzun metrajlı filmini gerçekleştiriyor. (Kültür sanat), (Alin Taşçıyan, "Beğenmezsem, bir daha film yapmam", Milliyet Gazetesi Cumartesi eki, 7 Mayıs 2005, s. 16)

* Bu yazı aynı zamanda, hard diskin polis ve savcılık tarafından, saldırının üzerinden 8 gün geçtikten sonra **bile** OYAK'tan alınmadığını ortaya koydu. (Ekonomi), (Gökçer Tahincioğlu, "OYAK'ta derin sessizlik", Milliyet Gazetesi, 1 Mayıs 2010, s. 21)

* Karl Lagerfeld; çağımızın **en etkili ve önemli** moda tasarımcılarından biri. **Buna hiç şüphe yok...** Herkes onun figürünü ürünleri üzerinde kullanarak ilgi çekerken Lagerfeld de boş durmadı **elbette** ve Chanel 2009 yaz koleksiyonu için kendi yüzünün maskesi şeklinde bir çanta tasarladı. Fiyatı 1900 dolar olan çantanın ardından **yüksek egosunun bir başka sonucunu gördük.** Hayvanlar için çalışan örgüt WWF için çizgi film karakteri Sünger Bob'u yeniden yorumladı, **elbette kendisine benzeterek!** (Kültür sanat), (Ayşim Özgür, "Artık Lagerfeld'in kendisi bir tasarım", Milliyet Gazetesi Cumartesi eki, 1 Mayıs 2010, s. 5)

* İki yıldır müzisyen Cem Öcal ile evli olan ve Bodrum Gündoğan'da köy hayatı yaşayan Tekin'e **evlilik yaramış, epey kilo almış,** kendi deyimiyle Deniz Seki ile Sibel Can arası olmuş. **Üstelik** bu durumdan da gayet memnun... (Magazin), (Pelin Çini, "Üst tarafım Deniz Seki alt tarafım Sibel Can", Milliyet Gazetesi Cumartesi eki, 1 Mayıs 2010, s. 4)

* Türkiye'de de dünyanın her yerinde olduğu gibi alıntılanır ve **bazen taklit edilir.** VF, zenginlerin hayatlarını ifşa ederken **her daim** klasını korumasıyla da ünlü. Bu yüzden **kimse alelade bir magazin dergisi** olduğunu söyleyemez. Ancak mayıs sayısında Tiger Woods'un metresleriyle konuşup fotoğraflayan VF, ünlü golfçünün seks hayatına dair **öyle detaylara yer verdi ki,** en rezil tabloid yayınlara **bile** parmak ısırttı... **Belli ki** Woods, ne dünya **güzeli** karısı, ne paraları, ne de küçük oğlunun doğumuyla tatmin olmuş. Bir yanıyla pek çok farklı versiyonunu dinlediğimiz, **tipik bir kadın düşkünü...** (Magazin), (Mehveş Evin, "Klas dergide metres şoku", Milliyet Gazetesi Cadde eki, 1 Mayıs 2010, s. 5)

* Her yıl büyük gerilime neden olan 1 Mayıs, bir **bayram havası** içinde biterken, akıllarda şu soru kaldı: "**Bunca yıldır korkulacak ne vardı?**" (Toplumsal), ("Bayram yeri", Milliyet Gazetesi, 2 Mayıs 2010, s. 20-22)

* Fakat Beverly Hills'e bakan, sade döşenmiş lüks hotel süitinde yaşını **bile** gizlemediği doğal bir huzursuzluğu var. (Kültür sanat), ("Al Pacino: 'Doktorölüm'", Milliyet Gazetesi Cadde eki, 2 Mayıs 2010, s. 6)

* Gülben Ergen'e bayılanlar da var, onu sahte bulanlar da. Hangi gruptan olursanız olun **kabul etmelisiniz ki** çok yol kat etti. Onaylanmak, sevilmek, alkışlanmak **bir elbise ona göre.** (Magazin), "Şöhret şıkır şıkır bir elbise", Milliyet Gazetesi Cadde eki, 2 Mayıs 2010, s. 8)

- * Doutzen Kroes, Karolina Kurkova, Miranda Kerr ve Alessandra Ambrosio ile karşılaşırsanız **yalnız kalmaktan kaçınm**. Sağlığınıza **ciddi zararları olabilir!** (Magazin), ("Ölümçül cazibe", Milliyet Gazetesi Cadde eki, 3 Mayıs 2010, s. 1)
- * Sizlerle öyle bir konunun içine dalıyoruz ki bu yazı dizisinin sonu geldiğinde **hepiniz kendinizi kasabınızla kavga ederken bulacaksınız ve hiçbir şey eskisi gibi olmayacak**. (Magazin), (Özgür Şef, "Et hakkında bilmeniz gereken 25 şey", Milliyet Gazetesi, Cadde eki, 3 Mayıs 2010, s. 8)
- * Et oranı yüksek bir cins olduğu için **besicinin yüzünü güldüren** Angusların, yumuşaklık ve lezzeti nedeniyle tencere yemekleri ve mangal için uygunluğuyla da mutfaklarda **kolay yer edeceğe benziyor**. (Ekonomi), ("Hem tencere yemeğine uygun hem de mangala", Milliyet Gazetesi, 4 Mayıs 2010, s. 8)
- * Baceoğlu ve Üstün bu şoke edici olay sırasında uzun uzun poz vermeyi de **ihmal etmedi**. (Magazin), ("Bu hanıma binlerce TL feda!", Milliyet Gazetesi Cadde eki, 4 Mayıs 2010, s. 1)
- * Ama ne coşku! Gül Hanım'ın facebook'unda **herhalde** kendine ait bu kadar kare yoktur!.. Gül Hanım'ın açılış konuşmasının tam metnine yer veren dergi, **alem'e rahmet okutur... Eh**, kendi dergisinin zirve noktasını kutluyor, bu kadar önemli şahsı bir araya getirmiş, **kolay mı kardeşim? Gösterecek kendini tabii**, göstermezse bu ülkede ayıp sayılıyor! (Magazin), (Mehveş Evin, "Yayıncılığın görgüsüzleri", Milliyet Gazetesi Cadde eki, 4 Mayıs 2010, s. 5)
- * **Ve elbette** fiyatı **şimdilik belirsiz... Tabii** böyle bir durumda araç, ışık ve ses kullanarak çevresindeki insanları da uyarmayı **ihmal etmiyor**. (Siyasi), (Levent Köprülü, "'i-real' yere daha sağlam basıyor", Milliyet Gazetesi, 5 Mayıs 2010, s. 2)
- * Dün akşam saatlerinde New York'tan gelen ve sanat dünyasını yakından ilgilendiren habere **kimse inanmak istemedi** önce... **Haberi almak kadar vermek de zordu**, zira genç bir insanın öldüğünü söylemek gerekiyordu; Sotheby's'in Üst Düzey Başkan Yardımcısı Ali Can Ertuğ'un. (Kültür sanat), ("facebook'ta kendi eliyle mezar taşını yazı ve gitti", Milliyet Gazetesi, 5 Mayıs 2010, s. 10)
- * Üniversitede oksijen kaynağı, metal ve ağaç işleri ile elektrik dersleri gören Evrim öğretmen için kullanılmayan kazan dairesini sınıfa çevirmek **hiç de zor olmadı**. (Toplumsal), (Mehmet Aydın, "İşte fedakâr öğretmen", Milliyet Gazetesi, 7 Mayıs 2010, s. 6)

- * Yaz kapıda, aklımız tatilde. Ege'nin iki harikası Bodrum ve Çeşme **yine rakipsiz!** Aralarındaki **rekabet**, otel ve mekanlarda **yaratıcılığı artırdı**. (Magazin), (Ersin Süzer, "Çeşme mi Bodrum mu?", Milliyet Gazetesi Cadde eki, 7 Mayıs 2010, s. 1)
- * Eren Talu yeni sevgilisiyle gezerken, boşanma davası süren eşi Defne Samyeli ekrana **muhteşem bir dönüş yaptı...** Samyeli, **seksi oturuş pozisyonlarıyla** dikkat çekti. (Magazin), ("Bomba gibi geri döndü", Milliyet Gazetesi Cadde eki, 7 Mayıs 2010, s. 1)
- * Beşiktaşlı Batuhan Karadeniz (19) **kız tavlama konusunda pek yetenekli**. Etiler'deki kafede yalnız oturan **güzel bir kıızı gözüne kestiren** futbolcu, ona yaklaştı. (Magazin), (Mesut Yılmaz, "Duran topa iyi yaklaştı", Milliyet Gazetesi Cadde eki, 7 Mayıs 2010, s. 1)
- * Bir gün medya eleştirmeni Ümit Alan, Sosyal Değişim Derneği'nin 'Ulusal Basında Nefret Suçları 10 yıl 10 örnek' incelemesini görmezden gelen medyayı **sert bir dille eleştirdi. Haklıydı**. Ermeni sorunundan Ahmet Türk'e atılan yumruğa, çocuk istismarı davalarından kadınlara karşı şiddete, **hayatın her alanında 'medyanın nefret dili' son derecede etkili**. (Toplumsal), (Mehveş Evin, "Nefret doluyuz", Milliyet Gazetesi Cadde eki, 7 Mayıs 2010, s. 5)
- * En **güzel** bacaklar kimin? Bu soruyu yanıtlamak **sanıldığı kadar kolay değil...** **Peki bu kadar mı? Kesinlikle hayır...** Üstelik dans eder gibi **baştan çıkarıcı bir zarafet** taşıması da şart. Bu özellikleri dikkate alan greenorgnics.com sitesi Hollywood'un en çekici bacaklarını **seçti bile**. (Magazin), ("Dünyanın en güzel bacakları", Milliyet Gazetesi Cadde eki, 7 Mayıs 2010, s. 8)
- * Sizin üzerinde titizlikle durduğunuz **bir kavram karmaşasıyla** bitirelim söyleşi dizimizi: Gazeteci ile yazarın farkıyla... Size gazeteci denmesine kızıyorsunuz **bildiğim kadarıyla...** O halde **yazar yazar olduğunu bugün anlamaz...** Bunları bilerek **yazıda direndiniz**. (Kültür sanat), (Zeynep Miraç Özkartal, "Çetin Altan'la hayat bilgisi "Yazarlık meslek değildir", Milliyet Gazetesi Cadde eki, 7 Mayıs 2010, s. 10)
- * Bıçaklarınızı özlüyorsunuz **sanırım...** (Magazin), (Fırat Karadeniz, "Hilton İstanbul Bomonti'nin Yunan Şefi Yannis Manikis, "İstanbul'da evimde gibiyim"", Milliyet Gazetesi Cumartesi eki, 2 Mayıs 2015, s. 3)

* Eski İstanbul'dan geriye **sadece** hanlar, hamamlar kalmadı. Her biri sanat eseri değerinde bulunduğu **semtin alamet-i farikası olan** nice karakollar da eski ihtişamlı günlerini hatırlatırcasına **hâlâ ayakta...** Kabakçı ve avanesi Sultan Selim'i tahtan indirip İstanbul'u kasıp kavururken; Alemdar'ın fedaileri Rumeli'den **rüzgar gibi** yetişmiş; boğaza nazır bir yalıda keyf-ü alem ile geçen bir günün ardından **tatlı bir uykuya dalan** Kabakçı'yı hiç uyandırmadan ebedi bir uykuya uğurlaştırmışlardı. (Kültür sanat), (Musa Kesler, "Yüzyıllık Alemdar Karakolu yıkılıyor", Milliyet Gazetesi, 3 Mayıs 2015, s. 16)

* Erkeklerle de doğdukları andan itibaren **saçma sapan şeyler** kodlanıyor. "Göster pipini" diye büyütülüyorlar, "Erkekler ağlamaz"ı duyup **duygularını gösteremiyorlar...** Erkeklerin bu hale gelişini de **kadına bağlıyorlar**, "Erkekleri kadınlar yetiştiriyor" **diye sıyrılıyorlar işin içinden...** (Magazin), ("Kadınların değiştirebilme potansiyelinden korkuyorlar", Milliyet Gazetesi Pazar eki, 3 Mayıs 2015, s. 4)

* Bütün bu özellikler insanı **şimdilerde küçümsenen Beyaz Türk yapmaya yeter de artar bile!** Ancak Canan Ergüder'de Beyaz Türk kavramı **yeni bir tanım buluyor.** Bu çok önemli, çünkü **kadın değişirse dünya değişir... Üstünüze yapıştı sanki** bu rol... **Bana Gülfem'i sevdiremezsiniz!** Toplumsal hastalığımız narsistik kişilik bozukluğundan mustarip gibi. **Burnundan kıl aldırıyor...** Pansumancı değilse, Türk kadınının bir sevgili bulma şansı yok **gördüğüm kadarıyla.** (Magazin), (Songül Hatırsarı, "Pansumancı kadınlar", Milliyet Gazetesi, 4 Mayıs 2015, s. 6)

* Grubun **neşe kaynağı** ise Coşkun'un bebeği Arat oldu. (Magazin), (Umut Ünver, "İmaj kapakta kalmadı", Milliyet Gazetesi Cadde eki, 4 Mayıs 2015, s. 1)

* Sportif şıklığıyla dikkat çeken oyuncu gazetecilerle selamlaşmayı da **ihmal etmedi.** (Magazin), ("Önce yemek sonra eğlence", Milliyet Gazetesi Cadde eki, 4 Mayıs 2015, s. 2)

* Ankara'da **filmleri aratmayan** bir dolandırıcılık olayı meydana geldi... İmza atmayı **bile** öğrettiler... Hazırladıkları **şeytani planla** İstanbul'daki iş kadınının değerli arsasını satan şebeke, polisin başarılı operasyonu ile yakalandı. (Toplumsal), (Sertaç Koç, "Dublör arsa dolandırıcıları", Milliyet Gazetesi, 5 Mayıs 2015, s. 4)

- * **Hani** bu aşk yalandı? (Magazin), (Umut Ünver, "Hani bu aşk yalandı?", Milliyet Gazetesi Cadde eki, 5 Mayıs 2015, s. 1)
- * Jennifer Lawrence gibi başarılı, ünlü bir kadının **bile** başına geldi; çıplak fotoğrafları sosyal medyada dolaştı. (Toplumsal), (Mehveş Evin, "Erkekler dijital dünyada kadına şiddet uyguluyor", Milliyet Gazetesi, 5 Mayıs 2015, s. 14)
- * Oğullarıyla saatlerce uçurtma uçuran Şikel, **ağaçların da gazabına uğradı...** Star TV'nin mikrofonunu kapan Süpermen giysili Kemal, kameralara zafer işareti yapmayı da **ihmal etmedi.** (Magazin), (Umut Ünver, "Bebek çocukları", Milliyet Gazetesi Cadde eki, 6 Mayıs 2015, s. 1)
- * Eşinizle olan **aşkınızı çok göz önünde yaşıyorsunuz.** (Magazin), (Lale Danışman, "Dost kazıkları beni akıllandırdı", Milliyet Gazetesi Cadde eki, 6 Mayıs 2015, s. 3)
- * Önceki akşam Taksim Chanta'da düzenlenen bir partiye ünlüler **akın etti.** Sabahın ilk ışıklarına kadar eğlenen ikili, çıkışta fotoğrafları çekilirken **panik yaptı.** Batu'ya "Pelin yanımda yürüme, ileriye git" diyerek kızan şarkıcı **şaşırttı.** (Magazin), (Emrah Akçaay, "Aşk dersiniz diye korktum", Milliyet Gazetesi Cadde eki, 7 Mayıs 2015, s. 4)

3.2.1.3. Benzetme Teması

Milliyet gazetesinde siyasi, ekonomi, toplumsal, kültür sanat ve magazin haberleri üzerinde yapılan içerik analizinde 16 haberde gazetecilerin benmerkezci bakış açısını somut olarak yansıtan kodlar tespit edilerek "Benzetme" teması altında bu kodlar, bir araya getirilmiştir. Bu kodlar arasında "gibi" ve "benzer" gibi kelimeler yer almaktadır. Bu tema altındaki haberlerden 2'si siyasi, 6'sı toplumsal, 3'ü kültür sanat, 5'i magazin alanlarındandır. Ekonomi alanındaki haberlerde bu koda rastlanmamıştır. Bu haberlerden 5'i *Milliyet 2000*, 2'si *Pazar*, 3'ü *Cadde* olmak üzere toplam 10 benmerkezci haber gazetenin eklerinde yayımlanmıştır. "Benzetme" teması altında yer alan benmerkezci haberlere ana gazeteye göre eklerde daha fazla yer verilmiştir. "Benzetme" teması altında 17, diğer temalarda yer alan kodların bulunduğu cümlelerin devamında yer alan sözcük öbeklerinde 26 olmak üzere toplam 43 "gibi" kodu vardır. Bu tema altında 1, diğer temaların altında 3 olmak üzere toplam 4

"benzer" koduna bulunmaktadır. "Benzetme" teması altında yer alan haberler aşağıda yer almaktadır:

* Şeria'nın üzerinden göğsü doğru **çok ince bir tül perde gerilmiş gibi**. (Toplumsal), (Yılmaz Çetiner, "El Feth'de Türk Gerillaları- 'Belki de bir gün birbirimizin kucağında öleceğiz'", Milliyet Gazetesi, 1 Mayıs 1970, s. 7)

* Sabahtan akşama kadar kavrulan topraktan alev alev sıcaklık dışarıya fışkırıyor **hınç alıyor gibi**... Roketçi önce canhıraş bir sesle "Allahüekber" diye bağırdı ve sonra **gök gürler gibi** korkunç bir gürültüyle roket hedefe doğru uçtu. (Toplumsal), (Yılmaz Çetiner, "El Feth'de Türk Gerillaları-Baskın var", Milliyet Gazetesi, 2 Mayıs 1970, s. 7)

* Ankara'daki MTA Müzesi'nde ilginç bir köşe var. Burada 40 milyon yıl önce yaşamış dinozor iskeletiyle, günümüz teknolojisinin harika buluşu bilgisayar, **birbirleriyle konuşur gibi**... (Kültür sanat), ("Bilgisayardan geçmişe selam 'Merhaba dinozor'", Milliyet Gazetesi, 2 Mayıs 1985, s. 10)

* Amerika'nın anarşist kenti Seattle'da çeşitli dillerden ve renklerden 40 bin gösterici günlerce sokakları **hallaç pamuğu gibi** attı. (Toplumsal), (Nedim Şener, "Tövbekar borsacı", Milliyet Gazetesi 2000 eki, 1 Mayıs 2000, s. 11)

* İnsanlar **karıncalar gibi**... Bu coşku, Güneydoğu'nun en uçra köşelerine kadar gidiyor geliyor, **kılcal damarlarla dokulara oksijen taşıyan kan gibi**. (Toplumsal), (Ercan Güven, "Bugün bize düğün bayram", Milliyet Gazetesi 2000 eki, 1 Mayıs 2000, s. 12)

* Tiyatro Oyunevi için Kafka'nın hikâyeleri **okyanus gibi** zengin bir dünya. (Kültür sanat), (Azime Aydoğmuş, "Okyanusta bir cümbüş Kafka", Milliyet Gazetesi 2000 eki, 1 Mayıs 2000, s. 20)

* Evlerin üzerinde su deposu var. Sultanbeyli'de ilginç görüntülerden biri de **yerden biter gibi** bina inşa edilmesi. (Toplumsal), (İbrahim Karahan, "Susuzluğa isyan", Milliyet Gazetesi 2000 eki, 2 Mayıs 2000, s. 6)

* **Yanakları buz gibi**. (Toplumsal), (Esra Zeynep, "Bir Cafe'miz eksikti", Milliyet Gazetesi 2000 eki, 2 Mayıs 2000, s. 13)

* Yemekte Erbakan ile aynı masada oturan Hatiboğlu'nun yenilikçi aday Abdullah Gül'ü kastederek "Yaktın bizi gül Goncası" diye başlayan bir şiir okuması **buz gibi**

hava estirdi. (Siyasi), ("Gece düğün coşkusu sabah vize kavgası", Milliyet Gazetesi, 6 Mayıs 2000, s. 4)

* Arzu Başaran'ın resimlerindeki yüzler **dağlarda boşa akan sular gibi** akıyor. (Kültür sanat), (Ece Temelkuran, "İnsan o kadar büyümmez", Milliyet Gazetesi, 2 Mayıs 2005, s. 2)

* Yeşilin bütün tonlarıyla patlayan bahar, Toroslar'ın karlı dorukları ve **kartal yuvası gibi** kale kalıntısı... (Siyasi), (Hasan Cemal, "İşsizliği durdursun AKP 10 yıl kalır", Milliyet Gazetesi, 7 Mayıs 2005, s. 21)

* Göksel besteleriyle yıllardır yavaş yavaş özenle diktiği bir kıyafeti tamamlamış ve son bir yılda yayımladığı iki nostalji albümüyle o "kırmızı halı kaplı merdivenlerden gururla inerken herkesin **gözünü kamaştıran kız"a dönüşmüş gibi**. (Magazin), (Mehmet Tez, "Yeni nostalji kraliçesi", Milliyet Gazetesi Pazar eki, 2 Mayıs 2010, s. 5)

* 1 Mayıs'ın sorunsuz geçmesine çok sevindiğini belirten Tatlıses, seçtiği mavi tonlarındaki kıyafetiyle de **baharı müjdelere gibiydi**. (Magazin), "Mesut Yılmaz, "Pembe yerine mavi giydi", Milliyet Gazetesi Cadde eki, 3 Mayıs 2010, s. 3)

* İş icabı pek çok davete katılan Berna Hanım'ın editoryal yazıları, defterine pembe kalpler çizen **bir genç kızın romantik ilk şiirlerine benzer...** (Magazin), (Mehveş Evin, "Yayıncılığın görgüsüzleri", Milliyet Gazetesi Cadde eki, 4 Mayıs 2010, s. 5)

* Sosyal medya hesaplarında hediye gelen kıyafet, ayakkabı ve takıları paylaşmayı ihmal etmeyen Akalın, **yürüyen lüks mağaza gibiydi**. (Magazin), (Umut Ünver, "Tepeden tırnağa yabancı marka", Milliyet Gazetesi Cadde eki, 1 Mayıs 2015, s. 1)

* Kotor, kenti çevreleyen dağlar sayesinde **doğal bir kale gibi**. (Magazin), (Alper İzbul, "'Butik ülke' Karadağ bu yaz Türkleri bekliyor", Milliyet Gazetesi Pazar eki, 3 Mayıs 2015, s. 3)

3.2.1.4. Pekiştirme Teması

Milliyet gazetesinde siyasi, ekonomi, toplumsal, kültür sanat ve magazin haberleri üzerinde yapılan içerik analizinde 9 haberde gazetecilerin benmerkezci bakış açısını somut olarak yansıtan kodlar tespit edilerek "Pekiştirme" teması altında bu kodlar, bir araya getirilmiştir. Bu temanın altında "hatta" koduna yer verilmiştir. Bu tema

altındaki haberlerden 1'i siyasi, 3'ü ekonomi, 4'ü toplumsal, 1'i magazin alanlarındandır. Kültür sanat alanındaki haberlerde bu koda rastlanmamıştır. Bu haberlerden 1'i *Mozaik*, 1'i *Milliyet 2000*'nde olmak üzere toplam 2 benmerkezci haber gazetenin eklerinde yayımlanmıştır. “Pekiştirme” teması altında yer alan benmerkezci haberlere ana gazetede daha fazla yer verilmiştir. “Pekiştirme” teması altında 8, diğ r temaların altında 7 olmak üzere 15 “hatta” kodu bulunmaktadır. Bu tema altında 1 tane “ st ne  st l k” sözcük öbeği de yer almaktadır. “Pekiştirme” teması altında yer alan haberler şöyle:

* El Feth'de evlendirme servisleri, para veriyor, **hatta** kız **bile** buluyor... (Toplumsal), (Yılmaz  etiner, “ El Feth'de Türk gerillaları-El Feth'de başgöz etme servisi de kurulmuş...”, Milliyet Gazetesi, 7 Mayıs 1970, s. 7)

* Yasa zoruyla Türkiye'de televizyon yayıncılığını TRT tekeline koparamayan özel teşebbüs, çıkışı teknolojiye buluyor, gurbet elde yabancı sermaye olarak Türkiye'ye yayın yapıyor. ** st ne  st l k** TRT'nin reklam pastasından büyük paylar kapacak girişimlere de imzasını atıveriyor. (Toplumsal), ( zcan Ercan, “TRT'de baskı var”, Milliyet Gazetesi, 6 Mayıs 1990, s. 5)

*  r nlerini tanıtmak için en pahalı mankenlerle anlaşan, **hatta** ithal mankenlerden yararlanan modacılar kıyasıya yarışıyor. (Magazin), (“Mayoyu bırak mankene bak”, Milliyet Gazetesi Mozaik eki, 6 Mayıs 1990, s. 4)

* Medyum Memiş, borsa çevrelerinden ortaklık teklifi de aldığını söylüyor. **Hatta** bu konuda küçük bir girişimi dahi olmuş... (Ekonomi) (Nedim şener, “Borsa için medyum ve falcılara gidenler var”, Milliyet Gazetesi, 2 Mayıs 1995, s. 9)

* Bu sözlerin sahibi Beykoz’un RP’li Belediye Başkanı kendi üstüne düşeni fazlasıyla yerine getirdi. **Hatta** Erbakan’ın “ rnek bir Müslüman ailesi dört çocuklu olur” tezini **bile** ikiye katladı. (Siyasi), (Ercüment İşleyen, “RP’nin ideal ailesi”, Milliyet Gazetesi, 5 Mayıs 1995, s. 5)

* İnsanlar artık yer altında saklanmıyor, **hatta** eğelenebiliyor.... (Toplumsal), (Ercan Güven, “Bugün bize düğün bayram”, Milliyet Gazetesi 2000 eki, 1 Mayıs 2000, s. 12)

* Çok çocuklu aileler, gençler, orta yaşlılar, **hatta** orta yaşını 'çoktaaan' geride bırakanlar, parası çok olduğu her halinden belli olanlar ve parasız görünenler... (Ekonomi), (Nur Daşar, "IKEA'ya hücum", Milliyet Gazetesi, 6 Mayıs 2005, s. 9)

* **Hatta yanımda** oturan Sabancı Üniversitesi öğrencisi Neyir Yenişehirlioğlu isimli öğrencinin teşekkür etmek için yanına gitme talebini dahi geri çevirmedi... (Ekonomi), (Songül Hatısar, "Kadınlar uçakta AB için çalıştı", Milliyet Gazetesi, 2 Mayıs 2010, s. 8)

* Fotoğraflara bakanlar, bu kişilerin kim olduklarını merak etmiş midir, **hatta** fark **bile** etmiş midir bilinmez... (Toplumsal), (Gizem Acar, "Suriye'de insanlığı kurtaran kahramanlar", Milliyet Gazetesi, 1 Mayıs 2015, s. 16)

3.2.1.5. Sıfatlarla ve Zarflarla Tanımlama Teması

Milliyet gazetesinde siyasi, ekonomi, toplumsal, kültür sanat ve magazin haberleri üzerinde yapılan içerik analizinde 39 haberde gazetecilerin benmerkezci bakış açısını somut olarak yansıtan kodlar tespit edilerek "Sıfatlarla ve Zarflarla Tanımlama" teması altında bu kodlar, bir araya getirilmiştir. Bu temanın altında "güzel", "en", "yakışıklı" kodları öne çıkmaktadır. Bu tema altındaki haberlerden 3'ü siyasi, 2'si ekonomi, 6'sı toplumsal, 11'i kültür sanat, 17'si magazin alanlarındandır. Bu haberlerden 1'i *Mozaik*, 1'i *Renk*, 2'si *Vitrin*, 8'i *Milliyet 2000*, 2'si *Cumartesi*, 2'si *Pazar*, 3'ü *Cadde* olmak üzere toplam 19 benmerkezci haber gazetenin eklerinde yayımlanmıştır. "Sıfatlarla ve Zarflarla Tanımlama" teması altında yer alan benmerkezci haberlere ana gazetede daha fazla yer verilmiştir.

"Sıfatlarla ve Zarflarla Tanımlama" teması altında 13, diğer temalarda 12 olmak üzere toplam 25 "güzel" kodu bulunmaktadır. Ayrıca bu tema altında 3, diğer temalarda 2 olmak üzere toplam 5 "yakışıklı", bu tema altında 6, diğer temalarda 11 olmak üzere toplam 17 "en" koduna yer verilmiştir. Ayrıca "Sıfatlarla ve Zarflarla Tanımlama" teması altında bu sözcüklerin dışında aralarında tatlı, harika, sevimli, hüznü, nefis, şapşal gibi kelimelerin geçtiği sözcük öbekleri vardır. "Sıfatlarla ve Zarflarla Tanımlama" teması altında yer alan haberler şöyle:

- * Ortadan biraz **uzun bir boy, ince bir vücut yapısı, yanık tenli canlı güzel** bir yüz. (Toplumsal), (Sadun Tanju, "Yazmak görevimdi", Milliyet Gazetesi, 2 Mayıs 1985, s. 6.)
- * İspanyol şarkıcı Paloma San Basilio, gerek **güzelliği ve cazibesi**, gerekse güçlü parçasıyla dikkatleri üzerine çekmeyi başarırken, kör olma tehlikesiyle karşı karşıya bulunan İrlandalı 20 yaşındaki şarkıcı Maria Christian da **güzelliği ve harika** sesiyle yarışmanın **en kuvvetli adayları** arasında başı çekiyor. (Kültür sanat), "Erhan Güner, "Aşık oldum' beğenildi", Milliyet Gazetesi, 3 Mayıs 1985, s. 14)
- * Özal'ı, Spil Dağı'nın girişinde "**tatlı bir sürpriz**" karşıladı. Tandırın üzerine yerleştirilmiş iki küçük kuzunun başına geçen Başbakan, aşçıbaşının kestiği **çıtır çıtır kızarmış** bir parça eti büyük bir iştahla yedi. (Ekonomi), (Hakan Tartan, "Semra Hanım'a bir parça kuzu", Milliyet Gazetesi, 5 Mayıs 1975, s. 1)
- * **Son derece sevimli, masalsı, ıslıl ıslıl** yaratıklardır bunlar. Perileri andırmaktadırlar. Ama ekipten bazıları, konuk yaratıkların yok edilmesi gerektiği fikrindedirler! Onlara göre bu **gizemli ama alabildiğine sevimli ve dostça davranışlı** konuklar, karşıt süper gücün okyanus derinliklerine indirdiği casuslardır. (Kültür sanat), (Erdal Çetin, "Abyss", Milliyet Gazetesi, 3 Mayıs 1990, s. 12)
- * Kolları klavyeye uzandı, elleri beyaz ve siyah dizilerde dolaşmaya başlayıp da ayakları sarı maden parçasına bastıkça bazı seslerdeki uyumsuzlukla birlikte **hazin inlemeler** ve **hüzünlü hıçkırıklar** da yansımaya koyuldu çalgıdan. (Kültür sanat), (Faruk Yener, "Piyo'dan gıcırtilar, Çaykovski'den danslar, Beethoven'dan öyküler", Milliyet Gazetesi, 1 Mayıs 1985, s. 8.)
- * **Hoş, havah, kendinden emin bir kadın** izlenimini uyandırıyor... (Magazin), (Pınar Kür, "Kadın kadına tartıştılar-Neslihan Yargıcı'nın tekdüze evliliğe verdiği ad: 'Çatal-kaşık evliliği'", Milliyet Gazetesi, 1 Mayıs 1985, s. 8)
- * Kimi ülkesinin siyasi gücüne güvenerek, tabeladaki yerini garantilemek için gazete sayfalarını parsellerken, kimi de **bebek yüzlü** Avusturyalı Simone **gibi** dişiliğini kullanarak puan toplamaya çalışıyor... Zagreb'teki yarışmaya birkaç gün kala Viyana'daki aylık bir derginin kapağındaki **çırılçıplak** fotoğrafları yayınlandı. Simone, dergiye **bol bol çıplak** poz verişinin savunmasını ise şöyle yapıyor... Simone'nin menajerleri ise bu **bebek yüzlü** kızın sinema dünyasına girmesi için çaba

sarf ediyorlar. (Magazin), (Ali H. Yurtsever, "Eurovision çıplağı", Milliyet Gazetesi, 4 Mayıs 1985, s. 15)

* Örneğin son İ.D.S.O. konserinde L. van Beethoven'ın 'Egmont' adlı oyuna bestelediği uvertürün genel tınısı ve yankısıyla **çiçek bozuğu ablak yüzlü, çelimsiz yapılı, on iki çocuk sahibi gerçek kahramana değil**, J. W. Goethe'nin romantikesinin de biçimlenmiş **yakışıklı yiğide benzeyeceğini kestirebilirsiniz önceden**. (Kültür sanat), (Faruk Yener, "Bayram öncesi bir konser ve iki plak", Milliyet Gazetesi, 2 Mayıs 1990, s. 10)

* Güzellik yarışmalarına katılan kadınların **en** erkeği, erkeğe benzemek için çalışan kadınların **en** dişisi... Penny Price 25 yaşında ve vücutlarını erkekçe formlara sokmaya çalışan **kadınların en güzeli**. (Magazin), ("Penny Price erkek gücüne savaş açtı - Parçalayan güzel", Milliyet Gazetesi Renk eki, 7 Mayıs 1985, s. 1)

* Daha önce de Türkiye'ye gelen Enrico Macias, konser provası sırasında **sıcak ve sevimli** hareketleri ile de sempati topladı. (Magazin), ("Sempatik Macias", Milliyet Gazetesi, 5 Mayıs 1990, s. 9)

* **Avuç içi büyüklüğündeki** mayoların tanıtıldığı defilelere giden ya da çeşitli yayın organlarındaki reklam fotoğraflarını gören erkekler "Birbirlerinden nefis mankenler dururken mayolara kim bakar?" diyor. (Magazin), ("Mayoyu bırak mankene bak", Milliyet Gazetesi Mozaik eki, 6 Mayıs 1990, s. 4)

* Zarif Jacqueline Kennedy, ak saçlı Barbara Bush, **hepsinden daha kibirli** bir imaj çizen Hillary Clinton. (Siyasi), (Şebnem İşigüzel, "O, bundan böyle başhanımefendi", Milliyet Gazetesi, 4 Mayıs 1995, s. 2)

* Masalları anlatıyor **bıcır bıcır**. İki yaşında **nefis bir kız... Dünyanın en güzel kadını** olabilirsin ama erkek seni her gün aldatabilir değil mi?.. (Magazin), (Duygu Asena, "Kaya aşık olursa gider", Milliyet Gazetesi 2000 eki, 1 Mayıs 2000, s. 5)

* Nilüfer Çayı, Uludağ'ın güney eteklerinden doğuyor. Mermer yataklarının ararsından **pırıl pırıl çağlayarak akıyor. Tertemiz, kana kana içilecek su...** Mermer yataklarından köpürerek, **pırıl pırıl akan** çay... (Toplumsal), (Hicran Duran, "Akarasit", Milliyet Gazetesi 2000 eki, 1 Mayıs 2000, s. 14.)

* Kafka'nın **grotesk, gülünç** anlatımıyla birlikte insanlık gerçeklerinin nasıl **can acıtıcı bir boyuta** ulaştığını hissedersiniz. (Kültür sanat), (Azime Aydoğmuş, "Okyanusta bir cümbüş Kafka", Milliyet Gazetesi 2000 eki, 1 Mayıs 2000, s. 20)

- * **Koyu renk saçları ve yosun yeşili gözleriyle erkeklerin yüreklerini hoplatan** ünlü manken sürekli seyahat etmesinden dolayı erkek arkadaş edinemedi. (Magazin), (Melez güzel tek başına), Milliyet Gazetesi 2000 eki, 1 Mayıs 2000, s. 24)
- * Evvel zaman içinde, kalbur saman içinde bir hemşire yaşarmış, **sevimli, güleç yüzlü ve bol kahkahalı...** Dört bir yandan topladığı **birbirinden güzel yüzlerce masal barındırmış** yüreğinin derinliklerinde... (Kültür sanat), (Yasemin Bay, "Masallı terapi", Milliyet Gazetesi 2000 eki, 2 Mayıs 2000, s. 11)
- * **Mükemmel fiziği ve çarpıcı güzelliğiyle** hızlı bir yükselişe geçen Elite Yarışması Rusya birincisi seksi manken, (Magazin), (Hollywood'un son gözdesi", Milliyet Gazetesi, 3 Mayıs 2000, s. 1)
- * İskelenin önündeki yokuşu tırmanan kalabalığın en önünde, **elinde kırmızı ipek mendili, bakımlı ve özenle taranmış** saçlarıyla dikkat çekiyordu. (Toplumsal), (Yeşim Nur, "Bir zamanlar Büyüka'da", Milliyet Gazetesi 2000 eki, 4 Mayıs 2000, s. 11)
- * **Yılların eskitemediği ünlü** şarkıcı Tom Jones'a yaptığı "Sex Bomb" adlı parçayla **eski kurdu** yeniden dünya listelerinin ilk sıralarına yerleştiren "Mouse T." lakaplı Mustafa Gündoğdu, Almanya'ya üstün hizmet veren 47 kişi arasına girdi. (Kültür sanat), ("Mustafa'nın heykeli dikilecek", Milliyet Gazetesi, 5 Mayıs 2000, s. 4)
- * **"Gemiler"in yalnız tayfası.** Bahriyeli ama beyaz değil. Bilakis, çıkış parçası "Paramparça"nın klip çekimi ile yeni albüm "Onyedini"nin promosyon atağı arasındaki üç dört günde mümkün olduğunca uzaklara kaçmış, **bir de güzel bronzlaşmış. Tam kara yağız bir delikanlı. Ya da olgunluk ve tutarlılığı arayan, büyümeyi özetleyen bir genç adam:** Teoman (Magazin), (Aysın Önen, "Çok kadın hiç kadındır", Milliyet Gazetesi Vitrin eki, 6 Mayıs 2000, s. 6)
- * **Çok güzel, çok eski** bir binanın giriş katında Pars... Pilav ve et-tavuk çeşitleri yer alıyor mönüde, bir de **güzel güzel fotoğrafları...** (Magazin), (Şahide Yazıcıoğlu, "İran güzeli Pars", Milliyet Gazetesi Vitrin eki, 6 Mayıs 2000, s. 11)
- * Yeni ön tasarımıyla bir önceki **"çocuksu" hatlarını terk edip daha "olgun" ve sportif hale gelen** Corolla **sadece** çehresi değil yeni nesil motorlarıyla da iddialı. (Ekonomi), (Levent Köprülü, "Corolla'da çok şey değişti", Milliyet Gazetesi, 7 Mayıs 2000, s. 6)

- * **Podyumların cüretkar mankeni**, TGRT'de yayınlanacak program için **oldukça kapalı** bir kıyafet giymeyi tercih etti. (Magazin), (Serkan Duygu, "Kapandı", Milliyet Gazetesi 2000 eki, 7 Mayıs 2000, s. 2)
- * Hollywood'un ünlü aktörlerinden Michael Douglas ile evlilik hazırlıkları yapan **güzel yıldız** bu arada bebeğini dünyaya getireceği günü iple çekiyor. (Magazin), ("Önce çocuk sonra düğün", Milliyet Gazetesi, 7 Mayıs 2000, s. 4)
- * **İlginç bir adam olduğu** efsanelerine dayanarak bir röportaj yapalım dedik ve gerçekten "**çok acayip**" bir adam çıktı karşımıza... Bir zamanların "Roketçi Sadık"ı (Kültür sanat), (Elif Korap, "Demiryolunda çalışmasaydım yazar olamazdım", Milliyet Gazetesi Cumartesi eki, 7 Mayıs 2005, s. 10)
- * Agra ise **zorlu ve keyifsiz** bir şehir... (Toplumsal), (Güneş Karabuda, "Bir çirkinin iki harikası", Milliyet Gazetesi 2000 eki, 7 Mayıs 2000, s. 13)
- * Hayatını **her normal insan gibi geçirmeye çalışan, biraz sakar, şapşal hatta korkak**, Süpermen görüldüğü anda ortadan kaybolan gazeteci Clark Kent... (Kültür sanat), ("Süpermen tekrar uçuyor", Milliyet Gazetesi Pazar eki, 1 Mayıs 2005, s. 3)
- * **Sakallı kocası konuşkan...** Hiç konuşmayan ama **güler yüzlü, siyah beyaz dalmaçyalı motifi olan** türban takmış hanım, **ben kalkarken birden hareketleniyor**. (Siyasi), (Hasan Cemal, "AKP'ye karşı 'ama'lı vozurdama başlamış", Milliyet Gazetesi, 3 Mayıs 2005, s. 17)
- * Filmde Mesih'i canlandıran bu **lüle lüle uzun sarı saçlı, pek yakışıklı** Marmara Üniversitesi Sinema Televizyon Bölümü öğrencisi, ödülle birlikte herkesin gönlünü kazandı... (Kültür sanat), (Alin Taşçıyan, "Beğenmezsem, bir daha film yapmam", Milliyet Gazetesi Cumartesi eki, 7 Mayıs 2005, s. 16)
- * Sabah vakti sisin arkasına saklanmış haliyle **çok daha güzel** Çukurova... (Siyasi), (Hasan Cemal, "İşsizliği durdursun AKP 10 yıl kalır", Milliyet Gazetesi, 7 Mayıs 2005, s. 21)
- * Ama dedikodunun **en tatlı yanı** bu değil, eski Cumhurbaşkanı Vaclav Havel'le ilgili kısmı. (Kültür sanat), ("Hayal ile Kundera'nın 'dayanılmaz' rekabeti", Milliyet Gazetesi, 7 Mayıs 2005, s. 35)
- * Yapımcısı Hakan Eren'in Mecidiyeköy'deki evinin terasındaki çekim Yazar'ın şarkıları eşliğinde **neşe içinde** geçti. Söyleşi de **bir o kadar renkli...** Albüm fotoğraflarınızda **gelinlik benzeri bir** tuvalet giymişsiniz. Etrafınızda da **yakışıklı**

adamlar... (Magazin), (Pelin Çini, "Lady Gaga daha doğmadan ben parlak mayo ile sahnedeydim", Milliyet Gazetesi Pazar eki, 2 Mayıs 2010, s. 10)

* Göksel'in yeni albümü "Hayat Rüya Gibi..."'yi dinleyince **insanın canı** Erdek'e, Çınarcık'a falan gitmek, **omzuna bir hırka atıp çekirdek çitleyerek** sahilde yürümek istiyor. Ya da çay bahçesinde gazoz içmek, yazlık sinemaya gitmek, 56 model Chevrolet'lerle dolaşmak, **popoya oturan geniş paçalı pantolonlar ve daracık gömlekler giyip üstten iki düğmesini açmak, kalın çerçeveli gözlükler takmak, saçları uzatıp yandan taramak, bıyık bırakmak, eskimiş ahşap konaklarda tahtaları gıcırdata gıcırdata** merdivenlerden inmek, Cankurtaran tarafından Arnavut kaldırımı yollarda yürümek, mahallenin mavi ahşap doğramalı bakkalına selam vermek, kırlarda karşılıklı koşup birbirine sarılmak, Boğaz'a bakan bakir sırtlardaki o ağaca sırtını yaslamak ve gün batımında tahta masada çay bardağında rakı içmek... (Magazin), (Mehmet Tez, "Yeni nostalji kraliçesi", Milliyet Gazetesi Pazar eki, 2 Mayıs 2010, s. 5)

* **Gizemli** kadın, eğlence çıkışı yoluna **tek başına devam eden** Atay'ı "Ben kız kardeşi falan değilim. Her duyduğunuza da inanmayın" sözleriyle eleştirdi. (Magazin), (Emrah Akçaay, "'Kız kardeş' bilmecesi", Milliyet Gazetesi Cadde eki, 2 Mayıs 2015, s. 3)

* Geçmişte **herkes gibi** acı ve tatsız olaylar yaşadınız. Ama şu andaki **ruh haliniz umut dolu ve pozitif...** (Magazin), (Lale Danışman, "Dost kazıkları beni akıllandırdı", Milliyet Gazetesi Cadde eki, 6 Mayıs 2015, s. 3)

* Hıdırellez coşkusu yaşayan Romanlar, **rengarenk gözhacı** kostümleriyle sahneye çıkıp şenliğe katılanlara eğlenceli saatler yaşattı. (Toplumsal), (Burcu Ünal, Engin Özmen, Ali Can Zera, "Hıdırellez coşkusu Türkiye'yi sardı", Milliyet Gazetesi, 7 Mayıs 2015, s. 9)

* Van merkezde kapısını çaldığımız evde, **güleç yüzlü bir** kadın tarafından karşılanıyoruz. (Toplumsal), (Burcu Karakaş, "Ölümler intihar denemeyecek kadar şaibeli", Milliyet Gazetesi, 7 Mayıs 2015, s. 21)

* Önceki akşam evlenen Fenerbahçeli Selçuk Şahin'in düğün törenine katılan futbolcu eşleri, **birbirinden iddialı kıyafetleriyle göz doldurdu...** Kırmızı halıdan salona geçen davetliler, **birbirinden iddialı kıyafetlerle** objektiflere poz verdi.

(Magazin), (Emrah Akçaay, "Futbolcu eşlerinin şıklık yarışı", Milliyet Gazetesi Cadde eki, 7 Mayıs 2015, s. 4)

3.2.1.6. Öneride Bulunma Teması

Milliyet gazetesinde siyasi, ekonomi, toplumsal, kültür sanat ve magazin haberleri üzerinde yapılan içerik analizinde 7 haberde benmerkezci bakış açısını yansıtan kodlar tespit edilerek "Öneride Bulunma" teması altında bu kodlar, bir araya getirilmiştir. Bu haberlerden 1'i ekonomi, 1'i toplumsal, 3'ü kültür sanat, 2'si magazin alanlarındandır. Bu tema altında siyasi alanda haber yer almamaktadır. 2 magazin haberi gazetenin 2010 ve 2015 yıllarında yayımlanan *Cadde* ekinde yayımlanmıştır. Haberi yazan gazetecinin kendi görüşlerine yer vermenin yanı sıra okura açıkça öneride bulunan cümleler kurması, kodların benmerkezci bakış açısıyla yazıldığını ortaya koymaktadır. "Öneride Bulunma" teması altında "eğer", "takdirde", "aksi halde" gibi gazetecinin haberin önüne geçerek kendi bakış açısına yer verdiği sözcük ve sözcük öbekleri bir araya getirilmiştir. Bu haberler aşağıda görülebilir:

* Yenilikleri yerinde kullandıkları, olumlu düşündükleri **takdirde** kendilerini herkese rahatça kabul ettirebilirler. (Kültür sanat), (Doğan Şener, "Barış Manço yeni grubunu solo konserde tanıttı", Milliyet Gazetesi, 2 Mayıs 1970, s. 5)

* Öyle bir gazete olmak için **önce memleketin müreffeh olması lazım**. (Toplumsal), (Abdi İpekçi, "Her hafta bir sohbet, Konuğumuz: Ercüment Karacan", Milliyet Gazetesi, 5 Mayıs 1975, s. 9)

* **Van Gogh tabloya sahip olup rahatınızı kaçıracığınıza markalı çorabına, gömleğine sahip olun** daha kolay, piyasada istemediğiniz kadar var... (Kültür sanat), ("Van Gogh ticareti", Milliyet gazetesi, 1 Mayıs 1990, s. 10)

* Bu olumsuzluklar **en** kısa zamanda düzeltilmeli. **Aksi takdirde**, Antalya örneğinde olduğu gibi turizm kentlerinin yerel yönetimleri hizmet üretmez duruma gelip tıkanabilir... Öte yandan yerel yönetimlerin kimi işletici ya da yaratıcı yaklaşımlarla merkezi yönetime yük olmaktan çıkmasına da **çalışılmalıdır**. **Aksi takdirde** istenildiği kadar cennet edebiyatı yapılsın, sağlıklı sonuçlar alınamaz. (Ekonomi),

(Abdullah Tekin, "Turizmde 'ne haliniz varsa görün' politikası", Milliyet Gazetesi, 6 Mayıs 1995, s. 18)

* **Eğer** kendinizi Kafka'nın dünyasına bırakırsanız insanlık durumlarının bin bir çeşit yüzünü bin bir şekilde **görebilirsiniz**. (Kültür sanat), (Azime Aydoğmuş, "Okyanusta bir cümbüş Kafka", Milliyet Gazetesi 2000 eki, 1 Mayıs 2000, s. 20)

* **En önemlisi** kasaba girdiğinizde hangi yemeği yapacağınıza karar vermiş olmanızdır. **Aksi halde** kasap elindeki fazla etleri verebilmek için türlü numaralar yapar. (Magazin), (Özgür Şef, "Et hakkında bilmeniz gereken 25 şey", Milliyet Gazetesi, Cadde eki, 3 Mayıs 2010, s. 8)

* Bakım kürleri, bahar detoksuyla kendinizi yaza hazırlamaya başladınız. **Şimdi sıra evinizde**. Sıcakların hissedilmeye başlandığı şu sıralar **temizlik için kolları sıvayın**. (Magazin), ("Evinize bahar havası gelsin", Milliyet Gazetesi Cadde eki, 2 Mayıs 2015, s. 9)

3.2.2. Hürriyet Gazetesinde Yer Alan Benmerkezci Bakış Açısıyla Yazılan Siyasi, Ekonomi, Toplumsal, Kültür Sanat, Magazin Haberlerinin Yıllara Göre Dağılımı ve İçerik Analizi

Hürriyet gazetesinde ve araştırmaya dahil olan hafta sonu ve magazin eklerinde 1970 yılından 2015 yılına kadar ele alınan sürede yayımlanan siyasi, ekonomi, toplumsal, kültür sanat ve magazin haberlerinin toplam sayısı 2 bin 751'dir. Yapılan içerik analizi kapsamında bu haberlerde 188 benmerkezci bakış açısıyla yayımlanan haber tespit edilmiştir. *Hürriyet* gazetesinde yayımlanan toplam haber sayısına göre benmerkezci haberlerin oranı yüzde 7'dir.

Hürriyet	1970	1975	1980	1985	1990	1995	2000	2005	2010	2015	Toplam /Oran
Tüm haberler	144	137	193	246	311	248	296	336	436	404	2.751 %100
Benmerkezci haberlerin toplamı	3/ %2	-/ %0	3/ %2	21/ %9	19/ %6	17/ %7	28/ %9	19/ %6	46/ %11	32/ %8	188/ %7

Tablo 13: *Hürriyet* gazetesinde siyasi, ekonomi, toplumsal, kültür sanat ve magazin alanlarında yayımlanan haberlerde benmerkezci haberlerin oranı ve yıllara göre dağılımı.

Yukarıdaki tabloda (bkz. Tablo 13) bu haberlerin yıllara göre dağılımı ve yayımlandıkları yıllarda araştırma kapsamına alınan haberlere göre oranları görülmektedir. Yıllara göre yayımlanan toplam haber sayısı ile benmerkezci bakış açısıyla yazıldığı tespit edilen haberlerin oranlarına bakıldığında en fazla benmerkezci haberin yüzde 11 ile 2010 yılında yayımlandığı görülmektedir. Araştırma kapsamına giren yıllar içerisinde en az haberin yayımlandığı 1975'te hiç benmerkezci haber yayımlanmazken, 1970 yılında 144 haberden 3'ünün benmerkezci bakış açısıyla yazıldığı tespit edilmiştir. *Hürriyet* gazetesinde de 1970'te dünyada etkisini yavaş yavaş hissettiren bireycilik akımının yazılı basında haber içeriklerine yansıdığı söylenebilir.

1980'e gelindiğinde *Hürriyet* gazetesinde önceki yıllara göre haber sayısında bir artış olurken, benmerkezci haberlere de yer vermeye başlandığı görülmüştür. 1980'de 193 haberden 3'ünün benmerkezci olduğu tespit edilmiştir. Daha çok siyasi, toplumsal ve ekonomik alanda yaşanan sorunların haber içeriklerine yansıdığı bu dönemde, *Hürriyet* gazetesinde 3 benmerkezci haber toplumsal alanda yayımlanmıştır. Kültür sanat ve magazin haberlerinin sayısının oldukça az olduğu 1980'de 12 Eylül Askeri Darbesi'nin ardından *Hürriyet* gazetesinin içeriğinde ciddi oranda bir değişimin yaşandığı görülmüştür. Öyle ki Askeri Darbe ile birlikte gerek toplum gerekse basın üzerinde baskıcı bir yönetim anlayışı hakim olmuştur. Bir taraftan insanların örgütsüzleştirilmesini, diğer taraftan toplumun siyasetle ilgilenmemesini amaçlayan iktidar güçlerinin depolitizasyona giden süreçte basında siyasetin uzağında insanların ilgisini farklı yönler çekebilecek haberlerin yer almasına yönelik çabaları sonuçsuz kalmamıştır. *Hürriyet* gazetesinde de 1980 sonrasında daha farklı alanlarda haberlere yer verilmiştir. Gazetenin hafta sonu ve magazin ekleriyle birlikte 1985 yılından itibaren hem magazin haberlerinin sayısında hem de benmerkezci haberlerin sayısında yıldan yıla artan oranda bir artış olmuştur. 1985'te *Hürriyet* gazetesinde yayımlanan 246 haberden 21'inin benmerkezci bakış açısıyla yazıldığı tespit edilmiştir. Bu haberlerden 12'si gazetenin *Kelebek* ekinde yayımlanmıştır. Bu durumda benmerkezci haberlerin büyük çoğunluğunun eklerde yayımlandığı görülmektedir.

1990'lar hem Türkiye'de koalisyon hükümetleri dönemi nedeniyle çok sesliliğin yaşandığı hem de iletişim teknolojilerinin çok hızlı geliştiği bir dönemdir. Diğer gazetelerde olduğu gibi *Hürriyet* gazetesi de her evde bulunan kolay ve ucuz iletişim araçlarından televizyonla rekabet edebilmek için haber içeriklerinde ve sayfa tasarımında değişikliğe gitmiştir. 12 sayfa yayımlanan 1970'lerde daha çok siyah beyaz sayfalarda siyasi, ekonomi ve toplumsal alanlar çerçevesinde haberlere yer veren *Hürriyet*, artık 40 sayfayı bulacak şekilde, daha renkli, kültür sanat ve magazin haberlerinin yanı sıra dış haberler, spor gibi farklı alanlarda haberlere yer vermeye başlamıştır. 1990'da 311 haberden 19'unun benmerkezci bakış açısıyla yazıldığı tespit edilmiştir. Gazetede bu haberlerin 11'ine *Kelebek* ekinde yer verilmiştir. 1995'te ise 248 haberden 17'sinin benmerkezci olduğu görülmektedir.

2000'lerde internetin kullanımının yaygınlaşmaya başlaması, dünyadan ve Türkiye'den tüm gelişmelerin bir 'tık'la takip edildiği haber sitelerinin sayısının artması, kitle gazetesi olan *Hürriyet*'in de sayfalarında ve haber içeriklerinde değişikliğe gitmesine neden olmuştur. 2000'lerin ortalarına doğru artık her eve bilgisayarla birlikte internetin girmesi okurun davranışlarını ve beklentilerini şekillendirmiştir. Başta bloglarla sonra da Facebook, Twitter, Youtube, Instagram gibi sosyal paylaşım sitelerinden kişisel bilgilerini, özel fotoğraflarını ve videolarını herkesin görebileceği şekilde yayımlayan milyonlarca insan, başkalarının hayatlarını dikizlerken, kendi hayatlarını dikizleyen insanlardan da daha fazla beğeni almanın peşine düşmüştür.

Hedef kitlesinin davranışlarını ve alışkanlıklarını yakından takip eden *Hürriyet* gazetesinde yayımlanan haberlerde gazetecilerin bloglarına yazar gibi kendi bakış açılarını yansıttıkları, hedef kitleyi yönlendiren, öneride bulunulan cümlelere yer verdikleri görülmüştür. Böylece bir taraftan televizyon ve internetle rekabet ederken diğer taraftan okurun beğenisini daha fazla kazanmayı amaçlayan *Hürriyet*, hafta sonu ve magazin ekleriyle de haber çeşitliliğini artırmıştır. Daha farklı kesimlere ulaşabilmek için sayfa sayısını 52'ye çıkaran gazetede son yıllarda magazin haberlerinde ciddi oranda bir artış olmuştur. Magazin haberlerinin de önemli bir oranda benmerkezci bakış açısıyla yazıldığı tespit edilmiştir. Öyle ki 2000'de 296

haberden 28'i benmerkezcidir. Bu haberlerden 13'ü gazetenin *Kelebek* ekindedir; büyük çoğunluğunu da magazin haberleri oluşturmıştır.

Siyasi açıdan bakıldığında tek parti iktidarının yer aldığı 2005'te toplam 336 haberin yayımlandığı *Hürriyet*'te bu haberlerin 19'unun benmerkezci bakış açısıyla yazıldığı görülmüştür. 2000'e göre haber sayısının fazla olduğu ancak benmerkezci haberlerin sayısında bir azalma olduğu bu yılda, 7 Mayıs'ta *Pazar* ekinin yanı sıra *Kelebek* eki yayımlanmamıştır. 19 benmerkezci haberin 1'i *Cumartesi*, 5'i *Pazar*, 8'i *Kelebek* olmak üzere toplam 15'i gazetenin eklerindedir. Benmerkezci haberlerin 8'ini ise magazin haberleri oluşturmaktadır.

2005'ten 2010 yılına kadar geçen sürede akıllı telefonların ve tabletlerin ortaya çıkmasıyla uygulamalar sayesinde son dakika gelişmelerini avucunun içinde takip eden hedef kitlenin beklentilerini *Hürriyet* gazetesinin daha da fazla dikkate almaya başladığı görülmüştür. Öyle ki sosyal medyada en çok tartışılan, yorum alan, gündem alan konulardan içerik üretilmeye başlanmıştır. 140 karakter kullanarak yazdığı cümleyle milyonların dikkatini çekmeyi başaran sıradan insanların hikâyelerine yer vererek, onların daha da ünlenmesini sağlayan gazete, teknik açıdan sosyal medyanın gerisine düşmemek ve okur kaybetmemek için büyük bir çaba göstermektedir. Ancak gazetenin içine düşmüş olduğu bu kaygı diğer gazetelerde olduğu gibi haber içeriklerinde tarafsızlık çizgisinin aşılmasına neden olmuştur.

Gazetecilerin sıfat ve zarflarla abartılı bir dil kullanarak, kendi düşüncesini vurgulamak için "ben" kelimesini kullandığı haberlere daha fazla yer verildiği görülmüştür. Öyle ki 2010 yılında 436 haberin yayımlandığı *Hürriyet* gazetesinde bu haberlerden 46'sının benmerkezci olduğu tespit edilmiştir. Önceki yıllarda olduğu gibi benmerkezci haberlerin büyük çoğunluğu gazetenin eklerinden yayımlanmıştır. 9'u *Cumartesi*, 8'i *Pazar*, 15'i *Kelebek* olmak üzere toplam 32'si eklerde yer almıştır. Bu haberlerin büyük çoğunluğunu yani 26'sını magazin haberlerinin oluşturduğu tespit edilmiştir.

2015'te yayımlanan *Hürriyet* gazetesinde hem haberlerin hem de benmerkezci bakış açısıyla yazılan haberlerin sayısı önceki yıllara göre fazladır ancak 2010'la

karşılaştırıldığında daha azdır. Hafta içi 42 sayfa yayımlanan, hafta sonları 52 sayfaya çıkarak 404 habere yer verilen gazetede bu haberlerden 32'sinin benmerkezci olduğu görülmektedir. Benmerkezci haberlerin 6'sı *Cumartesi*, 7'si *Pazar*, 13'ü *Kelebek* olmak üzere 26'sı gazetenin eklerinde yayımlanmıştır. Yani benmerkezci haberlere ana gazeteye göre eklerde daha fazla yer verilmiştir. Benmerkezci haberlerden büyük çoğunluğunu yine magazin haberleri oluşturmuştur; 19'u benmerkezcidir.

Hürriyet gazetesinde seri ilanlar, spor ve dış haberler sayfalarına geniş yer ayrılmıştır. Hemen hemen her sayfada bir köşe yazısının yanı sıra bir sayfada 4-5 köşe yazısı bulunmaktadır. 2015'te benmerkezci haberlerdeki azalma, araştırma kapsamına giren alanlarda haberlere daha az yer verilmesi olarak açıklanabilir. Tek parti iktidarının sonucu olarak son 10 yılda yayımlanan özellikle siyasi alanlardaki haberlerin veriliş şeklinde değişikliğe gidildiği gözlemlenmiştir. Siyasi haberlerde çoğu zaman gazetecilerin spot yazmadan habere sadece giriş yaptığı, siyasetçilerin açıklamalarını birebir aktarıldığı görülmüştür. *Hürriyet* gazetesinde benmerkezci siyasi haberlerin yıllara göre dağılımında bu durum somut bir şekilde görülmektedir.

Hürriyet	1970	1975	1980	1985	1990	1995	2000	2005	2010	2015	Toplam/ Oran
Siyasi haberler	18	36	50	36	83	64	74	71	65	57	554/ %100
Benmerkezci siyasi haberler	-/ %0	-/ %0	-/ %0	-/ %0	-/ %0	2/ %3	5/ %7	2/ %3	9/ %14	1/ %2	19/ %3

Tablo 14: *Hürriyet* gazetesinde benmerkezci siyasi haberlerin yıllara göre dağılımı.

Hürriyet gazetesinde benmerkezci siyasi haberlerin yıllara göre dağılımı ve yayımlandıkları yıllardaki toplam haber sayısına oranları yukarıdaki tabloda (bkz. Tablo 14) yer almaktadır. *Hürriyet* gazetesinde siyasi alanda yayımlanan haberlerin sayısı 1995 yılına kadar yıldan yıla artmıştır. Ancak bu tarihe kadar benmerkezci bakış açısıyla yazılan herhangi bir habere rastlanmamıştır. Bu yıllarda siyasetçilerin ülke gündemiyle ilgili yaptıkları açıklamaları gazetecilerin kendi yorumlarını katmadan birebir okura aktarma çabası içinde oldukları anlaşılmaktadır. 1995'te 64 siyasi haberin yayımlandığı *Hürriyet*'te 2 benmerkezci habere yer verilmiştir. Siyasi

alandaki farklı seslerin yükseldiği, daha demokratik bir ortamda açıklamaların yapıldığı ve bunların basına yansıdığı koalisyon hükümetleri döneminde yayımlanan benmerkezci haberlerin ana gazetede yayımlandığı görülmektedir. Yine koalisyon hükümetleri döneminin devam ettiği 2000'de 74 siyasi haberden 5'inin benmerkezci olduğu tespit edilmiştir. Benmerkezci haberlerin sayısında önceki yıla göre bir artış olan bu yılda *Hürriyet* gazetesinde birlikte günlük verilen *Kelebek* ekinde benmerkezci siyasi habere yer verilmemiştir.

2005 yılına gelindiğinde *Hürriyet* gazetesinde siyasi alanda yayımlanan benmerkezci haberlerin oranı 1995 yılı ile aynı oranda olmuştur. 2005'te 71 siyasi haberden 2'si benmerkezci bakış açısıyla yazılmıştır. Bu haberlerden 1'i gazetenin *Pazar* ekinde yayımlanmıştır. *Hürriyet* gazetesinde 2010'da 65 siyasi haberden 9'unun benmerkezci olduğu tespit edilmiştir. Koalisyon hükümetleri dönemine kıyasla tek parti iktidarının getirdiği yönetim gücüyle basın siyasetçiler tarafından sıkı takip edildiği ve denetlendiği bir dönemde *Hürriyet* gazetesinde yüzde 14 oranında benmerkezci siyasi haberlere yer verilebilmiştir. Gazetenin hafta sonu ve magazin eklerinde benmerkezci siyasi haberlere rastlanmamıştır. 2015 yılında hem *Hürriyet* gazetesinde yayımlanan siyasi haberlerde hem de benmerkezci siyasi haberlerde ciddi oranda azalma olmuştur.

Hürriyet	1970	1975	1980	1985	1990	1995	2000	2005	2010	2015	Toplam/ Oran
Ekonomi haberleri	8	19	34	57	44	46	53	78	83	62	484/ %100
Benmerkezci ekonomi haberleri	-/ %0	-/ %0	-/ %0	-/ %0	1/ %2	-/ %0	-/ %0	1/ %1	2/ %2	3/ %5	7/ %1

Tablo 15: *Hürriyet* gazetesinde benmerkezci ekonomi haberlerinin yıllara göre dağılımı.

Hürriyet gazetesinde benmerkezci ekonomi haberlerinin yıllara göre dağılımı ve yayımlandıkları yıllardaki toplam haber sayısına oranları yukarıdaki tabloda (bkz. Tablo 15) yer almaktadır. *Hürriyet* gazetesinde ekonomi alanında çok fazla benmerkezci habere yer verilmemiştir. Ancak özellikle 2005 yılından sonra ekonomi haberlerinde benmerkezci bakış açısıyla yazılan haberlere rastlanıldığı

görülmektedir. 1990 yılına kadar *Hürriyet* gazetesinde hiç benmerkezci ekonomi haberi yayımlanmamıştır. 44 ekonomi haberinin yayımlandığı 1990'da, ana gazetede sadece 1 benmerkezci ekonomi haberi bulunmaktadır. Daha sonra 1995 ve 2000 yılları arasında 1970 ve 1980'lerde olduğu gibi hiç benmerkezci ekonomi haberine rastlanmamıştır.

2005 ve 2010'da ekonomi haberlerin sayısının artmasıyla birlikte *Hürriyet*'te benmerkezci ekonomi haberleri de görülmeye başlanmıştır. 2005'te 78 ekonomi haberinden 1'inde, 2010'da da 83 ekonomi haberinden 2'sinde benmerkezci bakış açısı hakimdir. 2005'te gazetenin ekinde benmerkezci ekonomi haberi yer almazken, 2010'da gazetenin *Cumartesi* ekinde 1 benmerkezci habere yer verilmiştir. Ekonomi haberlerinin artmasında hem gazetelerin daha fazla reklam geliri elde etmek ve daha fazla okura ulaşabilmek için tirajı artırmaya dönük içeriğin belirlenmesi büyük etkindir. Son yıllarda ekonomi haberlerine ayrılan sayfaların sayısı da artmıştır. Bu da daha fazla ekonomi haberinin sayfalarda yer almasının önünü açmıştır. Ancak 2015'e gelindiğinde ekonomi haberlerinin sayısında bir düşme olmuştur. Ancak 62 ekonomi haberinden 3'ünün benmerkezci bakış açısıyla yazıldığı tespit edilmiştir. *Hürriyet*'in 2015 yılında yayımlanan hafta sonu ile magazin eklerinde benmerkezci ekonomi haberi bulunmamaktadır.

Hürriyet	1970	1975	1980	1985	1990	1995	2000	2005	2010	2015	Toplam/ Oran
Toplumsal haberler	108	76	102	112	148	104	110	124	124	128	1136/ %100
Benmerkezci toplumsal haberler	2/ %2	-/ %0	3/ %3	9/ %8	7/ %5	11/ %11	9/ %8	6/ %5	8/ %6	4/ %3	59/ %5

Tablo 16: *Hürriyet* gazetesinde benmerkezci toplumsal haberlerin yıllara göre dağılımı.

Hürriyet gazetesinde benmerkezci toplumsal haberlerin yıllara göre dağılımı ve yayımlandıkları yıllardaki toplam haber sayısına oranları yukarıdaki tabloda (bkz. Tablo 16) yer almaktadır. *Hürriyet* gazetesinde yayımlanan benmerkezci toplumsal haberlerin sayısı benmerkezci siyaset ve ekonomi haberlerine göre daha fazladır. Benmerkezci toplumsal haberlerin en fazla yayımlandığı yıl yüzde 11 ile 1995'tir.

1975'te hiç benmerkezci toplumsal haber yayımlanmazken, 1970'te 108 toplumsal haberden 2'sinin benmerkezci bakış açısıyla yazıldığı tespit edilmiştir. Buna göre 1980 öncesinde sadece 1970 yılında benmerkezci toplumsal haberlere yer verildiği görülmektedir. 1980'e gelindiğinde 102 toplumsal haberden 3'ünün benmerkezci olduğu tespit edilmiştir.

1980 yılından 1990 yılına kadar hem toplumsal haberlerin sayısında hem de bu haberler içerisinde yer alan benmerkezci toplumsal haberlerin sayısında bir artış olmuştur. 1985'te 112 toplumsal haberden 9'unun benmerkezci olduğu görülmektedir. Benmerkezci toplumsal haberlerin 3'ü gazetenin *Kelebek* ekinde yayımlanmıştır. 1990'da da 148 haberden 7'si benmerkezcidir, bu haberlerin 2'sine gazetenin *Kelebek* ekinde yer verilmiştir.

Koalisyon hükümetleri dönemine giren 1995 ve 2000'lerde toplumsal haber sayılarında bir düşüş olsa da benmerkezci toplumsal haberlere yer vermeye devam edilmiştir. Öyle ki 1995'te 104 toplumsal haberden 11'i; 2000'de de 110 toplumsal haberden 9'u benmerkezcidir. 2000'de yayımlanan benmerkezci toplumsal haberlerden 1'i gazetenin *Kelebek* ekinde, 1'i Pazar ekinde yayımlanmıştır. 2000'den sonra toplumsal haberlerin sayısı artış gösterirken, benmerkezci bakış açısıyla yazılan toplumsal haberlerin sayısında bir azalma olmuştur. 2005'te 124 toplumsal haberden 6'sının benmerkezci olduğuna, bunlardan 2'sinin gazetenin *Pazar* ekinde yayımlandığı; 2010'da ise 124 haberden 8'inin benmerkezci olduğu, bunlardan da 2'sinin *Pazar* ekinde yayımlandığı tespit edilmiştir. 2015'e gelindiğinde 128 toplumsal haberlerden 4'ünün benmerkezci olduğu, bunlardan 2'sine *Pazar* ekinde yer verildiği görülmüştür. *Hürriyet* gazetesinde benmerkezci toplumsal haberlere ana gazetede daha fazla yer verilmiştir.

Hürriyet	1970	1975	1980	1985	1990	1995	2000	2005	2010	2015	Toplam/ Oran
Kültür sanat haberleri	3	2	1	13	10	8	18	7	26	27	115/ %100
Benmerkezci kültür sanat haberleri	-/ %0	-/ %0	-/ %0	3/ %23	1/ %10	-/ %0	2/ %11	2/ %29	1/ %4	5/ %19	14/ %12

Tablo 17: *Hürriyet* gazetesinde benmerkezci kültür sanat haberlerinin yıllara göre dağılımı.

Hürriyet gazetesinde benmerkezci kültür sanat haberlerinin yıllara göre dağılımı ve yayımlandıkları yıllardaki toplam haber sayısına oranları yukarıdaki tabloda (bkz. Tablo 17) yer almaktadır. *Hürriyet* gazetesinde 1970, 1975, 1980 ve 1995 yıllarında kültür sanat alanında hiç benmerkezci haber yayımlanmamıştır. Kültür sanat alanında en fazla benmerkezci haberin yayımlandığı yıl 2015'tir. 1985 yılında kadar *Hürriyet* gazetesinde 2-3 kültür sanat haberine yer verilirken 1985'te bu alanda 13 haber yayımlanmıştır ve bu haberlerden 3'ünün benmerkezci olduğu görülmektedir. Gazetenin eklerinde benmerkezci kültür sanat haberlerine rastlanmamıştır. 1990'a gelindiğinde 10 kültür sanat haberinden 1'i benmerkezci'dir. Bu haber ana gazetede yayımlanmıştır. *Hürriyet* gazetesinde 2000'de daha fazla kültür sanat haberine yer vermeye başlanmıştır. Bu haberlerden 2'sinin benmerkezci bakış açısıyla yazıldığı, bu haberlerden de 1'ine gazetenin *Pazar* ekinde yer verildiği tespit edilmiştir.

2005 yılında kültür sanat haberleri ciddi oranda düşmüştür. Ancak 7 kültür sanat haberinden 2'si benmerkezci'dir. Bu durumda benmerkezci kültür sanat haberlerinin oranı yüzde 29 oranında çıkmıştır. Bu haberlerden 1'i gazetenin *Kelebek* ekinde, 1'i de *Cumartesi* ekinde yayımlanmıştır. 2010 ve 2015'te kültür sanat haberlerinin sayısında ciddi oranda bir artış yaşanmıştır. 2010'da 26 kültür sanat haberinden 1'i benmerkezci'dir. 2015'te de 27 kültür sanat haberinden 5'inin benmerkezci olduğu tespit edilmiştir. Bu haberlerden 3'ü *Cumartesi* ekinde, 2'si *Pazar* ekinde yayımlanmıştır. Elde edilen sonuçlara göre benmerkezci kültür sanat haberlerine *Hürriyet* gazetesinin eklerinde daha fazla yer verildiği görülmektedir.

Hürriyet	1970	1975	1980	1985	1990	1995	2000	2005	2010	2015	Toplam/ Oran
Magazin Haberler	7	4	6	28	26	26	41	56	138	130	462/ %100
Benmerkezci Magazin Haberler	1/ %14	-/ %0	-/ %0	9/ %32	10/ %38	4/ %15	12/ %29	8/ %14	26/ %19	19/ %15	89/ %19

Tablo 18: *Hürriyet* gazetesinde benmerkezci magazin haberlerinin yıllara göre dağılımı.

Hürriyet gazetesinde benmerkezci magazin haberlerinin yıllara göre dağılımı ve yayımlandıkları yıllardaki toplam haber sayısına oranlarına ise yukarıdaki tabloda

(bkz. Tablo 18) yer verilmiştir. *Hürriyet* gazetesinde yayımlanan benmerkezci magazin haberlerine en fazla yer verilen yıl 2010'dur. Ancak yıllara göre benmerkezci magazin haberlerinin yıl içinde yayımlanan toplam magazin haberleri ile oranlarına bakıldığında en yüksek oranın 1990 yılına aittir.

Magazin haberlerine az yer verilen 1975 ve 1980 yıllarında hiç benmerkezci magazin haberi tespit edilmemiştir. 7 magazin haberinin yayımlandığı 1970 yılında sadece bir benmerkezci magazin haberi vardır. 1985'e gelindiğinde hem magazin haberlerinin hem de benmerkezci magazin haberlerinin sayısının arttığı görülmektedir. Öyle ki 28 magazin haberinden 9'u benmerkezci'dir. Bu haberlerin 6'sı gazetenin *Kelebek* ekinde yayımlanmıştır. 1990'da magazin haberlerinde çok az bir düşüş olsa da benmerkezci magazin haberlerinde bir artış olmuştur. 26 magazin haberinden 10'u benmerkezci'dir. Bu haberin tamamına gazetenin *Kelebek* ekinde yer verilmiştir. 1995 yılında yine 26 haberden 4'ü benmerkezci'dir. Bu haberler ana gazetede yayımlanmıştır.

2000'e gelindiğinde hem magazin haberlerinin hem de benmerkezci magazin haberlerinin sayısının arttığı görülmektedir. 41 magazin haberinden 12'sinin benmerkezci olduğu *Hürriyet* gazetesinde bu haberlerin 7'si *Kelebek*, 1'i *Cumartesi*, 3'ü *Pazar* eklerinde yayımlanmıştır. 2005 yılına gelindiğinde 56 magazin haberinden 8'inin benmerkezci olduğu tespit edilmiştir. Bu haberlerden 2'si *Pazar*, 7'si *Kelebek* eklerinde yayımlanmıştır. 2005 yılına göre 2010 ve 2015 yıllarında magazin haberlerinin sayısı iki katını geçen oranda artış göstermiştir. 2010'da 138 magazin haberinden 26'sı benmerkezci'dir. Bu haberlerden 7'si *Cumartesi*, 4'ü *Pazar*, 15'i *Kelebek* eklerinde yayımlanmıştır. 2015'te de 130 magazin haberinden 19'u benmerkezci'dir. Bu haberlerin 3'ü *Cumartesi*, 3'ü *Pazar*, 13'ü *Kelebek* eklerinde yer almıştır. Son yıllarda *Hürriyet* gazetesinde, benmerkezci magazin haberlerinin tamamen hafta sonu ve magazin eklerinde verildiği görülmüştür.

3.2.2.1. Birinci Tekil Şahıslı Kurulan Cümleler Teması

Hürriyet gazetesinde siyasi, ekonomi, toplumsal, kültür sanat ve magazin haberleri üzerinde yapılan içerik analizinde 51 haberde gazetecilerin benmerkezci bakış açısını somut olarak yansıtan kodlar tespit edilerek "Birinci Tekil Şahıslı Kurulan Cümleler" teması altında bu kodlar, bir araya getirilmiştir. Bu kodlar arasında "ben", "beni", "bana", "benim", "bence", "kendim" sözcüklerinin yanı sıra birinci tekil şahısla yazılan sözcük öbekleri yer almaktadır. Bu tema altındaki haberlerden 5'i siyasi, 2'si ekonomi, 19'u toplumsal, 2'si kültür sanat, 23'ü magazin alanlarındandır. Bu haberlerden 11'i *Kelebek*, 5'i *Cumartesi*, 11'i *Pazar* eklerinde olmak üzere toplam 27'si gazetenin eklerinde yayımlanmıştır. Bu durumda "Birinci Tekil Şahıslı Kurulan Cümleler" teması altında yer alan gazetecilerin kendi görüş ve düşüncelerini açık bir şekilde okura aktardıkları sözcük ve sözcük öbeklerine ana gazetenin eklerinde daha fazla yer verilmiştir.

"Birinci Tekil Şahıslı Kurulan Cümleler" teması altında yer alan kodların dağılımlarına bakıldığında "ben" 19, "beni" 4, "benim" 17, "bence" 3, "kendim" sözcüğünün sayısı 6'dır. Ayrıca bu tema altına 5, diğer temalarda 2 olmak üzere toplam 7 "bana" sözcüğüne yer verilmiştir. Birinci tekil şahısla kurulan sözcük öbeklerinin sayısı ise "Birinci Tekil Şahıslı Kurulan Cümleler" temasında 249, diğer temalarda 10 olmak üzere toplam 259'dur. *Hürriyet* gazetesinde "Birinci Tekil Şahıslı Kurulan Cümleler" teması altında yer alan haberler aşağıda yer almaktadır:

* **Benim** bütün **derdim**, geçmiş on yılın muhasebesiydi... O tamirciyle konuşa dursun rakamları birbirine vuradursun, **ben** 1960'lara, 1960 öncelerine **yöneldim**. (Toplumsal), (Celalettin Çetin, "İhtilaldeki genç binbaşı Kaplan şimdi tanker işletiyor", *Hürriyet Gazetesi*, 4 Mayıs 1970, s. 9)

* Gençlik yılı nedeniyle hemen her kesimden gençlerle yaptığı söyleşiyi **anımsıyorum**. İçinde bulundukları sorunları bir bir anlatan bu gençlerin, geleceğe yönelik bazı kaygıları ve de sıkıntılar içinde olduklarını **gözledim** o günlerde. (Toplumsal), (Celalettin Çetin, "Cam silicisi elektronik mühendisi...), *Hürriyet Gazetesi Kelebek eki*, 5 Mayıs 1985, s. 5)

* Yıldız Kenter'in üstlendiği her işe, hele tiyatro ile ilgili konulara nasıl canla başla, tutku ile sarıldığını **bildiğimden** Ekim 85'te konservatuvarın kapılarını genç dinamik, bu işe sahip çıkan bir kadro ile açacağına **inanıyorum**. (Kültür sanat), (Rengin Uz, "Yıldız Hoca kolları sivadı", Hürriyet Gazetesi Kelebek eki, 6 Mayıs 1985, s. 4)

* Hatice Ünlü ile sohbeti derinleştirirken bu kadar ağır işin altından kalkarken eşinden yardım görüp görmediğini **sordum**. (Toplumsal), (Fatih Güllapoğlu, "Biri manav, öbürü diplomat", Hürriyet Gazetesi, 2 Mayıs 1990, s. 2)

* Meslektaş olduğumuz için senli-benli bir diyaloga başladığımız Hülya'ya, eşi Alman ve adı da Thomas Bellut olduğu halde, TV'de niye ısrarla Özkan soyadını kullandığını **soruyorum**:.. TV gibi hassas bir kurumda "Hülya Özkan" imzasını kullanmasının, kendisi için zaman zaman sakınca yaratıp yaratmadığını **merak ediyorum**:.. Hem kadın, hem de Türk olmasının çalıştığı kurum içersinde sorun yaratıp yaratmadığını **sorduğumda** ise Hülya önce umursamaz bir tavırla... (Toplumsal), (Fatih Güllapoğlu, "Biri ekranda, öbürü işçilerinin başında", Hürriyet Gazetesi, 3 Mayıs 1990, s. 2)

* Birden **banana** döndü ve "Sen fala inanmıyorsun, onun için zor çıkıyor" dedi. Bu sözünden 10-15 saniye sonra rahatlamış bir halde **sandalyeme yaslanacağım** sırada tekrar döndü ve "Senin işinin ayakları rahatsız" diyerek konuşmasını sürdürdü. "Peki Perihan bu iş telefonla nasıl oluyor?" sorusunu **yönelttiğimde** yöntemini şöyle anlatıyor: (Toplumsal), (Fatih Güllapoğlu, "Biri politikacı diğeri falcı...", Hürriyet Gazetesi, 5 Mayıs 1990, s. 2)

* Bu kadar büyük bir kuyruğu önceki **gelişlerimde**, Lenin Mozolesi önünde **bile görmemiştim**... Ancak MCDonald's neonları **gözüme** çarpınca mesele anlaşıldı. Fakat ne yalan **söyleyeyim** birçok kez **gördüğüm** olumlu ya da olumsuz pek çok çelişkili yanıyla **tanıdığım** bu ülkede bugüne kadar **beni en çok** şaşırtan **belki** de tek şaşırtan şey de bu oldu. Uzun bir süre **ayrılamadım** kuyruğun bulunduğu yerden MCDonald's sandviçleri (öyle mi denir?) ve karton kutulardaki kızarmış patateslerle geçen çocuklara **baktım**... Tverskoy Bulvarı'yla Gorki Caddesi'nin kesiştiği köşedeki kalabalığa önce bir anlam **veremedim**. (Toplumsal), (Ataol Behramoğlu, "Sorunlar yumağı Sovyetler", Hürriyet Gazetesi, 6 Mayıs 1990, s. 2)

* Aynı ilkokulda okumuşuz, aynı dönemde TRT'de çalışmışız ama sizi **hatırlamıyorum**. Tipinizi mi değiştirdiniz?.. **Sanıyorum** doğru değil bu...

(Ekonomi), (Zeynep Göğüş, "'Ekonomi bozuldukça çamaşır satışı artar', Hürriyet Gazetesi, 6 Mayıs 1990, s. 15)

* Ahmet Hamdi Tanpınar'ın çoktan yitmiş o kenti anlatan cümlesini **düşünüyorum** onu dinlerken: (Toplumsal), (Serhat Öztürk, "Ooo, bulmuşsun yamyamı!", Hürriyet Gazetesi, 1 Mayıs 1995, s. 19)

* **Herhalde** boştur diye düşünüyor insan, **umarım** boştur, bir de ud çalmayı öğrendiğini söylemez inşallah. (Toplumsal), (Serhat Öztürk, "İstanbul, 20 yıl önceki Tokyo", Hürriyet Gazetesi, 2 Mayıs 1995, s. 21)

* Bu akşam bir taksiye **bindim**, yine yabancı muamelesi... **Ben kalkayım diyorum**, gülüyor... Nasıl bu kadar mutlu olabiliyorsun Natasha **diyorum**. (Toplumsal), (Serhat Öztürk, "Türkler çok meraklı", Hürriyet Gazetesi, 4 Mayıs 1995, s. 19)

* Hilmi Yavuz'u **dikkatle izliyordum...** (Toplumsal), ("Hilmi Yavuz'u gazeteye alsaydık dinozor demezdi", Hürriyet Gazetesi, 1 Mayıs 2000, s. 7)

* **Bence** Huysuz Virjin'in sesi yok, şarkıları çok kötü söylüyor... İnci'yle ilk karşılaştığımda bu konuyu kendisine **açacağım**, söz. **Benim** asıl **merakım**, Seyfi Dursunoğlu'nun içinde travesti duygular taşıyıp taşımadığı... (Magazin), (Yener Süsoy, "Travestilikle ilgim yok", Hürriyet Gazetesi, 2 Mayıs 2000, s. 4)

* Yanlarına **yaklaşıyorum...** İçlerinden Erkan olanına "Galatasaraylı mısın?" diye **soruyorum**. (Toplumsal), (Pınar Türenç, "Diyarbakır'da yer gök sarı- kırmızı", Hürriyet Gazetesi, 3 Mayıs 2000, s. 3)

* Olumsuz anlamda **söylemiyorum**, çocuklar bütün gece var güçleriyle çalıştı. İki bardak kahveyle dolaşanı **gördüm...** Simtem'i temsilen de **ben vardım...** **Ben de** Mahsun'un dibinden **düşmemişim** gece boyunca. (Magazin), ("Fasulyenin faydaları", Hürriyet Gazetesi, 5 Mayıs 2000, s. 13)

* "Hızır İlyaslılar size, kurallarınızı alt üst ettirdi" **diyorum...** Nedenini **sorduğumda** "Çok özel bir kaset hazırlıyoruz" diyor... Dünya'nın 7. harikasını yaratan adam için kesilen 150 kuzunun yenildiği devasa sofraya yavaş yavaş toplanırken, Diyarbakır burmasını yiyen Terim'e, "Mesleğiniz, özel yaşamınızı sekteye uğrattıyor mu?" diye **soruyorum**. (Toplumsal), (Pınar Türenç, "Diyarbakır'a gitmek Kopenhag'dan önemli", Hürriyet Gazetesi, 6 Mayıs 2000, s. 39)

* Geçen cuma günü yapılan son tur cumhurbaşkanlığı oylamasını takip etmek için **gittiğim** Meclis'te Cemal Enginyurt'la bu "töre" konusunu konuşma fırsatını

buldum... "Sadi Bey eski zamanlarda yaşasaydı başına daha büyük işler açılırdı" diye hep ihtimallerden **söz ediyorum** ya... Biraz da bir başka ihtimalden, mesela Sadi Bey'in geçmişte yine "töre" sahibi bir diğer millete mensup olması ihtimalinden **bahsedeyim...** (Siyasi), (Murat Bardakçı, "Törezede Sadi Bey şanslıymış", Hürriyet Gazetesi, 7 Mayıs 2000, s. 14)

* Aslında **itiraf ediyorum** ki Emirkan'la röportaja giderken **kafamda** pek çok soru vardı... Emirkan'ın albümünü dinlerken de **çelişkilerim** vardı. (Magazin), ("Siirtli Ricky Martin", Hürriyet Gazetesi Pazar eki, 7 Mayıs 2000, s. 19)

* **Ben de üsteliyorum:** "Herhalde şu anda yok demek istiyorsunuz." (Toplumsal), ("Sefir Bey dikkat sizi de tutuklayabilirler", Hürriyet Gazetesi, 4 Mayıs 2005, s. 22)

* **Ben** seni 1992 yılından bu yana **taniyorum...** Ama yeni fotoğraflarına **bakıyorum** da **çok değişmişsin.** (Magazin), (Sema Denker, "Üstüne binilemeyen vahşi bir atken kendimi eğittim", Hürriyet Gazetesi Kelebek eki, 4 Mayıs 2005, s. 4)

* Ömür boyu mutlu olmanızı **diliyorum...** Onu kaybetme korkusu yaşadığına birçok kez **şahit olmuşum...** **Bence** bu etkiledi seni... (Magazin), (Sema Denker, "Mehmet Ali'nin kredisi kalmadı", Hürriyet Gazetesi Kelebek eki, 5 Mayıs 2005, s. 3)

* Birçok ünlü markanın modelliğini yaptın **sanırım...** (Magazin), (Ayça Barut, "Okan'ın Kübalı aşkı ben değilim", Hürriyet Gazetesi Kelebek eki, 6 Mayıs 2005, s. 4)

* Ama ne kadar etkili olur **bilemiyorum...** Yazdıklarınız **kanımı dondurdu.** Abartmış olmanızı **dilerim...** **Tebrik ediyorum...** **Eminim,** sizin gibi düşünen de çoktur. Ama başka fikirler de var... Herkesi **dinleyelim...** (Toplumsal), (Ayşe Arman, "Cinsel şiddet tartışması", Hürriyet Gazetesi Cumartesi eki, 1 Mayıs 2010, s. 8)

* Hakkında **söyleyebileceğim** ilk şey ünlü edebiyatçı İpek Ongun'un kızı olduğu. (Magazin), (Sibel Arna, "Blogunda bızdıkları yazıyor kitapçada onlara kitap okuyor", Hürriyet Gazetesi Cumartesi eki, 1 Mayıs 2010, s. 19)

* **Soruyorum,** onların Türk konsomatrisler olduğu söyleniyor. (Magazin), (Savaş Özbey, "Seks kaç satar", Hürriyet Gazetesi Cumartesi eki, 1 Mayıs 2010, s. 22)

* Senih, Tuba ve **ben** otelden çıktık ateş üzerinde yürümeye gidiyoruz... "Kurban" **benim.** **Çaktırmıyorum** ama korkudan üç buçuk **atıyorum.** Yanmaktan **korkuyorum.** Acaba **pişman mıyım?** Neden **sazan gibi atladım** diye **düşünüyorum.** Senih yapsa **ben fotoğraf çeksem?**... Önce o yapsın, yanmazsa **ben**

de yaparım... Şimdi bir Hint pazarına **gitsem**, alacalı bulacalı kumaşlar filan alsam daha iyi olmaz mıydı? Paşa paşa evime **gitmek istiyorum** ama **utanıyorum...** Bir de uçak **korkum** var. Kadına **anlatsam** bir faydası olur mu acaba? **Çaktırmıyorum** ama kalbim güm güm güm... **Yürüdüm. Hatta hoşuma bile gitti. Utanmasam** sertifika **isteyecektim**, veriyor çünkü... Bütün erkekler aldatır mı **bilemem** ama ateş yakar!.. İyi de bu Hindistan'a **yanmaya gelmedim...** (Magazin), (Ayşe Arman, "Ateşte yürüyorum", Hürriyet Gazetesi Pazar eki, 2 Mayıs 2010, s. 14-15)

* **Karşımda** sert bir adam **göreceğimi** sanırken çok naif ve kibar bir Okan Bayülgen'le **karşılaştım**. (Magazin), (Hakan Gence, "Üniversitelilerin Seda Sayan'ıyım", Hürriyet Gazetesi Pazar eki, 2 Mayıs 2010, s. 8)

* Ankara yolunda Mr. Smith ruhuyla **ilerlemekteyim; hedefim** Meclis. Kimdir Mister Smith? **Benim** ne senatör (bu durumda vekil) olmaya ne de TBMM'yi kökünden sallamaya **niyetim var...** Yolda **verdiğimiz** çay/kahve molalarında prensip **kararlarımı gözden geçiriyorum...** Her ne kadar Meclis muhabiri **arkadaşım** Bülent Sarioğlu aydınlatıcı bir tur attırırken kendisini "Demek kravat şart ama mesela 'konvers'le girmek serbest... Kamer Genç nerede, **"beni liderime götür lütfen"** tarzı sorularla **yıprattıysam da prensiplerime büyük ölçüde sadık kaldım**. Görüşmelere ara verildiğinde kulis gezisi yaparken bizim Altın Kelebek Ödül Töreni'nin siyasi versiyonunu **yaşıyormuşum** hissine **kaptırdım**. O törenlerde yıllardır ekranda, perdede, sahnede göre göre artık **kendimi** tanışıyormuşuz hissine kaptırdığım, havaya **girdiğim** ve "Aaaaa, şu Ajda'nın da yaptığı işe bak; yüzüme bakıp bir 'N'aber Kanatçım?' demiyor" şeklinde **trip attığım** çok olmuştur. Benzer bir hissi çok iyi **tanıdığımı düşündüğüm** siyasi figürler yanımdan akıp geçerken **yaşadım**. Nimet Çubukçu'ya "N'aber Nimet **Hanımcığım?** Nuray Mert'le kulağını çınlattık geçenlerde", Kemal Kılıçdaroğlu'na "Bak **Kemalciğim**, gömleğimiz aynı renk", Ali Babacan'a "Bi çay ısmarla da iki muhabbet edelim, **özledim valla...**" **dememek için kendimi zor tuttuğum oldu açıkçası...** Bahçeyi ve kütüphaneyi **beğendim**. Milletvekillerinin yemek sonrası yemişlerine afrodizyak muamelesi yaptığı "taflan" veya "karayemiş" ağacını **ziyaret ettim** ama haklarına **el sürmedim**. TBMM TV'nin kameralarının sabit olduğu gibi enteresan **bilgiler edindim**. Ve Latif'in karikatürünü tamamlaması için beklerken Genel Kurul kaçkını vekillerin arasına sızarak kuliste Liverpool-Chelsea maçını **seyrettim**. Mister Smith'in

Washington’u salladığı gibi Ankara’yı **sallayamasam da** bir demli çayını içip oylamaları, tartışmaları yerinde **seyretmiş oldum**. Şimdi grup yöneticilerinin “Sayın milletvekilleri oylama!” çağrısına **ben de** uymalı ve Genel Kurul’a deplase **olmalıyım...** (Toplumsal), (Kanat Atkaya, "Beni liderime götürün", Hürriyet Gazetesi, 3 Mayıs 2010, s. 24)

* Yıllar sonra Meclis **kulislerindeyim**. **Fırtına gibi estim...** Muhalefet kulisine **daldım**. Muhalefetten sonra iktidar kulisinin **bahçesindeyim**. “Eski dostlar” ile **buluşuyorum**. Kimi somurtarak, kimi sempati göstererek karşılıyor **beni**. Ve işte kendisine “hocam” **dediğim** İçişleri Bakanı Beşir Atalay... Ve her birini yakından **tanıdığım** isimler... Meclis’te hava sütlimanken ve **ben** üst üste ısmarlanan çayları içerken... Koridorlardan koşturarak **giriyorum** Genel Kurul Salonu’na... **Ben** bir milletvekili bayıldı **sanıyorum**. İlk etapta hiçbir şey **anlamıyorum**. **Soruyorum:** “AK Parti’den 10 fire var... Kim bunlar?”... **Soruyorum:** “Peki neden kendi partilerinin kapatılmasının zorlaşmasını istesinler ki?”... **Soruyorum:** (Siyasi), (Ahmet Hakan, "Mağlubiyet anında oradaydım", Hürriyet Gazetesi, 4 Mayıs 2010, s. 26)

* Ankara seferine çıkarken **hedeflerimden** biri (hatta birincisi), bireysel isyanı temsil ederken kitlelere fayda sağlamak uğruna gerekirse kendisine de muhalif olmak temel prensibi üzerine inşa edilmiş ‘Kamerist/Gençist Hareket’ lideriyle, doğal **liderim** Kamer Genç’le tanışmaktı... Hemen **koştum** yanına ve tanıştık. Mehmet Ali Şahin’in “Ya, kafayı çekmiş adam” dediğini **duymamıştım**. Ama yüz yüze 15 dakika **sohbet ettiğim** Kamer Genç’in “kafayı çekmediğine” **yemin edebilirim...** **Açıklayayım:** Bu arada TBMM’nin dekorasyonunda değişen tek şeyin Kamer Genç’in oturduğu koltuğun derisi olduğunu **öğrendim** gazeteci arkadaşlarımdan; “O kadar çok oturup kalkıyor ki, bir tek onun koltuğunun döşemesi değişti” diyorlar... Meclis’i halka **şikâyet edeceğim** birkaç konu var bu arada. Harikulade bahçe düzenlemesine, baharla coşan **doğaya bayıldım**. Bu kadar kâğıt harcanan bir yer **görmedim ki mesleğim** gazetecilik. **Araştıracacağım, inat ettim**. Son olarak, kulise getirilen dondurmali baklavayı gördükten sonra hepsinin niye göbekli olduğunu iyice **anlamış oldum**. Hiç **hoşlanmayacağımı düşünmüştüm**, çok **sevdim** Meclis’i. Hatta dönünce özlediğimi fark edip **kendimden ürktüm**. Vatandaşa yansıttıkları gerilimi

oradayken hiç algılamadığımı da **söylemeliyim**. (Siyasi), (Kanat Atkaya, "Kafa öyle çekilmez sayın Şahin", Hürriyet Gazetesi, 4 Mayıs 2010, s. 26)

* Poz verirken seni **izledim**, kendini yeni yeni seksi bulmaya başlıyor gibisin... (Magazin), ("Seksi olmak için uğraşıyorum", Hürriyet Gazetesi Kelebek eki, 4 Mayıs 2010, s. 7)

* "8 meçhul adam"ın kimliğini ortaya çıkarmaya **çalışıyorum... Ben** de bu taktiği uygulayıp bir "profil çıkarma çalışması"na **girişiyorum**. Ve başlıyorum "8 meçhul adam"ın özelliklerini yazmaya: Geriye kalanların isimlerini AK Partili Faruk Koca **gibi** bir kâğıda yazalım... Bu zihinsel araştırmaların ardından "olay yeri inceleme çalışması"na **başladım**. Meclis'te iktidar kulislerine **daldım**. Milletvekillerinin gözlerinin ta içine **baktım**: Çok abartılı bir şekilde üzgün görünenleri, gözlerini kaçırانları, hiçbir şey olmamış **gibi** yapanları **not ettim**. Tayyip Erdoğan'ın koridorlarda dolaştığı anlarda ortadan yok olmaya çalışanları da **listeledim...** "Yaz bakalım kimmiş bu 8 kişi?" dediğinizi **duyar gibiyim**. K.T.'nin şiddet eğiliminden, M.B.'nin sitemlerinden, V.E.'nin uzun tekzip metninden, R.Ç.'nin gönül koymasından, K.U.'nun meydan okumasından, K.T.'nin küsmesinden, S.Y.'nin üzülmelerinden, H.G.'nin yalanlamasından **korkmasam yazardım**. (Siyasi), (Ahmet Hakan, "Zehir Hafiye Ahmet 8 meçhul adamın peşinde", Hürriyet Gazetesi, 5 Mayıs 2010, s. 26)

* "Yarım Kalan Hayatlar 4" için, Prima'nın dokunma konulu sergisinde sahne röpü **gerçekleştirdim** onunla. Ve "Oleyyy, oleyyy!" dedirten şeyler anlattı **bana**. **Tanışmasaymışım**, eksik **kalırmışım...** Normal bir çocuk doktoru yerine, **çocuğumu** size **getirsem bana** ne faydası olur?... İlgi ve şaşkınlıkla **dinliyorum...** Tamam çocuğa müdahale etmemek gerekiyor ama **ben** mesela boyama yaparken Alya'ya "Keşke dışarı taşırmasan..." filan dediğimi fark **ediyorum...** Peki, sınırı nerede **çekeceğim?.. İçime** sokmak **istiyorsam çocuğumu...** Bazen şöyle örneklere **rastlıyorum**, kendi işinin patronu, 2 yaşından sonra da devam etse çok bir şey kaçırmayacak. (Toplumsal), (Ayşe Arman, "Çocuk sizi gözler öğüt işe yaramaz", Hürriyet Gazetesi, 7 Mayıs 2010, s. 9)

* **Anlıyorum**. (Siyasi), (Ezgi Başaran, "TÜBİTAK'a siyaset girmesin ama siyasi irade orada olsun", Hürriyet Gazetesi Pazar eki, 1 Mayıs 2005, s. 8)

* **Kendim** için bir şey **istiyorsam namerdim!** Bu arada eylül ayında yeni bir televizyon programına başlayacak, **benden** duymuş olun... Demek siz de **benim** gibi taşralısınız! Uyum zorluğu çektiniz mi, İstanbul maceranız, kolay mı oldu, zor mu?..

Anladım... Bu, **benim önyargım mı?**... Sizin kafanız **benim** gibi çalışıyor **sanki**. Bu **benim hatam mı**, sizin hatanız mı? (Magazin), (Ayşe Arman, "Başbakan Fatih Altaylı'yı benden çok seviyor", Hürriyet Gazetesi Pazar eki, 1 Mayıs 2005, s. 11)

* Yaman Koray'ı tanımak **istememe**, hiç vakit kaybetmeden uçağa binip kalkıp Marmaris'e **gitmeme** bu bilgi vesile oldu... 8 aylık bebeği duyunca **aklım** o kadar uçmuştu ki karısının yaşı, kaçınıcı karısı olduğunu **bile sormayı unutmuştum...** Karacasöğüt'e gidip evden içeri **girdiğim**de ikinci **şokumu yaşadım...** Koray ailesi ile 24 saat **geçirdim**. (Magazin), (Sibel Arna, "70 yaşında 8. karısı 28 yaşında 10. çocuğu 8 aylık", Hürriyet Gazetesi Pazar eki, 1 Mayıs 2005, s. 14.15)

* Kitaptan annenizin hayatını size adamasından da çok rahatsız olduğunuz sonucunu **çıkardım**. Neden?.. Siz de **anladığım kadarıyla** onun ikinci kez evlenmesine izin vermemişsiniz... Kitaptan **anladığım kadarıyla en** çalkantılı ilişkiyi Gökberk Ergenekon'la yaşamışsınız, doğru mu?.. (Magazin), (Ezgi Başaran, "Nilüfer'le açık açık", Hürriyet Gazetesi Pazar eki, 2 Mayıs 2010, s. 6)

* Demet Akalın'la bazı sorunlar yaşıyorsunuz **bildiğim kadarıyla**. (Magazin), (Pınar Yılmazeler, "Şöreti özlemedim", Hürriyet Gazetesi Kelebek eki, 7 Mayıs 2010, s. 8)

* Özel hayatınızla medyada yer almamaya çok özen gösteriyorsunuz, **yanılıyor muyum?** (Magazin), (Nalan Çolak "Keşke büyük bir aşk yaşasaydım", Hürriyet Gazetesi Kelebek eki, 7 Mayıs 2010, s. 4)

* **Yanılmıyorsam** iki yıllık bir aradan sonra yeni bir maxi single ile karşımıza çıkıyorsunuz. (Magazin), (Erdoğan Yapan, "Egosunu yöneten başarılı olur", Hürriyet Gazetesi Kelebek eki, 7 Mayıs 2010, s. 3)

* Son üç-dört yılını geçirdiği Side'de vefat eden Nazar'ın haberini telefonla Enver Altaylı'dan alınca **aklımdan** ilk geçenler arasında işte bu Mekke eylemi vardı... Bir görüşmemizde "Amerika'nın Sesi gibi miydi?" diye **sordum**. (Toplumsal), (Murat Yetkin, "Gizemli casus Ruzi Nazar sırlarıyla öldü", Hürriyet Gazetesi, 2 Mayıs 2015, s. 7)

* Ezgi Mola denilince **benim aklımın** bir köşesindeki hep Türkan Şoray'ın kızı manşetleri var. "Hayatımın Kadınısın" filminden bugüne, dokuz yıllık süreçte

hayatınıza başka hangi manşetleri kattınız, ne kadar yol kat ettiniz? (Magazin), (Filiz Şeref, "Melankolik şarkıların hastasıyım", Hürriyet Gazetesi Kelebek eki, 2 Mayıs 2015, s. 10)

* Siyasete çok kafa yorduğunuzu **duydum...** (Magazin), (Hakan Gence, "Memlekette kadın yok herkes erkek", Hürriyet Gazetesi Cumartesi eki, 2 Mayıs 2015, s. 8)

* Yokuş: Kuran musaf çarpsın 35 derece... Dil: Dışarıda... **Allah'ım ne işim var benim** burada?.. Bak dağ, taş her taraf orman, **sanki** başka yer yok, o kelebek, sen gel **benim burnuma** konmaya çalış. **Canım burnumda** ya! Yok mümkün değil, bırak ödül törenine yetişmeyi, finish'i **göremeyeceğim...** Son üç kilometre 1850 metrelik Göğübeli Tepesi. **Belki** şöyle daha iyi **izah ederim:.. Benim** nikotin delisi **bünyemde** olsa olsa kafa yapıyor, ne göbekten dolayı yukarı toplanmayan dizlerime can ne de kramptan krampa gark **bacaklarıma** hayat veriyor... Yokuş iyice hadsizleşip daha da dikleştikçe **iniyorum**, bir yandan bisikleti **ittiriyorum**, bir yandan **divane gibi** kendi **kendime** ormanın ortasında **söyleniyorum**: Şişkoo... **Allah'ım** ne işim var **benim** burada?.. Böyle olacağını bilsem vallahi Tour de France'a **katılırdım**. Nefeslenmek için durdukça da **şarabımı** içer, bağıcı **sormazdım...** Sonuç mu? **Tabii ki** yokuşu **tırmanamadım...** Aslında pekala **kendimi** Cavendish **sanabilirmişim...** (Magazin), (Savaş Özbey, "Tırman şimdi yokuşu", Hürriyet Gazetesi Cumartesi eki, 2 Mayıs 2015, s. 17)

* Tiyatronun duayen isimlerinden Haldun Dormen ve İstanbul'un sayılı hanımefendilerinden Güler Yiğit ile yeniden bir araya gelip **muhabbetimizi** güncelledik. **Ben** yine zamanın nasıl geçtiğini anlamdan bitiverdi söyleşi, **umarım** siz de bir solukta okursunuz... Kusura bakmayın Haldun Bey ama her şeyden önce Güler Hanım'ın her geçen gün daha da **güzelleşmesiyle** başlamak **istiyorum...** Haldun Bey botoks yaptırdığınızı iddia ediyor **sanırım** Güler Hanım... Sizi hep doğallıktan yana biliyorduk, **şaşırdım...** Madem pası siz verdiniz, o zaman biraz başa sarıp çocukluğunuza **gidelim...** 'Bir gün tenhada sıkıştırıyorlar sonra da kaza süsü veriyorlar' diyeceksiniz diye **korkuyorum...** Ne oldu da bu kadar etkilendiniz çok **merak ettim...** Nasıl soracağımı **bilemiyorum** ama Haldun Bey'in söylediklerinden yola çıkarak Hikmet Bey'in... **Bence** de çok iyi etmişsiniz... Yeniden aşka dönmek **istiyorum**, iki kardeş bu konuda hem çok şanslı hem de çok bahtsızsınız... **Benim** de çok saygı **duyduğum** bir insandır Semiramis... (Magazin), (İzzet Çapa, "Atatürkçü

olduğum içim muhalifim Barones Güler olabilirim", Hürriyet Gazetesi Kelebek eki, 3 Mayıs 2015, s. 6-7)

* Yıl: 1990. Yer: Gece hayatının kalbi Etiler, Papyon. Hadi o kapıdan birlikte **girelim**. (Magazin), (Hakan Gence, "Hayatımda seks yok kuş öldü beybi!", Hürriyet Gazetesi Pazar eki, 3 Mayıs 2015 s. 9)

* **Sanırım** röportaj yapmak için onu aramayan da kalmadı. **Beni** niye kabul etti?.. Yıllar evvel **kedim** çok hastaydı, panik içinde veterineri **yetiştirmiştim**, **ben** iki **gözüm**, iki çeşme ağlarken karşılaştık, **bana** akıl fikir verdi, yol yordam gösterdi, **sanırım** hayvanlara karşı **benim** de ne kadar duyarlı **olduğumu** biliyor... **Gittim** ve konuştuk... Siz **benim** rol **modellerimden** birisiniz. **Benim gözümde** hümanist, adalet duygusu olan, içindeki iyiliği yüzüne ve şarkılarına vuran bir sanatçısınız. Ama Nepal depremi üzerine "Ohhh iyi oldu" manasında bir tweet attınız... **Ben** de iflah olmaz bir **hayvan severim** ama bir depremin, hayvan katlinin karşılığı olduğunu düşünmek **bana** fena geliyor... (Magazin), (Ayşe Arman, "Kastımı aştım", Hürriyet Gazetesi Pazar eki, 3 Mayıs 2015 s. 10-11)

* Gündem toplantısında baharla birlikte boğaz'a yunusların geldiğini söyleyince kesin talimat **aldım**... **Tabii** bu canlıların istediğimiz zaman çıkarıp oynayacağımız bir oyuncak olmadıklarını **anlatamadım**. **Ben** de işimi garantiye **aldım**. Hemen ömrü boğaz'da geçmiş 40 yıldır balıkçılık yaparak geçimini sağlayan Mesut Soydeğer'i yani namı diğer Mesut Kaptan'ı **aradım**. O tamamdı. Ancak çekemezsem fena halde dalga geçirileceğini **bildiğimden** kesmedi, bir de yıllardır yunuslarla ilgilenen kurum Türk Deniz Araştırmaları Vakfı'nı (TÜDAV) arayıp yardım **istedim**... Derin bir nefes **aldım**. (Toplumsal), (Yücel Sönmez, "Sabahın beşinde yunus peşinde", Hürriyet Gazetesi Pazar eki, 3 Mayıs 2015, s. 4)

* Karanlık tarafa **itildim**. Yoda bilgeliğiyle **terbiye edildim**. Trooper ordusu tarafından **taciz edildim**. Sonunda **aradığım** huzuru çok, çok uzak bir galakside olmasa da Los Angeles'ın Anaheim bölgesinde on binlerce Star Wars hayranının arasında **buldum**. Serinin yeni filmi Gücün Uyanışı'nın gölgesinde geçen dört günlük kutlama günlerinden ne mi **öğrendim**? (Kültür sanat), (Ali Tufan Koç, "Güç sizinle Yoda bizimle olsun!", Hürriyet Gazetesi Pazar eki, 3 Mayıs 2015, s. 8)

* Vakko'yu konuşmak üzere buluştuk Jaklin Güner'le. Çok disiplinli ve işine aşık bir kadın **gördüm karşımda**. (Ekonomi), (Elif Ergu, "Lüksü İstanbul dışına taşıyacak", Hürriyet Gazetesi, 5 Mayıs 2015, s. 10)

* **Ben** onlarınki kadar aktif ve üretken dernek **görmedim**. (Toplumsal), (Ayşe Arman, "Benimle çıkar mısın?", Hürriyet Gazetesi, 7 Mayıs 2015, s. 8)

3.2.2.2. Taraflılık Teması

Hürriyet gazetesinde siyasi, ekonomi, toplumsal, kültür sanat ve magazin haberleri üzerinde yapılan içerik analizinde 127 haberde gazetecilerin benmerkezci bakış açısını somut olarak yansıtan kodlar tespit edilerek "Tarafıllık" teması altında bu kodlar, bir araya getirilmiştir. Bu kodlar arasında "bile", "belki", "sanki", "şüphesiz", "üstelik", "ne yazık ki", "belli ki", "fena", "asla", "herhalde", "sanırım", "kuşkusuz", "tabii ki", "elbette", "nihayet", "hâlâ", "hani", "sadece" gibi kelimelerin yanı sıra gazetecinin tarafı bir bakış açısıyla haberi yazdığını gösteren sözcük öbekleri yer almaktadır. Bu tema altındaki haberlerden 14'ü siyasi, 4'ü ekonomi, 32'si toplumsal, 10'u kültür sanat, 67'si magazin alanlarındandır. Bu haberlerden 47'si *Kelebek*, 8'i *Cumartesi*, 18'i *Pazar* olmak üzere toplam 73 benmerkezci haber gazetenin eklerinde yayımlanmıştır. Bu durumda "Tarafıllık" teması altında yer alan benmerkezci haberlere ana gazeteye göre eklerde daha fazla yer verildiği görülmektedir.

"Tarafıllık" teması altında 34, diğer temaların altında yer alan haberlerde 5 olmak üzere toplam 39 "bile" vardır. Bu tema altında 7, diğer temalarda 3 olmak üzere toplam 10 "belki"; bu temada 5, diğer temalarda 3 olmak üzere toplam 8 "tabii"; bu tema altında 5, diğer temalarda 1 olmak üzere toplam 6 "sadece", bu tema altında 10, diğer temalarda 3 olmak üzere toplam 13 "sanki", bu tema altında 9, diğer temalarda 1 olmak üzere toplam 10 "herhalde", bu tema altında 3, diğer temalar altında 4 olmak üzere toplam 7 "sanırım" kodu bulunmaktadır. "Tarafıllık" teması altında ayrıca 2 "şüphesiz"; 4 "üstelik"; 1 "ne yazık ki"; 1 "belli ki"; 2 "asla"; 3 "kuşkusuz"; 1 "elbette"; 2 "hani" yer almaktadır. "Tarafıllık" temasının altında yer alan gazetecilerin kendi görüşlerine yer verdikleri, olayların gerçekliğinden uzak, okurun

yanlış anlamasına neden olabilecek sözcük öbeklerinin sayısı ise 255'tir. "Taraflılık" teması altında yer alan haberler aşağıda yer almaktadır:

* Şimdi Sağmalcılar Cezaevi'nin kadınlar koğuşunda iki gözü iki çeşme ağlayan ve sinir krizi geçiren yemeyen içmeyen Tülin Üret, yukarıda fotoğrafta görüldüğü **gibi** gene üniversite öğrencisi İsmet Türkençesi ile nişanlandığı gün sevinçten ve saadetten **adeta uçuyordu**. (Toplumsal), (Doğan Katırcıoğlu, "Nişanlısını vuran Tülin "Beni asın.. diye ağlıyor", Hürriyet Gazetesi, 3 Mayıs 1970, s. 1)

* Dört böbreği var ama bir tekini **bile** kimseye vermiyor. (Toplumsal), ("Doktorlar sakıncalı buluyor-Dört böbreği var ama bir tekini bile kimseye veremiyor", Hürriyet Gazetesi, 7 Mayıs 1980, s. 3)

* Kırmızı tuvaletinin aksesuarları **hanımların yarış edercesine** kendisine uzattıkları kırmızı güller... Programın üçüncü bölümünde **oynak bir hava eşliğinde bu kez alkışlar** Saba Melikesi için... **İşte bu tablo görülecek şey...** Bu **mendil alışverişi** daha **sıcak bir ilişki kuruyor sanatçı ile seyirci arasında...** Dışarıda hava sıcak, işte **artık bahar geldi dedirtecek** deniz kenarında oturup dinlenilecek bir hava... (Magazin), ("Saba Melikesi' Nükhet...", Hürriyet Gazetesi Kelebek eki, 1 Mayıs 1985, s. 1)

* Korku, sinemasının **insanları hoplatan, koltuklarından sıçratan, şaşırtan ve gişe önlerinde kuyruklar oluşturan** örnekleri. Yirminci Yüzyıl'ın sihirli kutusu sinemadan çıkan çeşit çeşit canavar, yaratık **neden bu denli seviliyor ve büyük ilgi görebiliyor?..** Bunda **kuşkusuz** E.T.'nin kurduğu diyalogun önemi kadar kendi aralarında iletişim kuramayan insanların kaybolan duygularının **etkisi de büyük...** Düşsel yaratık Frankenştayn **bile** yüzünün korkunçluğuna **rağmen** yaratanın kendisini kullanım biçimine göre iyi ya da kötü bir araç olabiliyor. (Kültür sanat), ("Korku filmlerinde sinema önlerinde oluşan uzun kuyrukların ortaya koyduğu gerçek", Hürriyet Gazetesi Kelebek eki, 2 Mayıs 1985, s. 5)

* 1941'de sinemayı bıraktıktan bu yana hiçbir gazetecinin kısacık bir röportaj için **bile** yanına yaklaşmadığı, hiçbir yönetmenin tek bir film için **bile** setlere döndüremediği, **1930'ların muhteşem yıldızı** Greta Garbo, sonunda Sidney Lumet'in ısrarlarına boyun eğerek onun Garbo Talks adlı filminin yalnızca bir sahnesinde oynamak için sinemaya kısacık bir dönüş yaptı. Daha doğru bir deyişle

sinemaya kısaca uğradı... Neredeyse tanınmaz hale gelen yüzünü genellikle geniş kenarlı bir şapkayla gizleyerek dolaşmasına rağmen **yine de efsanevi kişiliğinden kurtulamayan** Greta Garbo, Sidney Lumet böyle bir film öyküsüyle karşısına gelip biraz da ısrar edince ona "Evet, kabul ediyorum" demekten **kendini alamadı**. (Kültür sanat), ("Garbo'yu sinemaya döndüren yönetmen", Hürriyet Gazetesi, 2 Mayıs 1985, s. 11)

* Ah şu "öteki kadın" yok mu? **Hep onu suçlar hep ona atarız tüm kabahatleri... Eşimizi yuvasından koparan, bizden uzaklaştıran en büyük tehlikedir o... En birinci suçlu, lanetlenecek birisidir o...** Düşünün bir kere bir erkeğin, **tabii** evli bir erkeğin **en** büyük, **en** katlanılmaz **en** affedilmez suçu ne olabilir? **Bir başka kadına yaşamında yer vermesi**, değil mi? Evet kısacası **bir metresi olması...** Genellikle biz kadınlar evlilik yaşamımızda **kendimizi asla suçlu görme alışkanlığı edinmemişizdir. Burada suçlu belki de** en az suçlu olanda aramak yerine, biraz da kendimizde... (Magazin), (Rengin Uz, "Öteki kadın...", Hürriyet Gazetesi Kelebek eki, 2 Mayıs 1985, s. 4)

* Gerçek anlamda yaza merhaba demek için **daha erken sayılır**. Ama Akdeniz kıyılarında tatillerini geçiren pek çok Avrupalı güzel, ülkelerine döndüklerinde **herkesi kıskandıracak kadar bronzlaştılar bile...** "Bahar geldi", "Kış geri geldi", "Yaz kapıda" sözlerini çokça sarf ettiğimiz şu günlerde Avrupalı turistler Akdeniz kıyılarında güneş ve denizin tadını **doyasıya çıkarıyorlar...** Öyle ki **pek çoğu çikolata gibi oldu bile...** (Magazin), (Erdoğan Kahya, "Renk değiştirenler...", Hürriyet Gazetesi Kelebek eki, 2 Mayıs 1985, s. 1)

* "Parkta Bir sonbahar günüydü" adlı dizinin ilk bölümünde genç bir oyuncu, **güzelliğiyle dikkatleri üzerine çekmişti...** Bir **alev gibi parladı** tatsız olay ve bir el silah sesi **etrafı çınlattı**. Şöhret olma tutkusu, **kursağında kalmışçasına çırpınıyordu** genç kadın. (Toplumsal), ("Oynadığı diziyi göremeden öldü", Hürriyet Gazetesi, 3 Mayıs 1985, s. 18)

* Bu zamanda para sıkıntısından söz etmemek **mümkün mü?** Ancak bazılarımız daha ayın ortasına **bile** gelmeden meteliksiz kalıveriyoruz... O halde size **hiç değilse** bazı konularda paranızı sokağa atmadan yaşayabilmeniz, biraz daha tutumlu olabilmeniz için birkaç hile öğretilim. (Toplumsal), ("Kârlı alışverişin 10 yolu", Hürriyet Gazetesi Kelebek eki, 3 Mayıs 1985, s. 1)

* Dünya şimdi bu **korkunç canavarla** savaşıyor. Ama **ne yazık ki** sinema ve müzik dünyasının ünlüleri arasında giderek yaygınlaşan bu alışkanlığın pençesine düşenler saymakla bitmiyor... Liza Minelli sorunlarını hayranlarından **gizlemek yerine**, durumunu dünyaya ilan etmekten **kaçınmadı**. (Magazin), ("Liza'nın hayata dönüşü", Hürriyet Gazetesi Kelebek eki, 4 Mayıs 1985, s. 3)

* Deniz uzaklarda ama **turistik tarifeler insana yakın mı yakın!** 500 liralık odalarda duvarların hepsi **kanlı bir savaş sonrasının izlerini taşıyor**. (Toplumsal), (N. Onur, "Mersin'den çıktık yola", Hürriyet Gazetesi, 5 Mayıs 1985, s. 2)

* İşte soruna bu açıdan yaklaşan ve yaptığı yüksek öğrenime **rağmen**, bir süreden beri pencere camlarını silerek yaşamını sürdüren biri var aramızda... (Toplumsal), (Celalettin Çetin, "Cam silicisi elektronik mühendisi..."), Hürriyet Gazetesi Kelebek eki, 5 Mayıs 1985, s. 5)

* Alanya **kelimenin tam anlamıyla** Fransa'nın **zengin sahil kentlerine benzemiş...** Yoğurdu meşhur olan beldenin **elbette** tereyağı da olacaktı... Kent insanları turizme gönül vermiş **artık... Tabii** günlüğü çıkaralım da önce sonra kalacağı gün kadarına hesaplarız... (Toplumsal), (N. Onur, "Pansiyonlarda zam var", Hürriyet Gazetesi, 6 Mayıs 1985, s. 2)

* Anne-kız geçimsizliği çağımızda ortaya çıkmış bir durum değil. İnsanlığın oluşumundan bu yana süregelir... **Sonsuza dek devam edeceği de kuşkusuz... Belki bu açıklama**, sizin evinizdeki anne kız kavgalarına da bir **çözüm getirir**. (Magazin), ("Anne-kez anlaşmazlığı", Hürriyet Gazetesi Kelebek eki, 6 Mayıs 1985, s. 4)

* Side, Akdeniz'deki dağınık cennet köşelerinden biri **kuşkusuz. Antalya'da tatil olmaz. Bunu böyle kabullenmekte yarar vardır...** Dindeki taşların lekeleri **bile** göz okşuyor... Eeee, bir gece **sabredin bakalım!..** (Toplumsal), (N. Onur, "Ucuz tatil yeri hayal", Hürriyet Gazetesi, 7 Mayıs 1985, s. 2)

* Saç ve makyaj değişikliği bir iki cerrahi rötuşun yanı sıra yıllar da bugünün Linda Evans'ına **olgun bir güzellik kazandırmış...** Aralarında yirmi yıllık bir zaman süreci bulunan iki Linda Evans'ın iki çehresi daha bakar bakmaz **inanılmayacak derecede bir değişim ortaya koyuyor**. 1965'lerin Linda Evans'ına bakınca, onun 1985'in Linda Evans'ı olduğuna **inanmak oldukça güç...** (Magazin), ("Bu sarışını tanıdınız mı?", Hürriyet Gazetesi, 7 Mayıs 1985, s. 13)

* Günümüzde yaşayabilmek, iş hayatında ya da özel yaşamda başarı kazanabilmek için **insanın mutlaka cesaretli olması, atak davranması, özelliklerini, yeteneklerini ortaya dökebilmesi gerekiyor... Yaptığı iş, kazandırdığı olanaklar göz önünde tutuluyor yalnızca...** (Magazin), (İş hayatında başarılı olmak için: Terbiyeye 'Evet' pısırlıklı 'Hayır"', Hürriyet Gazetesi Kelebek eki, 7 Mayıs 1985, s. 4)

* İki yıldız da bu projeye **dört elle sarıldılar...** Marmaris güneşinde **iki yıldız da mayo giyecek, vücut hatlarını sergileyecek...** Serpil Çakmaklı, Marmaris gardırobu için İtalya'ya uçtu **bile...** Banu Alkan'a gelince... O da şimdi, **harıl harıl yazlık gardırobuna yeni, yarı çıplak plaj kıyafetleri, bikiniler eklemekle meşgul... Kolay değil...** (Magazin), ("Bir ipte iki cambaz", Hürriyet Gazetesi Kelebek eki, 7 Mayıs 1985, s. 4)

* Hafta sonunda **çalgınca eğlendikten** sonra evlerine dönen üç ailenin bulunduğu iki otomobil, önceki sabah alkol ve aşırı hız nedeniyle Beylerbeyi tünel girişinde birbirine girdi. (Toplumsal), (Süleyman Ayaz, "Eğlence dönüşü facia", Hürriyet Gazetesi, 1 Mayıs 1990, s. 17)

* Ancak genç ve güzel manken de **birçokları gibi** mankenliği mimarlığa tercih etmiş. İç mimarlık öğrencisi kardeşi Şebnem Tan da ablası **gibi** manken. **O da şimdiden mimarlığın pabucunu dama atmış gibi görünüyor.** (Toplumsal), (Mimarların gözü başka mesleklerde", Hürriyet Gazetesi, 1 Mayıs 1990, s. 26)

* Kaş da **betonlaşmadan nasibini yeterince alan** yörelerimizden... Yine de doğal **güzelliği henüz fazla bozulmayan bu cennet yöreyi görmeden geçmemelisiniz.** (Magazin), ("İç turizmde 'son moda' olan yöreler Kaş ve Kalkan", Hürriyet Gazetesi Kelebek eki, 1 Mayıs 1990, s. 1)

* Canlı yayın olmasına **rağmen** sık sık banttan yayın yapan hafta sonu programı geçen hafta **yine aynı** oyuna başvurdu. Nil Burak'ı ekrana getiren Hafta sonu adlı programın yapımcıları **küçük bir ayrıntıyı ihmal etmişlerdi.** Bu ayrıntı hafta sonunun **foyasını ortaya çıkardı.** (Magazin), ("Yeni bir canlı yayın skandalı", Hürriyet Gazetesi Kelebek eki, 1 Mayıs 1990, s. 4)

* Başlı türbanlı 24 yaşındaki Hatice Ünlü, geride kalan gençlik yıllarını düşündüğünde, **treni kaçırdığının farkında.** (Toplumsal), (Fatih Güllapoğlu, "Biri manav, öbürü diplomat", Hürriyet Gazetesi, 2 Mayıs 1990, s. 2)

* Çevre ilçeleri de birer turizm merkezi olan Antalya, yüzyıllar öncesinde **bile** yeryüzü cenneti olarak gösterilmiş... **Tabii** Alanya'nın bu doğal **güzellikleri antik bir ambalajla sunduğunu da hatırlatmak isteriz.** (Toplumsal), ("Turizmimizin en eskileri 'Türk Rivierası' olarak anılıyor... Antalya ve Alanya", Hürriyet Gazetesi Kelebek eki, 2 Mayıs 1990, s. 2)

* Cumhurbaşkanı Turgut Özal'ın kızı Zeynep Özal'dan ani bir kararla boşandıktan sonra "gençlik aşkı" Selma Güneri ile evlenen Asım Ekren **mutlu mu mutlu...** Ancak Asım Ekren'in bu mutluluğunu **her fırsatta göstermesi ve sevgili eşini öpücüklere boğması Selma Günen'i utandırıyor...** Böylesi durumlarda yüzü **hafifçe pembeleşen ve gözlerini kocasından kaçırarak** Selma Güneri "Aman Asım ne fenasın" diyerek **durumu kurtarmaya çalışıyor.** (Magazin), "Aman Asım ne fenasın", Hürriyet Gazetesi Kelebek eki, 2 Mayıs 1990, s. 1)

* Deniz ve güneşin zevkine varacağınız Kemer'de Yörük Parkı'na gitmeyi de **ihmal etmeyin...** Gözleme ve ayrandan oluşan kır yemeğini de **o an hiçbir şeye değişmeyeceksiniz...** Kemer'e gidip de Phasselis'i görmezseniz **yazık edersiniz...** (Magazin) (İlknur Alptekin, "Kemer ve Side", Hürriyet Gazetesi Kelebek eki, 3 Mayıs 1990, s. 2)

* Seyircilerin çoğunluğunu mağaza sahipleri ile modacıların oluşturduğu defilede sergilenen Türk yapımı mayolar ise konukların **adeta nefeslerini kesti...** **Hayli seksi çizgiler taşıyan** mayolar, **güzel** İngiliz mankenlerinin vücutlarında **tek kelimeyle mükemmel** duruyordu. (Magazin), ("Türk modası Londra'da", Hürriyet Gazetesi Kelebek eki, 3 Mayıs 1990, s. 1)

* Eşine az rastlanır coğrafi yapısı ve tarihi mirasıyla Kapadokya'yı şimdiye kadar görmediyseniz **yazık...** (Magazin), (İlknur Alptekin, "Kapadokya, Karasu Bölgesi ve Kıbrıs", Hürriyet Gazetesi Kelebek eki, 4 Mayıs 1990, s. 2)

* Cezayir asıllı ünlü şarkıcı **sanki içimizden biri...** Evet... Enrico Macias'tan söz ediyoruz... **Şu bizim Enrico'dan.** (Magazin), ("Şu bizim Enrico", Hürriyet Gazetesi Kelebek eki, 4 Mayıs 1990, s. 2)

* Güzelleşmek günümüzde bir "tutku" artık... Pek çok kadın bu uğurda **ne mümkünse yapıyor,** gerektiği yerlerde milyonlar harcamaktan **hiç mi iç çekinmiyor...** Durum böyle olunca da güzellik olayı **gitgide bir sanayi halini**

alıyor... Kısacası **herkes kazanıyor bu işten...** (Magazin), ("Para ile güzellik olur", Hürriyet Gazetesi Kelebek eki, 5 Mayıs 1990, s. 1)

* “Kendi gibi olan yenidir” temasını işleyen Derishow’un reklam kampanyasının bu ayki konukları genç popçu Ahmet ve Şair Lale Müldür oldu. Dergilerde yayınlanan yeni ilanda biri müzik, diğeri edebiyat alanında “kendi gibi olan” **kendisinden başka kimseye benzemeyen, gücünü kendi gibi olmaktan alan** ve bu yüzden her zaman yeniyi temsil eden Ahmet ve Lale Müldür yer alıyor. (Magazin), ("Ahmet yeniliğin simgesi", Hürriyet Gazetesi, 1 Mayıs 1995, s. 2)

* Çok farklılar **gerçekten de**. Örneğin Nasibu **ne içki ne sigara kullanıyor, oysa biz hepsini keş sanıyorduk**. Ama **yamyamlığını kendi de itiraf ediyor...** **Sürekli gülümseyen yüzüyle tezat teşkil ediyor** bu yaaa’lar... Nasibu’nun çizdiği Tanzania, biraz bizim eski Yeşilçam filmlerini **anımsatıyor**. (Toplumsal), (Serhat Öztürk, "Ooo, bulmuşsun yamyam!", Hürriyet Gazetesi, 1 Mayıs 1995, s. 19)

* 28 bıçak darbesi alan koca Arif Demir’in de heyecanla izlediği duruşmada Emel Demir, şıklığıyla **film yıldızlarını andırıyordu**. (Toplumsal), (Teslime Tosun, "Aşk tatili hayal oldu", Hürriyet Gazetesi, 2 Mayıs 1995, s. 3)

* Dinçer Sezai Kızılkaya adlı **genci hiç yüzünden öldüren** S.M. mahkemenin kararından sonra başını eğip büyük üzüntü içerisinde cezaevinin yolunu tuttu. Pişmandı, **ama son pişmanlık fayda vermiyordu**. (Toplumsal), ("Bir ailenin yıkıldığı an", Hürriyet Gazetesi, 3 Mayıs 1995, s. 31)

* O yıllarda bir Amerikalı için Türkiye’de yaşamak **pek de kolay olmasa gerek?..** Olumlu yanından bakmak. Bu bütün yabancıların **ortak bir özelliği sanki**. **Bir gün bize de bulaşır mı?** (Toplumsal), (Serhat Öztürk, "Neredeyse bizden biri", Hürriyet Gazetesi, 3 Mayıs 1995, s. 19)

* **Hani** o evimizde beslediğimiz, **çocuklarımızla eş tuttuğumuz** sevimli köpeklerimiz var ya! **Hani** bazı zamanlar, özellikle dişiyseler, **oldukça üzüldüğünüz köpekler...** Artık uygun zamanda uygun bir eş bulamadım diye kaygılanmanıza **gerek yok...** Sağlıklı erkek köpeklerden alınıp dondurulan sperm **emrimizde...** Sonra **gelsin nur topu gibi tüp kuçu kuçular...** (Toplumsal), ("Şimdi de tüp köpek", Hürriyet Gazetesi, 4 Mayıs 1995, s. 33)

* Ülkemizi problemlerimize **bir tül perde çekerek tanıtmaya** alışmışız bir kere. **Geçmişin peçe geleneğinden olsa gerek!** Oysa karikatürist Orhan Coplu, **bizi**

kendimiz gibi çiziyor. (Toplumsal), (Tulûhan Tekelioğlu, "Bıyıklar uzuyor, ciddiye azalıyor", Hürriyet Gazetesi, 5 Mayıs 1995, s. 17)

* Devlet Bakanı Yıldırım Aktuna'nın Batı Trakya'ya yaptığı dostluk gezisine saldırıyla karşılık veren fanatik Yunanlılara Atina **tepki göstereceğine arka çıktı...** Yunan hükümeti Türkiye'den özür **bile** dilemedi. (Siyasi), ("Özür bile dilemediler", Hürriyet Gazetesi, 5 Mayıs 1995, s. 31)

* Sevgilisiyle birlikte olmaktan dolayı **çok mutlu görünüyordu**. Bu arada bir zamanlar sahnelerde **dansöz olarak gerdan kıran** Eliçe kaset heyecanı bir yana. Maksim'de assolist olarak sahneye çıkmanın da **keyfini sürüyor**. (Magazin), (Nevzat Takmaz, "Veliaht Mustafa Çağlar'ın aşkı", Hürriyet Gazetesi, 5 Mayıs 1995, s. 34)

* **Sanırım** Hilmi Yavuz **böyle bir teklif bekliyordu**: (Toplumsal), ("Hilmi Yavuz'u gazeteyle alsaydık dinozor demezdi", Hürriyet Gazetesi, 1 Mayıs 2000, s. 7)

* Madem konu açıldı, **geriye dönüş yok artık**. Çoğu arkadaşları hep eşcinsel olarak tanımlanan kişiler... **Artık ok yaydan çıktı**. Eşcinsel misiniz Seyfi Bey?.. Her cevap başka bir soruyu açıyor. **Gel de merak etme**, başından bir olay falan mı geçti diye. (Magazin), (Yener Süsoy, "Huysuz Virjin'i yaratan Seyfi Dursunoğlu, bütün sırlarını ilk kez Hürriyet'e anlattı 'Eşcinselleri sevmem'", Hürriyet Gazetesi, 1 Mayıs 2000, s. 5)

* Neredeyse tüm kliplerde kadı ya da erkek herkes kameraya bakıp gülümserken Erdemci; şarkısını **gayet ciddi bir ifadeyle**, kaşları çatık bir şekilde söylüyor. **Üstüne üstlük** pop rock türü albümünün adı "Yaşamak Zor" olunca merak ettik, yoksa bu adam çok mu karamsar? Otuz yaşında olan ve **yaşını kesinlikle göstermeyen** Erdemci, müziğe lise yıllarında gitar çalarak başlamış. (Magazin), (Pınar Yılmazerler, "Sadece biraz melankoliğim", Hürriyet Gazetesi, 1 Mayıs 2000, s. 15)

* Osmanlı'nın **hâlâ** 'kilit altında tutulan' geçmişi okuru bu tür romanlara yöneltiyor. (Kültür sanat), ("Tarih yazan çok okunuyor", Hürriyet Gazetesi, 1 Mayıs 2000, s. 29)

* Sanat ve ticaret. **Birbiriyle alakasız gibi** görünen iki meslek türü. **Üstelik** şöyle bir kanı var; **sanatçı duyarlılığı ve ticaret kafası bir arada barınamaz... Onların tek sorunu** kendi akıl ve çevrelerinden yararlanan uyanık ortaklarıyla anlaşılamamak. Bu

yüzden tövbeli olmuşlar **bile**. (Magazin), (Pınar Yılmazelerler, "Eğlencenin sanatçı patronları", Hürriyet Gazetesi, 1 Mayıs 2000, s. 13)

* Akbulut ilk turda 56 olan oyunu bu restinin karşılığı olarak 88'e yükseltti **gerçi ama yine de sıralar arasında bir yalnız adamdı**. (Siyasi), ("Yılmaz'a rest", Hürriyet Gazetesi, 2 Mayıs 2000, s. 25)

* Bu senenin de **diğerlerinden bir farkı yok gibi...** Boncuklar ve kıızılderili çizgilerinin yanı sıra kelebek motifleri de çok gündemde olacak **gibi duruyor**. Bunun örneklerini Hollywood'da çoktan görmeye **başladık bile...** Bir moda Hollywood'da yaygınlaşırsa, **en kısa zamanda ülkemize de gelecek demektir...** Şimdi kelebekli bluzlar ve pantolonlar her yerde satılıyor. Semt pazarlarına **bile** uğrasanız, kelebek motifli binlerce giyim kuşam eşyası bulabiliyorsunuz... Biraz daha şirin görünmenin bir yolu olarak da algılanabilecek olan kelebek olayı, ülkemizde bu yaz patlama yapacak **gibi duruyor... Altını çizmeye gerek yok...** (Magazin), (Eda Özelmaz, "Bu yaz kelebekler konacak", Hürriyet Gazetesi, 2 Mayıs 2000, s. 13)

* Sanatçının **acımasız bir saldırganla karşılaştığını ve belki de ölümden kıl payı kurtulduğunu** düşünüyorsunuz... (Magazin), ("Kendine zarar verme hastalığı", Hürriyet Gazetesi, 2 Mayıs 2000, s. 14)

* **Diyelim ki**, alkolik babanın evde yarattığı sorunlar, annenin bitmek bilmeyen dırdırları **bir insanı canından** bezdiriyor... Bu durumda Aniston'un annesine karşı büyük bir öfke beslemesi, **garipsenecek bir olay değil**. (Toplumsal), (Azize Bergin, "Hollywood'da son moda: Aileyi boşamak ", Hürriyet Gazetesi, 2 Mayıs 2000, s. 15)

* Onlara bu bayramı yaşatmak **meğer ne kolaymış...** Özgüvenleri gelmiş **sanki... Bundan kimsenin kuşkusu olmasın**. (Toplumsal), (Pınar Türeñç, "Diyarbakır'da yer gök sarı- kırmızı", Hürriyet Gazetesi, 3 Mayıs 2000, s. 3)

* Gösteri dünyasında üne kavuşanlar için hayatın toz pembe göründüğünü **sanıyorsunuz. Hemen belirtelim, çok yanıliyorsunuz**. Bu dünyada her şeyin bir bedeli var... (Magazin), ("Zirvenin kirası yüksek", Hürriyet Gazetesi, 3 Mayıs 2000, s. 15)

* Kaldırımların **bile** sarı kırmızıya boyandığı kenttin 20 bin kişilik stadı, "Lorke Cimbom" diye çınladı... Sarı-kırmızı heyecanı bu kez İngiltere'nin Leeds'inde değil, Güneydoğu'nun Paris'inde **yürekleri hoplattı**. Türkiye Kupası tarihinde ilk kez ev

sahipliği yapan Diyarbakırlıların coşkusunu **görmek gerekti...** Bu kadar ilgi, Galatasaraylıların dikkatini toplamasını engellerken, gece maçına alışık Fatih'in aslanları Güneydoğu'nun nemli öğle sıcağında Antalya'nın karşısında **epey ter döktüler...** Kırmızı-yeşil Diyarbakırspor bayrağı yerine, sarı-kırmızı renge boyanan apartmanların çatı antenlerinin üstü **bile** insan doluydu.... **Neyse birkaç gol oldu da, hava dağıldı.** (Toplumsal), (Pınar Türeñç, "Lorke lorke Cimbom", Hürriyet Gazetesi, 4 Mayıs 2000, s. 21)

* Bir zamanlar Yeşilçam'ın sıradan çıplaklarından olan Sevtap Çetinkale, Hacı Hafız Mustafa Taşova'la evlenip, boşandıktan sonra "İmamın karısı" olarak **şöhreti yakaladı.** Alkışların, şöhretin ve neonların cazibesine kapılarak Taşova'yı terk eden Çetinkale, **kısa sürede zirveye çıktı.** Bir süre düzgün ve dolgun vücudu, **güzel** bacaklarıyla **bir heyecan fırtınası estiren** Çetinkale, imam kocasının mahkeme kararıyla adının kullanılmasını yasaklatmasından sonra, **inişe geçti.** (Toplumsal), (Sefa Özkaya, "İmam'ın karısının kocası vefat etti", Hürriyet Gazetesi, 5 Mayıs 2000, s. 7)

* İşkenceciden Meclis'e **pek komik savunma...** (Siyasi), (Saffet Korkmaz, "İşkenceciden Meclis'e pek komik savunma", Hürriyet Gazetesi, 5 Mayıs 2000, s. 27)

* Pek sokağa çıkmayan Hülya Avşar **bile** vardı. Filme gelince **lezzetini, tadını çıkarmak için mutlaka izlemek lazım.** (Magazin), ("Fasulyenin faydaları", Hürriyet Gazetesi, 5 Mayıs 2000, s. 13)

* Titan Saadet Zinciri'nin Türkiye Direktörü Kenan Şeranoğlu'nu demir parmaklıkların ardına gönderen süreci, İzmir Hilton Oteli'nde, Brunei Sultanı'nı **kışkandıracak** 31'inci yaş günü **partisi tetikledi...** Para Tarikatı'nın lideri Kenan Şeranoğlu'nun **inanılmaz** servetini nasıl yaptığını inceleyen haberin Hürriyet'te yayınlanması üzerine Hazine Koordinatörleri, Titan hakkında Savcılığa suç duyurusunda bulundular. (Toplumsal), ("Titancı'ya 77 yıl", Hürriyet Gazetesi, 6 Mayıs 2000, s. 22)

* Birçok insan otomobil seçerken **daha uzun süre düşünüyor.** Oysa köpek seçimi **asla** hafife alınmaması gereken bir konu... **Yanlış bir seçim tüm hayatınızı etkiler...** **Emin olun** böylesi çok daha doğru bir karar olacak. (Magazin), ("Köpek seçmek ciddi iştir", Hürriyet Gazetesi, 6 Mayıs 2000, s. 12)

* Yazık devletin benzinine" diyerek, çok önemli protokol görevleri dışında binmediği, işe gidiş gelişlerinde **bile** Toyota marka otomobilini kullandığı biliniyor. (Siyasi), (Turan Yılmaz, "İlk itiraz limuzine", Hürriyet Gazetesi, 7 Mayıs 2000, s. 28)

* Cumhurbaşkanlığına partisinin iznini almadan aday olduğu için "töre adına" uğradığı gece baskınına sadece hafif darbelerle ve ağır sözlerle atlatan MHP'li Sadi Somuncuoğlu kim ne derse desin, **aslında bir hayli şanslıymış...** Günlerdir sözünü edip tartıştığımız bu "töre" kavramının ne olduğunu, nereden geldiğini **bilmem hiç merak ettiniz mi?** (Siyasi), (Murat Bardakçı, "Törezede Sadi Bey şanslıymış", Hürriyet Gazetesi, 7 Mayıs 2000, s. 14)

* Bırakın bu tip görevleri araba kullanan kadınlara **bile** zaman zaman küçümser gözlerle bakılan Türkiye’de, birileri sessiz sedasız bu tartışmalara son noktayı koydu. Mayıs ayından itibaren Türk Hava Kuvvetleri’nin gözbebeği F-16 uçakları, **tarihinde hiç karşılaşmadığı** yeni bir isimle tanışıyor. (Toplumsal), (Metehan Demir, "F-16'da ilk kadın", Hürriyet Gazetesi Pazar eki, 7 Mayıs 2000, s. 23)

* Böylece uykusuz gecelerde yeniden ve yeniden izleyerek keyif alınan, ailecek veya "dost meclisi" halinde bir araya gelip kahkahalar atılan, replikleri ezbere bilinen, dalga geçme sendromlarının **en ağırını** yaşama özgürlüğü tanıyan **ama nedense** ağlamak ihtiyacı duyulduğunda karşılığının en çok alındığı Türk filmleri yenilenmiş halleriyle pek yakında karşımıza çıkıyor... O **acayip neşeli, çekim aralarında bile** espriler yapıyor. (Kültür sanat), (Simten Danışman, "Mazi kalbimizde bir yaradır", Hürriyet Gazetesi Pazar eki, 7 Mayıs 2000, s. 3)

* **Kaosun Allah’ı bizde** ama yaratıcılık pek prim yapmıyor!.. **Gazetelerin manşetlerini, başlıklarını reklamcılar atsa mesela,** daha mı etkili olur! (Magazin), (Ayşe Arman, "Sadece doğruyu söyle", Hürriyet Gazetesi Pazar eki, 7 Mayıs 2000, s. 13)

* 35 yaşındaki Ayşe Başarır **eli öpülecek bir Türk kadını. Gururlandıran bir dürüstlük abidesi.** Toplumun, örnek alınacaklar listesinin üst sıralarına **hiç düşünülmeden adı yazılacak** genç bir kadın. 4 çocuk annesi. Yaklaşan Anneler Günü’nde adı saygı ve sevgi ile anılacak, örnek gösterilecek Ayşe Başarır’ın 4 yavrusu ile yaşadıkları **insanı ağılatıyor.** (Toplumsal), (Mehmet Ezer, "Bazıları utansın", Hürriyet Gazetesi, 1 Mayıs 2005, s. 23)

* **Duyduk duymadık demeyin.** Rixos namlı turizm kralı, Antalya'nın gelir vergisi rekortmeni, 33 yaşındaki Çaldıranlı Fettah Tamince **iyice çıldırmış!..** Antalya Belek'te 400 dönümlük bir arazinin 150 dönümüne **öyle bir otel yaptırmış ki, akıl alır gibi değil.** Burası 1700 yataklı Rixos Belek Premium Resort Hotel değil, **sanki Disneyland'ın küçüğü...** Önce otelin müşteri profilinden başlayalım, **sonrası Allah kerim...** Brad Pitt **keşke bu dev oğlu dev Truva Atı'nı görseydi,** Troy filmindeki bunun yanında cüce kalıyor. (Ekonomi), (Yener Süsoy, "Avrupa'nın en büyük su parkı Belek'te yapılıyor", 2 Mayıs 2005, s. 4)

* Peki ama Yeniköy'de **bu güzelim yalıda oturup ahkam kesmek kolay** diyenler çıkmıyor mu? (Magazin), (Sefa Kaplan, "130 yıl yaşam sırları", Hürriyet Gazetesi Kelebek eki, 2 Mayıs 2005, s. 11)

* Müzik kariyerinde **yeni bir sayfa açıyorsun galiba... Belki** çok başarılı olacaksın **belki de** umduğun gibi olmayacak. **Senin için zor bir albüm gerçekten...** Sen süse meraklasın, **herhalde** 30 yıl sonra da **çok süslü bir kadın olursun...** Selim Yalın ile birliktesin. **Hatta** birkaç gün önce **evlendiğin bile** söylendi... (Magazin), (Sema Denker, "Böyle giderse evleneceğim", Hürriyet Gazetesi Kelebek eki, 2 Mayıs 2005, s. 4)

* Görüşme sırasında **piposunu elinden düşürmeyen** Büyükelçi Gyger, Türk Tarih Kurumu Başkanı Halaçoğlu hakkında hiçbir tutuklama veya gıyabında mahkumiyet kararı olmadığını söyledi... (Toplumsal), (Uğur Ergan, "Elçiye göre İsviçre'ye girebilir", Hürriyet Gazetesi, 3 Mayıs 2005, s. 22)

* Efsaneleşmiş aşk hikayeleri, sadece **güzel** vakit geçirmenizi, **romantik hayallere kapılmanızı sağlamakla kalmaz...** Unutulmaz aşk hikayelerini **bir de o gözle incelerseniz,** belki kendi aşk hayatınızın akışını **bile** değiştirebilirsiniz! (Magazin), (Azize Bergin, "Efsane aşklardan öğreneceklerimiz var", Hürriyet Gazetesi Kelebek eki, 3 Mayıs 2005, s. 9)

* Gülüyor, **biraz da yüzü kızarıyor. Ama ısrarlı...** İsviçre Büyükelçisi Walter Gyger hayatının **en zor** günlerini yaşıyor **herhalde...** Nitekim gittiğimiz zaman, **aklınızda şaraptan çok savcının sözleri** vardı. Büyükelçi bizi Türk eşiyile tanıştıınca **şaşırdık doğrusu...** Walter Gyger de ilk kez Ankara'da görev yapıyor. **Hem de büyükelçi olarak...** Aslında ilişkilere **gölge yıllar** önce düşmüş.

(Toplumsal), ("Sefir Bey dikkat sizi de tutuklayabilirler", Hürriyet Gazetesi, 4 Mayıs 2005, s. 22)

* Şimdi yeni albümünde yazdığım şarkı sözlerine **bakıyorum da sanki o zor kadın gitmiş, yerine bambaşka bir kadın gelmiş...** Hayata, ilişkilere, aşka çok katı, sert bakardın. **Şimdi öyle değilsin...** Hem de **acayip eğitmişsin!** ‘Acıt Canımı İstedğin Kadar’ diyorsun Sertab, **daha ne olsun?** (Gülüşmeler)... (Magazin), (Sema Denker, "Üstüne binilemeyen vahşi bir atken kendimi eğittim", Hürriyet Gazetesi Kelebek eki, 4 Mayıs 2005, s. 4)

* Senaryosunu Fatih Akın'ın yazdığı filmin galasına yönetmen Anno Saul, Fatih Akın, oyuncularından Güven Kıraç ile Fahri Ogün Yardım katılırken, **gözler** Almanya'da yaşayan Nora Tschimer, Denis Moshitto ve konuk oyuncu Sibel Kekili'yi **boş yere aradı**. Konuklara kebab servisinin yapıldığı galaya Fatih Akın üzerinde İstanbul Hatırası yazılı tişörtü ile katılırken, Kıraç ise kebab **tabağını elinden hiç düşürmedi** ve **sık sık usta yönetmene de ikram etti**. (Magazin), ("Kebablı film galası", Hürriyet Gazetesi Kelebek eki, 4 Mayıs 2005, s. 5)

* Kısacası Mehmet Ali, **yanlış yaparsa çeker giderim diyorsun...** Evet, Mehmet Ali cevabını bekliyoruz?.. **Hiç dinlemiyor bile...** (Gülüşmeler). (Magazin), (Sema Denker, "Mehmet Ali'nin kredisi kalmadı", Hürriyet Gazetesi Kelebek eki, 5 Mayıs 2005, s. 3)

* Fırsattan istifade... Schröder Türkiye'den ayrılmak üzere havalimanına gitmek için bindiği makam otomobilinde, **kürdanla dış temizliği yaparken objektiflere yakalandı**. (Siyasi), ("Papa esprisi", Hürriyet Gazetesi, 6 Mayıs 2005, s. 25)

* Gerçek hayatta bir örneği daha bulunmadığını umut ettiğimiz 'Sinema tarihinin en kötü anneleri' arasında, **hiç şüphesiz**, "Sapık" (Psycho) filmindeki Norman Bates'in annesi geliyor... Hayattayken aşırı korumacı tavırlarıyla oğlunu deli eden ve öldükten sonra da Norman'ın hayalinde yaşayarak karşılıklı konuştuğu annesi, 1960 yapımı filmin **hiç şüphesiz en korkutucu ögesi** oldu. (Kültür sanat), "Sinema tarihinin en kötü anneleri", Hürriyet Gazetesi Kelebek eki, 6 Mayıs 2005, s. 7)

* Hikâyen Almanya'da başlıyor, **biliyoruz**. Ama Almanya'dan niye geldin, **bu kısmı bilmiyoruz**. Açıkçası **sempatikliğin numaraymış gibi** algılanıyordu eskiden ama Wipe Out'la sanki gerçek seninle tanıştık! (Magazin), (Ebru Kılıçoğlu, "Hayatımda aşk yok!", Hürriyet Gazetesi Kelebek eki, 1 Mayıs 2010, s. 11)

* Üzerinde bol kesim beyaz bluz ve açık renk jean pantolon ile doğal ama bir o kadar havalı bir görünüme sahip Ebru Şam... Şam için tam anlamıyla **bir alışveriş tutkunu dersek** yalan olmaz. (Magazin), ("Giydiklerim kapalı olmalı", Hürriyet Gazetesi Kelebek eki, 1 Mayıs 2010, s. 3)

* **Diyelim** albüm yine çok tuttu. **Üçüncüsü gelir mi?..** Neden 80'ler değil de yine 70'ler?.. (Magazin), (Hakan Gence, "Yeni nostalji kraliçesi Göksel", Hürriyet Gazetesi Cumartesi eki, 1 Mayıs 2010, s. 4)

* O otomobile sahip olmayı **kafaya koydu. Ama ne mümkün!..** Cem Batu **pes etmedi**, zekasını kullandı. (Magazin), (Hakan Gence, "Cem aşık olduğu otomobile kavuşacak mı?", Hürriyet Gazetesi Cumartesi eki, 1 Mayıs 2010, s. 10)

* Siz de tıpkı Jimmy Choo'nun yaratıcısı **Tamara Mellon gibi** Malezya'nın Penang adasında doğmuşsunuz. **Adanın havasından olsa gerek, en iyi ayakkabı tasarımcıları** oradan çıkıyor... Sizin diğerlerine nazaran **daha bir "iddiasız"** yaklaşımınız var. Daha doğrusu sizin tasarımlarınızda **gizli bir iddia var.** (Magazin), (Sibel Arna, "Ayakkabı dünyasının son yıldızı", Hürriyet Gazetesi Cumartesi eki, 1 Mayıs 2010, s. 11)

* **Ama** yine de **hiçbir müşteriyle göz göze gelmiyor.** Foto muhabir **arkadaşım Emre, makineyi kol altına yerleştirmiş,** kimseye çaktırmadan sürekli deklanşöre basıyor. (Magazin), (Savaş Özbey, "Seks kaç satar", Hürriyet Gazetesi Cumartesi eki, 1 Mayıs 2010, s. 22)

* Beyaz Show'un önceki akşam yayınlanan bölümüne konuk olan spor yorumcusu Erman Toroğlu, ıssız adaya düşerse yanına alacağı kadın arkadaşına neler öğreteceğini anlatırken **izleyicileri gülmekten kıldı geçirdi.** (Magazin), ("Bir kadına nasıl futbol öğretirim", Hürriyet Gazetesi, 2 Mayıs 2010, s. 2)

* Ak Parti'de doktor kontrolleri **bile** ertelendi (Siyasi), (Bülent Sarıoğlu, "Ak Parti'de doktor kontrolleri bile ertelendi", Hürriyet Gazetesi, 2 Mayıs 2010, s. 27)

* Doğru tahmin ettiniz, **hâlâ** bekâr... Yerdeki korlar yanıyor, Seni fotoğrafı konsantre, **manyak mı ne** "Alevi yükseltin" diye bağırıyor. (Magazin), (Ayşe Arman, "Ateşte yürüyorum", Hürriyet Gazetesi Pazar eki, 2 Mayıs 2010, s. 14-15)

* Siz kendinizle ilgili **hep üstü kapalı** bir şeyler **söyler geçiştirirsiniz.** Böyle bir kitap hazırlamanız **şaşırttı** o yüzden... (Magazin), (Ezgi Başaran, "Nilüfer'le açık açık", Hürriyet Gazetesi Pazar eki, 2 Mayıs 2010, s. 6)

- * **Çok sosyal bir adam gibi** duruyorsunuz. Ama **aslında asosyalmişsiniz**. Doğru mu?.. O zaman bu evlilikten dolayı **çok şanslısınız**... Çocuktan sonra daha **ağırbaşlı ve duygusal bir haliniz de oldu**... Ekranda **daha sert bir havanız var**... Bazen o an öğrenmiş ve **memnun olmamışsınız gibi** hissediliyor... (Magazin), (Hakan Gence, "Üniversitelilerin Seda Sayan'ıyım", Hürriyet Gazetesi Pazar eki, 2 Mayıs 2010, s. 8)
- * Yüzünde dedelerinden kalma bir **Kafkas güzeli havası hakim**. Yürüyüşüne, endamına bakıldığında **tam bir manken havası var**... **Hiç tecrübesi olmamasına karşın** ünlü mankenlerle aynı podyumu paylaşmış... Evin tek kızı olduğu için **el bebek gül-bebek büyütülmüş** Handan Özcan. (Siyasi), (Cahit Akyol, "Yok artık! Beni kimse kapatamaz", Hürriyet Gazetesi Pazar eki, 2 Mayıs 2010, s. 3)
- * **Üşenmiyor**, her maddede söz istiyor, kürsüye yürüyor. (Siyasi), (Şehriban Oğhan, "Normalde uzlaşmacıyım ama bu millete diyet borcum var", Hürriyet Gazetesi Pazar eki, 1 Mayıs 2010, s. 13)
- * Erkeklerin kuşaktan kuşağa **bir miras gibi** aktardığı efsaneler cinsel hayatlarını bozuyor. Bazılarına **kadınların da yüreктen inandığı** cinsel efsaneler öyle yayılıp, özenle büyütülüyor ki bilgiyle **bile** üstesinden gelmek zor... Erkeklerin cinsellikle ilgili yalanları **avcı hikayeleri gibi**. (Toplumsal), (Mesude Ersan, "Erkeklerin cinsel hayatını kabaşa çeviren 10 efsane", Hürriyet Gazetesi Pazar eki, 2 Mayıs 2010, s. 21)
- * Kafes dövüşü ismi **hiç sempatik gelmese de**, bu dövüş için dünyada kıyametler kopuyor... **Kick boks, tekvando, güreş tamam da** kafes dövüşü aklınıza nereden düştü?.. (Magazin), (Şermin Terzi, "Rakibimi bayıltana kadar döverim ama maç bitiminde de kaldırım", Hürriyet Gazetesi Pazar eki, 2 Mayıs 2010, s. 25)
- * Ak Partililerin tavla turnuvalarına hiç katılmayan Mehmet Aydın, dört kişiyle birlikte tavla oynamayı kabul edince, iddiası **efsane olan milletvekillerini perişan etti**... (Siyasi), (Nuray Babacan, "Ak Parti'nin yeni tavla vekili", Hürriyet Gazetesi, 3 Mayıs 2010, s. 28)
- * Fidanlıkta gezintiye çıkan Derya Baykal, **sanıldığından da fazla** aşık çiçeklere... Bitkilere düşkünlüğünü annesinden alan ve adını evindeki çiçekte **bile** yaşatan Baykal, kızlarının da **en az kendisi** kadar meraklı olduğunu söylüyor çiçeklere. (Magazin), ("Çocukluk aşkı", Hürriyet Gazetesi Kelebek eki, 3 Mayıs 2010, s. 5)
- * Kolombiya'nın yaşarken efsane haline gelmiş ismi, ressam Fernando Botero, Pera Müzesi'nin kapısından girdiğinde **herkesi çok şaşırttı**. Çünkü 78 yaşında olmasına

rağmen **hâlâ** çok genç, asil ve dinamik bir görüntü çiziyor. (Kültür sanat), (Deniz İnceoğlu, "Kendini bile şişman çiziyor", Hürriyet Gazetesi, 4 Mayıs 2010, s. 7)

* Renk tercihinde Türk kadınından **çok daha cesur** olan İranlı kadınların makyaj merakı, Türkiye’den eşek sırtında başlayan kozmetik ihracatının 40 milyon dolara çıkmasını sağladı. (Ekonomi), (Demet Cengiz Bilgin, "İran'a kozmetiği eşekle taşıdı ihracatı 40 milyon doları aştı", Hürriyet Gazetesi, 4 Mayıs 2010, s. 14)

* O bölgeden kimsenin geçişine izin verilmezken bazı Başbakanlık korumalarının **bile** uzaklaştırılması dikkat çekti. (Siyasi), ("Ak Parti kurmaylarından nefes kesen takip", Hürriyet Gazetesi, 4 Mayıs 2010, s. 27)

* Tempo için **iddialı pozlar verdin**. Bu muhafazakar yapıyı kırmanın tek yolu **hepimizin daha cesur olmasından geçmiyor mu?** (Magazin), ("Seksi olmak için uğraşıyorum", Hürriyet Gazetesi Kelebek eki, 4 Mayıs 2010, s. 7)

* Arkadaşlarıyla bir kafede oturan Tokar, **çok yorulmuş olacak ki** ayaklarını yanındaki sandalyeye uzattı. (Magazin), ("Keyifler yerinde", Hürriyet Gazetesi Kelebek eki, 4 Mayıs 2010, s. 2)

* Koca’nın özür dilemesi **bile** Kürşat Tüzmen’in öfkesini dindirmedi. (Siyasi), (Turan Yılmaz, Bülent Sarıoğlu, "Liste çıldırttı", Hürriyet Gazetesi, 5 Mayıs 2010, s. 26)

* **Üstelik** şimdi koşullar ikisi için de uygun. (Magazin), ("Aşk Şile’de başladı", Hürriyet Gazetesi Kelebek eki, 5 Mayıs 2010, s. 1)

* Uzun aradan sonra yeni albümü “Cesur”u piyasaya süren Deniz Arcak, **bu kez eskisinden çok daha kadınsı, çok daha seksi bir imajla** müzikseverlerin karşısında... Son dönemde **tüm enerjisini bu çalışmaya harcayan** Arcak, **albüm uğruna aşkı bile** unuttuğunu söylüyor... Suskunluk döneminde **kağıda kaleme sarılmışsınız anlaşılan...** Biraz da dost dayanışması ile çıkmış bu albüm **sanırım...** (Magazin), (Ebru Esen Turgud, "Aşk aramaktan vazgeçtim ", Hürriyet Gazetesi Kelebek eki, 5 Mayıs 2010, s. 7)

* Savaş döneminden başlayıp 2011 Dünya Üniversitelerarası Kış Oyunları’na uzanan “Nene Hatun”un oyuncu kadrosunda, **sadece** dizilerde görmeye alışık olduğumuz **Betül Şahin de** var... (Magazin), (Ebru Esen Turgud, "Nene Hatun'un yengesi", Hürriyet Gazetesi Kelebek eki, 6 Mayıs 2010, s. 8)

* **Üstelik** kimi durumlarda bir iki alerji türü birbirleri ile etkileşime geçip öldürücü hale **bile** gelebiliyor... **İşin kötüsü** bunun giderek kalıtsal hale gelmesi... (Toplumsal), ("Alerjinin sorumlusu fazla hijyen", Hürriyet Gazetesi Pazar eki, 1 Mayıs 2005, s. 19)

* TÜBİTAK Yasası'nın bu kadar çok tartışılmasının en önemli nedenlerinden biri de **herhalde Ar-Ge alanında dağıttığı, toplamı 300 milyon doların üzerine çıkan fonlar.** (Siyasi), (Ezgi Başaran, "TÜBİTAK'a siyaset girmesin ama siyasi irade orada olsun", Hürriyet Gazetesi Pazar eki, 1 Mayıs 2005, s. 8)

* Ama öyle kendi halinde bir hayatı vardır ki, etrafında bu tür haylazlıkları yapacak arkadaşı **bile** yoktur... Zamanın DYP Genel Başkanı Meral Akşener, **sanki çok doğal bir şey yapıyormuş gibi, üstelik** bir de basın toplantısıyla Hürriyet Gazetesi Genel Yayın Yönetmeni Ertuğrul Özkök'ün telefon konuşmalarını herkese dinletti ama yargı önünde yüklü tazminatlara mahkum oldu. (Siyasi), (Şermin Sarıbaş, "Şu #31#3111 şehir efsanesinin yaptığına bakın", Hürriyet Gazetesi Pazar eki, 1 Mayıs 2005, s. 12)

* Serginin ismi 'Görmeden Önce Hisset.' Bu dediğinizi yapmak **çok kolay değil** farkında mısınız? (Kültür sanat), (Sibel Arna, "27 yaşına kadar sörfçüydü sonra ünlü bir tasarımcı oldu", Hürriyet Gazetesi Cumartesi eki, 7 Mayıs 2005, s. 12-13)

* Bir tane daha Duygu Asena **bile** çıkamadı. Bir mesele **bu kadar güzel özetlenebilir... Keşke** sizin gibi insanlar çoğalsa, **keşke** bu mesele daha çok insan tarafından irdelense... (Toplumsal), (Ayşe Arman, "Cinsel şiddet tartışması", Hürriyet Gazetesi Cumartesi eki, 1 Mayıs 2010, s. 8)

* Dizi vardı, albüm çıktı, ayrıca **bir de baba oldunuz. Gerçekten yoğun bir tempo...** (Magazin), (Nalan Çolak, "Bebeğime söz verdim", Hürriyet Gazetesi Kelebek eki, 7 Mayıs 2010, s. 20)

* Bu koşullar altında müziğe ara vermek **gerçekten cesaret ister...** Hoşa gitmez mi bunlar?.. Ortadan kaybolanlar, **özel hayat işin içine girince gitmişler** farkındaysanız... (Magazin), (Pınar Yılmazeler, "Şöreti özlemedim", Hürriyet Gazetesi Kelebek eki, 7 Mayıs 2010, s. 8)

* Bu, "Mektubumu Buldun mu" adlı **albümün devamı gibi** oldu **sanki... Nostaljiyi çok seviyorsunuz galiba...** Dışarıdan **son derece sakın biri gibi** gözüküyorsunuz.

(Magazin), (Nalan Çolak "Keşke büyük bir aşk yaşasaydım", Hürriyet Gazetesi Kelebek eki, 7 Mayıs 2010, s. 4)

* Köşkün gece yarısı **skandallar yaşanan** (!) piyano odasında gündüz gözü görmeye alışık olduğumuz **hüzünlü mürebbiye o...** Adnan Bey'e olan platonik aşkını **her ne kadar bakışları ele verse de, ne fayda...** Daima kalem çektiği **iri gözleri, resmettiği kadınları hatırlatıyor.** Elinde **yine** göz kalemi var ve sete gitmek için ön hazırlık yapıyor. (Magazin), ("Matmazel'in kadınları", Hürriyet Gazetesi Kelebek eki, 7 Mayıs 2010, s. 6)

* **Fazla kiloların hepsi gitmiş gibi... Depresyon ya da lohusa sendromu pek yok sizde...** (Magazin), ("İkinciye şimdiden düşünmeye başladım", Hürriyet Gazetesi Kelebek eki, 7 Mayıs 2010, s. 7)

* An itibariyle **bir bilinmezlik süreci başlıyor...** Dün Turkcell'in ilk çeyrek sonuçlarını açıklamak üzere ilk kez basın karşısına çıkan yeni Genel Müdür Kaan Terzioğlu da **aslında bu bilinmezliğin zorluğunu yaşadı...** (Ekonomi), (Sefer Levent, "4G, var mısın yok musun?", Hürriyet Gazetesi, 1 Mayıs 2015, s. 8)

* Ancak 3 yıl önce ihalesi yapılan büyük otellerden biri **bile** hayata geçmedi. (Ekonomi), ("Erciyes dondu", Hürriyet Gazetesi, 2 Mayıs 2015, s. 10)

* Eşiyle birlikte yeni doğan bebeğini kontrol için Amerikan Hastanesi'ne getiren genç işadınının **hayli keyifli olduğu gözlemlendi.** (Magazin), (Cenker Tezel, "Bebek sevinci", Hürriyet Gazetesi Kelebek eki, 2 Mayıs 2015, s. 9)

* Sizin **kesin bol miktarda erkek kankanız da vardır...** Siz aslında oyunculukta **bir anda parlamadınız.** (Magazin), (Filiz Şeref, "Melankolik şarkıların hastasıyım", Hürriyet Gazetesi Kelebek eki, 2 Mayıs 2015, s. 10)

* Genlerde var **tabii**, armut dibine düşüyor **galiba...** Size biraz sabır gerekecek **herhalde** öğrenme aşamasında. (Magazin), (Sarı Şeker Sema, "Oğlum ilk bestesini 3 yaşında yaptı", Hürriyet Gazetesi Kelebek eki, 2 Mayıs 2015, s. 13)

* Arar, **sadece tatmakla da kalmıyor, üşenmeden** aşçının yanına gidip istediği bilgiyi, tadı damağında kalan yemeğin tarifini alıveriyor. (Magazin), ("Sadece tatmak yetmez", Hürriyet Gazetesi Kelebek eki, 2 Mayıs 2015, s. 8)

* İşine gelmeyen soru sorulursa **kaşı gözü oynuyor bir de kendisinin... Hayat ona hayat.** (Kültür sanat), (Mehmet İren, "Yenilmezler'den öğrendiğimiz 7 şey", Hürriyet Gazetesi Cumartesi eki, 2 Mayıs 2015, s. 11)

* **O sokaklara ait değil... Belki de** size, sandalyeden ona bakan size rastlıyor. Yalnızlığını, öfkesini, **tüm kıcına tekme vurulanları alacak** uluslararası bir sendika fikrini, bir ormana sığınma arzusunu, bu dünyanın hiçbir yerinde bir odasının olmayacağını **pekala bildiğini...** (Kültür sanat), (Bahar Çuhadar, "Rıza Kocaoğlu'nun 'yabancı' sizi de teslim alacak", Hürriyet Gazetesi Cumartesi eki, 2 Mayıs 2015, s. 13)

* Gerçi İzmir senin memleketin, **iyi de oluyordur...** Aaa, neden?.. "Deniz kum güneşi" **sormuyorum sana o zaman!.. Şaşırdım**, çünkü 7 yıllık ilişkin olmuş... (Magazin), (Ömür Gedik, "Çıplak koşarken çok utandım", Hürriyet Gazetesi Kelebek eki, 3 Mayıs 2015, s. 2)

* Hayatınız ilk anlarından itibaren **sanki** bir tiyatro tadında... Babanız da "Aa ne güzel oğlum, **tabii ki** oyuncu olabilirsin" demedi **herhalde!.. Herhalde** yerin dibine girmiştir... Sizi orada bırakmadılar **herhalde...** Sizi üzecekse bu konuyu **kapatalım... Bazen sözcükler yetmiyor...** Güler Hanım'ın **yine** yeni iddiaları **ortalığı karıştırıyor...** Sinemada batıp tiyatrodaki kazanan ilk insansınız **herhalde...** Biraz insafsızlık etmişsiniz **sanki** Haldun Bey... Haldun Bey ile Semiramis Pekkan'ın ilişkisi için de böyle bir durum geçerli **sanırım.** (Magazin), (İzzet Çapa, "Atatürkçü olduğum içim muhalifim Barones Güler olabilirim", Hürriyet Gazetesi Kelebek eki, 3 Mayıs 2015, s. 6-7)

* 90'larda ünlü olup da sonra zorluk çekenlerden **değilsiniz yani... Ama onlar sizi hafife alıyor.** (Magazin), (Hakan Gence, "Hayatımda seks yok kuş öldü beybi!", Hürriyet Gazetesi Pazar eki, 3 Mayıs 2015 s. 9)

* Siz insanların topluca öldürülmesine sevinen biri **olamazsınız zaten... Allah korusun** sizin ya da ailenizden birinin başına bir felaket gelse, bir kusurunuz olduğu için **Allah'ın gazabına uğradığınızı mı** düşüneceksiniz?.. **İyi de** bir sürü kadın engelli çocuk doğuruyor... **Çok acımasız** bir bakış açısı değil mi bu?.. **Amazon gibi** kadınsınız! **Her şeyi tek başınıza halletmişsiniz...** O zaman sizin de belli mutsuzluklarınız varsa **siz de Allah'tan buldunuz...** (Magazin), (Ayşe Arman, "Kastımı aştım", Hürriyet Gazetesi Pazar eki, 3 Mayıs 2015, s. 10-11)

* Yıllar geçiyor, **o değişmiyor.** Ama **belli ki** o, yaş ve güzellik mevzularından çok sıkılmış. **Eyvah attığınız taş başımı deldi...** Aşk hayatınız **hep kapalı kutu...**

(Magazin), (Hakan Gence, "Vauvvv! Nefesini mi kesiyorum neden söylemedin?", Hürriyet Gazetesi Pazar eki, 3 Mayıs 2015, s. 6)

* 80'lerin başında dil bilmeden aileni de alıp hiç bilmediğin bir ülkeye gitmek **çok cesaret isteyen bir şey...** Kardeşlerinizin aksine çekingen bir çocukmuşsunuz. Üzerine **bir de dil bilmiyorsunuz...** Sizin 'iyi ki varsın' dediğiniz insanlar komşularınız **herhalde**. (Kültür sanat), (Tanem Sivar, "Viyana'yı dansla fethetti", Hürriyet Gazetesi Pazar eki, 3 Mayıs 2015, s. 13)

* E **süper hareketmiş!.. Sadece** sizin değil, kayınpederiniz **Bedri Rahmi Eyüboğlu'nun da** mektupla dolu bir hayatı olmuş. **Hatta** ilk şiir kitabının ismi **bile** 'Yaradan'a Mektuplar'... (Magazin), (Savaş Özbey, "Beni unutmuş, hatta sevimsiz kabul etmiş olmanı bilmeme rağmen...", Hürriyet Gazetesi Pazar eki, 3 Mayıs 2015, s. 14-15)

* Dışarıda gazetecilerle şakalaşan ikili, **sohbeti uzatınca olanlar oldu**. (Magazin), (Behlül Aydın, "Sohbet uzayınca", Hürriyet Gazetesi Kelebek eki, 4 Mayıs 2015, s. 1)

* **Harikaymış!** Siz, Omur Felçlileri Derneği olarak, **hayatımda duymadığım kadar** çok proje üretiyorsunuz ve **müthiş aktifsiniz!** (Toplumsal), (Ayşe Arman, "Benimle çıkar mısın?", Hürriyet Gazetesi, 7 Mayıs 2015, s. 8)

* İş, sanat ve cemiyet dünyasının ünlü isimleri galaya **akın etti**. Sinemanın tüm salonları doldu, bazı seyirciler filmi merdivenlerden **izlemek zorunda kaldı**. (Magazin), ("Dörtnala komedi", Hürriyet Gazetesi Kelebek eki, 7 Mayıs 2015, s. 1)

3.2.2.3. Benzetme Teması

Hürriyet gazetesinde siyasi, ekonomi, toplumsal, kültür sanat ve magazin haberleri üzerinde yapılan içerik analizinde 10 haberde gazetecilerin benmerkezci bakış açısını somut olarak yansıtan kodlar tespit edilerek "Benzetme" teması altında bu kodlar, bir araya getirilmiştir. Bu kodlar arasında "gibi" kelimesi yer almaktadır. "Benzetme" teması altındaki haberlerden 3'ü toplumsal, 7'si magazin alanlarındandır. Siyasi, ekonomi ve kültür sanat alanlarındaki haberlerde bu koda rastlanmamıştır. Bu haberlerden 1'i *Kelebek*, 2'si *Cumartesi*, 3'ü *Pazar* olmak üzere toplam 6 haber gazetenin eklerinde yayımlanmıştır. "Benzetme" teması altında 11, diğer temaların

altında 24 olmak üzere toplam 35 "gibi" kodu bulunmaktadır. Gazetecilerin kendi bakış açılarından yola çıkarak yazdıkları haberlerde okuru yönlendiren kelimelerin yer aldığı "Benzetme" teması altındaki haberler ve içerikleri aşağıda yer almaktadır:

- * Doğduğu Cezayir topraklarından kopmuş, **göçebe bir kuş gibi** oradan oraya geziyor. (Magazin), ("Şu bizim Enrico", Hürriyet Gazetesi Kelebek eki, 4 Mayıs 1990, s. 2)
- * Dere yatağına atılan beton zemin üzerine yapılan dükkanlar, sel sularının etkisiyle **oyuncakmış gibi** yıkıldı. (Toplumsal), (Sabahattin Yılmaz, Celal Saydam, "Selda can pazarı", Hürriyet Gazetesi, 4 Mayıs 1995, s. 33)
- * Kırmızı laleleriyle ünlü Varto İlçesi'nde 16 yaşındaki ilkokul mezunu Saadet, bölgenin **çilekeş kız çocukları gibi**, okutulmadı. (Toplumsal), (Kadir Sabuncuoğlu, "O artık bir sembol", Hürriyet Gazetesi, 1 Mayıs 2000, s. 24)
- * Zaten vücudundaki koca bir Yakuza ve pitbull dövmesi dövüş merakının imzası **gibi...** Ağız burun kıran **psikopat bir dövüşçü gibi** durmuyorsunuz, bebek suratlı masum bir haliniz var. (Magazin), (Şermin Terzi, "Rakibimi bayılına kadar döverim ama maç bitiminde de kaldırıyorum", Hürriyet Gazetesi Pazar eki, 2 Mayıs 2010, s. 25)
- * Arenaya gitmiş **şapşal Romalılar gibi** bütün gece izledik durduk onları. (Magazin), ("Fasulyenin faydaları", Hürriyet Gazetesi, 5 Mayıs 2000, s. 13)
- * Hele koltuğu, ciddi adam koltuklarına hiç benzemiyor, **tabure gibi**, küçücük de bir sırtlığı var... (Magazin), (Zeynep Güven, "Ben saf ve bakir bir Anadolu çocuğuyum", Hürriyet Gazetesi Pazar eki, 7 Mayıs 2000, s. 11)
- * Eski şarkıları yeniden yorumlamak **biraz işin kolayına kaçmak gibi** duruyor... (Magazin), (Hakan Gence, "Yeni nostalji kraliçesi Göksel", Hürriyet Gazetesi Cumartesi eki, 1 Mayıs 2010, s. 4)
- * Salonda **sanki kendisinden başka kimse yokmuş gibi** gayet rahat. **Ama** yine de **hiçbir müşteriyle göz göze gelmiyor.** (Magazin), (Savaş Özbey, "Seks kaçsatar", Hürriyet Gazetesi Cumartesi eki, 1 Mayıs 2010, s. 22)
- * Gazi Üniversitesi Endüstriyel Sanatlar Fakültesi'ni 2009 yılında dereceyle bitiren Evrim Tekinöz, kendi isteğiyle atandığı YİBO'da okulun kullanılmayan 100 metre karelik kazan dairesini **bir işçi gibi çalışarak** sınıfa çevirdi. (Toplumsal), (Mehmet Aydın, "Evrim'in devrimi", Hürriyet Gazetesi, 7 Mayıs 2010, s. 29)

* Türk edebiyatı ve sanatı açısından bir **sürprizler kutusu gibi**. (Magazin), (Savaş Özbey, "Beni unutmuş, hatta sevimsiz kabul etmiş olmanı bilmeme rağmen...", Hürriyet Gazetesi Pazar eki, 3 Mayıs 2015, s. 14-15)

3.2.2.4. Pekiştirme Teması

Hürriyet gazetesinde siyasi, ekonomi, toplumsal, kültür sanat ve magazin haberleri üzerinde yapılan içerik analizinde 8 haberde gazetecilerin benmerkezci bakış açısını somut olarak yansıtan kodlar tespit edilerek "Pekiştirme" teması altında bu kodlar, bir araya getirilmiştir. Bu temanın altında "hatta" koduna yer verilmiştir. Bu tema altındaki haberlerden 2'si siyasi, 1'i ekonomi, 1'i toplumsal, 1'i kültür sanat, 3'ü magazin alanlarındandır. Bu haberlerden 1'i *Kelebek*, 1'i de *Cumartesi* ekinde yayımlanmıştır. "Pekiştirme" teması altında yer alan benmerkezci haberlere ana gazetede daha fazla yer verilmiştir. "Pekiştirme" teması altında 9, diğer temalarda 5 olmak üzere toplam 14 "hatta" kodu vardır. "Pekiştirme" teması altındaki haberler aşağıda yer almaktadır:

* Herkesin lanetlediği, nefretle dudak bükerek bakılan bu "öteki kadın"dır da, **neden erkek değildir. Hatta** neden yasal eşler değildir?.. (Magazin), (Rengin Uz, "Öteki kadın...", Hürriyet Gazetesi Kelebek eki, 2 Mayıs 1985, s. 4)

* Ödül gecelerinde ve galalarda sıra sıra dizilen şık erkekleri ve süslü kadınları izlerken bu insanlara büyük hayranlık duyuyorsunuz. **Hatta** belki içlerinden birinin yerinde olmayı da düşünüyorsunuz. (Magazin), ("Zirvenin kirası yüksek", Hürriyet Gazetesi, 3 Mayıs 2000, s. 15)

* Ama şimdi kendi adını taşıyan bir zeytinyağı üretiyor. **Hatta** zeytinyağı tenekelerinin üzerine fotoğrafını bastırarak kadar da kendisine güveniyor... Onun zeytinyağı, bakkallar veya marketlerde de satılmıyor. İnternette satış yapıyor. **Hatta** İstanbul içindeki müşterilerine ürünü kendi götürüyor. (Ekonomi), (Cahit Akyol, "Zeytinliği de yok fabrikası da ama zeytinyağı üretiyor", Hürriyet Gazetesi Cumartesi eki, 1 Mayıs 2010, s. 7)

* Parti kurmaylarına göre 10-12 firenin bulunduğu oylamanın hemen sonrasında bu esrareniz vetocuların kimler olabileceğine dair tahminler yürütüldü. **Hatta** Ak Parti

Ankara Milletvekili Faruk Koca dahil birçok milletvekili isim isim tahmin listeleri oluşturdu. (Siyasi), ("Ak Parti kurmaylarından nefes kesen takip", Hürriyet Gazetesi, 4 Mayıs 2010, s. 27)

* Daha sonra Mekke sokaklarında da Sovyet Müslümanlarını tacizi sürdürüyor; **hatta** çürük domates filan atıyorlar. (Toplumsal), (Murat Yetkin, "Gizemli casus Ruzi Nazar sırlarıyla öldü", Hürriyet Gazetesi, 2 Mayıs 2015, s. 7)

* Armani marka saatler seçildi ve siparişleri verildi. **Hatta** saatlerin kodları **bile** belli oldu. (Siyasi), ("Armani saatten 100 TL'lik dolmakaleme", Hürriyet Gazetesi, 3 Mayıs 2015, s. 23)

* Gülünçlüğe beş kala durumları diye tanımlayacağımız konumları. Yaşadığımız şu günlerde kişilerin çok daha fazla mı bu özelliği taşıyor, artan dozda **hatta**. (Kültür sanat), (Doğan Hızlan, "İflah olmaz bir tutkunun yazarı Sait Faik'in taşralı öğrencisi", Hürriyet Gazetesi, 7 Mayıs 1990, s. 13)

* Yıllardır tanıdığımız Huysuz Virjin'in konuşmaları hep belden aşağı, **hatta** giderek **banal bile** olmaya başladı **bana göre...** (Magazin), (Yener Süsoy, "Travestilikle ilgim yok", Hürriyet Gazetesi, 2 Mayıs 2000, s. 4)

3.2.2.5. Sıfatlarla ve Zarflarla Tanımlama Teması

Hürriyet gazetesinde siyasi, ekonomi, toplumsal, kültür sanat ve magazin haberleri üzerinde yapılan içerik analizinde 21 haberde gazetecilerin benmerkezci bakış açısını somut olarak yansıtan kodlar tespit edilerek "Sıfatlarla ve Zarflarla Tanımlama" teması altında bu kodlar, bir araya getirilmiştir. Bu temanın altında "güzel", "en", "yakışıklı" kodları öne çıkmaktadır. Bu tema altındaki haberlerden 1'i siyasi, 8'i toplumsal, 3'ü kültür sanat, 9'u magazin alanlarındandır. Bu haberlerden 6'sı *Kelebek*, 1'i *Cumartesi*, 1'i *Pazar* olmak üzere toplam 8 benmerkezci haber gazetenin eklerinde yayımlanmıştır. "Sıfatlarla ve Zarflarla Tanımlama" teması altında yer alan benmerkezci haberlere ana gazetede daha fazla yer verilmiştir.

"Sıfatlarla ve Zarflarla Tanımlama" teması altında 17, diğer temalarda 10 olmak üzere toplam 27 "güzel" kodu bulunmaktadır. Ayrıca bu tema altında 1 "yakışıklı", bu tema altında 2, diğer temalarda 13 olmak üzere toplam 15 "en" koduna yer verilmiştir.

Ayrıca "Sıfatlarla ve Zarflarla Tanımlama" teması altında bu sözcüklerin dışında aralarında tatlı, masum, çılgın, zarif, muhteşem, korkunç gibi kelimelerin yer aldığı sözcük öbekleri vardır. "Sıfatlarla ve Zarflarla Tanımlama" teması altındaki haberler aşağıda yer almaktadır:

* Filipinli **güzel balerin** İzmir'de bir evde fuhuş yaparken yakalanınca "Yasak olduğunu bilmiyordum" dedi. (Toplumsal), ("Aşk yapmak suç mu yani?", Hürriyet Gazetesi, 2 Mayıs 1980, s. 3)

* Kuzuları piknik alanına götürüp, uzun bir kazığa geçirenler sonra da başında oturup bir yandan çevirip kızartırken **tatlı tatlı da sohbet ettiler**. (Toplumsal), (Saadettin Teksoy, "Yaz hıdrellezle geldi", Hürriyet Gazetesi, 7 Mayıs 1980, s. 1)

* 7 yaşındaki kızı Nadia ile 6 yaşındaki oğlu Nihat, **kıkır kıkır gülüyorlar...** Küçük İsmail, bildiği bütün **masum küfürleri** sıralıyor... Yusuf Bilaloğlu, **gözleri çakmak çakmak...** (Toplumsal), (Ziya Akçapar, Abdülhalim Dede, "Bulgaristan'dan kaçan Türkler Yunanistan'daki kampta yaşadıkları korkunç zulmü anlattılar-Ölüm Çılgınlıklarını unutamıyoruz", Hürriyet Gazetesi, 1 Mayıs 1985, s. 14)

* Steven Spielberg'in yarattığı Carlo Ramhaldi'nin çizgileriyle dünyaya gelen E.T. ise sinemadaki düşsel yaratıkların **en sevileni**. (Kültür sanat), ("Korku filmlerinde sinema önlerinde oluşan uzun kuyrukların ortaya koyduğu gerçek", Hürriyet Gazetesi Kelebek eki, 2 Mayıs 1985, s. 5)

* Tüm dünyada **güzelliği** ve oyun gücüyle milyonları kendine hayran bırakan Jane Seymour, setlerdeki **doğal, sıcak** davranışlarıyla da **her zaman aranan bir yıldız** olma özelliğini koruyor... Uzun saçları ve gözlerinin **çekiciliğiyle** ünlü **güzel** yıldız Jane Seymour, şu anda televizyonun **en çok** teklif alan yıldızlarından... (Kültür sanat), ("Ekran gediklisi", Hürriyet Gazetesi, 3 Mayıs 1985, s. 11)

* Biri esmer, diğeri sarışın iki **güzel** genç kız oynuyor reklamda... İkisi de uzun boylu, **alımlı...** Eğer sürekli televizyon izliyorsanız gözünüz televizyon reklamlarına takılıyorsa, bu iki **güzel** genç kızı tanıyacaksınız... Yaşları 28 ve 21 olan bu iki **güzel** İngiliz fotomodel, ülkelerinden kalkıp Bodrum'a geliyor ve hiç tanımadıkları bir şampuanın reklamını yapıyorlar... (Magazin), (Rengin Uz, "İthal malı şampuan güzelleri...", Hürriyet Gazetesi Kelebek eki, 5 Mayıs 1985, s. 4)

* **Avrupa'nın çılgın adamı**, 28 Nisan gecesini uzatmalı metresi Era Braun'la resmi nikah kıydırdı, çok yakın çevresi ile bu olayı şampanya içip kutladı... (Toplumsal), ("Avrupa barışı 40 yaşında", Hürriyet Gazetesi Kelebek eki, 5 Mayıs 1985, s. 5)

* Dünya televizyonlarında büyük bir ilgiyle izlenen Hanedan dizisindeki Krystle rolüyle sinemada yeniden doğan Linda Evans, 1965'te **henüz** yirmi üç yaşında **hoş bir yıldız**. Ama 1985'te kırk üç yaşında **sadece hoş değil, son derece güzel, zarif, anlamlı ve enerjik bir yıldız**. (Magazin), ("Bu sarışını tanıdınız mı?", Hürriyet Gazetesi, 7 Mayıs 1985, s. 13)

* **Bir büyük yarış sürüyor** bu uğurda... **Güzelleştirmek ve güzelleşmek yarışı** bu... (Magazin), ("Para ile güzellik olur", Hürriyet Gazetesi Kelebek eki, 5 Mayıs 1990, s. 1)

* Tesis müdürünün şakasıyla kendini bir anda havuzun soğuk sularında bulan genç ve **güzel** manken Neval Ünay arkadaşlarının yardımıyla sudan çıkmayı başardı, ama ıslanan elbisesiyle **iyice belirginleşen güzel** vücudunu **meraklı** bakışlardan kurtaramadı. (Magazin), ("Sulu şaka", Hürriyet Gazetesi Kelebek eki, 7 Mayıs 1990, s. 1)

* Yıllar geçtikçe **daha da güzelleşen güzel** yıldız Joan Collins'in 50 yaş ve üzerindeki kadınlar için hazırladığı kaset, uzmanlarca izlenmesi zor bir program olarak niteleniyor. (Magazin), ("Vücutçuların savaşı", Hürriyet Gazetesi, 1 Mayıs 1995, s. 4)

* Bu **tertemiz giyimli, aydınlık yüzlü** kadınlı, erkekli, aralarında çocuklar da bulunan genç yaşlı, orta yaşlı insan kalabalığı **çok soğuk olmasa da yine de** bu Moskova gecesinde sessizce kuyruğa girmiş neyi bekliyordu? (Toplumsal), (Ataol Behramoğlu, "Sorunlar yumağı Sovyetler", Hürriyet Gazetesi, 6 Mayıs 1990, s. 2)

* Bu sezon saçlar ve makyajda 50'li ve 60'lı yılların **muhteşem** dönüşü yaşanıyor. Ünlü manken Merve İldeniz de görev aldığı şovda **derin göğüs dekolteli** beyaz elbisesi, saç ve makyajıyla **Hollywood yıldızlarını aratmadı**. (Magazin), (Selim Genç, "40 yıl önce Merve", Hürriyet Gazetesi, 3 Mayıs 1995, s. 2)

* Bu arada hem Boyner'in hem de Kandemir'in yanakları kıpkırmızı oldu. Sonunda Boyner kürsüye geldi ve (uzunboylu, **bebeyüzlü, yakışıklı**) bir "yeni" olarak konuşmaya başladı. (Siyasi), (Esen Unur, "Mr. Boyner, partinizin adı neydi?", Hürriyet Gazetesi, 4 Mayıs 1995, s. 33)

- * Evliliği için okulunu bırakan **güzel** Özlem, özgürlüğüne kavuştuktan sonra yeniden okul günlerine dönme kararı aldı. (Toplumsal), (Ercan Pala, "Dayakçı koca Özlem'i delirtti", *Hürriyet Gazetesi*, 5 Mayıs 1995, s. 3)
- * Şener Arıkan yaşamını yitirirken **güzel Gamze'nin** durumu ağır... Kader **korkunç ağrı** bir kez daha örmüştü. (Toplumsal), (Reşit Çağlıyangil, Cem Kaytan, Turhan Görgeç, "Kadere bak", *Hürriyet Gazetesi*, 5 Mayıs 1995, s. 34)
- * Ancak öğretmen olmak aşkıyla **yanıp tutuşan, cesur ve bilinçli Saadet**, Muş Valisi Aslan Kütük'e sığındı. (Toplumsal), (Kadir Sabuncuoğlu, "O artık bir sembol", *Hürriyet Gazetesi*, 1 Mayıs 2000, s. 24)
- * Bu **genç, güzel ve çekici** sanatçıyla karşılaştığınız zaman zaman gerçeği bilmediğiniz için **dehşete kapılıyorsunuz...** (Magazin), ("Kendine zarar verme hastalığı", *Hürriyet Gazetesi*, 2 Mayıs 2000, s. 14)
- * **Acayip makyajlılar**, aralarında bir tane de **güzel mi güzel** bir travesti var... Ama Balık Ayhan var ya, **müthiş adam**. (Kültür sanat), (Simten Danışman, "Mazi kalbimizde bir yaradır", *Hürriyet Gazetesi Pazar eki*, 7 Mayıs 2000, s. 3)
- * Hiç içinizden farklı bir kadının çıktığı olmuyor mu? Mesela **seksi bir kadın...** (Magazin), (Hakan Gence, "Yeni nostalji kraliçesi Göksel", *Hürriyet Gazetesi Cumartesi eki*, 1 Mayıs 2010, s. 4)
- * Yasemin Allen, **derin göğüs dekoltesiyle** dikkat çekti. (Magazin), (Seyit Durmaz, "Romantik yemek", *Hürriyet Gazetesi Kelebek eki*, 1 Mayıs 2015, s. 3)

3.2.2.6. Öneride Bulunma Teması

Hürriyet gazetesinde siyasi, ekonomi, toplumsal, kültür sanat ve magazin haberleri üzerinde yapılan içerik analizinde 7 haberde benmerkezci bakış açısını yansıtan kodlar tespit edilerek "Öneride Bulunma" teması altında bu kodlar, bir araya getirilmiştir. Bu haberlerden 1'i kültür sanat, 6'sı magazin alanlarındandır. Bu tema altında siyasi, ekonomi ve toplumsal alanlarda haberlere bulunmamaktadır. Toplam 4 magazin haberi gazetenin 1990 ve 2015 yıllarında yayımlanan *Kelebek* ekinde yayımlanmıştır. 2 magazin, 1 kültür sanat haberi de *Hürriyet* gazetesinin 2010 ve 105 yıllarına yayımlanan *Cumartesi* ekinde yer almıştır. Dolayısıyla "Öneride Bulunma" teması altında bulunan tüm haberlerin gazetenin eklerinde yayımlandığı tespit

edilmiştir. *Hürriyet* gazetesinde "Öneride Bulunma" teması altında yer alan haberlerde, *Milliyet* gazetesinde bu tema altındaki haberlerde geçen "eğer", "takdirde", "aksi halde" gibi sözcükler yer almamakta ancak gazetecinin haberin önüne geçerek kendi bakış açısına yer verdiği ve direkt okura öneride bulunduğu sözcük öbekleri bulunmaktadır. Bu haberler aşağıda yer almaktadır:

* **Şöyle bir düşünün hele... Haydi, sıvayın kolları...** Erkeğinizin "ertelenmiş duygularını" harekete geçirmek için hiç de **geç kalmış sayılmanız...** (Magazin), ("Soğuk erkek yoktur", *Hürriyet* Gazetesi Kelebek eki, 2 Mayıs 1990, s. 2)

* **Eh artık kendinizi bu güzelim sulara bırakabilirsiniz...** (Magazin) (İlknur Alptekin, "Kemer ve Side", *Hürriyet* Gazetesi Kelebek eki, 3 Mayıs 1990, s. 2)

* Aileyle mutlu bir gün, sevgiliyle romantik saatler geçirmek için **takın sepeti kolunuza ve pikniğin yolunu bulun. Tabii**, listemizde yer alan 10 adresten **birini seçtikten sonra...** (Magazin), ("Piknik yapmak için en iyi 10 adres), *Hürriyet* Gazetesi Cumartesi eki, 1 Mayıs 2010, s. 21)

* Bütün yaz tatillerini deniz kıyısında geçirmeyi yeğleyenler bir seferlik olsun **değişiklik yapın** ya da tatillerinin bir kısmını ayırarak bu benzersiz yöreyi **mutlaka görmeliler...** (Magazin), (İlknur Alptekin, "Kapadokya, Karasu Bölgesi ve Kıbrıs", *Hürriyet* Gazetesi Kelebek eki, 4 Mayıs 1990, s. 2)

* Yani içinde canlı müzik de olan bir ev partisine gidip eğleneceğinizi düşünüyorsanız **şimdiden vazgeçin...** (Kültür sanat), (Tolga Akyıldız, "Başka bir konser mümkün", *Hürriyet* Gazetesi Cumartesi eki, 2 Mayıs 2015, s. 6)

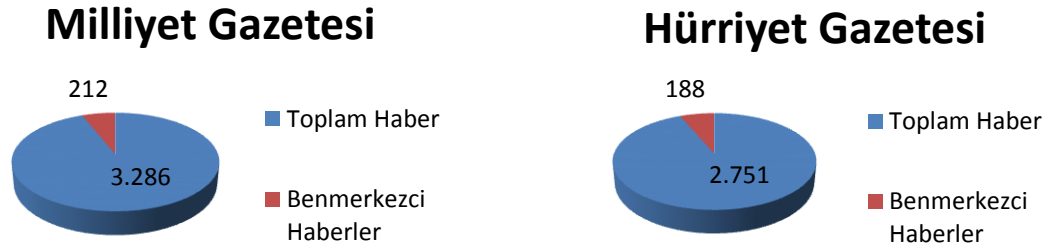
* Önümüz sıcak bir yaz. Sizi hem şık gösterecek hem de terletmeyecek kurtarıcınızla **tanışın. Teninize en uygun renkleri seçin ve polo yaka tişört koleksiyonu yapmaya başlayın.** (Magazin), (Başak Dizer, "Polo sezonu açıldı beyler", *Hürriyet* Gazetesi Cumartesi eki, 2 Mayıs 2015, s. 12)

* Planlamayı önceden ve **doğru yaparsanız**, fazla vakit kaybetmeden her yer pırıl pırıl olur... Tüm amacımız baharın coşkusunu evimizin içine yansıtabilmek. Bunun için **dipten temizlik yapıyor, kışlıklarımızı kaldırıyoruz...** Parkeden seramiklere kadar evimizin her bir noktası için ayrı **bir deterjan kullanıyoruz. Oysa** her yerde aynı etkin temizliği sağlayacak ve temizleyeceğimiz yeri bozmayan **bir deterjan**

kullanmak ne kadar da iyi olur... (Magazin), ("Bahar temizliğinde geç kalanlara pratik öneriler", *Hürriyet Gazetesi Kelebek eki*, 7 Mayıs 2015, s. 5)

3.3. Milliyet ve Hürriyet Gazetelerinde Yayımlanan Benmerkezci Bakış Açısıyla Yazılan Haberlerin Karşılaştırması ve Bulguların Yorumları

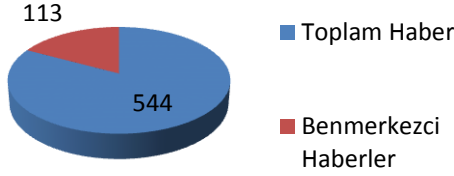
Araştırma kapsamında yapılan içerik analizi ile *Hürriyet* ve *Milliyet* gazetelerinde yer alan siyasi, ekonomi, toplumsal, kültür sanat ve magazin alanlarında yayımlanan toplam 6 bin 37 haberden 400'ünün benmerkezci bakış açısıyla yazıldığı tespit edilmiştir. Yani haberlerin yüzde 7'si benmerkezci dille yazılmıştır.

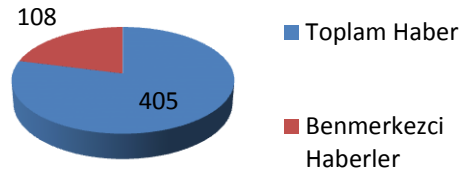
Grafik 1: Milliyet ve Hürriyet gazetelerinde yer alan benmerkezci haberlerin karşılaştırması.

Hürriyet ve *Milliyet* gazetelerinde yer alan benmerkezci haberlerin karşılaştırması yukarıdaki grafikte (bkz. Grafik 1) gösterilmektedir. Buna göre *Milliyet* gazetesinde 3 bin 286 haberden 212'sinin yani yüzde 6'sının, *Hürriyet* gazetesinde ise 2 bin 751 haberden 188'inin yani yüzde 7'sinin benmerkezci olduğu tespit edilmiştir. Bu durumda *Milliyet* gazetesinin hem toplam haber sayısı hem de benmerkezci haber sayısı *Hürriyet* gazetesinden fazladır. Ancak benmerkezci haberlerin toplam haberlere göre oranına bakıldığında *Hürriyet* gazetesinde yayımlanan benmerkezci haberlerin toplam haberlere oranının daha fazla olduğu görülmektedir. Bu durumda iki gazetede de benmerkezci haberlerin tüm haberlere göre oranı birbirine yakın çıkmıştır.

Milliyet Gazetesi

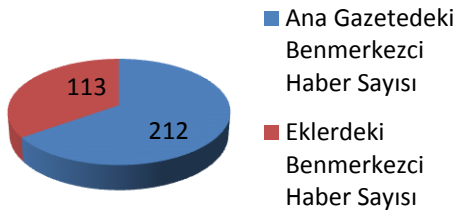
Hürriyet Gazetesi

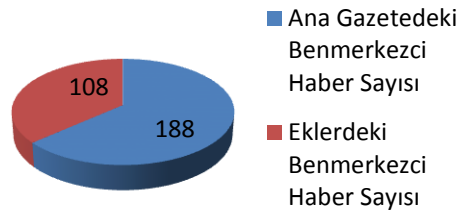
Grafik 2: Milliyet ve Hürriyet gazetelerinin hafta sonu ve magazin eklerinde yer alan benmerkezci haberlerin karşılaştırması.

Hürriyet ve Milliyet gazetelerinin hafta sonu ve magazin eklerinde yayımlanan benmerkezci haberlerin karşılaştırması yukarıdaki grafikte (bkz. Grafik 2) yer almaktadır. Milliyet gazetesinin eklerinde 544, Hürriyet gazetesinin eklerinde 405 haber yayımlanmıştır. En fazla Milliyet gazetesinin eklerinde araştırma kapsamına giren haberler yayımlanmıştır. Bu haberler içerisinde yer alan benmerkezci haberlere bakıldığında ise yine Milliyet gazetesinde en fazla benmerkezci haberin bulunduğu görülmektedir. Ancak benmerkezci haberlerin toplam haberlere oranına bakıldığında Hürriyet gazetesinde benmerkezci haberlere daha fazla yer verildiği tespit edilmiştir. Öyle ki Milliyet gazetesinin eklerinde 544 haberden 113'ü yani 21'i; Hürriyet gazetesinde de 405 haberden 108'i yani yüzde 27'si benmerkezci.

Milliyet Gazetesi

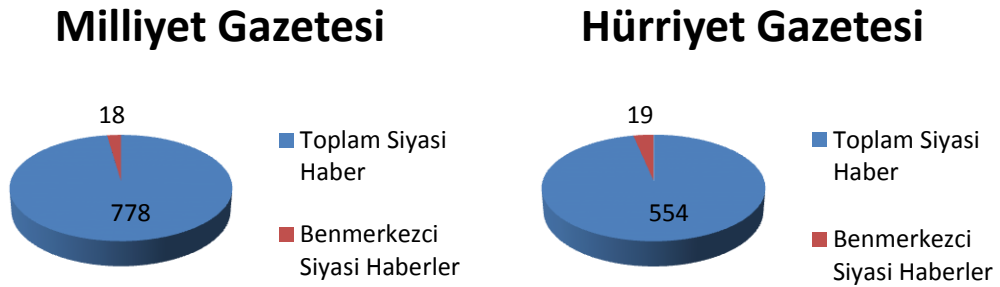

Hürriyet Gazetesi

Grafik 3: Milliyet ve Hürriyet gazetelerinin hafta sonu ve magazin eklerinde yayımlanan benmerkezci haberlerin ana gazetede kilerine oranı.

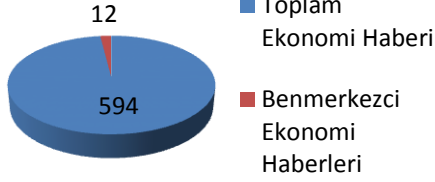
Hürriyet ve *Milliyet* gazetelerinin hafta sonu ve magazin eklerinde yayımlanan benmerkezci haberlerin ana gazetede yayımlanan benmerkezci haberlerle karşılaştırması yukarıdaki grafikte (bkz. Grafik 3) yer almaktadır. Hem ana gazetede hem de hafta sonu ve magazin eklerinde en fazla benmerkezci haberin *Milliyet* gazetesinde yer aldığı görülmektedir. Öyle ki *Hürriyet* gazetesinin ana gazetesinde 188, eklerinde 108 benmerkezci haber yayımlanırken, *Milliyet* gazetesinin ana gazetesinde 212, eklerinde 113 benmerkezci habere yer verilmiştir. Ancak her iki gazetenin hafta sonu ve magazin eklerinde yayımlanan benmerkezci haberlerin ana gazetedeakilere oranına bakıldığında yüzde 57'lik bir oranla *Hürriyet* gazetesinde daha fazla benmerkezci haberin yayımlandığı tespit edilmiştir. *Milliyet* gazetesinde ise bu oran yüzde 53'tür. Her iki gazetenin hafta sonu ve magazin eklerinde ana gazeteye göre daha fazla benmerkezci habere yer verilmiştir.

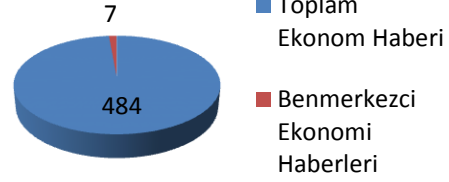
Grafik 4: *Milliyet* ve *Hürriyet* gazetelerinde yer alan benmerkezci siyasi haberlerin karşılaştırması.

Hürriyet ve *Milliyet* gazetelerinde yayımlanan benmerkezci siyasi haberlerin karşılaştırması yukarıdaki grafikte (bkz. Grafik 4) yer almaktadır. *Milliyet* gazetesinde 778, *Hürriyet* gazetesinde 554 siyasi haber yayımlanmıştır. En fazla siyasi haberin *Milliyet* gazetesinde yayımlandığı görülmektedir. Bu haberler içerisinde benmerkezci haberlerin oranına bakıldığında ise *Hürriyet* gazetesinde daha fazla benmerkezci siyasi habere yer verilmiştir. 554 siyasi haberden 19'u yani yüzde 3'ü benmerkezci siyasi haberdur. İki gazetede de benmerkezci siyasi haberlerin oranı toplumsal, kültür sanat ve magazin haberlerine göre düşük çıkmıştır.

Milliyet Gazetesi

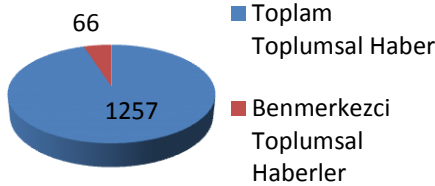
Hürriyet Gazetesi

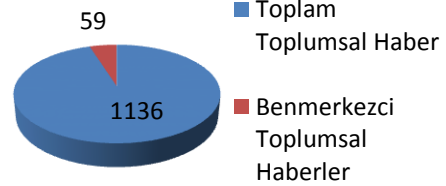
Grafik 5: *Milliyet ve Hürriyet gazetelerinde yer alan benmerkezci ekonomi haberlerinin karşılaştırması.*

Hürriyet ve Milliyet gazetelerinde yayımlanan benmerkezci ekonomi haberlerinin karşılaştırması yukarıdaki grafikte (bkz. Grafik 5) yer almaktadır. Milliyet gazetesinde 594, Hürriyet gazetesinde 484 siyasi haber yayımlanmıştır. En fazla siyasi haber Milliyet gazetesinde yayımlanmıştır. Bu haberler içerisinde benmerkezci haberlerin oranına bakıldığında Milliyet gazetesinde daha fazla benmerkezci ekonomi haberine yer verildiği görülmektedir. 594 ekonomi haberinden 12'si yani yüzde 2'si benmerkezci'dir. İki gazetede de benmerkezci bakış açısıyla yayımlanan ekonomi haberlerinin oranı toplumsal, kültür sanat ve magazin haberlerine göre düşük çıkmıştır.

Milliyet Gazetesi

Hürriyet Gazetesi

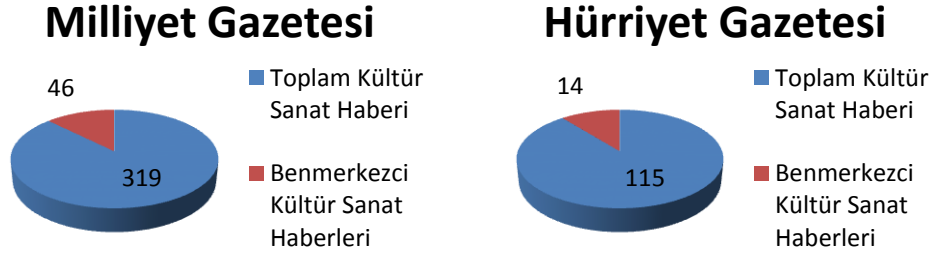

Grafik 6: *Milliyet ve Hürriyet gazetelerinde yer alan benmerkezci toplumsal haberlerin karşılaştırması.*

Hürriyet ve Milliyet gazetelerinde yayımlanan benmerkezci toplumsal haberlerin karşılaştırması yukarıdaki grafikte (bkz. Grafik 6) görülmektedir. Milliyet gazetesi ile Hürriyet gazetesinde yer alan benmerkezci toplumsal haberlerin oranı eşit çıkmıştır. Öyle ki Milliyet gazetesinde 1257 toplumsal haberden 66'sı yani yüzde 5'i

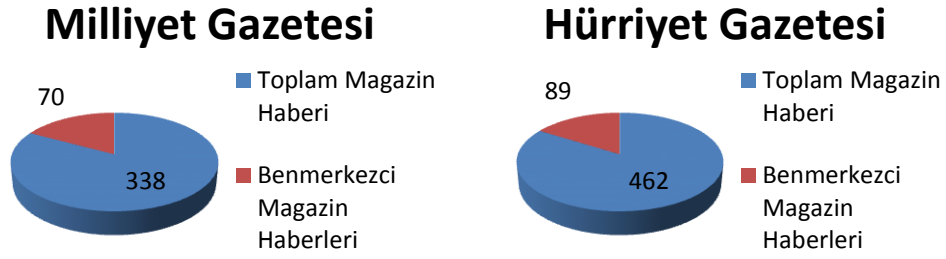
benmerkezci toplumsal haberken, *Hürriyet* gazetesinde de 1136 toplumsal haberden 59'u yani yüzde 5'i benmerkezcidir.

Milliyet ve *Hürriyet* gazetelerinde siyasi, ekonomi, kültür sanat ve magazin haberlerine göre toplumsal haberlerin sayısı fazladır. İki gazetede de magazin haberlerinden sonra en fazla benmerkezci haber toplumsal haberlerde yayımlanmıştır. Ancak toplumsal haberlerin sayısı fazla olduğu için benmerkezci toplumsal haberlerin oranı bu haberlere oranı yüzde 5 gibi düşük bir oranda çıkmıştır. *Milliyet* ve *Hürriyet* gazetelerinde benmerkezci bakış açısıyla yayımlanan toplumsal haberlerin oranı kültür sanat ve magazin haberlerine göre düşüktür.

Grafik 7: *Milliyet* ve *Hürriyet* gazetelerinde yer alan benmerkezci kültür sanat haberlerinin karşılaştırması.

Hürriyet ve *Milliyet* gazetelerinde yayımlanan benmerkezci kültür sanat haberlerinin karşılaştırması yukarıdaki grafikte (bkz. Grafik 7) yer almaktadır. *Milliyet* gazetesinde 319, *Hürriyet* gazetesinde 115 kültür sanat haberi yayımlanmıştır. Bu durumda en fazla kültür sanat haberine *Milliyet* gazetesinde yer verilmiştir. Yine *Milliyet* gazetesinde yayımlanan benmerkezci kültür sanat haberlerinin oranı *Hürriyet* gazetesine göre yüksektir. Öyle ki *Milliyet* gazetesinde yayımlanan 319 haberden 46'sı yani yüzde 15'i benmerkezcidir. *Hürriyet* gazetesinde ise 115 haberden 14'ü yani yüzde 12'si benmerkezcidir. Her iki gazetede de kültür sanat alanındaki benmerkezci haberlerin oranı siyasi, ekonomi ve toplumsal haberlere göre yüksek, magazin haberlerine göre düşük çıkmıştır.

Grafik 8: *Milliyet ve Hürriyet gazetelerinde yer alan benmerkezci magazin haberlerinin karşılaştırması.*

Hürriyet ve Milliyet gazetelerinde yayımlanan benmerkezci magazin haberlerinin karşılaştırması yukarıdaki grafikte (bkz. Grafik 8) görülmektedir. Milliyet gazetesinde 338, Hürriyet gazetesinde 462 magazin haberi yayımlanmıştır. Bu durumda en fazla magazin haberinin Hürriyet gazetesinde yayımlandığı görülmektedir. Benmerkezci magazin haberlerinin sayısına bakıldığında da en fazla haber Hürriyet gazetesinde yer almıştır. Milliyet gazetesinde 338 magazin haberinden 70'inin, Hürriyet gazetesinde ise 462 magazin haberinden 89'unun benmerkezci magazin haberi olduğu tespit edilmiştir. Ancak benmerkezci magazin haberlerinin toplam magazin haberlerine oranına bakıldığında bu haberlere Milliyet gazetesinde daha fazla yer verildiği sonucuna ulaşılmaktadır. Milliyet gazetesinde oran yüzde 21 iken, Hürriyet gazetesinde yüzde 19'da kalmıştır. Her iki gazete de diğer alanlarla karşılaştırıldığında magazin haberlerine ve bu alandaki benmerkezci haberlere geniş yer vermiştir.

3.4. Yazılı Basının Son Yılları ve Benmerkezci Haberlere Yönelik Milliyet ve Hürriyet Gazetelerinin Yazı İşleri Müdürlerinin Değerlendirmesi

Bu bölümde içerik analiziyle doğrulanan varsayımların yerindeliğini saptayabilmek için işin mutfağında eşik bekçileri olarak yer alan uzmanların görüşlerinden de faydalanılmıştır. Çalışmada örneklem olarak belirlenen gazetelerin yazı işleri müdürleri ile benmerkezci haber diline yönelim konusunda söyleşi yapılmıştır. İletişim teknolojilerinde yaşanan hızlı dönüşümle paralel şekilde yazılı basında özellikle son 30 yılda haber dilinden haberin veriliş şekline kadar birçok değişimin

yaşandığı konusunda *Milliyet* ve *Hürriyet* gazetelerinin yazı işleri müdürleri de hem fikirdir. *Milliyet* Gazetesi Yazı İşleri Müdürü Bertan Ağanoğlu, siyaset, ekonomi ve toplumsal haberler olmasa da kültür sanat ve magazin gibi alanlarda benmerkezci bakış açısıyla yazılan haberlerin yıldan yıla arttığını gözlemlediğini kaydetmektedir. Türkiye'de yazılı basında kullanılan haber dilinin son derece ruhsuz olduğunu, Anglosakson basınında daha yoruma açık, sıfatların daha çok kullanıldığı, tanımlamaların daha çok yapıldığı bir haber dilinin hakim olduğunu söyleyen Ağanoğlu, Türk basınında üslup sorunuyla ilgili şu tespitlerde bulunmaktadır:

*"Basında ve haber içeriklerinde son yıllarda ciddi dönüşümler yaşandı. Ancak habercilik dili biraz sakat ilerledi. 'Dedi', 'ifade etti' gibi kelimelerle haberin yazılması büyük bir problem. Şimdi de bazı haberlerde gazeteciler 'ben' kelimesini kullanıyor, çünkü 'ben' demek kolay. Eskiden gazeteciler gördüğünü yazıyordu ama kendisini hissettirmiyordu. Bu ustalık gerektiriyor. Siyaset haberlerinde değil ama life style haberlerde bunu beceremiyoruz. Bu da Türk basınında genel bir üslup sorunu olduğunu ortaya koyuyor. Gazetelerin eklerinde keyif yazılarına daha fazla yer verilmektedir. Bu yazıların olması gerektiğine inanıyorum. Çünkü bu yazıların genel kültürüyle ilgileniyorum."*⁴

Gazeteciliğin yaşayan bir meslek olduğunu belirten *Hürriyet* Gazetesi Yazı İşleri Müdürü Cenk Öz ise 60 yıl önceki okurla ve olayla şu anki okurun ve olayların aynı olmadığına dikkat çekmektedir. Dünyanın giderek küçüldüğünü, insanların da başka insanların yaşamlarını merak ettiklerini ifade eden Öz, okurun gazeteciden beklentilerinin değiştiğini söylemektedir. Okurun haberi gazetecinin gözüyle okumak istediğine, gazetecilerin de okurun ilgisini çekebilmek için bu tarz haberlere yöneldiğine değinen Öz, bu haberlerin talep gördüğünün altını çizmektedir. Öz, gazetelerin televizyon ve internetle rekabet etme zorunluluğu olduğunu belirterek, haberlerin içeriklerinde bir değişimin yaşanmasının kaçınılmaz olduğuna dikkat çekmekte ve eklemektedir:

"Gazete, 700-800 yıllık bir ürün. Son yıllarda birçok şeyle rekabet etmek durumunda kaldı. Televizyon çıktı, internet diye bir şey yoktu, internetle birlikte Twitter çıktı. Twitter'da insanlar, 2 bin vuruşta anlattığımız yazıyı 140 karakterde anlatıyor. Gazetelerin bunlarla rekabet etmesi için 800 yıllık bir kalıptan çıkması lazım. Başka tarzlar araması gerekiyor. Başka türlü rekabet

⁴ Bertan Ağanoğlu ile *Milliyet* gazetesinin haber içeriklerinde yaşanan değişim ve benmerkezci habercilik üzerine 26.05.2017 tarihinde yapılan söyleşi.

*edemez. Benim katur kutur diye tanımladığım haberleri okuyan okur kalmadı artık.*¹⁵

Benmerkezci bakış açısıyla yazılan haberlerin sayılarının yıldan yıla artmış olabileceğini ama bu haberlerin gazetelerin tamamında olmadığını kaydeden Öz, bu haberciliğin üçüncü sayfa denilen ajans haberlerinde, siyaset gibi hard news haberlerde değil ancak söyleşi, izlenim gibi yazılarda yapılabileceğini ifade etmektedir. Haber içeriklerinin okurlardan gelen taleplere göre şekillendiğini dile getiren Öz, gazetecilerin birinci tekil şahıslı cümleler kurarak, kendi gözlemlerini aktardıkları söyleşi ve izlenim yazılarının talep olması durumunda gazetelerde yer alması gerektiğini söylemektedir. Öz, haberin evrensel kurallarının ihlal edilmediği sürece nasıl yazıldığının önemli olmadığını belirterek, konuyla ilgili şu noktalara dikkat çekmektedir:

*"Gazetecilerin benmerkezci bakış açısıyla sıradan cinayet haberini aktarması sırtabilir ama öyle yazılabilecek alanlar var. İnternette artık haberlerin ne kadar okunduğunu görebiliyoruz. Yazı işleri olarak hard news dediğimiz haberlerde böyle bir dil kullanıldıysa değiştirilmesini isteriz ama farklı alanlarda gazeteci izlenimlerini aktarıyorsa, bu yazıya lezzet veriyse bir sorun yok."*¹⁶

Gazetelerdeki haber dilinin değişiminde televizyon ve sosyal medyanın büyük etkisinin olduğunu kaydeden Ağanoğlu da muhabirlerin gazeteleri bir sosyal medya aracı gibi algılaması nedeniyle benmerkezci bakış açısıyla yazılan haberlerin sayısının arttığını dile getirmekte ve eklemektedir:

"İnsanlar, sosyal medyada, Youtube kanallarıyla 2 yılda yıldız oluyorlar. 'Herkes bir gün 15 dakikalığına ünlü olacak' diyen Andy Warhol'un bu sözünü doğru çıkartan ama son derece yüzeysel, derinliği olmayan, geçici bir durum yaşanıyor. Çünkü insanlar bir müddet sonra izlediklerinden sıkılıyor. Gazeteler için de aynı şey söz konusu. Gazeteci gazeteyi sosyal medya aracı gibi algılıyor. Gazetecilerin şunu yedim, bunu yedim gibi benmerkezci ve abartılı bir dille haberleri yazdığını görüyoruz. İnsanlar bu haberleri gazetecinin ne yediği içtiği için değil, bir şey öğrenmek için okuyor. Yoksa sokaktan birini çevirip restorana götürsen çok güzel yedim, şunu beğenmedim diye yazar. Bu

⁵ Cenk Öz ile Hürriyet gazetesinin haber içeriklerinde yaşanan değişim ve benmerkezci habercilik üzerine 29.05.2017 tarihinde yapılan söyleşi.

⁶ Cenk Öz ile Hürriyet gazetesinin haber içeriklerinde yaşanan değişim ve benmerkezci habercilik üzerine 29.05.2017 tarihinde yapılan söyleşi.

*gazetecilik değildir. Asıl yediğin yemeğin, gittiğin restoranın hikâyesini yazdığın zaman gazeteci olursun."*⁷

Medyanın toplumu popüler olana yönlendirdiğine dikkat çeken Ağanoğlu, gazetelerin toplumu, toplumun da gazeteleri dönüştürdüğünü ifade ederek eklemektedir:

*"İnsanlar bir yerde olmak istiyor. Parası olmasa da bankadan kredi çekip yüksek paralarla popüler olan mekanlarda iyi bir et yemeği yemek, Bodrum'da bir gece geçirmek, 'ben oradaydım' demek, şovun parçası olarak mutlu olmak istiyor. Facebook, Twitter ya da Instagram'da fotoğraf paylaşımlarının nedeni bu. Bunu yaratan elbette medya. Sonuçta medyada popüler olana yöneliyorlar. Bu durumda gazete okuru etkiliyor, okur da gazeteyi. Okurların kendileriyle özdeşleştirdikleri yazarları gazetede görmeleri hoşlarına gidiyor olabilir."*⁸

Ağanoğlu, Milliyet gazetesinde yıldan yıla artan oranda benmerkezci haberlere yer verilmesinin, haberlerde hataların yapılmasının nedenlerini yaşanan ekonomik krizler nedeniyle gazetede geniş kadroların bulunmamasına, iş yükünün fazla, mesleğe yeni başlayan çalışanların tecrübesiz olmasına ve zamanla yarışılmasına bağlamaktadır. Yazı işleri müdürü olarak günde ajanslardan gelen 130'dan fazla haberin yanı sıra muhabirlerin yazdıkları haberleri okuduğunu kaydeden Ağanoğlu, bu iş yükü içerisinde benmerkezci bakış açısıyla yazılan haberleri engelleyemediklerinin altını çizmektedir. Basında yaşanan bu sorunların önüne geçmek için ciddi bir yatırım yapılması gerektiğini dile getiren Ağanoğlu'nun gazetecilik mesleğinin uygulanışına yönelik tespitleri şöyledir:

"Sorun biraz da okurdan kaynaklanıyor. Yatırımı yapsan, karşılığı ne kadar var? Okur gazeteye ne kadar sahip çıkıyor? Hangi okur yazı okumak istiyor? Okur gazetelerden artık farklı beklentiler içinde. Gazeteci savcı, gazetecilik hesap sorulacak bir iş değil. Bir temas ve mesafe mesleğidir. Sonuçta temas edeceksin ama mesafenı de koruyacaksın. Gazeteci takip ettiği haberde doneler neyse onu ortaya koyar, haberi okuyan da kendisi karar verir. Haberde anlatılan olayda suç unsuru varsa, polis, savcı olaya el koyar. Gazetecinin işi, olay neyse onu tarafsız aktarmaktır. Ancak hepimiz sübjektifiz. Herkes izlediği

⁷ Bertan Ağanoğlu ile Milliyet gazetesinin haber içeriklerinde yaşanan değişim ve benmerkezci habercilik üzerine 26.05.2017 tarihinde yapılan söyleşi.

⁸ Bertan Ağanoğlu ile Milliyet gazetesinin haber içeriklerinde yaşanan değişim ve benmerkezci habercilik üzerine 26.05.2017 tarihinde yapılan söyleşi.

*olayı farklı algılar. Burada önemli olan üzerinde anlaşılabilir evrensel kurallardır."*⁹

Gazetecilik mesleğine yeni başlayanların yani Y Kuşağı üyelerinin kendilerini çok önemli gördüklerini, meslekte kısa sürede ilerlemek istediklerini, sabırlı olmadıklarını ve yönetilemediklerini kaydeden Bertan Ağanoğlu gözlemlerini şöyle aktarmaktadır:

*"Mesleğe yeni başlayanlar kendilerini çok önemsiyor. Herkes köşe yazarı olmak istiyor, kimse bu işin hamallığını yapmak istemiyor. O nedenle yanılıyorlar. Sosyal medya insanları etkiliyor. Instagram'da insanlar bir fotoğraf paylaşıp reklam alıp kısa yoldan 100 bin dolar kazanabiliyor. Bu durum basını da etkiliyor. Son 20-25 yıldır mesleğe yeni başlayanlar kısa yoldan zengin ve iki yıl sonra star olmayı istiyor. Her gittikleri haberin yayımlanmasını bekliyorlar. Oysa her yazılan haber, gazetede yayımlanacak diye bir kural yok. Bu konuda onları ikna edemiyoruz. Türk basınında bu, asıl problem. Önceden mesleğe yeni başlayanlar daha sebat ediyordu. Bu meslek biraz direnme, sebat etme mesleğidir. Emek vermeden, kısa yoldan hayatta hiçbir şey olmaz. Yazı yazmak bir yetenektir. Herkes yazı yazamaz ancak çok çalışarak iyi haber yapılabilir. İşini doğru yaptığın, sebat ettiğin zaman bir yerlere gelersin. Para da kazanırsın."*¹⁰

Gazetecilerin benmerkezci bakış açısının, abartılı bir dilin uzağında daha iyi bir dil kullanarak haber yapabileceğini söyleyen Ağanoğlu, olağanüstü, muhteşem, güzel gibi sıfatların ötesinde yerinde kullanılan sıfatlarla yazının daha ilgi çekici hale getirilebileceğinin altını çizmektedir. Gazeteciliğin geleceğiyle ilgili görüşlerini aktaran Ağanoğlu, kitlelerin tüm gelişmeleri artık televizyon ve internetten takip ettiğini, haberi okumak için fazla zaman ayırmadığını o nedenle kaliteli bir yayıncılık da beklemediğini ifade etmektedir. Türk basınının kitlelere hitap ettiğini zannettiğini ancak metrobüste giden insana artık ulaşamadığını vurgulayan Ağanoğlu, gazetelerin gelecek yıllarda yaşabilmesi için kitap okuyan, edebiyat seven, araştırma yapan 300-400 kişiye hitap eden daha niş bir yayıncılık yapmalarının şart olduğuna dikkat çekmektedir.

⁹ Bertan Ağanoğlu ile Milliyet gazetesinin haber içeriklerinde yaşanan değişim ve benmerkezci habercilik üzerine 26.05.2017 tarihinde yapılan söyleşi.

¹⁰ Bertan Ağanoğlu ile Milliyet gazetesinin haber içeriklerinde yaşanan değişim ve benmerkezci habercilik üzerine 26.05.2017 tarihinde yapılan söyleşi.

SONUÇ

İnsanlar, dünyaya geldikleri andan itibaren çevresiyle etkileşim kurabilmek için sürekli iletişim halindedirler. Bu etkileşimin bir sonucu olarak ortaya çıkan haber alma ihtiyacı da insanoğlunun gelişimiyle birlikte değişmiştir. Avrupa'da Ortaçağ'ın sonlarında denizaşırı ülkelerle işbirliği yapılması ve ticaretin gelişmesiyle haber kağıtları şeklinde görülen ilk örnekler, zamanla haberlere olan ihtiyacın artması ve matbaanın icadıyla gazete formatına bürünmüştür. Sanayi Devrimi'nin ardından gelişmeye başlayan iletişim teknolojilerinde 1900'lerin başlarında ilk önce radyo, sonra televizyonun icadıyla bir devrim yaşanmıştır. Bu durum tek haber kaynağı gazetelerin tirajını önemli ölçüde etkilemiştir. İnsanlar artık, yerlerinden hiç kalkmadan kolay ve ucuz yolla her türlü habere televizyon kanallarındaki haber programlarında canlı yayınlarla ulaşabilmişlerdir. Bir taraftan radyo diğer taraftan televizyonla rekabet ederek ayakta kalmaya çalışan gazetelere bir rakip de Bilgi Çağı dediğimiz son 30 yılda hayatımıza giren internetle birlikte haber siteleri ve sosyal medya olmuştur.

İletişim teknolojilerinde yaşanan değişime kayıtsız kalamayan gazeteler, özellikle 1900'lerden günümüze gelene kadar içerik ve şekil olarak birçok değişime uğramıştır. İlk yıllarda ekonomi, ticari ve siyasi gelişmelerin aktarıldığı gazetelerde 1900'lerde siyasi ve ekonomik gelişmelerin yanı sıra toplumsal alanda yaşanan olayların da aktarıldığı görülmektedir. 1980'lere kadar bu alanlarda haberlerin ağırlıklı yayımlandığı, ilk sayfada renkli fotoğrafların kullanılmaya başlandığı ve az da olsa kültür sanat haberlerine yer verildiği gazetelerde 1980'den sonra hem haberlerin içeriğinde hem de haberin veriliş şeklinde ciddi oranda bir değişim olmuştur.

Gazetecilik yaşayan bir alandır. Tüm bu gelişmelerle birlikte gazeteciliğin içinde bulunulan dönemin, yaşanan olayların, teknolojik gelişmelerin, ihtiyaçların etkisi ve hedef kitlenin beklentileriyle şekillendiği görülmüştür. Yazılı basının şekillenmesinde her ne kadar evrensel gazetecilik ilkeleri korunmaya çalışılsa da televizyon ve internetle rekabet halinde olan gazetelerde okurların ilgisini

ekebilmek için içeriği değiştirilen haberlerle kimi zaman bu ilkelerin sınırları aşılmıştır. Buradan yola çıkarak iletişim teknolojilerinde yaşanan hızlı gelişmelerle paralel bir şekilde dünyada hakim olan siyasi, ekonomik, toplumsal ve kültürel dinamiklerin etkisini de dikkate alarak, 1980'li yıllarda doğan Y Kuşağı'nın en belirgin özelliklerinden benmerkezci bakış açısının Türk yazılı basınındaki haber içeriklerine nasıl yansadığı araştırılmıştır. Araştırmanın sonuçları ortaya konulmadan önce benmerkezci habercilik anlayışının ortaya çıkış süreci içerisinde "Benmerkezci Habercilik Anlayışıyla Haberin Dönüşümü" başlıklı çalışmanın birinci bölümünde başta benmerkezcilik kavramına açıklık getirilmiştir.

Felsefe ve psikolojinin alanına giren benmerkezcilik kavramının tam anlaşılması için "Ben" ve "Merkez" kelimelerinin kökenleri araştırılmıştır. Öncelikli olarak felsefenin en belirsiz kavramlarından olan "ben", bir kişinin (znenin) vurgulanmasının yanı sıra somut bir birey bilinci olarak tanımlanırken, psikolojide 'ego' anlamında kullanılarak kişiliğin bilinçli yanı ve insanın kendi beni hakkındaki bilinçli bilgisi anlamına gelmektedir. 'Merkez' kelimesi de belirli bir yerin ortası anlamındadır. Bu iki kelimenin birleşiminden oluşan benmerkezcilik kelimesi ise yalnızca kendi görüşüne, kendi çıkarlarına değer verme, kişinin toplum yerine kendisiyle ilgilenmesi ve bakış açısının sınırlı olması anlamına gelmektedir. Ancak insanların benmerkezci olmalarının ardında birçok etken vardır.

Batı'da 1970'lerde yükselen neoliberalizmle, kamu yükünün azaltılması, özelleştirmenin ve serbest piyasa ekonomisinin yaygınlaşmasıyla ekonomide yaşanan değişim medyanın da devlet tekeli ve kontrolünden çıkıp daha serbest bir yayıncılık yapmasının önünü açmıştır. Bu aşamada gazete ve dergilerin yanı sıra televizyonun her evde yer almaya başlamasıyla da gerek izlenilen haber programlarında gerekse de sinema gibi farklı içerikteki yayınlarla toplumlar daha çok birbirlerinden haberdar olup etkilenmeye başlamıştır. Bireyin önemli ve özel olduğu, toplumun ve kuralların ikinci plana atıldığı bireycilik akımının etkisiyle empati kuramayan, kendini beğenen, tüketen, talep eden, sürekli kendisinden bahseden bencil insanlar türemiştir. Zamanla kendisine yol bulan benmerkezci yaklaşım ise sosyal sorumluluk ilkeleriyle hareket etme zorunluluğu bulunan gazetecilerde grlmeye başlamış ve oradan da

haber içeriklerine yansımıştır ve benmerkezci haberler ortaya çıkmıştır. Benmerkezci bakış açısıyla yazılan haberlerde gazetecilerin köşe yazarları gibi birinci tekil şahısla cümleler kurarak, kendi görüş ve düşüncelerine yer verdikleri görülmektedir.

Benmerkezci bakış açısıyla yazılan haberlerin Türk basınından önce dünyada nasıl benimsendiği ve yükselişe geçtiği ise aynı zaman aralığında yaşayan insanların siyasi, ekonomik, teknolojik ve sosyo-kültürel gelişmelerden etkilenerek benzer davranışlar sergilemeleri nedeniyle günümüzde yaşayan kuşaklar üzerinden açıklanmıştır. Bu kuşaklar arasında Sessiz Kuşak (1922-1945), Bebek Patlaması Kuşağı (1946-1964), X Kuşağı (1965-1980), Y Kuşağı (1981-2000), Z Kuşağı (2001-2020) yer almaktadır. Kuşaklar arasında bugün en büyük üyesi 36 yaşında olan Y Kuşağı öne çıkmaktadır. Siyasetten uzak, özgürlüğüne önem veren, yönetilemeyen, özgüveni yüksek olan bu kuşağın üyelerinin en belirgin özelliği ise empati kurmaktan uzak, sosyal sorumluluk anlayışının çok uzağında benmerkezci olmalarıdır. Günümüzde basında çalışmaya başlayan, yönetici konuma gelen Y Kuşağı üyelerinin de benmerkezci haberlerin son yıllarda basında daha fazla yer almasında etkisi olmuştur. Yazılı basında benmerkezci bakış açısıyla yazılan haberlere yer verilmesinin ardında kuşakların etkisi kadar ekonomik gelişmelerin ve küreselleşmenin de etkisi büyük olmuştur.

1980'lerden itibaren ekonomik gelişmenin önemli boyutunu oluşturan serbest piyasa ekonomisiyle özelleşmenin yaşanması ve beraberinde gazete ve televizyonların sahipliklerinin tek elde toplanması gerek basının organizasyon şemasında gerekse de gazetelerin içeriklerinde değişimin yaşanmasına neden olmuştur. Devlet tekelinden çıkan, özelleşen basın kuruluşları daha fazla reklam almak, televizyon ve internetle rekabet edebilmek, tirajını artırabilmek için ana gazetenin içeriğinin yanı sıra magazin ve hafta sonu ekleri çıkararak magazin, life style, yaşam alanlarında haberlere geniş yer vermiştir. Medya dışında farklı alanlarda işler yapan, ekonomik açıdan istedikleri kârı elde edemedikleri zaman basın kuruluşlarında gazetecilerin iş akitlerine son veren medya patronlarının bu tutumu da yazı işleri kadrosunu az kişi ile çok iş yapma durumuna yöneltmiştir. Bu durum yazı işlerinden benmerkezci

bakış açısıyla yazılan, tarafsızlıktan ödün verilen haberlerin çok kolay geçmesinin ve sayfalarda yer edinmesinin önünü açmıştır.

Uzak ülkeler arasında ticaretin gelişmesi, iletişim teknolojilerinde yaşanan gelişmeyle birlikte dünyadaki her gelişmeye anında canlı yayınlarla ulaşılması, filmler, diziler, yarışmalar ve reklamlarla farklı kültürlerin evlere taşınması dünyayı küresel bir köy haline getirmiştir. Dünyada yükselen trend olan benmerkezcilikten bu doğrultuda da etkilenen hedef kitlenin beklentileri doğrultusunda yayın yapan gazeteler hem okuru etkilemiş hem de okurun beklentilerini dikkate almıştır. O nedenle özellikle 1990'lı yıllardan itibaren gazetelerin siyasi, ekonomi, toplumsal haberlerin dışında daha çok kültür sanat ve magazin haberlerine yöneldiği görülmektedir.

Rekabet kaygısının tarafsız ve doğru haber vermenin önüne geçmesiyle gazetecilerin toplumsal sorumluluk ve basın meslek ilkelerini göz ardı etmeye başlaması, kendi bakış açılarına ve yorumlarına yer vererek ortaya daha farklı üslup çıkarabilmek için benmerkezci haberlere imza atmaları nedeniyle çalışmanın "Gazetecinin Basında Rolü ve Haberde Kullanılan Dilin Önemi" başlıklı ikinci bölümde gazetecinin tanımının, görevlerinin ve haberin unsurlarının altı çizilmiştir. Haberi oluşturan ilkelerden haberde kullanılan dilin önemine kadar gazetecilikte ve haberlerde yaşanan kalite sorunu ele alınmıştır. Benmerkezci haberciliğe yöneltile eleştirilere de ayrıca yer verilmiştir.

İletişim teknolojilerinde yaşanan hızlı gelişmelerle paralel bir şekilde dünyada hakim olan siyasi, ekonomik, toplumsal ve kültürel dinamiklerin etkisini de dikkate alarak 1980'li yıllarda doğan Y Kuşağı'nın en belirgin özelliklerinden olan benmerkezci bakış açısının Türk yazılı basınındaki haber içeriklerine nasıl yansıdığını ortaya koyan araştırmaya çalışmanın üçüncü bölümünde yer verilmiştir. Türkiye'de basın dahil birçok alanda kırılmanın yaşandığı 1980 Askeri Darbesi öncesi habercilik anlayışı ile sonrasında ortaya çıkan habercilik anlayışı arasında karşılaştırma yapabilmek amacıyla 1970 yılından günümüze kadar yayımlanan gazeteler üzerinden araştırma yapılmıştır. Türk yazılı basınından seçilen örneklemelerden *Hürriyet* ve

Milliyet gazetelerinde yayımlanan siyasi, ekonomi, toplumsal, kültür sanat ve magazin haberleri, rastlantısal olarak belirlenen 1-7 Mayıs tarihlerinde beşer yıl aralıklarla olmak üzere 1970'den 2015 yılını kapsayan zaman aralığında yapılan içerik analiziyle incelenmiş ve benmerkezci haberlerin yıllara göre artış oranı tespit edilmiştir. 140 gazete nüshası ve 69 hafta sonu ve magazin eki olmak üzere toplam 209 nüshanın tarandığı araştırmada gazetecilerin yazdıkları haberlerde, röportaj ve söyleşilerde kullandıkları kelimeler ve cümleler ile ortaya koydukları açık ve gizli anlamlar tümevarımcı bir araştırma ekseninde belli temalar altında sözcükler ve sözcük öbekleriyle kodlanmıştır. Araştırmada oluşturulan temalarda gazetecilerin aralarında ben, benim, kendim gibi kelimelerin yer aldığı birinci tekil şahısla kurdukları benmerkezci, taraflı, okurun düşüncelerini farklı yönde etkileyecek sıfat ve zarflarla tanımlamaların yer aldığı, benzetme, pekiştirme ve öneride bulunma gibi sözcük ve sözcük öbeklerine yer verilmiştir.

Sonuçta araştırmanın birinci varsayımının yani Türk yazılı basınından örneklem olarak alınan *Hürriyet* ve *Milliyet* gazetelerinde siyasi, ekonomi, toplumsal, kültür sanat ve magazin alanlarında benmerkezci bakış açısının yer aldığı ve 1980 sonrasında başlayarak, 1990'larda yükselerek yıllara göre artış gösterdiği tespit edilmiştir. Her iki gazetede de bu alanlarda yayımlanan haberlerden özellikle magazin haberlerinde benmerkezci bakış açısının daha geniş yer aldığı görülerek ikinci varsayım da doğrulanmıştır. *Hürriyet* ve *Milliyet* gazetelerinin hafta sonu ve magazin eklerinde benmerkezci haberlere geniş yer verilmiştir. Her iki gazetenin eklerinde benmerkezci haberlerin sayısı ana gazetede benmerkezci haberlerden daha fazladır. Böylece üçüncü varsayımın da doğru olduğu tespit edilmiştir. Böyle bir sonucun ortaya çıkmasına 1980 Askeri Darbesi sonrası basında depolitizasyon süreciyle magazin haberlerine daha geniş yer verilmesi ve Y Kuşağı temsilcilerinin basında daha fazla yer almasının etkisi olmuştur şeklindeki dördüncü varsayımımız da *Hürriyet* ve *Milliyet* gazetelerinin yazı işleri müdürleriyle gerçekleştirilen yüz yüze görüşmeyle de doğrulanmıştır.

Bu sonuçlar çerçevesinde doğru habercilik yapmakla görevli, sosyal sorumluluk anlayışıyla hareket etme zorunluluğu bulunan gazetecilere yazdıkları

haberlerde uymaları gereken birçok kural vardır. Haber içeriklerinde yazılan tüm kelimeler, başta o haberi yapan gazetecinin sorumluluğundadır. Haberin sayfaya aktarılması aşamasında ise haberin en azından başlık ve spotunda bir değişim yapıldığı düşünüldüğünde editörler o haberle ilgili sorumluluğu üstlenmektedir. Sayfada yer alan haberi baskı aşamasına kadar görüp içeriğine müdahale edebilecek kişiler yazı işleri müdürleri ve son aşamada da gazetenin genel yayın yönetmenidir. Bu işleyişte eşik bekçiliği görevini üstlenen *Hürriyet* ve *Milliyet* gazetelerinin yazı işleri müdürleriyle gerçekleştirilen yüz yüze görüşmeyle araştırmada elde edilen sonuçlar sınanmıştır. Gazeteciliğin evrensel kuralları dahilinde haberlerin okurlara sunulması gerektiğinin altını çizen uzmanlar, televizyon ve internet gibi iletişim teknolojileriyle rekabet ederek ayakta kalma mücadelesi veren gazetelerde yayımlanan haberlerin içeriklerinde yıldan yıla değişikliklerin olduğunu kaydetmektedirler.

Bu kapsamda gazetecilerin kendi görüş ve düşüncelerini ön plana çıkararak yani benmerkezci bakış açısıyla eylem ve söylemleri aktardığı haberlere gazetelerde yer verildiğini dile getiren uzmanlar, bu durumunun üzerlerindeki fazla iş yükünden, gazetecilerin uzmanlaşamamasından, Y Kuşağı'nın üyelerinden oluşan genç gazetecilerin ve gazeteci adaylarının kısa sürede tanınmak istemelerinden ancak mesleği yaparken sabırlı olmamalarından, yönlendirilememelerinden, mobil cihazlarla anında habere ulaşan okurun artık gazetecilerden farklı bir habercilik beklemesinden kaynaklandığına dikkat çekmektedirler.

Siyaset, ekonomi, toplumsal haberlerin dışında doğru bilgi vermek şartıyla haberin belli dil kalıplarına sığdırılmaması yönünde görüş veren uzmanlar, son yıllarda Türk yazılı basınında rekabet kaygısı, daha fazla okurun ilgisini ve beğenisini kazanabilmek için haberlerde üslup sorunu yaşandığını belirterek, gazetelerin ayakta kalması için geçmiş yıllardan farklı olarak daha fazla araştırmaya dönük, özel haberlerin ağırlıklı yer aldığı bir içerikle yayımlanması gerektiğinin altını çizmektedirler.

KAYNAKÇA

Kitaplar

Aguiton, Christophe:

Bu Dünya Bizim - Başka Bir Küreselleşmenin Aktörleri, Çev. Umut Konuş, Burcu Onar, İstanbul, İthaki Yayınları, 2005.

Akarsu, Bedia:

"Beniçincilik", **Felsefe Terimleri Sözlüğü**, İstanbul, İnkılap Kitabevi, 1998.

Armaoğlu, Fahir:

20. Yüzyıl Siyasi Tarihi, Ankara, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 1988.

Atabek, Erdal:
Gençlik,

Modern Dünyada Değer Kayması ve
İstanbul, Alkım Yayınevi, 2003.

Atikkan, Zeynep,
Aslı Tunç:

blogdan al haberi - Haber Blogları, Demokrasi ve Gazeteciliğin Geleceği Üzerine, İstanbul, Yapı Kredi Yayınları, 2011.

Ayverdi, İlhan:

"Merkez", **Misalli Büyük Türkçe Sözlük**, İstanbul, Kubbealtı Lugatı, 2011.

Bacanlı, Hasan:

Sosyal İlişkilerde Benlik-Kendini Ayarlamının Psikolojisi, İstanbul,

Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları,
2004.

Bali, Rifat N.:

Tarz-ı Hayattan Life Style'a- Yeni Seçkinler, Yeni Mekânlar, Yeni Yaşamlar, İstanbul, İletişim Yayınları, 2013.

Başkut, Cevat Fehmi:

Gazetecilik, İstanbul, İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Gazetecilik Enstitüsü Yayınları, 1952.

Belsey, Andrew,
Ruth Chadwick:

Medya ve Gazetecilikte Etik Sorunlar, Çev. Nurçay Türkoğlu, İstanbul, Ayrıntı Yayınları, 1998.

Bocock, Robert:

Tüketim, Çev. İrem Kutluk, Ankara, Dost Kitabevi, 1997.

Botton, Alain de:

Haberler-Bir Kullanma Kılavuzu, Çev. Zeynep Baransel, İstanbul, Sel Yayıncılık, 2015.

Bulut, Nihat:

Feodaliteden Küreselleşmeye Ekonomik İktidar Siyasal İktidar İlişkisi, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2003.

Büyükbaykal, Ceyda Ilgaz:

Türkiye'de Televizyon Alanında Küresel Yerel Birlikteliği: CNN Türk ve CNBC-e Örneği, İstanbul,

İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi
Yayınları, 2004.

Cevizci, Ahmet:

"Ben", **Felsefe Terimleri Sözlüğü**,
İstanbul, Paradigma Yayınları, 2003.

Cevizci, Ahmet:

"Egoizm", **Felsefe Terimleri Sözlüğü**,
İstanbul, Paradigma Yayınları, 2003.

Coupland, Douglas:

X Kuşağı, Çev. Zeynep Akkuş,
İstanbul, Parantez Yayınları, 1998.

Çaylı, Emek,
Gülsüm Depeli:

İfade Özgürlüğünün On Yılı 2001-2011, İstanbul, IPS İletişim Vakfı
Yayınları, 2012.

Descartes, Renatus:

Metafizik Üzerine Düşünceler, Çev.
Çiğdem Dürüşken, İstanbul, Kabalcı
Yayınları, 2013.

Descartes, Renatus:

Yöntem Üzerine Konuşma, Çev.
Çiğdem Dürüşken, İstanbul, Kabalcı
Yayınları, 2013.

Dökmen, Üstün:

**Sanatta ve Günlük Yaşamda İletişim
Çatışmaları ve Empati**, İstanbul,
Sistem Yayınları, 1997.

Duran, Ragıp:

Apoletli Medya, İstanbul, Belge
Yayınları, 2000.

- Eco, Umberto: **Beş Ahlak Yazısı**, Çev. Kemal Atakay, İstanbul, Can Yayınları, 2011.
- Ergül, Hakan: **Televizyonda Haberin Magazınleşmesi**, İstanbul, İletişim Yayınları, 2005.
- Evans, Richard I.: **Jean Piaget - İnsan ve Fikirleri**, Çev. Şebnem Çiftçioğlu, Ankara, Doruk Yayıncılık, 1999.
- Geray, Haluk: **İletişim ve Teknoloji-Uluslararası Birikim Düzeninde Yeni Medya Politikaları**, Ankara, Ütopya Yayınevi, 2003.
- Gönenç, Özgür: **Dünya Medyası**, İstanbul, Truva Yayınları, 2010.
- Hall, Calvin S.: **Freudien Psikolojiye Giriş**, Çev. Ersan Devrim, İstanbul, Kaknüs Yayınları, 2010.
- Hess, Uta: **Benmerkezcilik**, Çev. Mustafa Tüzel, Ankara, Genesis Kitap, 2011.
- Hume, David: **İnsan Doğası Üzerine Bir İnceleme**, Çev. Ergün Baylan, Ankara, BilgeSu Yayıncılık, 2009.
- İnal, Ayşe: **Haberi Okumak**, İstanbul, Temuçin

Yayınları, 1996.

İrvan, Süleyman:

Medya, Kültür, Siyaset, Ankara, Bilim ve Sanat Yayınları, 1997.

Keane, John:

Medya ve Demokrasi, Çev. Haluk Şahin, İstanbul, Ayrıntı Yayınları, 2010.

Koloğlu, Orhan:

Osmanlı'dan 21. Yüzyıla Basın Tarihi, İstanbul, Pozitif Yayınları, 2006.

Kovach, Bill,
Tom Rosenstiel:

Gazeteciliğin Esasları, Çev. Serdar Göktaş, Ankara, ODTÜ Yayıncılık, 2007.

Kömürcüoğlu, Hüseyin:

Y Kuşağını Anlamak, Bir Gezi Parkı Araştırması, Ankara, Kanguru Yayınları, 2014.

Kriz Sözlüğü:

100 Kelimede Avrupa'nın Ekonomik Krizi, yay. haz. Çiğdem Nas, Melih Özsöz, Çisel İleri, Sema Gençay Çapanoğlu, Selen Akses, Yeliz Şahin, **İktisadi Kalkınma Vakfı**, İstanbul, Dünya Yayıncılık, 2013.

Locke, John:

İnsan Anlığı Üzerine Bir Deneme, Çev. Vehbi Hacıkadiroğlu, İstanbul, Kabalcı Yayıncılık, 2013.

Lüküslü, Demet:

Türkiye'de "Gençlik Miti", İstanbul, İletişim Yayınları, 2013.

"Merkez", **Türk Dil Kurumu Türkçe Sözlük**, C. II, 1998.

Mutlu, Mustafa:

"Küreselleşme", **İletişim Sözlüğü**, Ankara, Bilim ve Sanat Yayınları, 2004.

Mutlu, Erol:

"Popüler Kültür", **İletişim Sözlüğü**, Ankara, Bilim ve Sanat Yayınları, 2004.

Mutlu, Mustafa:

Kitle İletişimde Sorunlar ve Sorumluluklar, İstanbul, Okumuş Adam Yayınları, 2007.

Niedziecki, Hal:

Dikizleme Günlüğü, Çev. Gökçe Gündüç, İstanbul, Lacivert Kitaplar, 2010.

Özer, Ömer:

Liberal Basın Anlayışı: Objektif Habercilik İdeali, Haber Değerliliği ve Gazetecilik Etiği, Eskişehir, Anadolu Üniversitesi Yayınları, 2008.

Özgen, Murat:

Gazetecinin Etik Kimliği, İstanbul, İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Yayınları, 2002.

Özgen, Murat:

Türkiye'de Basının Gelişimi ve Sorunları, İstanbul, İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Yayınları, 2004.

Rigel, Nurdoğan:

İleti Tasarımında Haber, İstanbul, Der Yayınları, 2000.

Tılıç, L. Doğan:

Utaniyorum ama gazeteciyim-Türkiye ve Yunanistan'da Gazetecilik, İstanbul, İletişim Yayınları, 2009.

Tıraş, Mehmet:

Küreselleşen dünyada özgür birey zengin toplum, İstanbul, Birey Yayıncılık, 2003.

Timuçin, Afşar,
G.W. Leibniz:

Leibniz'in Felsefesi, Metafizik Üzerine Konuşma, İstanbul, Bulut Yayınları, 2006.

Tokgöz, Oya:

Temel Gazetecilik, Ankara, İmge Kitabevi, 2012.

Topuz, Hıfzı:

II. Mahmut'tan Holdinglere Türk Basın Tarihi, İstanbul, Remzi Kitabevi, 2003.

Tunçkol, Yılmaz:

Gazetecinin Not Defteri, İstanbul, BAS-HAŞ.

Twenge, Jean M.,
Keith Campbell:

Asrın Vebası: Narsisizm İleti, Çev.
Özlem Korkmaz, İstanbul, Kaknüs
yayınları, 2010.

Twenge, Jean M.:

**"Ben" Nesli - Bugünün Gençleri
Niçin Bu Kadar Özgüvenli ve İddialı
Fakat Bir O Kadar da Depresif ve
Kaygılı**, Çev. Esra Öztürk, İstanbul,
Kaknüs yayınları, 2009.

Uyguç, İnal, Ali Genç:

Radıyo Televizyon Haberciliği,
İstanbul, Avcıol Basım-Yayın,
1998.

Üskül, Zeynep Özlem:

Bireyciliğe Tarihsel Bakış, İstanbul,
Büke Yayıncılık, 2003.

Woodward, Ian:

Maddi Kültürü Anlamak, Çev. Ferit
Burak Aydar, İstanbul, Türkiye İş
Bankası Kültür Yayınları, 2016.

Yıldırım, Ali,
Hasan Şimşek:

**Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma
Yöntemleri**, Ankara, Seçkin
Yayıncılık, 2005.

Yılmaz, S. Hakan:

**Her Yönüyle Gazetecilik-İletişimden
medyaya, medyadan gazeteciliğe
uzanan yolculuk**, İstanbul, Literatürk
Yayınları, 2009.

Yörükoğlu, Atalay:

Gençlik Çağı-Ruh Sağlığı ve Ruhsal Sorunlar, İstanbul, Özgür Yayınları, 2007.

Makaleler

Adıgüzel, Orhan,
Zeynep Batur, Nisa Ekşili

"Kuşakların Değişen Yüzü ve Y Kuşağı ile Ortaya Çıkan Yeni Çalışma Tarzı: Mobil Yakalılar", Isparta, **Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, 2014, s.165-182.

Akarcalı, Sezer:

"Basının Görevleri ve Basın Özgürlüğü", Ankara, **Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi**, C. 44, No: 1, 1989, s.265-287.

Akdemir, Semra:

"Küreselleşmenin Uluslararası Habere Yönelik Etkileri: Soğuk Savaş Sonrası Dönem Üzerine Bir Değerlendirme", Eskişehir, **Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, C. 5, No: 1, 2005, s.31-50.

Akgüner, Tayfun:

"John Stuart Mill'in Felsefesi ve Hukuk Görüşü", İstanbul, **İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. 40, No: 1-4, 1974, s.623-

640.

Alwin, Duane F.:

"Generations X, Y and Z: Are they Changing America?", **American Sociological Association, Contexts**, SAGE Publications, 42 (1), 2002, s.42-51.

Altuntuğ, Nevriye:

"Kuşaktan Kuşağa Tüketim Olgusu ve Geleceğin Tüketici Profili", **Sosyal Bilimler Araştırmaları Derneği'nin Organizasyon ve Yönetim Bilimleri Dergisi**, C. 4, No: 1, 2012, s.203-212.

Arkonaç, Sibel A.:

"Psikolojideki Özne Kavramı ve Türkiye'deki Özne Kavramı Üzerine Bazı Düşünceler", İstanbul, **İstanbul Üniversitesi Sosyoloji Dergisi**, C. III, No: 7, 2003, s.11-22.

Ayhün, Sena Erden:

"Kuşaklar Arasındaki Farklılıklar ve Örgütsel Yansımaları", Muğla, **Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Ekonomi ve Yönetim Araştırmaları Dergisi**, C. 2, No: 1, Haziran 2013, s.93-112.

Bal, Oğuz:

"Ekonomik Sistem Olarak Kapitalizmin Evrimi ve İstihdam", **Kocaeli Üniversitesi - Uluslararası Ekonomi Politik Konferansı**, 2011,

s.1-25.

Balkanlı, A. Osman:

"Küresel Ekonominin Belirleyici Faktörleri Üzerine", Bursa, **Uludağ Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**, C. XXI, No: 1, 2002, s.13-26.

Baran, Aylin Görgün:

"Genç ve Gençlik: Sosyolojik Bakış", Ankara, **Gençlik ve Spor Bakanlığı Gençlik Araştırmaları Dergisi**, C. I, No: 1, 2003, s.5-25.

Coleman, Marilyn J.,
Lawrence H. Ganong:

"Generation Y", California, **The Social History of the American Family: An Encyclopedia**, Thousand Oaks, SAGE Publications, 2014, s.1-8.

Cuilenburg, Jan van:

"Medya ve demokrasi", **Televizyon Haberciliğinde Etik**, Ed. Bülent Çaplı, Hakan Tuncel, Ankara, Ankara Üniversitesi İletişim Fakültesi Yayınları, 2010, s.99-124.

Çakar, Mehmet:

"Savaş ve Medya", Ankara, **Başkent Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Psikoloji Bölümü Eleştirel - Yaratıcı Düşünme ve Davranış Araştırmaları Laboratuvarları bülteni PiVOLKA**,

Nisan 2003, s. 25-27.

Çalık, Deniz,
Özge Pelin Çınar:

"Geçmişten Günümüze Bilgi Yaklaşımları Bilgi Toplumu ve İnternet", **XIV. Türkiye'de İnternet Konferansı**, İstanbul Bilgi Üniversitesi, İstanbul, 12-14 Aralık 2009, s.77-88.

Dağtaş, Banu, Erdal Dağtaş:

"Tüketim Kültürü, Yaşam Tarzları, Boş Zamanlar ve Medya Üzerine Bir Literatür Taraması", Medya, **Tüketim Kültürü ve Yaşam Tarzları**, Der: Banu Dağtaş, Erdal Dağtaş, İstanbul, Ütopya Yayınevi, 2009, s.27-75.

Deniz, Şefik:

"Öznelcilik ve Eleştirisi", **Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, Afyon, C. VIII, No: 2, 2006, s.219-230.

Drury, Glen:

"Opinion piece: Social media: Should marketers engage and how can it be done effectively?", **Journal of Direct, Data and Digital Marketing Practice**, London, Vol. 9, 2008, p. 274-277.

Elteren, Mel Van:

"Neoliberalization and

Transnational Capitalism in the American Mold", Journal of American Studies, USA, Vol. 43, No: 2, 2009, p.177-197.

Erdoğan, Ekrem,
Mehmet Zeki Ak:

"Neo-Liberal Ekonomik Dönüşüm ve Sendikalar", **Kamu-İş İş Hukuku ve İktisat Dergisi**, C. 7, No: 2, 2003, s.2-14.

Erdoğan, Mustafa:

"Siyaset ve Hukuk Perspektifinden Küreselleşme", İstanbul, **Siyasi, Ekonomik ve Kültürel Boyutlarıyla Küreselleşme**, yay.haz., Mehmet S. Aydın, v.d., Ufuk Kitapları, 2002, s.25-43.

Evers, Hubb:

"Medya Etiği", **Televizyon Haberciliğinde Etik**, Ed. Bülent Çaplı, Hakan Tuncel, Ankara, Ankara Üniversitesi İletişim Fakültesi Yayınları, 2010, s.45-59.

Ford, Martin E.:

"The Construct Validty of Egocentrism", **Psycholohical Bulletin**, Vol. 86 (6), 1979, p.1169-1188.

Jaeger, Hans:

"Generation in History: Reflections on A Controversial Concept", **History and Theory**, USA, Wiley for

Wesleyan University , Vol. 24,
No. 3, Oct. 1985, p.273-292.

Keleş, Hatice Necla:

"Y Kuşağı Çalışanlarının Motivasyon
Profillerinin Belirlenmesine Yönelik
Bir Araştırma", İstanbul,
**Organizasyon ve Yönetim
Bilimleri Dergisi**, C. 3, No: 2, 2011,
s.129-139.

Kışlalı, Ahmet Taner:

"Siyasal Tutumlarda Kuşak ve
Cinsiyet Etkenleri", Ankara,
**Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler
Fakültesi Dergisi**, C. XXXI, Mart-
Aralık 1976, s.117-130.

King, Dana E., vd.:

"The Status of Baby Boomers' Health
in the United States: The Healthiest
Generation?", USA, **The Journal of
the American Medical Association
(JAMA) Internal Medicine**, Vol.
173, No: 5, 2013, p.385-386.

Knight, Alan:

"Journalism in the Age of Blogging",
Panel on "Who Is a Journalist" at
World Journalism Education
Congress (WJEC), Singapore, 26-
28.06.2007, p.117-131.

Koch, Jeffrey W.:

"Baby Boomers by Paul C. Light",

New York, **The American Political Science Review**, Vol. 84, No: 2, 1990, p.662.

Kohen, Sami:

"Dış Ülkeler Basını ve Türk Basınında Dış Haberler", **Genç Gazeteciler Eğitim Semineri**, Gazeteciler Cemiyeti Yayınları, 1986, s.51-76.

Laçiner, Ömer:

"Bir Aydınlanma ve Aydın Hareketi Olarak '68", İstanbul, **Birikim Dergisi**, 1998, No: 109, s.17-27.

Latif, Hasan, Salih Serbest:

"Kuşak Kavramı ve Genel Bilgiler", Ankara, **Gençlik ve Spor Bakanlığı Gençlik Araştırmaları Dergisi**, C. 2, No: 4, 2014-2, s.132-163.

McAlpine, Alissa:

"Printing as a Catalyst for Social Revolution", Oregon, USA, **A History of the Book: Disrupting Society from Tablet to Tablet**, Western Oregon University, 2015, s.43-51.

McQuail, Denis:

"Hesapverebilirlik ve gazeteciliğin regülasyonu", **Televizyon Haberciliğinde Etik**, Ed. Bülent Çaplı, Hakan Tuncel, Ankara, Ankara Üniversitesi İletişim Fakültesi Yayınları, 2010, s.125-143.

- Meens, Thom: "Ombudsman: Okur / izleyici ile medya arasındaki kilit isim", **Televizyon Haberciliğinde Etik**, Ed. Bülent Çaplı, Hakan Tuncel, Ankara, Ankara Üniversitesi İletişim Fakültesi Yayınları, 2010, s.145-159.
- Middleton, Melisande: "Social Responsibility in the Media", Center for International Media Ethics, **Oxford University The Programme in Comparative Media Law & Policy (PCMLP)**, March 2009.
- Miller, Jon D.: "Active, Balanced, and Happy: These young Americans are not bowling alone", Michigan USA, **The Generation X Report-University of Michigan**, Vol. 1, No: 1, 2011, s.1-8.
- Özgen, Murat: "Gazetecilikte Özdenetim Mekanizmaları", Batman, **Yerel Gazetecilikte Meslek İçi Eğitim**, Türkiye Gazeteciler Cemiyeti ve Konrad Adenauer Vakfı'nın düzenlediği Yerel Medya Eğitim Seminerleri, 2002.
- Pritchard, Katrina, Rebecca Whiting: "Baby Boomers and the Lost

- Generation: On the Discursive Construction of Generations at Work", UK, **Organization Studies**, Vol. 35 (11), 2014, p.1606-1626.
- Rodriguez, Raul O., Mark Green, Malcolm James Ree: "Leading Generation X: Do the Old Rules Apply?", **The Journal of Leadership and Organizational Studies**, SAGE Publications, Vol. 9, No: 4, 2003, p.68-75.
- Sayılğan, Şevket: "Basın İşletmelerinin Ekonomisi", İstanbul, **İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi**, No: 12, 2005, s.67-77.
- Shaw, Stephen: "The Ombudsman's Role in Probation", **Probation Journal**, Vol. 58 (2), 2011, p.126-136.
- Skibo-Birney, Bryn: "Revolutionary Writing: The Symbiosis of Social and Literary Conflict and Aesthetic Production in Tom Wolfe's The Electric Kool-Aid Acid Test", **Swiss Papers in English and Language and Literature (SPELL)**, 2013, vol. 29, p.123-139.
- Tağraf, Hasan: "Küreselleşme Süreci ve Çokuluslu

İşletmelerin Küreselleşme Sürecine Etkisi", Sivas, **Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi**, C. 3, No: 2, 2002, s.33-47.

Taş, Oğuzhan:

"Medya Etiğinin Tarihsel Temelleri ve Gelişimi", **Televizyon Haberciliğinde Etik**, Ed. Bülent Çaplı, Hakan Tuncel, Ankara, Ankara Üniversitesi İletişim Fakültesi Yayınları, 2010, s.3-23.

Tellan, Derya:

"Tüketim Kavramını Anlamlandırmak: Tarihi ve Sosyolojisi", **Medya, Tüketim Kültürü ve Yaşam Tarzları**, Der: Banu Dağtaş, Erdal Dağtaş, İstanbul, Ütopya Yayınevi, 2009, s.76-102.

Turan, Göksel:

"Gerçek(siz)liğimizde Sarıldığımız Serap: İnternet", **Medya, Tüketim Kültürü ve Yaşam Tarzları**, Der: Banu Dağtaş, Erdal Dağtaş, İstanbul, Ütopya Yayınevi, 2009, s.337-363.

Uslu, Nasuh:

"Körfez Savaşı ve Amerika'nın Politikaları", Ankara, **Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi**, C. 54, No: 3, 1999,

s.165-199.

Watt, Douglas:

"Winning the “Generation Wars”
Making the Most of Generational
Differences and Similarities in the
Workplace", **The Conference Board
of Canada**, Canada, November 2009.

Yalçın, Şahabettin:

"Descartes ve Özne Olarak Benlik",
Ankara, **Felsefe Dünyası**, No: 38,
2003/2, s.107-118.

Yalçın, Şahabettin:

"Kant'ta Transandantal Ben Bilinci",
Ankara, **Felsefe Dünyası**, No: 39,
2004/1, s.55-72.

Yalçın, Mustafa:

"Dünü ve bugünüyle '68", İstanbul,
Birikim Dergisi, No: 109, 1998,
s.112-117.

Yıldırım, Besim:

"Gazeteciliğin Dönüşümü: Yöndeşen
Ortam ve Yöndeşik Gazetecilik",
Konya, **Selçuk Üniversitesi İletişim
Fakültesi Akademik Dergisi**, C. 6,
No: 2, 2010, s.230-253.

Tezler

Bortz, Eli Justin:

"The New Journalism And Its Editors Hunter S. Thompson, Tom Wolfe And Their Early Experiences", Florida USA, A Thesis Presented to The Graduate School of The University of Florida in Partial Fulfillment of The Requirements For The Degree of Master of Arts in Mass Communication, 2005.

Özdemir, Mine:

"1980 Sonrası Türk Toplumunun Yazılı Basın Yoluyla Siyasi Yaşama Dair Bilgilendirilme Süreci", İstanbul, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Gazetecilik Anabilim Dalı Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2009.

Temizkan, Veli:

"Kant'ta "Ben" Sorunu", Kocaeli, Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Felsefe Anabilim Dalı Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2008.

Ansiklopedi Maddeleri

"Ben", Meydan Larousse Büyük Lügat ve Ansiklopedi, C.II, Meydan

Yayınevi, İstanbul, 1969.

"Benmerkezcilik", **Meydan Larousse Büyük Lügat ve Ansiklopedi**, İstanbul, Meydan Yayınevi, C. II, 1969.

"Merkez", **Büyük Larousse Sözlük ve Ansiklopedisi**, İstanbul, Gelişim Yayınları, C. XIII, 1986.

Gazete ve Dergi Haberleri

Baydar, Yavuz:

"Bu sayfa, sizin sayfanız", **Milliyet Gazetesi**, 22 Mart 1999.

Erbaş, Pınar:

"Onlarınki aktif apolitizm", **HaberTürk Gazetesi**, 8 Haziran 2013.

Doğan, Damla:

"Annelerinden izin alıp eyleme giden Y Kuşağı", **Vatan Gazetesi Pazar Eki**, 9 Haziran 2013.

"İki partili sistemde Öfkeliiler depremi", **Milliyet Gazetesi**, 25 Mayıs 2015.

İnan, Mert:

"Empati kurulmuyor vicdan yok oluyor!", **Milliyet Gazetesi**, 11 Mart 2016.

“Medya devi Murdoch'ın cirosu 13.8 milyar dolar”, İstanbul, **Babıali Dergisi**, No: 156, Haziran 2002.

Mumcu, Uğur:

"Gazeteci", **Milliyet Gazetesi**, 3 Mayıs 1992.

Şenocaklı, Mine:

"Çocuğuna yenilmek güzeldir!", **Vatan Gazetesi**, 10 Haziran 2013.

"Y Jenerasyonu'nun Kalbine Giden Yol", İstanbul, **MediaCat**, Mayıs 2012.

Çevrimiçi Kaynaklar

"II. Erim Hükümeti Programı", (Çevrimiçi) <https://www.tbmm.gov.tr>, 8.05.2016.

Altan, Gülay: "Ragıp Duran:

Medya toplum şiddet uyguluyor!", (Çevrimiçi) <http://www.gazeteciler.com/roportaj>, 25.05.2015.

Ball, James, Clark, Tom:

"Generation Self: What do young people really care about?", (Çevrimiçi) <http://www.guardian.co.uk>, 22.12.2014.

- Beas, Diego: "How Spain's 15-Movement is redefining politics", (Çevrimiçi) <http://www.theguardian.com>, 21.05.2015.
- Bunz, Mercedes: "Rupert Murdoch: 'There's no such thing as a free news story'", (Çevrimiçi) <http://www.theguardian.com>, 31.05.2015.
- "Declaration of Human and Civic Rights", Çevrimiçi: www.conseil-constitutionnel.fr, 30.11.2015.
- "Egocentric", Merriam Webster Dictionary, (Çevrimiçi) <http://www.merriam-webster.com/dictionary>, 26.01.2014.
- European Union, "EU member countries", (Çevrimiçi) <http://europa.eu>, 12.10.2015.
- Fromm, Jeff: "Millennials Study Provides New Data on Media, Shopping and Social Habits", (Çevrimiçi) <http://blog.barkleyus.com>, 3.05.2015.
- Gardner, Frank: "Tunisia one year on: Where the Arab

Spring started", (Çevrimiçi)
<http://www.bbc.com>, 20.05.2015.

"Gazeteci", Türk Dil Kurumu Güncel
Türkçe Sözlük, <http://tdk.gov.tr>,
12.12.2015.

"How many people were killed on 9 /
11?", (Çevrimiçi)
<http://www.bbc.co.uk>, 9.05.2015.

"Irak'ın işgalinde istihbarat yalanları",
(Çevrimiçi)
<http://www.bbc.com/turkce>,
21.11.2015.

Kane, Sally: "Generation X", (Çevrimiçi)
<http://legalcareers.about.com>,
01.02.2015.

Kane, Sally: "Baby Boomers", (Çevrimiçi)
<http://legalcareers.about.com>,
22.12.2014.

Kennedy, Helen: "Adbusters, the Occupy Wall Street
innovator, says movement should wind
down and start up in spring",
(Çevrimiçi)
<http://www.nydailynews.com>,
15.11.2011.

"Kuşak", Türk Dil Kurumu Büyük
Türkçe Sözlük, (Çevrimiçi)
<http://www.tdk.gov.tr>, 9.11.2014.

OECD, "Members and Partners",
(Çevrimiçi) <http://www.oecd.org>,
12.10.2015.

Margaret Thatcher Biyography,
(Çevrimiçi)
<http://www.margaretthatcher.org>,
15.03.2015.

"Türkiye Gazetecileri Hak ve
Sorumluluk Bildirgesi", Türkiye
Gazeteciler Cemiyeti, (Çevrimiçi)
<http://www.tgc.org.tr>, 8.12.2015.

Williams, Yolanda:

"Why Is it Called the Silent
Generation?", (Çevrimiçi)
<http://education-portal.com>,
21.12.2014.

Star TV, "Markalarımız", (Çevrimiçi)
<http://www.dogusyayingrubu.com.tr>,
26.10.2015.

Star TV, (Çevrimiçi)
<http://www.dogusyayingrubu.com.tr>,
8.11.2015.

Tükel, İrem:

Tükel, İrem: "Tüketimin Yeni Aktörleri: 'Y Kuşağı'", Hacettepe Üniversitesi Sosyolojik Araştırmalar E-Dergisi, (Çevrimiçi) <http://www.sdergi.hacettepe.edu.tr>, 24 Kasım 2014.

Türkiye İstatistik Kurumu, "Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi Sonuçları, 2016", (Çevrimiçi) <http://www.tuik.gov.tr>, 14.05.2017.

Türkiye İstatistik Kurumu, "İşgücü İstatistikleri Ocak 2015, Eğitim Durumuna Göre İşgücü Durumu", (Çevrimiçi) <http://www.tuik.gov.tr>, 3.05.2015.

Söyleşi

Bertan Ağanoğlu ile "Milliyet gazetesinin haber içeriklerinde yaşanan değişim ve benmerkezci habercilik" üzerine 26.05.2017 tarihinde yapılan söyleşi.

Elif Duru Gönen ile "Günümüzde var olan kuşaklar" üzerine 9.08.2014 tarihinde yapılan söyleşi.

Cenk Öz ile "Hürriyet gazetesinin haber içeriklerinde yaşanan değişim ve

benmerkezci habercilik" üzerine
29.05.2017 tarihinde yapılan söyleşi.

Konferans

Gönen, Elif Duru:

Y Kuşağı ile İletişim Semineri, Orta
Doğu Teknik Üniversitesi Kuzey
Kıbrıs Kampusu, Ankara, Ocak 2012.

ÖZGEÇMİŞ

Tokat'ın Reşadiye ilçesinde 1984 yılında doğdu. İlkokul ve ortaokulu Şişli Mahmut Şevket Paşa İlköğretim Okulu'nda 1998 yılında tamamladı. Şişli Kurtuluş Lisesi'ni 2001 yılında bitirdi. İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Gazetecilik Bölümü'nden 2005 yılında mezun oldu. Yüksek lisansını İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Gazetecilik Anabilim Dalı'nda 2009 yılında tamamladı. Yüksek lisans aşamasında Erasmus Öğrenci Değişim Programı'na katılarak Viyana Üniversitesi Gazetecilik ve İletişim Bilimleri Enstitüsü'nde araştırmalarda bulundu. Yüksek lisans tezinde "1980 Sonrası Türk Toplumunun Yazılı Basın Yoluyla Siyasi Yaşama Dair Bilgilendirilme Süreci"ni ele aldı. 2011 yılında İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Gazetecilik Anabilim Dalı'nda doktora öğrenimine başladı. Ulusal gazetelerde muhabirlik ve editörlük yaptı. 2006-2007 yıllarında Referans gazetesinde ekonomi muhabiri olarak görev aldı. 2009'dan bu yana Milliyet gazetesinde farklı alanlarda muhabirlik yaptı. En son Milliyet gazetesini eğitim editörlüğünün yanı sıra Milliyet Rota seyahat gazetesinin de editörlüğünü sürdürmektedir.